

קובץ גליונות

בין הזמנים

ממרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור

144 עמודים

מצורפות מהדורות מיוחדות עבור 'קובץ גליונות':

דרכי יעקב - הנהגות והליכות בקודש ממרן
הגר"ח קניבסקי שליט"א שנהג אביו מרן
רשכבה"ג בעל הקהלות יעקב זצוקלל"ה

דברי חיזוק ומוסר לבני הישיבות ואברכי
הכוללים מאת הגאון הגדול רבי דוד
פיינשטיין שליט"א

האם יש זהב בארץ ישראל?

ועוד תוספות רבות ומגוונות

יריעה מיוחדת במלאות שמונים שנה לפטירתו של ריש גלותא
רבן של כל בני הגולה רבנו חיים עוזר גרודז'נסקי זצוק"ל

זכות הלימוד בקובץ

לעילוי נשמת ר' אברהם יהושע בן ר' יוסף ז"ל
נלב"ע ו' אב תש"ע

לתרומות והקדשות ע"ג הקובץ

ניתן לפנות למס':

053-3145900

לכל עמלי התורה ולומדיה
בברכת

'וקווי ה' יהליפו כח'
מערכת "קובץ גליונות"

לעילוי נשמת

הרבנית שינדל [יפה]
בת רבי דוד דוב הלוי ע"ה

לעילוי נשמת

הר"ר שמשון ב"ר יהושע ז"ל גוטליב
נלב"ע ט' באב תשמ"ג

לעילוי נשמת

עמרם בן שלמה ומרים
נלב"ע ד' אב תשע"א

פניה ובקשה

לקראת סיום זמן קיץ, נבקש מכל החייבים
תשלום למערכת, קניית קבצים, תרומות,
הקדשות ופרסום, להעביר את כל התשלומים
בהקדם עד לסיום הזמן.

בברכה מרובה

מערכת 'קובץ גליונות'

לזכות ולהצלחת

מיכל הענצא בת שפרה
יעקב מאיר בן פרידא לאה
שיראו ברכה נחת והצלחה

אוצר הספרים

מחבר ספר? תורם/ס? יתר?
פנה עוד היום
למערכת 'קובץ גליונות'

לעילוי נשמת

האשה בסנדה בת בנו ע"ה
נלב"ע כ"א אב תשס"ה
בנו בת צפורה ע"ה
נלב"ע כ"ב אב תשכ"ג

הקבצים הבאים

ט' אלול	כי תצא	א' תשרי	ראש השנה
ט"ז אלול	כי תבא	ח' תשרי	האזינו-שבת שובה-יו"כ
כ"ג אלול	נצבים וילך	ט"ו תשרי	חג הסוכות

להקדשות/לפניות

להקדשות ע"ג הקובץ / למעוניינים לפתוח מוקד
הפצה באיזור מגוריהם / לשאר ענייני הקובץ -
ניתן לפנות למו"ל:

טל': 053-3145900 פקס: 077-2092005

מייל: k.gilyonot@gmail.com

כתובת: רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

לקבלת הקובץ במייל ניתן להצטרף

ע"י שליחת מייל לכתובת:

kovetz+subscribe@googlegroups.com

לתשלום/לתרומות

במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבהכ"נ:
יש לבחור בלחצן קופות נוספות,
חיפוש, ולכתוב קובץ גליונות.

בטלפון:

נדרים פלוס: 03-7630585 שלוחה 486

קהילות: 073-2757000 שלוחה 4311

בהעברה בנקאית:

מרכזת-ל-17 | סניף: 745 | מס' חשבון: 71262

ע"ש קובץ גליונות

יו"ל בסיוע: יתדות תשמו להחדרת ערכי היהדות ע.ר.

גיליון מס' 393 בין הזמנים אב
תש"פ שנה שמינית

מבצע מיוחד !!!
הקדשה ע"ג הגליון בסך 100 ₪ בלבד
כל הקודם זוכה!
זכות השותפות בהפצת דברי התורה של מרן שר
התורה שליט"א תעמוד לכל התורמים החשובים
לראות ברכה והצלחה בכל הענינים
לתרומות: 053-3145900

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

עלי שיח

האם משה רבינו לבש מסכת פנים בשבת?
עובדא מרתקת ביותר, הקשורה גם לתקופתנו,
שמענו בהשגחה פרטית מכלי ראשון, מהגאון
רבי עמוס טבצ'ניק שליט"א מרבני כולל חזון
איש ומי שהיה קרוב ביותר למרן בעל הקהילות
יעקב זי"ע ולבנו מרן הגר"ח שליט"א.
וכך סיפר: לפני שנים רבות השתתפתי בשמחת
חתונה, בה גם היה נוכח מרן שליט"א. כשהרב
ראה אותי, הוא אמר לי בחיך, מקודם היה כאן
הגאון הגדול רבי דוב לנדא שליט"א ושאל אותי
שאלה יפה.

והמשיך רבינו לספר: הוא שאל אותי האם
משה רבינו הלך עם "המסווה" גם בשבת או
שהלך עם זה רק ביום חול (במאמר המוסגר
נציין, כי ברבות השנים יצא ספר "חידושי
מורנו הגאון רבי דוב לנדא" למסכת שבת
מכתביו, ושם בדף י"א ב' בהערה על דברי רש"י
שם, הוא מביא ספק זה).

"שאלתי את רבינו שליט"א" מספר הג"ר עמוס,
מה הרב ענה לו? והגר"ח שליט"א השיב בחיך,
אמרתי לו כי יש כדמות ראייה מהזוהר שכן,
והחל לומר את דברי הזוהר, אלא שמפני רעש
התזמורת וההמון אדם, לא הצלחתי לשמוע. -
מספר לנו רבי עמוס בעצבות.

הדברים עוררו עניין בבי מדרשא והג"ר מאיר
שטיגל שליט"א (שערך בשעתו חלק משיעורי
רבינו לירושלמי) אף כתב בזה דברי טעם
בספרו שומר אמת עה"ת פ' כי תשא.

במשך השנים ניסו למצוא את הראיה ללא
תוצאות אבל, הוא מסיים, לאחרונה נמצאו
דברי הזוהר, ממנו לכאורה הביא רבינו ראייה.
הוא מופיע בפרשת שלח (קס"ג א') שם מסופר
שבראשי חודשים שבתות ומועדים מתכנסים
ראשי מתיבתא אצל משה רבינו, ומתחדשים
שם חידושי תורה וכו' ומוסיף הזוהר הקדוש,
שרק את אהרן הם יכולים לראות ולא את משה
מפני שיש אותו מסוה פרוש על פניו ושבעה
ענני כבוד סביבו --- עי"ש בזוהר. ואמנם הזוהר
מיידי בג"ע אבל ההנהגה שם היא כמו שהיו
מתנהגים פה כידוע

הפלא ופלא!!! "דברי תורה עניים במקום אחד
ועשירים במקום אחר". (יש"כ לידידנו הר"ר
שמואל רוזנברג שמסר לנו את הדברים).

לרפואה שלמה וישועה גדולה
במהרה להרה"ג אליהו בן
שבע שליט"א בתושח"י

להצלחת ר' יעקב
יוסף בן שושנה

מרן שליט"א מקבל לידיו את הקובץ גליונות ערש"ק פר' 'מטות מסעי'
ומעיין בגליון "דברי שי"ח"

לזכות הבחור יצחק אייזיק בן חיה אסתר
לזיווג טוב והגון בקרוב ממש לקשר של קיימא ולבנין עדי עד

לעלוי נשמת חיים אליעזר בן יהושע צבי ז"ל ריון - כ"ז תמוז,
לעלוי נשמת יוסף בן יהודה ז"ל הרצוג - כ"ח תמוז

להצטרפות לרשימת מקבלי הגליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת: divreysiach+subscribe@googlegroups.com
ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגליון לע"נ, לרפואה ולהצלחה וכד', נשמח לקבל עובדות, הנהגות, ושו"ת מרבינו.

מה "קורא"?

מדי יום היה קורא מעט בכותרות העיתון היומי החרדי. (באותן שנים היה זה עיתון 'המדינה', והוא בעל שני דפים בלבד בימי חול, ובערב ש"ק שלושה דפים). פעם ציין שאילו היה מטיב לשמוע לא היה נזקק גם לכך, כי מי ששמיעתו טובה, שומע ממילא את ההכרח והנדרש. כן היה נזהר, לבל יראוהו זרים בקריאתו. פעם דברו על איזה ענין שראש הממשלה עשה, או אמר. באותה שעה נכחו בחדר, מרן הסטיפלר ובנו הגר"ח שליט"א, ושאל הגר"ח: מי כעת ראש הממשלה, עדין האישה ההיא?... (כבר חלפו שנים אחדות מאז מיהנה ג. מ. בראשות הממשלה). שחק מרן ה'קהילות יעקב' ואמר: "הוא יודע..." (כלומר, ששואל כן לבדיחות).

"הוא לומד יותר טוב ממני"

מפי הגר"ח שלום הכהן שליט"א, ראש ישיבת 'פורת יוסף' בירושלים: יום אחד ראיתי את הסטיפלר גורר סכך לסוכה. שאלתי: "הרב, למה לא הבן [הגר"ח שליט"א]?" וענה לי "הוא לומד יותר טוב ממני".

כיצד מוקדקין בקריאת שמע

בא אב עם בנו, בתלונתו שהבן בקריאת שמע חוזר על המילים כמה פעמים, מתוך חשש שהוציא התיבות מפיו שלא כראוי, והורה לו מרן שיותר לא ינהג כך וכו'.

טען הצעיר: "הלא כך נהג גם הגר"ח?...!" והשיבו מרן: "הגר"ח היה יכול. ואכן אם הייתה יכול לעמוד בזה בלא להשתגע ח"ו, ניהא, אבל בדרך כלל אינו כן". סיפורי זאת לרבינו הגר"ח קנייבסקי שליט"א, והוסיף גם כן, שבודאי אדם גדול יכול לאחוז בכל הדקדוקים, ולהישאר ברום גדלו, אבל לא כל אחד מסוגל לזה.

שניים מקרא ואחד תרגום

בשנים האחרונות היה מרבה לעיין בפירוש 'העמק דבר' על התורה. [אמר הכותב, אף אני ראיתי לא אחת לומד בחומש זה, ולימים בהביר לי מו"ר הגר"ח שליט"א, כי עבור שניים מקרא ואחד תרגום, העדיף מרן הסטיפלר את נוסח ה'אונקלוס' הנדפס בחומש 'העמק דבר', משום שהוא יותר מוגה ומדויק מבשאר החומשים].

לשיר את המסכתות

רבי זאב איידלמן סיפר, כי בימי בחירתו למד הסטיפלר מהו חינוך הבנים - להטיעם כבר מקטנות לדבקות ומתיקות בתורה. לרגל נישואי אחיו רבי פייבל איידלמן, עם אחותו של רבי שמואל גריינמן, שנערכו בוויילנא, פגש רבי זאב את הסטיפלר (גיסו של רבי שמואל). הסטיפלר הגיע למקום החופה, ומכיוון שנשאר זמן מה עד החופה, הסיר את כובעו, הניחו בצד בלי תשומת לב, ומיד שקע בלימוד (הנהגה שאפיינה אותו כל ימיו).

באותם ימים בנו הגר"ח, שהיה כבן שנתיים, שעשה את משתתפי השמחה. הללו היו פונים לינוקא, ומבקשים: "קפוץ על הספסל, ותאמר את שמות המסכתות!" והוא היה קופץ ושר את כל המסכתות, בניגון מיוחד שחיבר לו אביו, בתור שיר ערש. וכך היה מסיים למנות את כל המסכתות האחרונות במילים: "טבול יום, ידיים, עוקצין - גיב מירד עם צוקערל [תן לי את הסוכריה]..." ואביו היה משליך לעברו סוכריה, כמובטח.

מכיוון שלילדותו של הסטיפלר היו קודש ללימוד התורה הוסיף ר' זאב והסביר נטל על עצמו לעזור לזוגתו, שתנוח ולא תצטרך לקום בלילה כשהתינוקות מתעוררים, וכשהתעוררו היה מרדים אותם אביהם בשיר המסכתות הזה.

"המחבר" בן השמונה מבקש "הסכמה"

שש שנים אחר כך. ר' זאב מגיע ארצה ומבקש להצטרף לישיבת 'בית יוסף' בבני ברק. הוא נקרא לשיחה בדברי תורה עם ראש הישיבה, הסטיפלר. בבואו למבחן ישב בנו הגר"ח, בן השמונה, על השולחן לצד אביו, ובידו מחברת מכורכת בה רשם את "חידושי התורה שלו". כשנפנה ר' זאב לצאת מהבית, קפץ הילד מהשולחן ופנה אליו בהצעה רצינית: "אני כותב עכשיו חידושי תורה על מסכת פסחים. יש לי כבר הסכמות מהקליינער, ומהפעטער [הדוד] רבי אברהם ישעיה. הסתכל גם אתה במחברת וכתוב לי הסכמה..." (רבי וועלוול - דער איידלמאן, עמוד 193)

בדרך לישיבה

מפי הגר"ח שליט"א: כשהייתי מגיע הביתה מהישיבה בפתח תקווה, ציידה אותי אמי ע"ה בחבילות עם מצרכי מזון, ופעם יצאתי עם שתי שקיות בשתי ידי, ואבא ז"ל שליווה אותי עד לתחנת האוטובוס ב'דרך פתח תקווה', ביקש שאותן לו חבילה אחת כדי להקל מעלי עבודת המשא.

אבל כשאמרתי לו שהגמרא אומרת, כאשר יש שתי נודות, זה גדול מזה מעט, ומכביד המשא על החמור לצד אחד, מניחין נוד קטן אצלו להשוות המשא, הסכים לדברי והניח לי לשאת את שתי החבילות. (הסטיפלר)

סיום הש"ס ומסכת שבת מתלמוד ירושלמי בביהכ"ס לדרמן

ד.ז.ס.

אתמול בבוקר לאחר תפילת שחרית ברוב עם בביהכ"ס לדרמן, עלה הציבור לאולם החדש, שם התקיים השיעור האחרון בירושלמי מסכת שבת הנאמר ע"י מורנו הנאון האדיר רב חיים קנייבסקי שליט"א, לעי"נ אביו מרן זללה"ה. אחריו סיים את הש"ס - שנלמד ע"י מתפללי בית הכנסת לדרמן, ובני הישיבות בעיר לעי"נ מרן ז"ע כמשך השנה - הג"ר אריה שכמר שליט"א.

לאחר מכן כמשך סעודת המצווה שנערכה במקום. נמסר שיעור בעניין המדליק בשמן תרומה טמאה ע"י הגר"ח שליט"א, ואחריו נשא דברי התעוררות הג"ר ארי"ה שכמר והג"ר יעקב גלינסקי שליט"א והאריכו בעניין אמונת חכמים והתבטלות בפניהם אשר חסרה כיום ובפרט לאחר הסתלקותו של מרן הקה"ל יות יעקב זללה"ה.

אח"כ עלה כל הקהל ורב לפקד את ציונו הקדוש, כאשר במקום נמצא כבר משעות הבוקר המוקדמות ביותר קהל רב מאד.

ובמשך כל היום, נראו רבים וביניהם מסלטה ושמנה של עולם התורה בעיר, וכן הבאים בהסעות מאורגנות מירושלים ושאר חלקי הארץ כשהם נוהגים לעבר בית החיים "זכרון מאיר" להשתטח על קברו של מרן ז"ע, ולשפד ש"ח לפני כותן לבות שיחוס וירחם עלינו בימים סרופים אלו.

כמו"כ התקיים השיעור הנ"ל בישיבת קהילות יעקב אשר נקראת על שם מרן ז"ע בהשתתפות ציבור אדיר של בני תורה.

מודעה זו פורסמה במלאת שנה להסתלקותו ובה מתפרסם לראשונה על יסוד השיעור המפורסם שרבינו שליט"א מוסר בכל שנה ביום היארצייט, כפי שגר הבאנו בעבר רבינו שליט"א נמנע מלמסור שיעור ברבים למעט פעמים בשנה בימי היארצייט למרן בעל החזון איש ז"ע וביום היארצייט לאביו ז"ע.

ספר תורה יכתב לזכר מרן זצוק"ל

על דעת נדלוי תורה שליט"א הוחלט לחלל בספרות ספר תורה על שמו ולזכרו של מרן הגר"ח קנייבסקי זצוק"ל, כיון לזכות את כלל ישראל במצות חשובה זו. כזכור לאחר פטירת מרן ה"חפץ חיים" ז"ע, יום מרן רבי חיים עזר גרודינסקי זצוק"ל כתיבת ספר תורה על שמו והפעיל לשם כך את גדולי ישראל, כשהבסח הנכנס הועבר להחזיק הישיבות נמסר כי ספר התורה יונקס א"ה לבית המדרש "לדרמן" אשר הורבא לאחרונה, ושם כדוע התפלל מרן ז"ע בעשרות השנים האחרונות.

אברות

● נמצא סנדל בלוויית מרן הסטיפלר זצוק"ל רשב"ם 22 דירה 3

● אבדו משקפיים בהלווייה של מרן זצוק"ל הסטיפלר זצוק"ל טל: 423884

02

טור מיוחד זה באדיבות 'הארכיון היהודי'

ליצירת קשר: ig0533145900@gmail.com

רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

053-3145900 077-2092005

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובהיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 שלוחה-1586

קהילות 073-2757000 שלוחה-4310

(המשך על מרן הסטיפלר) כיבוד אב

מאת הגר"ח שליט"א: כאשר הדפיס את חיבורו 'השם אורחותיו' על ספר 'אורחות חיים להרא"ש, היה מגיהו ונצרך היה לשלחו לבית הדפוס. אבא ז"ל נכנס אלי, חליתי ושכבתי עם חום. וסיפר לי שזה עתה הולך הוא למדפיס עם הגהותיו על ספר שלו. אמרתי לו כי גם לי יש הגהות. יותר ממילים אלו לא אמרתי. ואמר לי שאמסור לו את החומר. מסרתי לו, וזמן ההדפסה של ספר זה ארך כמה שנים זמן בהחלט לא שגרתי.

אמר לי אבא ז"ל: היודע את המדוע ארך זה זמן כה רב? כי מסרת לי ההגהות! אמרתי לו כי לא שלחתי אותו למוסרם לדפוס, ורק אמרתי שגן לי יש הגהות. ענה לי אבא ז"ל: בכל זאת לא היית צריך לשלוח על ידי! (עיין מסכת קידושין מה, ב', שהבן אל שלח את אביו עבורו, אמנם ב"ארצות קמיה", שאז נעשה לו אביו שליח מאליו, הרי זה מותר).

אביו מלמדו תורה

על בנו הגר"ח סיפר מרן, שבילדותו, בהיותו כבן י"ב שנים, היה לומד עמו בכל ליל שבת מסכת פסחים פרק "כל שעה", והגר"ח ידע את הפרק כל-כך טוב, שהיה יכול לפלפל בו עם רבנים גדולים, זה היה לשון קדשו של ה'קהלות יעקב'.

כן סיפר, שה'חון איש' היה יושב אז לצדם ומקשיב ללימודם, ומדי פעם היה מעיר הערותיו. ודוגמא הביא הסטיפלר, בענוותנותו, שהעיר ה'חון איש' כי בגמרא הלאה נראה שלא כפי שביאר...

עוד סיפר, כי בשבנים עברו היה בנו הגר"ח הולך ברחוב, ובידו ספר פתוח לעיין בו בלכתו בדרך.

"הוא צריך ללמוד ולכתוב ספרים"

הסופר הנודע רבי משה שיינפלד זצ"ל, בא אל הסטיפלר והציע לפניו, שמעוניין הוא להקים כולל, ולהביא לשם את בנו הגר"ח (כנראה שיעמוד בראש הכולל), וביקש ממרן שידבר עמו להסכים להצעה. השיב לו מרן ה'קהלות יעקב', כי ר' חיים לא נועד לתפקיד ושליחות שכזו, אלא צריך הוא להתמיד בלימודו ולכתוב ספרים...

אב על בנו: "הכל צריכין למרי חטיא"

בשיחה עם רבי יעקב ב. פרידמן, העלה הגר"ר צבי רוטברג זכרונות, אודותה קשר בין הסטיפלר האב, לבנו מרן הגר"ח: "אספר לך סיפור מופלא. פעם ישבתי ולמדתי עם רבי חיים, ולפתע עלה אלינו הסטיפלר. הסטיפלר היה שקוע אז בסוגיה של 'אשם תלוי', ונזקק למקורות לחקירות' שלו. הוא נכנס לרבי חיים ואמר לו, 'אני צריך לחקירה הזו ראייה מאיזה מקור... תביא לי ראייה מתוך הבקיות שלך... הוא הרגיש בנפשו שצריך להיות כתוב משהו בענין, אבל לא ישירות...

רבי חיים הרהר מעט, והביא לו ראייה. אך הסטיפלר סירב לקבלה. כיוון שכך, הביא לו רבי חיים ראייה אחרת, ראייה ממש נפלאה. אני זוכר עד היום את פניו הקורנות של הסטיפלר, הוא נהנה הנאה עצומה, ולפתע הכריז בחדווה והתלהבות: "הכל צריכין למרי חטיא!..." (פתגם מן הגמרא שפירושו, הכל צריכים את בעל החיטים. והנמשל: כל הלומדים זקוקים לשירותיו של הבקי המופלג בתורה).

(הסטיפלר)

סיפר הרב קלופט כי פעם כאשר ראהו לומד משניות בסוכתו, אמר לו הקהילות יעקב: במשניות יש את כל כללי התורה (כמי שאומר לו שלכן הוא לומד הרבה משניות) ת: זה נכון. אבא היה לומד משניות, וכמדומה בכל שבוע היה גומר סדר משניות, שבוע אחד זרעים, שבוע סדר מועד וכן הלאה [וחוזר חלילה]. יתכן שידע משניות על פה ממש, אבל אף פעם לא דיבר על כך, רק שמעתי ממנו כי הוא משנן משניות מקוואות בעל פה.

נקבתי בשמו של פלוני שיש לו בן אברך מצוין בכולל "בית הלל", ואביו אמר לי כי לפני שנים, שמע מה שספרתי אודות פלוני ת"ח שנולד לו בן והתינוק היה בוכה יומם ולילה והרופאים לא מצאו כלום, הוא נכנס לקהילות יעקב זצ"ל והתאונן על הקושי מחמת בכיותיו הרבות של התינוק. אמר לו מרן הקהילות יעקב: אתה מהדור הצעיר, על ילדים צריך להתפלל. שאלו הת"ח וכיצד מתפללים? ענהו שוב: אתה מהדור הצעיר, על ילדים צריך לבכות, לא עובר יום שאיני מזיל דמעה על חיים שלי. ע"כ. ומאז - אמר אבי האברך הנ"ל - כל יום אני בוכה בתפילה על בני, ואלו התוצאות, שה' שומע בקול דמעותי ויש לי בן מצוין בכולל בית הלל. כאשר סיפרתי הנ"ל, בכה רבנו.

סיפרו לי מפי השמועה, כי הקהילות יעקב זצ"ל אמר: מצאנו ילדים שכבר בבר מצוה סיימו ששה סדרי משנה, והיה ניכר כי עדיים לגדולות ונצורות אך לא נהיה מהם כלום, והטעם, כי הכבוד שנתנו להם (במידה לא ראויה) החרیب את הכל. לא ידוע לי שכך אמר אבא זצ"ל, אבל זה אפשרי. כי כבוד במינון הראוי, במקום הראוי וברגע הנכון, הוא כלי יקר שאפשר להשתמש בו.

מפי השמועה שהקהילות יעקב נתן לחיים ביום זה, ופלוני שאביו בקרוב יהיה בן 60 שואל כי הילדים יחד מעוניינים לערוך סעודת מצוה לכבוד האבא. לא שמעתי שאבא נתן לחיים ולא ראינו שעושים משהו בזה.

אמרתי לרבנו. רבי יעקב גלינסקי סיפר כי שמע מהרבנית ע"ה אשת רבי אברהם יפהאן זצ"ל כי בישיבה שאלו את הקהילות יעקב היכן ישן והשיב: אני ישן על מטה של 5000 דולר. ושאלוהו - בסכום זה של כסף אפשר לחתן 50 בנות?! ענה: אני יושן על הספסל במזרח ששם זה 5 מקומות של 5 גבירים והגבירים היו קונים מקום ב 1,000 דולר....

אבא סיפר לי כי פעם אחת למד כל הלילה ולפנות בוקר נותרה לו חצי שעה לישון ונשכב על הספסל בבית הכנסת וישן, וכאשר בא הראשון המתפלל לבית הכנסת לא שם לב שהוא שוכב שם והניח עליו את המעיל, ובא השני וגם הניח מעיל עליו, וכך נערמה עליו ערימה של מעילים וכיון שהיה חורף המעילים מאד חימומו, והתאחר בקריאת שמע וקם סמוך לזמן קריאת שמע ועוד הספיק לקרוא ק"ש!

(כל משאלותיך)

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

🏠 רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

☎ 053-3145900 📠 077-2092005

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 שלוחה- 1586

קהילות 073-2757000 שלוחה- 4310

רוצה להקדיש
את יקיריך ולהיות
שותף בהפצת דברי
התורה של רבינו?

כאן המקום:
053-3145900

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

המהפכות (א)

על מי לא צריך לברר בשידוכים? ממתי צעירים התחילו להתפלל ותיקין? מי הרב האמיתי של בית הכנסת, ובשלוש מי דרש רבינו כשהחסיר. לאיזה קבלת קהל לא היה שייך לסרב? וכיצד משכנעים את רבינו. כל אלו ועוד, במאמר המרתק שלפניכם.

ביריעה הבאה נסקור פרק פחות ידוע מפועלו של רבינו.

זכה רבינו, מתוך שעסק בתורה לשמה ולא עסק בשום דבר אחר, תורתו הכריזה עליו מבחוץ, ומתוך שיש בו יראת שמים דבריו נשמעים. אש ההלכה בערה בקרבו עם יראת דקדוק הדין שקיבל מרבו מרן החזון איש, ובמשך עשרות שנים הוא גרם למהפכה מקצה אל קצה במספר דברים בציבור בני התורה.

לקראת 'בין הזמנים חודש אב', ובתקופה בה גזר עלינו הי"ת גלות בתוך גלות, כשאין אנו יכולים להתפלל כראוי בבית המקדש מעט, נודדים ממקום למקום ומחצר לחצר, מערכת 'קובץ גליונות' בשיתוף גליון 'דברי שיח' העולמי, שזכה לתפוצה אדירה מעין כמותה בכל העולם היהודי, יצא לתור ולחקור אחרי שבע המהפכות שחולל רבינו בציבור היראים, במגוון נושאים.

מיותר להוסיף, כי אנו מביאים כל פעם 'טעימה בעלמא' ועל קצה המזלג מה שיכיל הדף, בפרט בנושא להלן, לא הצלחנו לגמור את המלאכה, ובודאי חסרים לנו פרטים רבים, ואדרבה נשמח עם כל הוספה וידיעה, ובכל תמונה או מסמך מתקופות ההם.

ואי"ה, מעת לעת נוסיף לפרסם בכל פעם על מהפך בנושא אחר, אותו חולל רבינו שליט"א.

מי קם ותיקין?

ההתחלה כמו רוב הליכות חייו של רבינו, יסודה במרן החזון איש זצ"ל.

מרן החזון איש זצוק"ל הקפיד על תפילת שחרית מידי בוקר כותיקין, זמן התפילה החל כחצי שעה קודם הנץ, וקריאת שמע כעשר דקות קודם אחרי הנץ החמה, כך שהחלו את שמו"ע עם הנץ החמה ממש. באותם ימים, קשה מאוד היה למצוא מנין יראים בשעה כזו, רוב הימים המנין היה די במצמום, לא פעם היו צריכים להתמתין לעשירי "צנטער" להשלים לברכו וקדיש.

[וסיפר רבינו כי בתקופה הראשונה לבואו של מרן החזון איש לבני ברק, לא היה לו תפילה כותיקין במנין והיה מתפלל יחידי ואח"כ היה הולך לשמוע קדיש וקדושה בבית הכנסת הסמוך לביתו, ובהמשך היה מנין בביתו].

אגב, על חשיבותו של תפילת ותיקין בעיני החזון איש, ישנה עדות מעניינת בספר מעשה איש (ח"ד, עמוד רכ"ד) על שידוך שביררו אצל החזון איש, אודות בחור שהוא הכירו והיה מתפלל אצלו לעיתים בותיקין, כשעלו מספר שאלות וספקות אודותיו, פסק החזון איש ואמר, "על מי שבא להתפלל ותיקין - יורדות כל השאלות!... כמובן התשובה יפה לאותה הצעה, אך רוח הדברים מובנת לכל.

נדגיש, כי היו גם היו פה ושם עוד קהילות קטנות של צדיקים יראי ה' שקבעו את תפילתם כותיקין, כמו בירושלים קהילות פרושים וכדו', וכן בעוד ערים, גם בבני ברק היו צדיקים נוספים, אך רוב רובם של הבני תורה, בפרט צעירים, לא ידעו ולא שמעו על תפילת ה' נץ".

אלו שהשכימו קום היו בעיקר פועלים העובדים לפרנסתם, ובחלקם, אולי רובם, התפללו הרבה לפני זמן הנץ החמה. אנוסים היו. או אנשים מבוגרים

לרבנן ותלמידהון
ביום רביעי ט"ז מר חשון חל הא"צ השלושים וחמש של רבן של כל בני תגולה מרנא ורבנא

מרן בעל החזון איש זצלה"ה
שיעור מודעו הגר"ח קניבסקי
לאחר מנין ותיקין ולאחר סבן חציאת לקבר מרן זצלה"ה
יחד נשפץ צקון לחשם לפני בעל הרחמים לחוס על שארית המליטה.
וישלח עזרו מקדוש לקדוש שמו ית' בעולם, ובשעות יום יבניה קרן התורה והיראה.

בני השיבות

מתוך מודעה בעיתון, חשון תשמ"ט: השיעור יתקיים
חחרי מנין ותיקין. מתוך: "ארכיון היהודי" ובאדי
בות

רבינו יורד מהיכל כולל 'חזון איש'.

שהתעוררו ממילא מוקדם, והגיעו בקלות לתפילת הנץ.

ייראוך עם שמש מבקשי פניך

כבחור, התפלל רבינו כתלמיד מן המניין בישיבתו בזמן הקבוע לפי סדרי הישיבה, אך בכל הזדמנויות בה יכל, הקפיד מאוד על תפילת נץ החמה. עם נישואיו מיד קבע את תפילת שחרית שלו בותיקין.

בשנים הראשונות היה זה בכולל אברכים חזון איש ותקופה קצרה לאחר מכן בבית הכנסת 'לדרמן שנפתח לא מכבר.

באותם ימים 'לדרמן' היה בית כנסת קטן ודל, שהכיל מספר מועט של מתפללים, בין עשר לשלושים איש, רובם תלמידי חכמים ממשפחת ותלמידי החזון איש, הגבאי היה רבי יחיאל לדרמן ז"ל, בעל המקום. זמן התפילה היתה כותיקין.

רבינו לא בלט שם כלל, להיפך, היו שם גדולי תורה מפורסמים כגון הג"ר חיים גריינמן, והג"ר גדלי' נדל, וכעבור זמן הצטרף הג"ר יהודה שפירא, ובזמנים מיוחדים כגון מר"ח אלול עד אחרי סוכות, גם מרן בעל הקהילות יעקב, אבל רבינו מצידו עודד את מי שיכל לבוא להתפלל "איתנו" - כלשוננו, בותיקין.

אגב, שמענו מחתנו הגדול של רבינו שליט"א, הגאון רבי שרגא שטיינמן, עדות מענינת על אותם שנים, כי אחרי נישואיו בא להתפלל במנין ותיקין, מי ששימש אז כגבאי היה הרב אברהם דוד קורלנסקי, שלחש לו כבר בתקופת הימים ההם, בעוד רבינו היה בשנות הארבעים לחייו, 'לדעתי הרב האמיתי של המקום הוא רבי חיים קניבסקי'...

אוסף אנשים

כיום, זה נראה מעט מיותר ואולי גם מגוחך, אבל באותם שנים רבינו שידל מי שיכל לבוא לותיקין.

בשיחות רבות שקיימנו עם מתפללי מנין ותיקין כיום, עולה כי רבים מהם באו אך ורק לפי בקשת רבינו, כך מספר לנו הרב ו. אחד המתפללים הקבועים למעלה משלושים שנה במנין הותיקין, כי התגורר בחו"ל וטרם בא לגור בארץ באופן קבוע הוא בא להיוועץ ברבינו, רבינו אז אמר לו בלשון הזה "תבוא לארץ ישראל, תקנה דירה בבני ברק, ותבוא אלינו לותיקין כל בוקר".

"אז הסתכלתי על זה מאוד משונה" מספר לנו הרב ו'. מה הקשר בין לגור בבני ברק לבין ותיקין, בקושי ידעתי מהו תפילת נץ, אבל מכיון שהרב אמר - קיימתי את זה, וראיתי בזכות זה הצלחה מאוד גדולה בכמה תחומים.

על לוח לבו

דברים ברוח דומה סיפר לנו הרה"ג ר' שמואל רוזנברג, שזכה לקירבה אצל רבינו בעיקר בזכות תפילת שחרית בה התפלל באופן קבוע ותיקין עם רבינו: רבינו היה מחזיק קשר אישי עם המתפללים, אם היה אחד מחסיר יומים או שלוש, הוא היה דורש בשלומו, כך גם היה אצלי, אם קרה והחסרתי, הוא שאל לשלומי והתענין מה קורה.

אגב, 'לדרמן' זה המקום היחידי בוא אפשר למצוא גם ילדים צעירים משכימים קום להתפלל כותיקין, ולא בגלל שיש להם טיול... אלא כי רוח המקום והאווירה שעשה רבינו, גרמה גם לילדים לבוא. הרבה מנכדיו הילדים שליט"א באו בעידודו להתפלל ותיקין.

גם על 'עזרת הנשים' לא פסח תפילת ותיקין.

בבית הכנסת קיים 'עזרת נשים', מסתמא מהיחידים בעולם הפועל בימות החול... החל משעות הבוקר מוקדמות מגיעות נשים להתפלל כותיקין. עד לפני מספר שנים היתה אשת חבר, להבחל"ח הרבנית קניבסקי ע"ה מגיעה מידי בוקר להתפלל כותיקין, ומקבלת לברכה את הנשים המתפללות שם, כיום נמשך הדבר על ידי בתה הרבנית צביון תחי', במסורת אביה ואמה.

במבט הלכתי

כדי ללמוד את חשיבות הדבר, נוכל להציץ במגוון תשובותיו הנדפסות בספר דעת נוטה (ח"א עמוד ק"צ והלאה), שם כותב רבנו כי תפילת נץ החמה יחידי

הגאון הגדול רבי שרגא שטיינמן לצד חמיו רבינו שליט"א במנין ותיקין ביום הפורים

רבינו שליט"א יורד לשחרית עם שחר, מלווה בנאמנו הר"ר ישעי' אפשטיין שליט"א

הרה"ג שמואל רוזנברג שליט"א עובר לפני התיבה במחיצת רבינו

תפילת שחרית מוכרחת להתקבל. רבינו בתפילת שחרית כותיקין בביתו

עובר לפני התיבה בשחרית ב'לדרמן' באחד מימי היא"צ

גבאי בית הכנסת, רבי מרדכי אריאל (מימין) ורבי משה כהן שליט"א

שיעור יומי בירושלמי ע"י הגר"ח קניבסקי

החל מיום ראשון ט"ז באדר
לול, אחר תפילת ותיקין,
יחל א"ה בביהכ"נ לדרמן,
ברחוב רשב"ם, שיעור יומי
בירושלמי.

השיעור נוסד ויאמר א"ה
ע"י הגאון רבי חיים קניבסקי
קי שליט"א, בכל משך
השנה, להסתלקותו של רבן
של ישראל, מכן בעל
ה"קהילות יעקב".
מצפים להשתתפות קהל
גדול של לומדי תורה במקום.

ידעה שפורסמה בעיתון
בחודש אלול תשמ"ה,
ממים ספורים אחרי פטרי
רת הקהילות יעקב, על
שיעור חדש אחרי ותיקין
מפי בנו שליט"א. מתוך
"ארכיון היהודי"

הופיע: ירושלמי שביעית

עם שיעוריו של מרן הגר"ח
קניבסקי שליט"א

משיעוריו הקבועים מידי יום לאחד
תפילת "ותיקין" בביהכ"נ "לדרמן"
לע"נ מרן רשכבה"ג הגר"ח קניבסקי
זיע"א החידושים ופירושים ע"י אחד
השומעים והיה לנגד עיני

מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א

יצא לאור בהידור רב המקל על הלומד

להשיג: אצל מ"ש קורלנסקי רח' מהרש"ל
בני ברק טל: 03/790883

וודעה על הופעת חוברת שיעורים על ירושלמי שנ
מסרו לאחר ותיקין כל יום... מתוך הארכיון היהודי.

עדיפה על תפילה בציבור, ומצד הדין עדיפה אף אם אין לו עדיין טלית ותפילין,
אלא שלא נוהגים כן, וכן עדיף תפילה עם הנץ על פני טבילה במקוה, (אם לא
שהוא זהיר בטבילה מאוד), ועוד ועוד פסיקות רבות המובאות גם בעוד ספרים,
שהצד השווה בכולם הוא חשיבות תפילת שמונה עשרה עם הנץ החמה.

חשוב להדגיש כי גם בנושא זה צריך לנהוג בחכמה. כי פעמים רבות הורה רבינו
כי מי שאין לו ישוב הדעת הראוי במנין ותיקין, או כשזה בא על חשבון לימוד
התורה, הרי שלא יתפלל כותיקין.

אגב, מעניין להדגיש, כי בספרו המפורסם אורחות יושר שהוא ספר מוסרי
ליראת שמים ומדות טובות, הכניס רבינו את השקפותיו, בין השאר הוא שם
דגש מיוחד על, כמובן, תפילה עם הנץ החמה.

הנה, במילים קצרות הוא כותב על מעלת ותיקין "וענין תפילת ותיקין, מלבד
שיטת הרי"ף והרמב"ם שהוא חיוב גמור והעובר על זה ואין מתפלל כותיקין
נקרא עובר על דברי חכמים, ואפילו לשאר פוסקים שאינו חיוב גמור מ"מ הוא
ענין גדול מאוד כמו שהפליגו חז"ל מאוד, והבטיחו שאינו ניזוק כל היום כולו,
ואילו היה בא בזמננו אחד מהתנאים שידוע שכל ברכותיו מתקיימן, כמה היו
משתדלין לקבל ברכתו, על אחת כמה וכמה ברכה שחז"ל הבטיחו..."

אגב, בהמשך הדברים הוא מפליא להביא שם מדברי רבינו יהונתן מפראג ז"ל
בפירושו לאיכה "תפילת ותיקין מוכרחת להתקבל, ואילו היו מתפללין ותיקין
ביום החורבן לא היה נחרב בית המקדש, ולכן כתיב סכותה בענן לך מעבור
תפילה, כדי שלא ידעו מתי הנץ החמה..." עכ"ל.

אינו ניזוק כל היום

כאמור, רבינו מביא את דברי הגמרא אודות המתפלל ותיקין שאינו ניזוק כל
היום כולו. מעניין לציין כמראה מקום בעלמא, דברים שהביא מקורבו בספר
דרך שיחה פרשת קדושים מביא מדברי רבינו כיצד היה לו נזק מגניבה שקרתה
בביתו, ודווקא בזמן שיצא מביתו לתפילת ותיקין, ע"ש דברים מרתקים.

כמו כן רבינו מייחס מעלות רבות מלבד עצם קיום תפילה בהידור כדיעות
הראשונים, ישנה את המעלה של אינו ניזוק כל היום בזכות זה.

[ואמר עוד שאפילו מי שמתפלל ותיקין מסיבה צדדית שיש לו כגון שהולך
לעבודה וכדו' גם יש לו את הבטחת חז"ל אינו ניזוק כל היום כולו].

המעורר

בשנת תשל"ב למד בשיבת בית מאיר בחור בשם מרדכי אריאל, לימים הגבאי
הראשי של מנין הותיקין בבית הכנסת 'לדרמן', הוא היה משכים קום מידי
בוקר. פעם פגשה בו הרבנית ע"ה, ואמרה לו, תראה, בעלי משכים קום מאוד
אבל הוא לא תמיד יודע את דקת הנץ שמשנתה מידי יום, וממילא הוא לא יודע
מתי הזמן להניח תפילין, מכיון שאתה קם ממילא, טוב תעשה אם מידי בוקר
תתן דפיקה על החלון כדי שנדע שכעת מתקרב זמן התפילה, וכבר הגיע זמן
הנחת תפילין.

כמובן, הבחור שמח על זה, ובהמשך עם השנים זה נהפך לדבר קבוע. כל בוקר
בקביעות הגיע ר' מרדכי לחלון ודפק מספר פעמים, כשפעמים רבות הרבנית
היתה ישינה, והדפיקות הזכירו לה על זמן התפילה ההולך ומתקרב...

מרן הסטייפלר זי"ע

להעשרת הידע - נוסף, כי אפילו אביו של רבינו, להבחל"ח מרן ראש גולת
קהילות יעקב זי"ע בעל הסטייפלר, לא היה מתפלל ביום רגיל כותיקין, בשעה
זו הוא היה רק עולה על יצועו... הוא היה מתפלל בדרך כלל במנין ישיבתי של
ישיבת בית מאיר הסמוכה לביתו, ובשנים מאוחרות יותר בבית הכנסת לדרמן
במנין המאוחר.

אחרי שנסתלק מרן הקהילות יעקב זצ"ל קבע רבינו שיעור יומי בתלמוד
ירושלמי לעלוי נשמתו, בבית הכנסת לדרמן, כמובן, השיעור נקבע לאחר
שחרית עם הנץ החמה...

בשלב מסוים, החליט הגאון הגדול רבי יהודה שפירא זצ"ל להוסיף בבית
הכנסת לדרמן 'מנין שני' שלא כותיקין, הדבר היה נראה אז משונה... גם כך היו

מתפללי ותיקין בלדרמן מנין בית שני

מרח"ל הגרמני שטיינמן חוזר מוטיקין בבית הכנסת איצקוביץ, רבנים שנים לא התפללו כוטיקין מאילוצים שונים, אך בעש"ת שנותיו האחרונות, הקפיד על כך.

רחוב רשב"ם שוקק חיים בשעה 5 בבוקר. מתפללי ותיקין באים לתפילה.

מתפללי בית הכנסת לדרמן בוטיקין ברחובה של העיר בתקופת הקורונה, ניסן תש"פ

בקושי אנשים, אבל עם הזמן המנין השני התחזק והגיעו אליו עוד ועוד אנשים, והגבאי ר' יחיאל לדרמן ז"ל בנה לצורך המנין חדר נוסף צמוד לבית הכנסת (כיום מכונה "בית שני").

ואחריתך ישגה מאוד

במבט לאחור, כיום ניתן להבחין בבירור את המהפך.

אם באותם ימים, מתפללי ותיקין היו מתי מעט, גם הם ברובם אנשים עובדים או מבוגרים. בני תורה וישיבות לא באו לשחרית כוטיקין. מה לו לקום בשעה 4-5 בבוקר, בשעה שהוא יכול לישון עוד שלוש שעות ולקום בשעה 7 בבוקר לתפילה ישיבתית בניחותא?

עד שבא רבינו ושינה את הדבר. הוא עודד את מי שבא בקרבתו, את כל דורשי עצתו שיקומו כוטיקין, צעירים וזקנים, בחורים ואפילו ילדים צעירים, לכולם הוא הזכיר כי ותיקין זה בעצם זמן התפילה הכי לכתחילה.

כיום, כמעט שאין ישוב חרדי בו לא קיים מנין או כמה מנינים לתפילת שחרית כוטיקין. כמעט כל בית כנסת שמכבד את עצמו מייחד זמן לתפילת ותיקין, ואחרי זה יבואו שאר המנינים. אפילו בחו"ל, יש בהרבה מקומות מנינים לתפילת ותיקין, לציבור בני התורה.

והחידוש היותר גדול, כי המתפללים הם בני תורה אברכים. ויש מנינים ישיבתיים לוטיקין.

בבית כנסת לדרמן עצמו, הוא מהמנינים הגדולים בעולם לתפילת ותיקין. כל בוקר מתקיים מנין גדול של כמאה וחמישים מתפללים, ובנוסף מנין נוסף בבית שני שיש בו כמה עשרות נוספים של מתפללים.

זכות קדימה למתפללי ותיקין

כל באי ביתנו של רבינו ידעו כי כל מה שנוגע לתפילת ותיקין מקבל יחס מועדף ושונה. היה תקופה שאחד הצעירים ביקש שרבינו ימצא לו זמן קבוע לשאלותיו, רבינו דחה אותו בטענה שהוא ישיב לו בכתב מפעם לפעם, אבל הלה התעקש, עד שאמר לרבינו 'ואם אקום לוטיקין בשביל זה ואכנס אחרי התפילה, הרב יסכים?' לזה רבינו לא יכל לסרב.

מענין להוסיף, כי רבינו חש קשר עם מתפללי הנץ באופן אישי. כך למשל, המתפללים היחידים שרבינו היה מגיע לשמחות שלהם במדת האפשר, וזכר אותם מצוין היו מתפללי ותיקין, הוא ראה מטרה וחשיבות גדולה בזה, כי תפילה זו היתה נחשבת אצלו מאוד.

כך גם היה משתתף בקביעות בהרבה מהשמחות המתקיימות בבית הכנסת, היה עובדא באחד המתפללים שבא לרבינו להתברך לרגל חתונת בנו, הוא ציין ששמחת האופרוף תתקיים בבית הכנסת במנין ותיקין בלדרמן.

נתחייך רבינו ואמר לו, אם כך, זה סגולה שאני לא אשכח לבוא...

היתה תקופה של כמה שנים שרבינו קיבל עשרות איש כל בוקר בביתו אחרי שחרית, אף שלא היה זה הזמן הרשמי, מפני שאמרו לו שאנשים אלו השכימו קום במיוחד מכל הארץ כדי לבוא להיוועץ בו, משמע שסיבה 'נץ' תלויה בדבר, שוב לא סירב.

שיעורים סביב לוטיקין

גם שיעורי התורה שנקבעו מסביב לשחרית ותיקין בלדרמן, זכו אצלו ליחס מיוחד. השיעור הקבוע בדף היומי של הגאון רבי יעקב שוב שליט"א, היה זוכה מפעם לפעם לביקורו של רבינו בסיומי מסכתות וכדומה, 'הייחוס שלהם' בעיקר היה כי השיעור שייך למתפללי ותיקין...

סביב מעגל השנה

בכלל, כל מועדי השנה היו סביב הנץ. כך למשל, המנין המרכזי בבית הכנסת 'קריאת המגילה ברוב עם' הוא כמובן עם הנץ החמה, גם בט' באב משכימים ותיקין (אף שגומרים הרבה לפני חצות היום), הסיום הידוע של הש"ס בערב פסח, נערך כמובן, אחרי גמר שחרית כוטיקין, כל ימי השנה כולל כל המועדים, כולם סביב הנץ. גם בשבת מקפידים על ותיקין, אף שבהלכה מובא כי יש לאחר את

התפילה בשבת. על פי הנץ יחנו ועל פיו יסעו...

מעניין להוסיף, פרט מעניין הנוגע לחודש אלול הקרב ובא: מנהג כל ישראל לומר את בקשת הסליחות הנהוגות בחודש אלול, רבינו סבור כי יסוד המנהג הוא להשכים ולומר באשמורת הבוקר, קודם שמתחילים שחרית כותיקין, ואילו אותם המתפללים שלא כותיקין, ומתחילים את אמירת הסליחות שלא באשמורת, אין לזה טעם וריח.

גם כשרבינו שימש לסנדק, היה עדיפות מיוחדת לברית שמתקיימת אחרי הנץ, גם מצד שבוה מקיים אבי הבן ענין זריזים מקדימים בהידור, וגם כי אז היה נשאר עטור בטלית ותפילין עד לאחר הברית.

זמן נץ החמה

ידוע כי יש מספר דיעות באשר לזמנה המדויק של הנץ החמה, מכיון שאין מדורנו עוסק בעניני הלכה, אלא כל מטרתו לעורר תשומת לב הקורא לדקדק במצות ולהתחזק במעשים טובים, נעתיק בקצרה מתוך קונטרס 'מנהגי בית הכנסת לדרמן', בשם רבינו: זמן הנץ החמה הנהוג במנין ותיקין, הוא ע"פ ה"לוח" (של ר"מ טיקצ'ונסקי) שנכתב במקורו לפי אופק ירושלים, בתוספת כמה רגעים להתאימו לאופק בני ברק (ע"ש בהערה, ושלא היתה דעת החזון איש נוחה לדקדק בדיוק בזמן התחלת שמו"ע).

אי אפשר לסרב לאלו שהשכימו לקום ותיקין

הגאון רבי מאיר הוניגסברג שליט"א (באמצע) מוסר את פרק המשניות היומי אחרי ותיקין בירכתי בית המדרש

רבינו במסיבת סיום בביתו של רבי מאיר סופר, מהמשתתפים הקבועים בשיעור דף היומי אחרי ותיקין

לא יאומן: בית הכנסת מלא מפה אל פה בתפילת חול המועד סוכות

תמונה נדירה (בערך משנת תשס"ה) של המוני איש שהשכימו קום להשתתף בסיום הידוע בערב פסח. רבינו יצא מבית הכנסת לחצר, כדי לטעום מעט מסעודת מצוה, ההמונים מצטופפים.

שיג ושיח

עובדות הוראות והדרכות ממרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א כפי שנכתבו ע"י נכדו חביבו נאמן ביתו הרב אריה קניבסקי שליט"א, והתפרסמו בגליונות "ארחות יושר" בשנה האחרונה [טרם מגיפת הקורונה]

עיון או בקיאות

בחור ישיבה נכנס בימי בין הזמנים אל רבינו שליט"א להתברך, וביקש לשאול שאלה הטורדתו: מנהג יפה קבע הבחור לעצמו, ללמוד בחברותא עם ידידו הלומד בישיבה אחרת ע"י לימוד בטלפון. השנים קבעו ללמוד את הש"ס לפי הסדר, ואכן מזה תקופה שמקיימים את החברותא הטלפונית הזו. אלא שקצב ההתקדמות בלימוד הש"ס הינו איטי מידי לדעתם, והסתפקו מה טוב יותר: ללמוד בלימוד מהיר ו'קל' יותר, פחות בעיון, אך להספיק יותר דפים ולסיים את הש"ס כולו מהר יותר, או להמשיך כפי שהתחילו, ללמוד בעיון ובהבנה אבל בהספק מועט יותר? והשיב רבינו שליט"א ואמר: "מה בוער? צריך ללמוד בהבנה, לאט לאט ואי"ה יספיקו הכל".

כוחה של מילה

לעיתים קרובות מצוי שאנשים הנכנסים אל רבינו שליט"א להתברך, מבקשים ומצפים ל"ברכה חזקה"... באשר לגודל מצוקתם אינם מסתפקים בברכה "רגילה", אלא חפצים בברכה ארוכה ושמא אף בהבטחה... כמובן שאין לדברים כל ענין, וכל ברכה היא 'חזקה' אף אם מונה מילה אחת... ועל כך יעיד המעשה הבא. היה זה יהודי תושב ארה"ב נכנס אל רבינו שליט"א, ובין היתר ביקש ברכה עבור עסקיו, וכך אמר: יש לי איזה סיבוך עם הבנק בארה"ב, מכיון שאני נצרך לצורך עסקי למסמך מסוים מהבנק, אשר יועיל לי מאוד לפרנסתי. כבר קרוב לשנה אני מבקש ומחכה לקבל את המסמך, אך בעקבות עיכובים שונים ומשונים טרם קיבלתי. כעת, הוסיף האיש, בעוד ימים ספורים תסתיים השנה האזרחית למנינם, ובאם לא אקבל את המסמך עד סוף השנה, כבר לא יהיה בו תועלת ואפסיד כסף רב. אנא, יברכני הרב שיתדר הענין בכי טוב, ביקש.

רבינו שליט"א השיב במילה אחת: "בהצלחה".

את ההמשך שמענו לאחר שבוע, כאשר התקשר מארה"ב לספר בהתרגשות כיצד הסתיים הענין. חצי שעה לאחר שהרב בירך אותי "בהצלחה", שח נרגשות, התקבל אצלי המסמך המדובר מהבנק, המסמך שהמתנתי לו קרוב לשנה! ולא די בזו, אלא שהבנק הוסיף וכתב כי הינם מודעים לעוגמת הנפש בעקבות הסחבת הרבה, והעניקו לי פיצוי כספי בסכום רב של דולרים! הנה לנו כוחה של ברכה במילה אחת!

תגור אומר ויקם לך

אמנם נדמה לפעמים, כי מיותר לכתוב מעשים על ברכותיו של רבינו שליט"א שהתקיימו, ועל מופתים כאלו ואחרים, אך הדעת נותנת שיש בזה משום חיזוק באמונה בהשי"ת והצימאון לכגון זה לא רווה... וע"כ נכתוב בזה ב' מעשים שאירעו לאחרונה.

באחד הימים אחר הצהרים נכנס אל רבינו שליט"א אברך צעיר כשבחיקו מונח עולל קט, בנו הקטן שנולד אך לפני חודש ימים, וכבר הזדרז להביאו לפני רבינו שליט"א, וכך סיפר:

לפני שהבן הזה נולד, אמר לנו הרופא שהתינוק העתיד להיוולד, יולד בעל מום, עם מומים קשים מאוד עד כדי ספק האם בכלל יחיה. למשמע הדברים הקשים, הלכו לבדיקות אצל רופאים נוספים וכולם פה אחד ניבאו שחורות: "הילד הזה לא יהיה בריא" ה"י. הגדיל להגיד אחד הרופאים ש'התחייב' ואמר כי 'מאה אחוז' שהילד יהיה בעל מום!

לאחר שמיעת כל התחזיות הקשות מהרופאים, נכנס האברך אל רבינו שליט"א וסיפר לו דברים כהוויתם. רבינו שליט"א חזר על מה שרגיל לומר 'הרופאים לא יודעים כלום', הם לא מחליטים מה יהיה, ובעז"ה הילד יהיה בריא ושלם!

כעת, כשהתינוק בידו, סיים האברך את דבריו בהתרגשות רבה ואמר: הנה הילד! בריא ושלם ללא כל פגע ב"ה! נהנה רבינו שליט"א למשמע הדברים ובירך את האב הנרגש בברכה: "שתזכה לגדלו לתורה לחופה ולמעשים טובים"!

את המעשה השני, שמענו מיהודי לא צעיר שקיים את דברי רבינו שליט"א ללא עוררין, זוכה לראות סיעתא דשמיא מיוחדת.

לפני מספר חודשים הוא נכנס לקודש פנימה להתייעץ בנושא מסוים. בין הדברים הוא שח לרבינו כי עלה לארץ ישראל לפני שבע שנים, וכעת הוא חווה קשיים פה בארץ בעיקר בענייני פרנסה, ושוקל אולי לחזור שוב לחו"ל.

אמר לו אז רבינו שליט"א, ח"ו לעזוב את הארץ, תישאר כאן ותזכה לגמור את כל הש"ס! ולשאלתו, פרנסה מה יהא עליה? השיב רבינו שליט"א כי אם יישב וילמד, גם הפרנסה יסתדר.

והנה, מששמע את דברי רבינו שליט"א חזר בו האיש מכוונתו לעקור לחו"ל, ונשאר בארץ ללמוד בהתמדה את הש"ס כולו. ומשקיים את הציווי, זכה גם לברכה... לאחר מספר שבועות לפתע פנה אליו אחד ממכריו, והודיע לו כי הוא מעונין לזכות בחלק מלימוד התורה שלו, ולכן הוא רוצה לתת לו סכום כסף גדול מידי חודש וביקש את הסכמתו. מובן שלאחר שראה שנתקיימו דבריו של רבינו שליט"א נענה האיש להצעה, ומאז הוא שוקד על תלמודו בארץ הקודש, כשגם הפרנסה הסתדרה כדברי רבינו שליט"א!

והאר ענינו

יהודי מבוגר נכנס אל רבינו שליט"א השבוע, והתלונן כי עיניו כבדו מזוקן, העיניים כואבות והראיה קשה עליו, ובעיקר הדבר מפריע לו בעת לימוד התורה, האותיות הקטנות קשות לו לקריאה, והדבר מסב לו סבל רב. מה אעשה שאצליח לקרוא כמו שצריך וללמוד כבעבר? שאל את רבינו שליט"א בכאב.

והשיב לו רבינו שליט"א: בזמן התפילה, בברכת 'אהבה רבה', תכוון היטב בעת אמירת "והאר ענינו בתורתך ודבק לבנו וכו', ואי"ה יהיה רפואה שלמה!

קביעות עיתים לתורה

יהודי מבוגר המיוסר ביסורים, נכנס אל רבינו שליט"א, וסיפר כי סובל רבות מכאבים שונים, בין היתר בעיניו ובראשו, ובירכו רבינו שליט"א בברכת רפואה שלמה.

לאחר מכן הוסיף ושאל, הרופא המטפל בו המליץ לו שלא להרבות בלימוד תורה בגלל המאמץ הרב שזה דורש ממנו, ויש בזה סכנה לבריאותו. כעת מסתפק בין שתי אפשרויות, האחת - ללמוד מעט בכל יום ויום, והשניה ללמוד מידי כמה ימים זמן רב יותר בכל פעם, באופן שיכול ללמוד יותר בעיון וכו'. מה עדיף?

והשיב רבינו שליט"א, כי ודאי חייב ללמוד בכל יום אפילו זמן קצר, אבל שלא יעבור יום ללא לימוד תורה!

"העיקר שישאר זמן ללמוד"

נכנס אל רבינו שליט"א יהודי יקר, אשר משמש בתפקיד בכיר באחת מזרועות כוחות הביטחון בארץ. את שאלתו שטח בפני רבינו שליט"א: כרגע עומד אני בפרשת דרכים, פתח ואמר, יש לי אפשרות להתמודד על תפקיד בכיר יותר במקום בו אני נמצא כיום, ולעומת זאת מציעים לי לעבור לתפקיד בארגון אחר. איני יודע מה להחליט, אנה יפסוק לי הרב כיצד לנהוג, ביקש מרבינו.

השיב לו רבינו שליט"א בשאלה: "באיזה תפקיד ישאר לך יותר זמן ללמוד?", השואל חשב מעט בדעתו ולבסוף אמר כי לדעתו אין הבדל בין התפקידים מהבחינה הזו, ובשניהם ישאר לו אותו הזמן ללמוד.

"אם כן", נענה רבינו, "אני לא רואה הבדל ביניהם, העיקר שישאר לך גם זמן ללמוד, ולכן אתה יכול להטיל גורל אם אינך יודע מה להחליט, אבל העיקר שתמצא זמן ללמוד תורה בכל תפקיד שתיהיה!", סיים רבינו את דבריו.

שמי ושם אבותי

שאלה מענינת נשאל רבינו שליט"א בענין נתינת שם לילד שנולד, וכך סיפור המעשה. לפני שנים רבות, אמרה אשה פלונית בתפילתה על ציונו של רשב"י במירון כי באם יולד לה בן זכר תקרא שמו 'שמעון' ע"ש רבי שמעון בר יוחאי. חלף הזמן ואכן זכתה לבן זכר, אך את הבטחתה שכחה, ונתנה לבנה שם אחר. חלפו השנים ואותו הבן עמד בפרק השידוכים והתקשה למצוא את זיווגו, עמד בתפילה אף הוא במירון ואמר כי באם יזכה להינשא בקרוב, יקרא לבנו שמעון ע"ש רשב"י. וכעת נולד לו בן. הבן המדובר, האב הטרי, זכר גם זכר את הבטחתו, אך לקיימה אינו יכול, וזאת מפני שחמיו נקרא בשם 'שמעון', ואין נהוג אצלם לקרוא בשם בחיי הסב. מה אעשה? שאל את רבינו שליט"א, כיצד אוכל לקיים את הבטחתי?

והשיב רבינו שליט"א כי מכיוון ש'שמעון' אינו יכול לקרוא, יקרא שם דומה לזה ובה יתקיים ההבטחה, ולכן שיקרא 'שמעי' ויהיה בזה זכר למה שהבטיח. ולאחר שטען ששם זה אין מצוי בימינו וחושש כי הילד יתבייש בשמו אמר רבינו שיקרא לו אף 'שמואל', ובה הכל על מקומו יבוא בשלום.

חינוך

אל מעונו של רבינו שליט"א נכנסו מספר רבנים ואנשי חינוך לקבל את ברכתו לקראת ועידת חינוך שתערך בקרוב. לקראת הועידה ביקשו לשאול את רבינו שליט"א מספר שאלות בהנהגות חינוך הבנים, ורבינו נענה והשיב.

שאלו: לצערינו בימינו קיים חשש שכאשר מלמד בתלמוד תורה מכה את תלמידו לשם חינוך, יתלונן הילד בפני המשטרה, וכבר היו דברים מעולם. האם ילד שנהג באופן זה והזמין משטרה למלמד שלו, אפשר להשאירו בת"ת או צריך לסלקו?

והשיב רבינו שליט"א: ילד שהגיע לדרגה כזו של עזות פנים, מסתבר שאין לו תקנה יותר ה"י. עוד שאלו: בעבר היה נהוג יותר להכות את התלמידים, ואילו כיום מקובל שלא להשתמש בדרך זו כמעט, מה היא ההנהגה הראויה בזה? והאם נכון שיש לשנות ממה שהיה נהוג בעבר?

והשיב רבינו שליט"א: נכון הדבר שהיום אין להכות התלמידים [בדרך כלל], מכיוון שהדור חלש יותר מבעבר, "והיום כשגוערים בילד, זה כמו שבעבר היו מכים".

הוסיפו ושאלו: הרי אמרו חז"ל על חינוך הילדים 'שמאל דוחה וימין מקרבת', ואומרים בשם מרן החזון איש זצ"ל שבימינו יש לנהוג רק בדרך של ימין מקרבת, כיצד אפשר לשנות מדברי חז"ל שאמרו גם 'שמאל דוחה'?

והשיב רבינו שליט"א: מכיון שהיום גם 'הימין לא מקרבת' כמו שצריך - גם את 'השמאל דוחה' אי אפשר לקיים, הא בהא תליא, רק שהימין מקרבת צריך גם את השמאל דוחה.

ממגד

גרש ירחים

פניני הלכה אגדה ומוסר משלחנו של רבינו הגדול
מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א

'פיקודי ה' ישרים מזמחי לב' –
אימתי הן ישרים כשיזכאין מפי ישר
(מדברי מרן שליט"א ע"פ חז"ל
בילקוט תהלים)

גליון בין הזמנים מנחם-אב תש"פ * גליון 39 * עיה"ק ירושת"ו * כתבי תלמידים

'וקיי ה' יחליפו כח'

'בין הזמנים במשנתו של מרן שליט"א, אינו מושג הכולל הוראות כיצד להתאורר, כיצד להשתחרר באוירה של 'בני תורה', כי לדידו של מרן אצל בן תורה אין 'חופשות', אין זמן שאין בו מחוייבות לעבודת ה' וללימוד התורה, כך שבזה אין בין הזמנים שונה מן הזמן, ואלא שמחולשת דורנו הוא שזקוקים לבין הזמנים, ויש לנצלו ככל האפשר ללימוד התורה בשינוי האוירה, ולהפך, להתעלות באופן שאינו מתאפשר כל השנה בין כתלי המסגרת הקבועה.

נצטט כאן מעט מדברי מרן שליט"א בדרכי ההנהגה הראויים לבין הזמנים כפי שעורר בהזדמנויות שונות בישיבת פוניבז' ובשאר מקומות במשך השנים, וכן הוראות שונות והנהגות שנשמעו מתלמידי מרן ובני ביתו.

האופן הראוי למנוחה

גם מי שזקוק למנוחה, צריך שהמנוחה תהיה לשם שמים, מתוך הרגשה שזה הכרח, ולא בתור פריקת עול חלילה, כאילו שעכשיו הוא פטור מתלמוד תורה ופטור מכוונה בתפילה, אסור שתהיה פריקת עול.

וידוע כי הרבה פעמים היו אסונות בימי בין הזמנים, והיו בחורים מצוינים ממש שיצאו לטיולים בבין הזמנים, או בסוף הזמן, והיו אסונות רחמנא לצלן, מפני שחסר את זכות התורה, ופריקת עול תורה זהו דבר חמור מאד.

ולכן גם מי שזקוק למנוחה, צריך להיזהר שלא תהיה המנוחה מתוך פריקת עול, אלא כדי שיתחזק ויהיה לו כוח לעסוק בתורה ובמצוות, וכמו שאמרו (אבות ב, יב) וכל מעשיך יהיו לשם שמים, וכתב הרמב"ם (הלכות דעות ג, ג) שאם אדם ישן עם כוונה כזאת הרי הוא עובד השם בשנתו, וכל אחד יעשה חשבון כמה זמן שצריך למנוחה, ולפעמים צריכים גם להחליף את המקום לכמה ימים, ששינוי המקום מחזק את המוח, אבל כל זה בלי לפרוק עול תורה.

צריכים להיזהר שלא לעשות "טיולים" בבין הזמנים, שזה דבר מסוכן מאד, אפשר לצאת עם המשפחה ביחד עם ההורים, אבל לצאת לבד זה גרוע ומסוכן מאד, וכבר היו הרבה אסונות בימי בין הזמנים רח"ל.

הנה יש מקומות שמתארגנים קבוצות שלמות עם מסגרת ופיקוח של הנהלת הישיבה, שנוסעים יחד למקום אחר ועוסקים שם בתורה, ורק נחים קצת יותר מכל השנה לצורך חיזוק הבריאות, אבל בלי פריקת עול ובלי היסח הדעת מתורה, וכן יש שנוסעים עם כל המשפחה ביחד כדי להחליף את האוויר, וכידוע ששינוי המקום לפעמים מחזק ומוסיף בריאות, אלו הם צורות של נופש בלי פריקת עול.

אבל אם עושים תוכניות ללכת לבד עם חברים, זו היא סכנה גדולה ברוחניות וגם בגשמיות, וידוע כמה דברים שהיו בימי בין הזמנים רחמנא לצלן, מפני שחסר את זכות התורה. בימים האלו צריכים הרבה זכויות להינצל מכל מיני דברים לא נעימים, וכבר היו מעשים בבחורים שהחזיקו מעמד בכל הבין הזמנים, אבל ביום האחרון החליטו שצריכים קצת לצאת להתאורר, וקרה אסון, השי"ת ישמרנו.

ימי בין הזמנים בימים עברו

מובא בספרים שימי בין הזמנים בעיקרם נועדו בשביל המלמדים ולא בשביל התלמידים, כי המלמדים יש להם משפחה וצריכים להכין את צרכי החגים בתשרי ובניסן, וכיון שהמלמדים היו עסוקים, לא לימדו בבין הזמנים.

ובאמת ידוע לי מזקני בעל החידושי בן אריה, שהיה רב ברוסיה, והמלמדים שם לא היו מלמדים בבין הזמנים, אבל היה להם איזה זמן פנוי שעה או שעתיים במשך היום שיכלו ללמוד, והיה זקני אוסף אותם ואומר בפניהם שיעורים בעיון, ואחר כך כתב את השיעורים שמסר להם, ומזה נדפסו החידושים שבספרו 'בן אריה'.

וכבר עורר המהר"ל (בדרוש עה"ת הנדפס בסוף באר הגולה עמ' מו) על הבטלה המצויה בימי בין הזמנים: "שאינן תורתם כי אם באקראי לא תמידים, כי אם לתקופת השנה, ואחר כך יקראו דרור לארץ לכנות הזמן בין הזמנים, וכל אחד הולך בשרירות לבו הרע... וכאילו אין זה זמן לתורה לקרותו 'בין הזמנים', ואם הראשונים הנהיגו כך בודאי היה זה לכמה סיבות עצמיות לתורה כידוע, אך עתה אין זה כי אם להסרת התורה..."

אבל עכשיו יש ירידת הדורות, ובין הזמנים נהיה גם צורך התלמידים, ורוב התלמידים זקוקים למנוחה בבין הזמנים, וגם נוסף עוד בין הזמנים, מתשעה באב עד חודש אלול.

הזקוקים למנוחה בימי בין הזמנים

יש כאלה שצריכים קצת מנוחה בבין הזמנים, וכידוע מספר החינוך (מצוה תפ"ח) שגוף האדם זקוק לארבעה דברים, מזון, שינה, מנוחה, ושמחה, ובימים אלו מי שזקוק למנוחה יכול לקצר את הסדרים קצת, אבל חס ושלום שלא תהיה בטלה ופריקת עול תורה.

באמת יש כאלה שצריכים קצת מנוחה בבין הזמנים, ומוכרחים להשתחרר קצת מהלחץ של המסגרת, אבל לא כל אחד זקוק לזה, ובדרך כלל זהו מי שנמצא במסגרת שאינה לפי טבעו, ובמשך הזמן אינו לומד מתוך אהבת ושמחת התורה, אלא רק מפני שמשועבד למסגרת, ולכן בבין הזמנים הוא מתעייף ומחפש דברים אחרים.

אחד אמר לי שאמו דורשת ממנו שבבין הזמנים ילמד פחות, מפני שצריך לנוח, אך באמת זה תלוי כל אחד לפי כוחותיו, וזה שייך לרופא לשער עד כמה הוא זקוק למנוחה.

שהסביבה משפיעה, והיצר הרע מפתה את האדם, אבל למעשה אין לו עול תורה.

יש שעושים תוכניות מה ללמוד בבין הזמנים, איזה פרק או איזה מסכת ללמוד, או באיזו צורה ללמוד, איזה ראשונים ואיזה אחרונים, כך הם התוכניות של מי שהתורה היא העיקר אצלו, אבל יש אחרים שקוראים לזה "חופש" וכבר עושים תוכניות על החופש והמנוחה בבין הזמנים.

ביטול תורה בבין הזמנים נובע מחוסר קנין בתורה

התבוננתי, כי הנה רואים שיש הרבה שלא לומדים בבין הזמנים, ואולי זה רק מיעוט מהציבור, וב"ה בישיבה יש הרבה שיושבים ולומדים בבין הזמנים, אבל יש תופעה כזאת, שבבין הזמנים לא לומדים בהתמדה כמו באמצע הזמן.

ועוד התבוננתי, כי זה לא רק בתקופה של בין הזמנים, אלא גם בכל יום ויום, יש בין הזמנים של אותו היום, ויש בין הזמנים של השבוע, יש הרבה "בין הזמנים" באמצע השנה, ויש כאלה שמנצלים את כל הזמנים כראוי, וגם בתקופת בין הזמנים לומדים שלושה סדרים ביום, אבל יש כאלה שלא לומדים. וראוי להתבונן מה הסיבה לזה, ומה ההבדל, מדוע אלו כן לומדים ואלו לא לומדים.

וחשבתי כי הסיבה לזה, כי מה שאמרו שמי שיש לו תורה רוצה עוד תורה, זהו בזמן שאכן יש לו תורה, שיש לו קנין בתורה, והתורה קנויה לו, אז מכיוון "שיש לו מנה" הוא רוצה מאתיים, ורוצה ללמוד עוד ועוד, וגם בבין הזמנים הוא ממשיך ללמוד, כמו סוחר שאינו מסיח דעת מהמסחר, וגם כשנוסע למנוחה, כל החשבונות מונחים בראשו, ואינו שוכח מהם, רק צריך לנוח קצת כדי שיוכל להמשיך, וביטולה זהו קיומה, אבל רק כפי הצורך ובלי היסח הדעת.

אבל מי שחסר לו המנה, שאין לו קנין בתורה, ולא טעם את המנה, מדוע שירצה מאתיים? הרי אינו יודע את הטעם שבזה, ורק מי "שיש לו מנה" רוצה מאתיים, אבל לפני שיש מנה אין חשק למאיתיים.

ולכן בבין הזמנים יש כאלה שאין להם חשק ללמוד, כי אין להם את המנה, ובמשך השנה הם לומדים רק מפני שכולם לומדים, שיש חברותות ושיעורים קבועים, ואינם יכולים להשתנות מהציבור, ואמנם בשעת מעשה הם גם נהנים מהלימוד, כי דברי תורה משמחי לב ומתוקים מדבש (תהלים יט), אבל אין להם "קנין תורה".

ובמה תלוי קנין התורה? אחד הדברים העיקריים הוא חזרת הלימוד, לחזור על מה שלומדים, אם רוצים קנין צריכים לחזור! ובלי חזרה אין קנין.

כריאות הנפש רק על ידי רציפות והתמדת התורה

בדרך הטבע יש דברים אחרים שמושכים חוץ מלימוד התורה, והאדם בטבעו אוהב את המנוחה, אבל כתוב (איוב ה, ז) "אדם לעמל יולד", ופשוטו של מקרא קאי על גוף האדם שצריך להתעמל, ואם לא יתעמל הוא עלול להתנוון כמו שכתב הרמב"ם (הלכות דעות ד, טו) "כל מי שהוא יושב לבטח ואינו מתעמל וכו' אפילו אכל מאכלות טובים ושמר עצמו על פי הרפואה כל ימיו יהיו מכאובים", זהו טבע גוף האדם שצריך להתעמל.

אכן בגמרא (סנהדרין צט, ב) דרשו פסוק זה על עמל התורה, "כל אדם לעמל נברא שנאמר כי אדם לעמל יולד, איני יודע אם לעמל פה נברא אם לעמל מלאכה נברא, כשהוא אומר כי אכף עליו פיהו הוי אומר לעמל פה נברא, ועדיין איני יודע אם לעמל תורה אם לעמל שיחה, כשהוא אומר לא ימוש ספר התורה הזה מפיק הוי

מרבץ תורה שליט"א באחת הישיבות החשובות שוחח עם מרן שליט"א על ה'קעמפ' המארגן מטעם אותה ישיבה, בכדי לשמור על התלמידים שלא ילכו לרעות בשדות זרים ח"ו, ומרן שיבח את הענין.

בתוך הדברים סיפר אותו מרבץ תורה כי העלו פעם בפני מרן הגרא"מ שך זצ"ל את האפשרות לארגן מסגרת מעין זו לבחורים בישיבת פוניבז', אך מרן זצ"ל סרב, באומרו כי 'מה שמתאים בשאר הישיבות, אינו מתאים בישיבת פוניבז'... מרן יבלחס"א אישר את הסיפור, באומרו שבדיוק כך ענה מרן רה"י זצ"ל, ונראה היה מדברי מרן שליט"א שכך גם נוטה דעתו בענין.

ובאמת, כידוע שמרן הגרא"מ שך זצ"ל התנגד לכל הכנסת ענין נוסף בישיבת פוניבז' מעבר ללימוד, כגון 'עונג שבת' וכדומה, למרות שבישיבות אחרות הנהיגו כך מפני צורך הדור, [ויתכן גם שבתקופתנו זו הדברים השתנו כבר הרבה מתקופתו ואולי אין הדברים מתאימים כהיום], כי ההנהגה בפוניבז' שונה בזה מבשאר הישיבות, ואכמ"ל.

בשנים האחרונות נפתח הארגון החשוב 'איגוד בני הישיבות בארה"ק', הדואג בעיקר לעידודם ושמירתם של בני הישיבות ביומי דפגרא, ליוזמה זו התלוותה ברכתו הנהלת של מרן הגרא"ל זצ"ל שעודד אותה ואת הצורך בה בדורנו, [ואגב, בימים אלו נחשבת פעילותו של הארגון בגדר הצלת נפשות ממש], וגם כיום מלווה הארגון בברכותיהם של מרנן ורבנן ובראשם מרן ראש הישיבה שליט"א.

חלק מפעולות האיגוד, הוא יציאה מבוקרת של בני הישיבות לטיול מרענן באוריה רוחנית נאותה, אך למרות הצורך הכללי שבדבר, דעת מרן שליט"א, כי אין כל הבחורים שוים בזה, ובעוד ישנם הצריכים מנוחה וחילוץ עצמות ונצרך שיעשו זאת בצורה כשרה, ישנם אשר אין להם צורך בדבר ודי להם בשינוי האוירה מאוירת ה'זמ', וכלפיהם פעילות זו כרוכה בביטול תורה ויציאה מיותרת מבית המדרש, ויש ליתן על כך את הדעת אימתי יש צורך בכך ומתי לא.

חובת תלמוד תורה - גם בימי בין הזמנים

מסתבר שישנם רבים שיש להם טעות מה זה בין הזמנים, יש כאלה שחושבים כי ימי בין הזמנים הם ימים שיש בהם פטור ממצות תלמוד תורה, וכאילו מי שלומד בימי בין הזמנים זוהי מידת חסידות.

אבל באמת זוהי טעות גדולה מאד, כי אין רגע שאדם פטור מחיוב תלמוד תורה, וקבלת עול תורה היא גם בימי בין הזמנים, ומי שסבור אחרת זוהי פריקת עול תורה.

ואמרו חז"ל (אבות ג, ה) כל המקבל עליו עול תורה מעבירים ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ, וכל הפורק ממנו עול תורה נותנים עליו עול מלכות ועול דרך ארץ.

כל אדם יש עליו גזירה של (בראשית ג, יט) "בזיעת אפיק תאכל לחם", והוא מוכרח להתאמץ בימי חייו, ואמרו חז"ל (סנהדרין צט, ב) כולוה גופי דרופתקי נינהו טובי לדזכי דהוי דרופתקי דאורייתא, והיינו שכל אדם צריך להתעמל בימי חייו, אבל יש באפשרותו לבחור מה יהיה העמל שלו, אם עמל של עול תורה שהיא חיי נצח, או עול מלכות ועול דרך ארץ שהם חיי שעה.

לכן כשלומדים בימי בין הזמנים צריכים לדעת שאין זו מידת חסידות, ומי שמרגיש שמגיע לו פרס כלשהו עבור לימודו, הרי זו חוסר ידיעה בהלכות תלמוד תורה וחוסר ידיעה בחובת האדם בעולמו. ובאמת מי שסבור כך אינו פושע, כי זהו טבע העולם,

אומר לעמל תורה נברא, ע"כ.

והיינו שעמל הגוף הוא משל לעמל התורה, וכמו שפעילות גופנית מחזקת את הגוף, כך פעילות של תורה מחזקת את הנשמה, וככל שאדם לומד יותר תורה, ודבוק יותר בתורה, כך הנפש מתחזקת יותר, ומקבלת כוחות חדשים להתגבר על המשיכה לדברים אחרים.

המשיכה לדברים בטלים זה חולי הנפש, יש בימינו כל מיני מכשירים חדשים שמושכים ומבטלים את אהבת התורה, ויש כאלה שנמשכים לערוך טיולים שונים, צריכים לדעת כי המשיכה לכל הדברים האלה זה חולי הנפש, וידוע שהנאות הגוף הם סתירה לנפש, וכמו שכתב בחובת הלבבות (שער חשבון הנפש פ"ג חשבון כ"ה) כי תאוות העולם הזה ותאוות העולם הבא הם סתירה, כמו שתי נשים הצרות זו לזו.

אי אפשר להשיג בריאות הנפש אלא על ידי תורה ומצוות ומעשים טובים, על ידי ההתמדה והרציפות בתורה, וכבר אמרו (ספרי דברים יא, כב) אם תעזבני יום יומיים אעזבך, וכך מי שבטל מן התורה חודש שלם, התורה עוזבת אותו חודשיים, ואפילו מי שבטל שעה אחת מן התורה מפסיד כנגד זה שעתיים, ואם בטל חצי שעה מפסיד שעה, ולכן נועדה ישיבת בין הזמנים שלא יעבור חודש שלם בבטלה.

'סקבא דשתא בין הזמנים'

בעמדנו לפני בין הזמנים, הנה על ימי הרגל אמרו חז"ל (קידושין פא, א) "סקבא דשתא ריגלא", והיינו שהוא זמן שעלולים להיכשל בו, וכך גם ניתן לומר על בין הזמנים "סקבא דשתא בין הזמנים". יש מנהג טוב של ישיבות בין הזמנים שיושבים ולומדים כמה שעות בכל יום, אבל זהו רק חלק מהיום ולא כל היום, ויש כאלה שמורים היתר וחושבים כי מספיק שלמדו את השעות הקבועות של ישיבת בין הזמנים, וכאילו אחר כך פטורים מתלמוד תורה.

אם יש צורך לעזור בבית בצרכי הפסח, זוהי מצוה לעשות חסד עם המשפחה, אבל סתם בטלה שלא לצורך זהו נגד ההלכה, ואם יוצאים לטיולים בבין הזמנים זהו דבר חמור מאד, וכבר היו הרבה אסונות בבין הזמנים רחמנא לצלן, גם גדולי עולם היו נוסעים להבראה, אבל כשהיו בהבראה לא הסיחו דעת מתורה, ורק למדו בצורה יותר קלה עם פחות מאמץ, והגאון רבי שלמה איגר כתב בתשובה (שו"ת רע"א ח"א סימן רכ"א) כי בזמן מנוחה שהיה קשה לו ללמוד בעיון, למד את כל הרי"ף והנימוקי יוסף ביבמות, ונתחדשו לו שם כמה עניינים חשובים.

ימי בין הזמנים, כיון שזה זמן של רפיון בעולם, הרי החיוב גדול יותר, ויש צורך להתאמץ יותר להשלים את מה שחסר, ללמוד עם יותר התמדה ופחות בטלה, ומי שהוא בעל הבנה ואינו מחפש התפרקות והשתחררות מעול תורה, מבין כי אדרבה בימים אלו העול תורה צריך להיות יותר גדול, אך ישנם רבים בעולם שלא מבינים זאת.

זמן של בין הזמנים

שמעתי ממרן הרב מפוניבז' שאמר כי בין הזמנים הוא "זמן של בין הזמנים", והיינו שהוא זמן של תורה כמו באמצע הזמן, ואין בו היתר לביטול תורה, רק שלומדים בו במסגרת אחרת ובצורה אחרת, שכל אחד יכול ללמוד מה שלבו חפץ, אבל צריכים להמשיך עם עול תורה בלי הפסק, ויש הרבה שמצליחים יותר בבין הזמנים, ולומדים יותר טוב בבין הזמנים, יותר בהתמדה, ויותר בהבנה, ובריכוז המחשבה.

ושמעתי מכמה תלמידים שהעידו על עצמם כי בימי בין הזמנים הם לומדים בשמחה יותר מכל ימות השנה, שכל השנה הם נמצאים בתוך מסגרת של ישיבה, ומוכרחים ללמוד שלא כפי טבעם, ועכשיו בימי בין הזמנים הם משוחררים מהלחץ החברתי, ויכולים ללמוד כפי רצונם ומשיכת לבם, ובלימוד כזה התענוג יותר גדול.

בימי בין הזמנים אפשר לנצל את זה, כי אז אדם משוחרר מחיקויים וממסגרת שמשעבדת אותו נגד הטבע שלו, וידוע שבסדרי הישיבה יש רבים שמשועבדים ללמוד שלא כפי טבעם, בפרט בסדר א' עושים כן מחמת טבע החיקוי, וכיון שאינם לומדים לפי טבעם קשה להם ללמוד, או שמתנאים ומשלימים עם מצבם, וידוע שחלק גדול מהציבור נהנים יותר מהלימוד בסדר שני ובסדר שלישי, שאז הם משוחררים יותר ללמוד לפי טבעם, וממילא זה יותר מושך ויותר מעניין, וכך גם בימי בין הזמנים, כל אחד יכול ללמוד לפי טבעו, ויש יותר תענוג בלימוד כזה.

הטוב ביותר בימי בין הזמנים הוא ללמוד מה שלבו חפץ, וכפי שידוע בשם הסטייפלר שאמר כי המעלה בבין הזמנים שכל אחד לומד מה שמושך ומעניין אותו, ולא משועבדים למסגרת, וממילא יותר מרוחקים ומרוכזים במה שלומדים, ועל ידי זה יש הצלחה בתורה.

עצות להמשך העליה בימי בין הזמנים

ישנם ארבעה כללים שנצרכים להמשך העליה בבין הזמנים, ראשית כדאי לקבוע חברותא לכל הפחות חלק מהיום, שבדרך כלל יש יותר הצלחה בלימוד עם חברותא, וכן צריכים להחליט מראש דבר קבוע מה ללמוד, איזה פרק או איזה מסכת, כי לפעמים עד שמחליטים מה ללמוד עובר הזמן, וגם צריך שיהיה זמן קבוע, שעות קבועות באיזה זמן ללמוד, ומקום קבוע היכן ללמוד, ועדיף שקביעות המקום תהיה בישיבה או בבית כנסת מחוץ לבית.

ויחד עם זה צריכים לזכור שהכל תלוי בסייעתא דשמיא, כי אדם שעושה תוכנית וסומך על עצמו וחושב שיוכל להצליח כפי מה שתכנן, הסוף הוא שאינו מצליח, וכמו שאמרו חז"ל (סנהדרין כו, ב) "מחשבה מועלת ואפילו לדברי תורה", היינו שאפילו אם התוכנית היא בדברי תורה כמה יספיק בלימודו, אם סומך על עצמו ואינו זוכר שהכל בסייעתא דשמיא, סופו שלא יצליח בזה.

והחיוב הוא רק "לעסוק בדברי תורה", אבל אין חיוב להספיק ולהגיע להישגים, שזה תלוי בסייעתא דשמיא, ומי שמשתדל ועוסק בתורה בכל כוחו, מן השמים יתנו לו סייעתא דשמיא להצלחה בתורה.

העצה לעבור בשלום את כל הניסיונות של בין הזמנים, זהו על ידי שקובעים זמנים מסודרים לכל דבר, אדם שמסודר עם סדר יום קבוע, אינו צריך לחשוב בכל פעם מה לעשות עכשיו, כי יש לו תכנית המתאימה לפי כוחו (יותר מכוחו אין זה שווה כלום, ועלול להיות יותר גרוע) מה לעשות כל הזמן.

כל אחד צריך שיהיה לו זמן קבוע ללכת לישון, שהשינה בזמן היא זריזות ולא עצלות, ויש שנמשכים ומתעכבים בלילה עד שעה מאוחרת ורוצים לפטפט קצת, אך זה נובע מעצלות וחיסרון זריזות, ומידת הזריזות היא להתגבר על הכח המושך של דברים כאלה.

וגם צריכים זריזות לקום בזמן לתפילה, ומי שישן יותר ממה שצריך זוהי עצלות, כמו שכתוב (משלי ו, ט) "עד מתי עצל תשכב", וכל

נהגו של מרן, הרב ש.מ. שיח' מספר, כי באחת הנסיעות לירושלים בימי חול המועד, שאל את מרן אם ירצה לעבור בדרכו אצל הכותל המערבי, מעין עליה לרגל, אך מרן שחס על זמנו העדיף לשוב לבני ברק לתלמודו, ושלל את הרעיון.

אגב, בענין הקריעה אצל הכותל המערבי, שמענו מנכדי מרן כי בבואו אל מקום המקדש נהג לקרוע בתחתית החולצה, ויש בכמה מחולצותיו קרעים אלו שלא נתאחו.

באחד מימי בין הזמנים נסע מרן שליט"א לנפוש בטלז סטון בוילה מפוארת ורחבת ידים שהעמידו לרשותו, בעלת מרפסות הפונות אל נוף מרהיב, ומה נדהמו בני הבית לגלות בתום החופשה כי מכל חדרי הבית שהה מרן בשני חדרים בלבד, בחדר בו ישן ובחדר בו למד, כשתמהו על כך בפניו, הגיב מרן - 'לשוטט בדירה? וכי איזו תועלת רוחנית ניתן להפיק מכך...?'

בשנה אחרת, לאחר ששב ממנוחה בשכונת רחביה בירושלים, לא חש בטוב כמה ימים, ואמר בחיוך לאחד ממקורביו 'כנראה שיש כאלו שנסיעה להבראה דוקא הופכת אותם לחולים'.

במשך כמה שנים היה מרן נוסע לנפוש בבית נכדתו בעזרת תורה בירושלים, אך בשנים האחרונות החל מרן למסור שיעור יומי אף ימי בין הזמנים בפני תלמידים מקשיבים, על המשך המסכת הנלמדת בישיבה, ומאז הוא נשאר בביתו וסדריו בימי בין הזמנים כבזמן ללא שינוי מקום.

דרגת בן תורה נמדרת בימי בין הזמנים

בימי בין הזמנים ניתן לראות מה היא מדרגתו של האדם בתורה, כי באמצע הזמן יש מסגרת שמחייבת, ולומדים מפני שכולם לומדים, וכמעט שאין שייך בחירה שלא ללמוד, והלימוד הוא "מצות אנשים מלומדה", אבל בבין הזמנים, מי שלומד יותר ממה שהמסגרת מחייבת, זהו סימן שהוא בן תורה אמיתי, והוא בעל מדרגה ששולט על עצמו, ואילו מי שמתבטל בבין הזמנים, זהו סימן שגם באמצע הזמן הוא לומד רק מפני שמוכרח והמסגרת מחייבת אותו, והיצר הרע שולט עליו.

כל אחד יכול להתעלות בבין הזמנים יותר מכל השנה, מפני שאז הוא עושה הכל מתוך בחירה עצמית ולא עם הכרח, וכיון שהוא בא ליטור מעצמו, זוכה לסייעתא דשמיא יותר מן הרגיל, וכמו שאמרו חז"ל (יומא לח, ב) הבא ליטור מסייעים אותו, ואמרו (מכות י, ב) בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכים אותו.

אחד יודע כמה צריך בשביל בריאות הגוף.

ויש לשמור על זמני התפילה ולהתפלל במקום קבוע, שמצינו בחז"ל (ברכות ו, ב) שיש מעלה מיוחדת בקובע מקום לתפילתו, מפני שקביעות המקום מוסיפה בכוונת התפילה, כי במקום קבוע אדם רגוע ומיושב לכוון כראוי, [טעם זה מבואר בתלמידי רבינו יונה על הרי"ף בברכות שם], וראוי להתפלל במקום שהציבור מתפללים ביישוב הדעת ובמרגוע, שזוהי תפילה אחרת לגמרי.

וצריך גם זמן קבוע לתורה, ומקום קבוע היכן ללמוד, ולקבוע מראש מה ללמוד, אם חזרה או לימוד חדש, וכן על מה לחזור או איזה דבר חדש ללמוד, כי לפעמים עד שמחליטים מה ללמוד עובר הזמן בבטלה.

והטוב ביותר הוא ללמוד מה שלבו חפץ, לא מה שמתחשק לשכל לדעת את זה, אלא מה שמעניין ומושך את הלב, לכל אחד יש את הטבע שלו מה מושך ומעניין אותו ומה היא הסקרנות שלו, לא מה שהשכל מחייב, אלא מה שהטבע מושך לזה, וימי בין הזמנים הם הזמן שמתאים לכך, שבהם כל אחד יכול לבדוק מה היא צורת הלימוד שמושכת ומעניינת אותו, ללא השפעת חיקוי החברה.

אכן גם לאחר שכבר יש דבר קבוע מה ללמוד, בצורת לימוד המתאימה לפי הטבע שלו, לפעמים אם עוסקים הרבה זמן באותו העניין זה מתחיל לשעמם, ומוכרחים לגוון ולהחליף את הנושא, יש כאלה שאין זה משנה להם, אבל רבים עלולים להשתעמם מכך, ומוכרחים להחליף נושא מפעם לפעם, וידוע שכך זה לא רק בתורה אלא בכל העניינים ובכל עסק שאדם עושה, אם הוא עסוק זמן ממושך בדבר אחד זה מתחיל לשעמם, ומלבד מה שצריכים לנוח כפי צרכי הגוף, לפעמים השעמום מביא גם לידי עייפות, לכן צריכים להיזהר מאד בזה.

ויש להמשיך בימים אלו גם את קביעות לימוד המוסר, שהמוסר הוא 'המנוע', שנותן כח וחיוזק בכל הדברים הצריכים חיוזק.

בין הזמנים אצל מרן שליט"א

כידוע מרן שליט"א ממעט מאד בנסיעות, אם מפני קושי הדבר אצלו וההשפעה על כוחותיו, ואם מפני כי חס הוא על זמנו היקר, בשל כך מספר הפעמים בהם עולה הוא לירושלים הוא כפעמיים בשנה, וגם אז הזמן מדוקדק ומחושב עד לאחת.

עד כדי כך, שכאשר בקשו ממרן בקהילת שערי תבונה ברמות, כי לאחר שיחתו הקבועה שם בחג הסוכות, יואיל להקדיש זמן לברך את הציבור בברכת המועד, קיצר מרן את שיחתו לשם כך, כדי שלא להאריך את זמן הנסיעה מעל לזמן שקצב לכך.

וסיפרו בני ביתו כי כל נסיעה כזו כוללת 'מבצע' מיוחד והערכות מיוחדת, בכדי להספיק לשוב בזמן המיועד בלא עיכובים, כך שלא יופרע מרן מסדר יומו ולימודו ח"ו.

ומה נהדר היה המראה, כאשר לאחר המעמד מרן נכנס לרכב, ובעוד כל הקהל מריע ומפזז לכבוד התורה, מרן כבר ישוב על כסאו וספר המשניות בידו, וגומע הוא משנה אחר משנה בלהיטות ושקיעות, משל יושב הוא בביתו נאווה קדש בשלוה, בלא שימת לב לכל ההסובב.

מאמר יסודי ממרן הגאון רבי יהושע אייכנשטיין שליט"א

ראש ישיבת 'יד אהרן'

בענין קלקול הרחוב ומטרת הישיבה בדורנו

א

התורה מספרת לנו בפרשת בראשית שקודם שחטאו היו אדם וחווה ערומים, אך בכל זאת לא התביישו כלל, אך לאחר שחטאו אומרת התורה, "ותפקחנה עיני שניהם וידעו כי ערומים הם" (ג, ז) ומאותה שעה החלו להתבייש בכך.

ביאור הדברים כמו שכתב הרמב"ן, שמתחילת הבריאה נברא האדם באופן שהיצה"ר היה חוץ לעצמותו וגופו היה כולו קדוש, וכיון שהיה כל הגוף קדוש באמת אין מה להתבייש בו, אמנם לאחר שאכל מן העץ נכנס כח הרע אל תוך גוף האדם ומעתה התווסף בו צד חומרי,

ומאותה שעה חי האדם בסתירה גדולה, שמצד אחד יש לו שכל שהוא כח הנשמה ומצד שני יש בו חומריות, שגם כח זה נמצא בתוכו ממש.

ומנקודה זו אנו מתחילים את תפקידנו בחיים, יש כח החומר ויש כח הטוב ועלינו ללכת אחר הטוב הרוחני, ולא להימשך אחר הרע והחומר. מצד אחד ניתן ללכת בדרך שמקדשים את החומר יותר ויותר ובזה מקרבים את החומר לקדושה, ומאידך חלילה האדם יכלו גם להוריד את כוחו השכלי לחומר ולהפוך להיות כבהמה, אך תכלית האדם בעולמו היא רק להתרומם ולהתקדש.

וזו עניינה של הבושה, הבושה באה במקום שבו האדם חש בפער הגדול בין איך שהוא אמור להיראות מכח שכלו ואיך שהוא נראה בפועל מכח חומריותו, ולכן ככל שהאדם משליט בעצמו את הכח השכלי, כך גוברת בו יותר הבושה כשהוא מזהה את החלק החומרי שבו שמבטל את הכח השכלי, אך אם מתעלמים מכח השכל, הבושה

הולכת ויורדת והאדם אינו מתבייש כבר מההליכה אחר התאוות והחומר, ולכן כשאדם רוצה למדוד עד כמה הוא מזדהה עם הכח השכלי שבו, שיבחן את עצמו עד כמה הוא מתבייש כשהוא מרגיש שהוא נשלט על ידי תאוותיו וכדו'.

ב

והנה במשך כל הדורות היה בעולם מושג של '**צורת אדם**' ודבר זה היה פשוט גם אצל אומות העולם וגם הגויים היו מתביישים לעשות את הדברים היותר מגונים, ואמנם ודאי שלא היו נזהרים מלהיכשל באותם דברים ותועבות, אך הגישה היתה שאמנם זה לא ממש ראוי, אלא

שהאדם אינו יכול לגבור על תאוותיו, ולכן גם אצל הגויים היתה בושה כל שהיא במעשים אשר לא יעשו.

אך בשנים האחרונות - לפני כשני דורות ויותר, העולם החל להדרדר בצורה נוראה - הדבר התחיל מהפסיכולוגיה המערבית שבאו ובטלו את המושג '**צלם א-לקים**' התרבות המערבית החלה להפיץ את הדעה שרווחת כל כך היום שבאדם אין כח דקדושה, ושההבדל היחיד בינו לבהמה, הוא ברמת האנטלגנציה, ואכן במקביל ככל שעוברות השנים גם הבושה בכל אותם מעשים שתמיד התביישו בהם, גם היא פוחתת והולכת, שהרי אם אין באדם כח קדושה - אין בו כח השכל שאמור לשלוט עליו, ממילא אין שום סיבה שלא יעשה כרצונו, אין ממה להתבייש, כך התחילה התפיסה בעולם בערך לפני כשמונים שנה ומאז המצב רק מחמיר והולך.

ואכן אם אמרנו שהמדד עד כמה כח השכל שולט הוא על פי הבושה שיש במעשים המגונים, הרי שאפשר

לראות זאת בצורה מוחשית בעולם בעובדה שמבטלים לגמרי את כל המושג של צניעות וכל הנלווה על זה, הוא מפני שמבטלים את כח הקדושה ומגבירים את שליטת החומריות, וזה המצב של הדור שלנו בעולם שמחוץ לכתלי בית המדרש.

ג

ואמנם כח השכלי הוא דבר שצריך לפתח אותו, אך גם צריך לדעת כיצד לפתח אותו, כח השכלי הוא בעצם מה שנקרא 'כח המצפון', כשילד חוטף משחק מאחיו והוריו גוערים בו ומלמדים אותו שיש איסור 'גניבה' ושאיסור לעשות זאת וחוזרים על זה באזניו שוב ושוב, אט אט הדבר חודר אל דעתו של הילד, מה מותר ומה אסור, וכך כשיגדל ויהיה לו נסיון גדול של גניבה, מתעורר כח המצפון שיש בו כבר, ואז שייך שתהיה איזושהי מלחמה בין כח המצפון לחמדת הממון, ואם כח השכל חזק דיו, הוא ינצח את כח הרע המתעורר בקרבו, אך אם לא מחנכים את הילדים כלל, ונותנים לו לעשות כרצונו הרי שאין לו שום כח מצפוני שמונע אותו ממשוהו, וכשיגדל לא יהיה לו אפילו צד שלא לגנוב, כי ברגע שיש חמדה הוא פורץ קדימה בלי שום מעצור, הכח לעמוד בנסיון הוא כח המצפון, ואם חיים בעולם של מתירנות - הכל מותר, הכל הפקר, לא רק שאין בושה אלא אין בכלל מצפון, ואדם שלא מחדיר בדעתו את כל הערכים הנכונים, אין לו אפילו סיכוי קטן לעמוד בנסיונות החיים.

ד

והגם שכל הדברים האמורים הוא לגבי מה שקורה ברחוב מחוץ לבית המדרש, אך המציאות היא שהדברים שקורים בעולם ה'חיצוני' חודרים גם אל תוך עולמנו הפנימי, יש דברים שיותר ויש שפחות אבל מכל מקום תמיד יש חדירה.

בתקופת המשכילים, העבודה של הישיבות היתה לעצור את חדירת ההשכלה, זה כל היסוד של הקמת ישיבת וואלאז'ין, ר' חיים התחיל בוואלאז'ין, לאחמ"כ היו ישיבות של 'מוסר', כל אחד לפי דרכו, אבל המגמה היתה לעצור את חדירת ההשכלה.

בדור שלנו הנסיון שלנו הוא חדירת הרחוב החמרי! כאן זה לא השכלה של חכמה שבאה לקלקל את השקיעות

שבתורה, אלא זה תרבות חומרית שבאה להפקיע אותנו מכל השייכות לקדושה, וכמו שאז, תפקיד הישיבות היה לעצור את החדירה של ההשכלה אל היכלי הישיבות, תפקיד הישיבות כהיום הוא לעצור את חדירת הרחוביות החומרית, לדעת שאין לנו חלק ושייכות לרחוב, לעצור את המתירנות והביטול של 'אדם דקדושה'. צריכים לדעת שאדם יכול להתרומם! יש כח דקדושה! יש כח שכלי! וזה התפקיד של הישיבה, חוץ מלהוציא ת"ח יש בכחה לעצור את החדירה כמו בוואלוז'ין.

ולכן, אם חלילה בתוככי הישיבה מתחילים להרגיש את החדירה של המתירנות ולא מרגישים בושה - הרי שכל העסק אבוד! החיים אינם פשוטים כלל, יש נסיונות גדולים יש פרנסה ויש עוד דברים שנופלים על האדם בלי שהוא התכוון לכך, ואם לא מקבלים בשנים האלו את המושגים האמיתיים, אם לא מחדירים עמוק לתודעתנו מה נכון וראוי ומה פסול ואסור להתקרב לזה, כל העתיד הרוחני אבוד! זה הורס את כל החיים הטובים של תורה וקדושה!

לדאבוננו, ב'חוגים' הנקראים חרדים, חדרו הרבה דברים שלא צריכים לחדור, וכל המושגים הבסיסיים השתנו, צריך לדעת שהיום להיות חרדי זה לא מספיק, כי אפשר להקרא חרדי ולהיות מנותק לגמרי מכל האידישקייט. ובשביל שזה לא יקרה חלילה אנו נמצאים בישיבה, ישיבה צריכה להיות המקום של 'אמת' לדעת מהי האמת ומהי צורת אדם אמיתית, לשמור את ה'מקדש מעט'. מי שנמצא בישיבה ולא מרגיש בושה לדברים החמריים ולנטיות של היצה"ר הוא לא 'חי' בישיבה, כל המהות של הישיבה היא לעצור את הדברים האלו. חייבים להיות מחיצות שמבדילות בין ישיבה לרחוב ובעיקר המחיצות היום הם מחיצות של 'דעת', מי שמרגיש שייכות לרחוב מאיזה צורה שהיא הוא לא מובדל!

ה

המסילות ישרים 'בפרקים העוסקים ב'קדושה' מבאר שמכיון שהאדם מצד עצמו הוא חמרי הוא אינו יכול להתקדש ולהיות דבוק בהקב"ה באופן מושלם, אלא ש'בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו' אדם מקדש עצמו מעט מקדשים אותו מן השמים הרבה, קדושה היא מתנה מן השמים, אך היא ניתנת אך ורק למי שמקדש עצמו מעט, מי שפועל מצידו ככל יכולתו,

הוא זוכה שיקדשו אותו הרבה.

בפרשת בשלח מסופר שמשה היה עמוד בתפילה, אמר לו הקב"ה "מה תצעק אלי" ודבר זה תמוה ביותר, שהרי המצב הוא שהים לפנייהם והמצרים מאחריהם, ואיך יתכן לומר על מצב כזה "מה תצעק אלי".

וביאר זאת המגיד ר"י מדובנא זצ"ל על פי משל, מעשה באדם שהבטיח לבנו כי יפרנסו מדי חודש, אך התנה זאת בכך שהבן מצידו יעשה ככל יכלתו להרוויח גם הוא סכום מסוים, וכשיעשה כן, ישלים את שיחסר לו.

חודש אחד הגיע הבן ואמר כי חודש זה הרוויח מעט פחות מהנדרש ממנו, אך היה בטוח שעל חסרון קטן כל כך יוותר לו אביו, אך כשאמר זאת לאביו, לא נתן לו כלום, והסביר לו מה אתה חושב שאני צריך את מעט הכסף אותו אתה מרוויח, הרי אתה יודע שביכולתי לתת לך את הסכום כולו ואף הרבה יותר, אך כדי שאני אתן לך אני רוצה לדעת שעשית ככל יכולתך, אם לא השקעת את כל הכוחות לא תקבל כלום.

וזה מה שאמר הקב"ה למשה, ודאי שאני יכול לקרוע את הים גם בלי שתכנסו אליו, אבל אני רוצה שתעשו מצידכם כל מה שביכולתכם, ולכן כל עוד לא נכנסו למים עד אפם - עדיין לא נקרע הים, אבל כאשר הגיעו

לקצה היכולת שלהם, כשהם השקיעו כבר את כל כוחם, אז זכו לנס הגדול.

ודבר זה הוא היסוד בכל עבודת ה' בכלל אך בעניינים אלו בפרט, אדם חושב אני לא צריך לעשות כלום והקב"ה יעזור כבר, צריך לדעת שאין דבר כזה! אלא 'אדם מקדש עצמו מעט מקדשים אותו מן השמים הרבה' אך אם לא נשמרים, לא עושים הבדלות, ורוצים להרגיש בתוך הרחוב, ואחרי כל זה עוד מעיזים לומר 'לי לא יקרה כלום', 'אני מספיק חזק', זה חסר סיכוי לחלוטין! יש יצר הרע ואף אחד אינו יותר חזק ממנו! ומי שלא מנסה לקדש עצמו, גם אין לו סייעתא דשמיא, ואם אין הקב"ה עוזרו אינו יכול לו!

עלינו לדעת מהו הנסיון של הרחוב, כמה העולם הוא מקולקל, עד כמה ביטלו ממנו כל צורת האדם ומחקו את המושג 'צלם אלקים'. וכמו כן מוכרחים אנו לזכור שאנחנו עם קדוש! אנחנו יכולים להתרומם! אבל בתנאי שנעבוד על זה, והסימן המובהק הוא עד כמה יש בנו מידת ה'בושה', מי שאיננו מתבייש מלהיות חומרי הוא בבעיה גדולה, כי זאת אומרת שהכח השכלי ירד להיות כבהמה, ולכן אינו מתבייש, אבל אם נפתח את כח השכל תגדל בנו הבושה מהדברים שאינם ראויים, וכשנקדש את עצמינו מעט יקדשו אותנו הרבה.

דברים שהוסיף רה"י:

אדם שלובש רחובי זה אומר שהוא מזדהה עם הרחוב וכשמזדהה עם הרחוב, הרחוב משפיע עליו. יש ביגוד נורמלי ויש ביגוד רחובי, ההגדרה כיום של רחובי הוא 'פריקת עול' קונים ג'ינס קרוע, זה לא פריקת עול? המוזיקה של הרחוב זה לא פריקת עול?

בדורינו ישנה בעיה גדולה שהמוזיקה הפכה להיות דבר נפוץ, והכח של מוזיקה הוא כח עצום, והפאת השולחן בהקדמה מהגר"א כותב שמשה רבינו הוריד מסיני כמה ניגונים שהם היסוד לשירת הלויים. א"כ כתוב שיש ניגונים שמביאים לרגשי קודש והדבקות ב-ה', וכנגד זה יש ניגונים של טומאה ופריקות עול! אשר הם מאבדים את כל הרגשי קודש, ומי שמושפע מהם קשה לו לבוא לידי אהבת התורה שזה אהבה לקודש. ומעריצים את הזמרים האלו, על מה ההערצה? כי האדם מרגיש הערצה לזה שנתן לו את ההרגשה של פריקת עול!

ואף כאלו שלא מעריצים אלא רק נהנים מהשירים האלו. האם הוא נהנה באותה מידה משירים של קדושה? למה שלא ישמע שירים של קדושה במקום אלו? אלא שלא נהנה מקדושה אלא נהנה מפריקת עול, א"כ הוא שייך לפריקת עול. אדם אוהב לראות משחק כדורגל, מה הוא אוהב בזה? רבינו יונה כותב שהדרך למדוד אדם הוא 'איש לפי מהללו', מכירים את האדם לפי מה שהוא מהלל, יש אחד שמעריך את החזו"א ויש אחד שמעריך את ה'פרא אדם' הזה שיודע להכניס את הכדור.

ואף כאלה שמעריצים אותם אבל לא זאת השאיפה שלהם, יש להם 2 חלקים וחלק אחד מהלל את השחקן, זה גם פריקת עול.

רב המכר - במהדורה רביעית - עכשיו בחנויות הספרים

יסור יסרני

יסור יסרני | פרקי חוד ושביבים על קובנה ותפארתה וחיי הרוח שפיו בו | הרב יצחק אלחנן גיברלטר שליט"א | מהדורה רביעית

בשמחה ובקורת רוח התקבלה הידיעה על הוצאה במהדורה רביעית של הספרים 'יסור יסרני'

מאת הרב יצחק אלחנן גיברלטר שליט"א.

ספר 'יסור יסרני' אורג יריעה מופלאה על ליטא ושכונותיה, רוקם מסכת מופלאה על חיי הרוח בקובנה, בתי המדרש, חכמי הדור ותורתם.

זכה המחבר להיות בקרבם של גדולי הדורות. רבותינו ה'דבר אברהם' וצוק"ל, ה'דברי יחזקאל' וצוק"ל וגדולי קעלם וצוק"ל, להתחמם מאורם הגדול ולהסתופף בצל מידותיהם הנאצלות של ענקי התורה והמוסר בליטא. כל הרוצה להניח לצאצאיו דרך חיים מופלאה של אנשי מעלה בדור הקודם, כל המתאוה להתרפק על עברנו המפואר, על ראשונים כמלאכים - ייסול הספר ולא יעזבנו. והלוואי שנזכה לילך באותה דרך שהורו לנו גדולי ליטא.

ייסור יסרני" - שלושה ספרים המתארים את התקופות שעבר המחבר: הספר הראשון - שופך אור על חיי ליטא לפני החורבן הנורא. חיי בתי המדרשות והמנהגים המיוחדים של קובנה, רבני העיר וחיי היהודים של העיר, כתובים בשפת המחבר מלא ברגש ובחן מיוחד.

הספר השני, ספר שלם אודות גטו קובנה: פסקי הדבר אברהם, רבי מרדכי פגרמנסקי, הריגת רבי אלחנן וסרמן הי"ד, תפארת בחורים, האקציות, שמירת שבת, צצלת הספרי- תורה, ראש השנה בגטו, הצלת יהודי ינו- בה, קדושי קעלם, הפורט התשיעי, מסירות נפש בגטו.

בספר השלישי כותב ומתאר המחבר את התקופה הקשה ביותר שחוו, הדברים אשר נכתבו בעין דומעת וביד רוטטת, באמונה הזועקת מכל דף 'הנה לא ינום ולא ישן שומר ישראל' כאשר כנער צעיר וחלש בין מאות אלפים שמתו במיתות משונות זוכה הוא לחסדי שמים... ולמות לא נתנני...

צועד במצעד המוות שנפלו בו לאלפים ורבבות, ובלילה האחרון נודר נדר ללמוד חמש שנים בישיבה קדושה "אך אוסיף להביט אל היכל קדשך" ובבוקר זוכה לישועה וגאולה.

'כי מלאכיו יצוו לך לשמרך בכל דרכיך', מתאר המחבר ברגש רב את תקופת השחרור, השמחה והאושר והציפייה לעלות לארץ ישראל. תקופת המעבר בדרום אסליה, עלייה באניית מעפילים ובמחנה קפריסין, עד שבחסדי שמים מקיימים את הנדר ונכנסים ללמוד בישיבת חברון. ספר חובה למבקשי אמונה ודבקות בד' יתברך.

כל כרך מהווה כספר נפרד, על תקופה אחרת ועל מבט אחר. ניתן לרכשו בנפרד, ובמחיר מבצע כסט. עתה לקראת ימי בן המצרים, וימי בין הזמנים, כשיוצאים הספרים במהדורה רביעית ומתוקנת. ובפרט בתקופה קשה ומאתגרת זו, מה נאה לקרוא על התמודדות בני התורה בימי צער וקושי, וכיצד התעלו וגדלו מתקופות כאלו.

נאחל להרב המחבר שליט"א עוד יובון בשיבת דשנים ורעננים יחיו, להעביר לדורות הבאים את אשר ספג בערי ליטא ובישיבות הקדושות.

להשיג בחנויות הספרים, ואצל המחבר מש' גיברלטר רח' אבן גיברול 2א בני ברק.

או אצל משפחת גולדברג רח' קרדיברו 3 ירושלים – 0527680034

דברי חיזוק ומוסר לבני הישיבות ואברכי הכוללים

מאת הגאון הגדול רבי דוד פיינשטיין שליט"א

זמן קריץ תש"פ

בני ציון היקרים, בני הישיבות בחורים אברכים, נתבקשתי ע"י איגוד בני הישיבות להגיד חיזוק לבני תורה בני הישיבות, ראשית, אל האחרים [הרב הלל מן שליט"א והרב רפאל מאיר שליט"א] אומר כל מה שהינכם עוסקים עם הציבור זכותכם גדול מאוד, ה' יברך אתכם שתצליחו בכל מעשה ידיכם, להגדיל תורה ולהאדירה.

יהודי ביטח ומאמין אינו נבהל בשום מצב

בני הישיבות היקרים, אנחנו נמצאים כעת בתקופה שעכ"פ בתחילתה כולם היו מבוהלים, אמרו שמנין החולים מכפיל את עצמו בזמן מועט, וכעת אף שנשפתר המצב מאוד, מזהירים כי עשוי להתחדש בקרוב שוב התפשטות המחלה, אני רוצה לומר לכם, יהודי בוטח ומאמין אינו נבהל, בשום מצב אינו נבהל, בהללויה אומרים 'אל תבטחו בנדיבים בן אדם שאין לו תשועה' 'תצא רוחו ישוב לאדמתו ביום ההוא אבדו עשתונותיו' 'אשרי שאל יעקב בעזרו שברו על ה' אלהיו', אדם כזה שאין שברו על ה' אלקיו אלא בוטח בנדיבים בוטח בעצמו, [אלו האומרים אנחנו יכולים לעמוד נגד ובוטחים בכח שלהם עצמם], אדם כזה כשמיגיע למצב של ביום ההוא שהוא להולך למות אבדו עשתונותיו, כי כל כחו וגבורתו שהיה תולה בעצמו והיה סובר שהכל מסור בידו רואה שהכל בטל, שהולך הוא למות ואינו יכול לעשות מאום, וכאשר מגיע למצב כזה מיד אבדו כל עשתונותיו, כי כל אשר בטח בו מתמוטט ואין לו במה ליאחז, לא כן מי ששברו על ה' אלקיו, גם ביום המיתה אין מאבד עשתונותיו, אשריו כי אל יעקב בעזרו. 'הרשעים הם כמוץ אשר תדפנו רוח' כאשר רק יש איזה רוח כבר מאבדים הכל, אולם על הצדיקים כתוב במשנה באבות הרי הם כעץ נטוע אשר כל רוחות בעולם אין מזיזות אותו ממקומו, הוא תמיד נטוע ואינו מאבד עשתונותיו בשום מצב ובשום מקרה.

לצדיקים יש להם הלכות על כל זמן ולכל מצב, שולחן ערוך המורה להם דרך סלולה וברורה איך לנהוג, הלכות שמחה כך, הלכות אבל ח"ו כך, הלכות צרה כך, יש ברמב"ם הלכות תענית על זה, לכל זמן יש הלכות כיצד יש לנהוג באותם הזמנים ובהתאם לדברים שאירעו, לכן אינו מאבד עשתונותיו, וזה הענין של עץ נטוע שאינו זו ממקומו, כי לעולם אחוז ובוטח הוא בה'.

'בנים אתם לה' אלקיכם, לא תתגודדו ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת' אומרת לנו התורה, אף אם ח"ו ימות לנו א' מתוכנו, שלא נעשה דברים אלו, כי בנים אנחנו לה' ויש לנו אב שמוליך אותנו ובוטחים אנו בו, והאיש הישראלי גם כאשר מת לו מת אינו מאבד עשתונותיו, אינו מתגודד ואינו שם קרחה בין עיניו, כי אנו כעץ נטוע בטוחים אנו באבינו ה' אלקינו. [ובאבן עזרא מוסיף דמכיון שבנים אנחנו לה' והוא אבינו הרי מוכרח שהכל הוא לטובתנו ועל כן אין להצטער כל כך]. וכן בתהילים כתוב 'גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי', אומר דוד המלך שגם כאשר הולך הוא בגיא צלמות אינו ירא כי ה' עמו, כן הוא אצל הצדיקים שאין נבהלים משינוי מצב, אפילו שינוי פתאומי כמו שהיה אתנו כעת, 'משמועה רעה לא יירא נכון לבו בטוח בה', האדם אשר בטוח בה' אינו חושש משמועה רעה, ובישעיה פנ"ד כתוב 'כי ההרים ימושו והגבעות תמוטינה וחסדי מאתך לא ימוש', וכתב הרד"ק שחסדי ובריתי מאתך לא ימוש לעולם, אין צריכים להיות נבהלים מ'ההרים ימושו' ומ'הגבעות תמוטינה', כי 'חסדי ובריתי מאתך לא ימוש לעולם', יהודי אינו חושש אף פעם, הוא עם הקב"ה והקב"ה מוליך אותו, וכל אשר מוטל עליו הוא לעשות את הדינים והלכות של אותו הזמן, מה שהתורה מורה כיצד לנהוג. כל זה מצד אחד.

בשלי הסער הגדול הזה

מאידך, כשקורה צרה כתוב ברמב"ם הלכות תענית שאסור לחשוב מקרה היא לנו, צריך לידע כי הקב"ה רוצה שיחזרו בתשובה, וברמב"ן פרשת בחוקותי כתב שכל התוכחה היא 'בשביל שיתודו ויעשו תשובה', וידוע מה שאמר אאמ"ר הגאון זצ"ל בשם זקני הגר"ז זצ"ל, שאצל יונה הנביא מצינו שהיה רוח סערה ובקש לשבור האניה שיטבעו כולם, והנה באניה היה מלא גוים עובדי ע"ז ומולות שהם רשעים וחוטאים לאין ערוך יותר מיונה הנביא, אולם יונה הנביא אומר 'בשלי הסער הגדול הזה', כי היסוד שכל מה שקורה הוא מסביב לכלל ישראל, מסביב לנו היראים, מסביב להבני תורה, ועל כן כשיש סערה יודע יונה 'בשלי הסער הגדול הזה'. כשיש צרה צריך לדעת שהדין ודברים של הקב"ה הוא בעיקר עם כלל ישראל, התביעה היא על כלל ישראל, כשיש צרה הקב"ה רוצה שיתחזקו ושיתקנו, ואף שהוא מגפה עולמית ופוגע בכלם, הדיבורים והכוונה הוא אלינו עם ישראל, וצריכים אנחנו לראות להתחזק, כל אחד במקום שמרגיש הוא שצריך חיזוק, עוד חיזוק ועוד חיזוק.

כל הנהגת הבריאה - בשביל ישראל שיעסקו בתורה

והסבר הענין הזה, הוא ע"פ מה שכתוב ברש"י פרשת אחרי מות, עה"פ 'ירגמוהו עם הארץ' ופירש רש"י עם הארץ, עם שבשבילו נברא הארץ, שבריות הארץ היתה בשביל ישראל, ואנו רגילים להגיד במש"כ בתחילת החומש, 'בראשית' בשביל ישראל שנקראו ראשית, שעוד לפני כל מעשה הבריאה של כל העולמות הקדימה התורה לכתוב שנברא כל זה בשביל ישראל שיעסקו בתורה, שזהו כעין שלט שתולין מבחוץ על מקום להודיע לכל מה ענין אותו המקום, כן בענין כל הבריאה כולה הקדימה התורה לתלות ה'שלט' להודיע כי מטרת הכל הוא בשביל ישראל, בשביל כלל ישראל שיעסקו בתורה, וזה עיקר הבריאה, ואי' כל העולם כולו לא נברא אלא לצוות לזה, ועל האדם עצמו נאמר את האלקים ירא וגו' כי זה כל האדם, זאת אומרת שכל העולם לא נברא אלא בשביל שיהיה האדם ירא

את האלקים, ורק שהאדם נצרך שיהא לו צוותא, ולכן נבראו עוד אנשים וכל שאר הדברים מה שעל פי חשבון נצרך לתועלת קיום האדם הישראלי, אבל המטרה והמכוון בתכלית הבריאה הוא בשביל ישראל שיעסקו בתורה, ושיהיה האדם ירא את האלקים.

ובפרשת בראשית כתוב 'ויהי ערב ויהי בוקר יום הששי', ופירשו חז"ל הוסיף ה"א בששי בגמר מעשה בראשית, לומר שהתנה עמהם על מנת שיקבלו עליהם ישראל חמשה חומשי תורה, היינו שכל קיום הבריאה היה תלוי רק אם יקבלו ישראל עליהם את התורה, כי זה הוא כל מטרת הבריאה בשביל ישראל שיעסקו בתורה, ועל כן אם לא יקבלו ישראל את התורה אין סיבה לקיום העולמות כולו, שנתבטל כל המטרה הנרצית בבריאת העולם, ובנפש החיים כתוב יותר, שעד שלא קבלו ישראל את התורה היו כל העולמות רופפין, והביאור שלא נשלם 'בריאת העולם' רק עם קבלת התורה, ובוה מבואר יותר מה שנרמז ענין זה בתיבת 'יום הששי' האמור בבריאת העולם, לפרש דקאי על יום הששי של ה' בסיון שאז היה בריאת העולם, כי גמר הבריאה באמת היה ביום הששי שבו קבלו ישראל את התורה, שאז פסקו כל העולמות להיות רופפין, ונשלמה בריאת העולם, וכל זה מפני שכל התכלית בבריאת העולם הוא בשביל ישראל שיעסקו בתורה, ורק כאשר מתקיים זה הדבר נגמר ונקבע בריאת כל העולמות כולו. וכן המשיך קיום העולם עד היום הזה תלוי הוא בכך שיהיו ישראל עוסקין בתורה כמבואר בנפש החיים שם, שכל הבריאה נועדה רק בשביל זה התכלית 'בשביל ישראל שיעסקו בתורה'.

ממילא פשוט הוא דמכיון שהעיקר בבריאה הוא עם ישראל שיעסקו בתורה, על כן כל מה שקורה הוא סביב זה, סביבנו, אם עוסקין אנחנו בתורה או ח"ו לא, יראים את ה' או ח"ו לא, הכל נמדד במצב שלנו ובמה שאנחנו עושים, ואין ענין של עונה לימנע מידיעה זו, כי עלינו לידע שכל הקורה ומתרחש הוא תלוי בנו [האלטס דרייט זאך ארום אונז], וכל הבריאה כולה מונהגת לפי המעשים והפעולות שלנו, ולכן אם יש צרה או 'בשלי הסער הגדול הזה', אם יש סער גדול יודעים אנו כי זה מחמתנו, הדין ודברים הוא אתנו, ואנחנו צריכים לתקן ולהתחזק בתורה ובריאת שמים, עניני בין אדם למקום ובין אדם לחבירו, כל אחד יתקדם קצת במה שהוא צריך, ושיהיה 'אפרים מתנודד', דאף שבזמן מועט אין מגיעים לתקן כראוי כל הטעון תיקון, על ידי שמתקן קצת ועוד קצת זה גם כן מועיל.

זאת התורה - שתהיו עמלים בתורה

'אם בחוקתי תלכו' ומפרשים חז"ל שתהיו עמלים בתורה, וידוע לעמוד בזה דאף שמוכרח הוא דהמכוון על התורה ולא על קיום המצוות האמור בהמשך הפסוק, אכתי מנין לנו להוסיף שכיונה התורה דווקא שנהיה עמלים בתורה, ובלמוד גרידא לא נזכה לכל הברכות, אומר לכם את אשר חושב אני תמיד, כי אין זו קושיא כלל, דאילו ענין העמילות בתורה היה מעלה נוספת על עצם הלימוד, באמת היתה זו שאלה מנין לנו שצריכין דווקא 'עמלים בתורה', אולם אין זה כך כלל וכלל, כי הלימוד באופן של עמילות בתורה רק הוא הצורה הנכונה והאמיתית של לימוד התורה בשלימות, ואף שכל אופן של לימוד הוא מצוה וכל פטפוט דאורייתא טבין, זה משום דהתורה מחשיבה כל משהו של לימוד תורה, אבל סו"ס נחשב כמו חצי דבר, והאופן השלם של לימוד תורה הוא רק הלימוד בעמל ויגיעה, ולכן עד כמה שיודעים ש'בחוקתי תלכו' קאי על לימוד התורה, ממילא הפירוש הוא שיהיה בעמילות, דרך הלימוד בעמילות הוא הנחשב לימוד תורה. ובגמ' ברכות דף ?? אמר' אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליהן שנא' זאת התורה אדם כי ימות באהל, הרי לנו כי אם אינו ממית עצמו על דברי תורה אינם מתקיימין כלל בידו, וזהו משום דאין העמל איזה מעלה נוספת על עצם הלימוד, אלא שכך היא הצורה הראויה של לימוד התורה, ולכן בלא שיעמול עליהן אין נקנין אצלו כלל ולא יתקיימו בידו, ואפשר שגם זהו הדרשא מהקרא ד'זאת התורה', שמתפרש הפסוק שבא לומר 'זאת התורה' היינו כיצד היא תורה, אדם כי ימות באהל שממית עצמו עליה, אבל אופן אחר אינו בכלל 'זאת התורה', ועל כן לא יתקיימו בידו. וכן א' 'אין אתה מוצא חמאה של תורה אלא במי שמקיא חלב שינק משדי אמו', ולא נאמר רק מעלה על אותו א' המקיא חלב שינק משדי אמו, אלא שאם אינו כן לא ימצא בידו 'חמאה של תורה' [לא יזכה לתורה טובה, לתורה משובחת], וגם מזה רואים אנו, כי העמל והיגיעה בלימוד התורה אינו מעלה המשבחת את הלימוד, אלא אמיתיות הלימוד הוא רק בזה האופן, ועל כן כאשר אינו יגע בשיעור הראוי לא יוכל להימצא בידו 'חמאה של תורה', כי הלימוד האמיתי הוא רק על ידי 'שתהיו עמלים בתורה', ורק כך ימצא בידו 'חמאה של תורה' ויהיו 'דברי תורה מתקיימין בידו'.

'יגעת ומצאת תאמין, לא יגעת ומצאת אל תאמין' ולא הוזכר בזה שום חילוק, כי אצל כל א' לא תימצא התורה בלתי שיהיה יגע, גם המוכשר ביותר והלומד הגדול מוכרח הוא ליגע, ובלא יגיעה אף אם נדמה לו שמצא 'אל תאמין', ובאמת כל אחד הלומד רואה בעצמו כי על ידי העמל והיגיעה במחשבה על הבנת הענין מתהפך כל אשר חשב מתחילה, וגם הלומד הגדול אחר שעומל, רואה שמה שהיה נראה בפשיטות בהשקפה ראשונה אחר העיון מתברר כמי שאינו, ואדרבא ההיפך הוא הנכון, כי מתחילה היה זה הבנה בשטחיות ועל ידי היגיעה בא לידי עמקות הענין, כי העמל הוא המביא לידי ההבנה הנכונה והאמיתית בכל הענין, גם מועיל שיתבונן בכל פרט ופרט, ובכל הבנה והבנה, זהו שאמרנו כי היגיעה היא צורת הלימוד האמיתית, וכל א' – גם המוכשר ביותר – לא יתכן בידו לימוד התורה אלא באופן של עמל ויגיעה.

מספרים אנו תמיד, על זקני מרן הגר"ח זצ"ל, דלית מאן דפליג על עוצם כשרונותיו וגאונותו העצומה, ושמעתי מאמו"ר הגאון זצ"ל שהיה הגר"ח יושב על הכורסא והיה נדמה לסובבים כי נח הוא ברגעים אלו, אך לפתע היו מבצבצים אגלי זיעה על מצחו, כי היה יגע במחשבתו בלימוד התורה באותו הזמן, עד כדי שהיה מזיע מרוב יגיעת המחשבה, וכן פעמים שאחר שהרבה לחשוב היה יוצא להנניח המצח על ידי דלת ביתו לצננם מרוב עמל ומחשבה, ובהקדמה לספר חידושי רבנו חיים הלוי כתוב הרבה על יגיעתו העצומה של הגר"ח זצ"ל. רוצה אני לשאול אתכם, לשם מה היה הגר"ח צריך להיות יגע כ"כ, הלא הוא היה 'אבי הכשרון' 'כשרון שבכשרון', ואם כן למה הוצרך ליגיעה נוראה זו, אלא מפני שכך היא המדה בתורה, שאין זוכים בתורה אלא ביגיעה ובעמל, ואמו"ר הגאון זצ"ל כתב באיזה הסכמה בזה הלשון 'ואנחנו חונכנו להיות יגיעים יגיעה על גבי יגיעה בהבנת דברי הרשב"א', וזה באמת היה דרכו של אבא [שביום זה יום היא"צ לפטירתו], שהיה יגע יגיעות רבות להבין כל פרט בסוגיא, כל רש"י וכל תוס' והכל היה מתברר בהבנה עמוקה ובאור גדול, זהו 'שתהיו עמלים בתורה'.

כי דבר ה' בזה – יש להחשיב לימוד התורה ועניני הרוחניות

ארצה לעורר על ב' נקודות נוספות בענין ה'תורה'. א' כתוב שהעונש על ביטול תורה הוא מחמת 'כי דבר ה' בזה', ולכאורה מה צריכין אנו לטעם של בזיון התורה, הלא יש ברמב"ם מצות עשה של לימוד התורה, ומצוה גדולה היא השקולה כנגד כל שאר המצוות, ומכיון שביטול המצוה ראוי הוא לעונש גדול, אכן מכל מקום נקטו הענין שמבזה דבר ה' כשאנו לומד. וכן איתא על מה חרב הבית על שלא ברכו בתורה תחילה, ומפרש הר"ן שלא היתה התורה חשובה בעיניהם לברך עליה, היינו אף שהיו לומדים תורה ולא הוזכר איזה חיסרון בלימוד התורה שלהם, אלא שלא היתה חשובה בעיניהם וזה היה החיסרון, אין די במה שלומדים תורה ואף בעמילות בתורה לא מספיק, אלא צריך להחשיב את הלימוד, שיהיה הדבר חשוב בעינינו, ובתו"כ [פרשת אחרי מות] א' עשיהם עיקר ולא טפל, שצריכים אנו להחשיב ולייקר את התורה ואת הרוחניות.

אאמו"ר הגאון זצ"ל היה מביא על זה מה שכתוב על עבודת המקדש, 'אשר יהיה בו מום לא יקרב להקריב לחם אלקיו, כי כל איש אשר בו מום לא יקרב' (ויקרא כ"א, י"ז י"ח), וברש"י מפרש כי כל איש אשר בו מום לא יקרב 'אינו דין שיקרב', כלומר שאומרת התורה מה טעם לא יגש הבעל מום להקריב, כי אינו דין שיקרב, שעבודת המקדש צריכה להיעשות בחשיבות הראויה לה, ולכן לא יקרב הבעל מום כי אין זה מתאים לחשיבות העבודה שתיעשה בבעלי מומין, והקפידה התורה שנחשיב הדברים הרוחניים, כן הוא גם בענין התורה שצריכים להחשיב את התורה, יש לייקר אותה וליתן לה מקום נכבד אצלנו כראוי וכיאה לחשיבות התורה, וזה שנאמר בעון ביטול תורה הטענה על 'כי דבר ה' בזה', שבזיון התורה הוא החטא הגדול, שאין היא חשובה בעינינו, זה נקודה א' שיש לעמוד עליה.

כי הם חיינו ואורך ימינו

נקודה נוספת אומר אליכם בני התורה, והוא דבר חשוב ביותר, 'כי הם חיינו ואורך ימינו', וברמב"ם כתוב 'חיי בעלי החכמה בלא חכמה כמיתה הם חשובין', אדם צריך להרגיש, שאין די במה שעמלים בתורה ולא מספיק שמחשיבים את התורה, אלא צריכים להיות שזה יהיה כל מציאות החיים שלנו, 'כי הם חיינו' ובלא תורה 'כמיתה הם חשובין', כל צורת החיים צריך להיות באופן שסביב התורה נסוב כל ציר החיים, השמחה של האדם וכן הצער שלו הכל צריך להיות סביב ה'תורה', כשמצליח להבין איזה סברא עמוקה, איזה תוס' או ר"ן ארוך הרי הוא שמח, וכשאנו מבין הרי הוא בצער עד שיבין, כי התורה היא חייו. בגמרא ובירושלמי נמצא מעשים כאלו הרבה מקומות מענין זה, והיה אחד מן האמוראים שצהבו פניו, אמרה ליה ההיא מטרונתא כלום מלוה בריבית אתה או מגדל חזירים, היינו שבעסקים אלו יכול לימצא לו ריוח גדול וסברה שלכן שמח הוא כ"כ, ואומרת הגמרא שמצא תוספתא עתיקא ועל כן צהבו פניו, הרי דמציאת תוספתא עתיקא אף שכבר מקודם היה גדול בתורה זה גורם לשמחה עצומה שצהבו פניו, כמו במרווח ריוח גדול מאוד. וכן כתוב באחד ההקדמות שכתב הגר"ח מוולאז'ין על ספרי הגר"א, שאיזה דבר הוקשה להגר"א ומחמת זה לא אכל ולא שתה ג' ימים עד שנשתנו פניו וחשך משחר תארו, ולאחר שנתיישב לו הקושיא מיד שמח שמחה גדולה עד למאוד, ומאריך שם לתאר גדול הצער שהיה להגר"א מתחילה והשמחה העצומה אח"כ כשנתיישב לו הקושיא, רגיל אני לשאול, איזה דבר נתעלם ממנו, וכי לא ידע היטב ההבנה מהו התפסה, מה זה שעבוד או מה זה אחריר, בודאי ידע, היה איזה 'משהו' שלא ידע, נו, אז מפני מה חשכו פניו ומה שמח אח"כ שמחה גדולה כל כך, אלא שהתורה היא החיים, ואז כ'משהו' לא ברור נהיה 'חשכו פניו' וכשמתייבבר ה'שמחה גדולה עד מאוד'. ואי' בגמ' תמורה שלש מאות הלכות נתעלמו מיהושע בן נון ובקשו ישראל להורגו, כי כשתורה היא החיים אז אם נאבד שלש מאות הלכות מבקשים להורגו, אל תחשבו שמדבר אני אליכם דברים מופקעים, כל אחד מאתנו יכול להיות שיין לדרגה זו, אף שלא נהיה כהגר"א, אבל אפשר וצריך להגיע למצב שהתורה היא תהיה השמחה שלו, והזמן שלומד הוא יהיה עיקר ה'חיים' שלו, שכשיבין תוס' או רשב"א, ועוד איזה מהרש"א ורע"א וכן סברא עמוקה של רבנו חיים הלוי אז יהיה שמחת החיים שלו, תדעו איני מדבר אתכם על דרגות רחוקות של ה'גאון מוילנא', כל אחד מאתנו יכול לקנות ולפעול בעצמו שכך יהיה אצלו, ובעינינו ראינו כמה וכמה אנשים שזכו להיות עם התורה שזה יהיה השמחה שלהם, וכן להיפך שזה יהיה הצער שלהם, שאם ח"ו אינו לומד אינו שמח והרי הוא בצער גדול.

אין לך אהבה כאהבה של תורה

צריך לאהוב את התורה, 'אין לך אהבה כאהבה של תורה' באהבתה תשגה תמיד, ובגמ' א' על רבא שבעת שלמד נפצעו אצבעותיו וזב מהם דם, א"ל ההוא צדוקי עמא פוזיא אתון דקא מקדמת נעשה לנשמע, הבה נתבונן וכי רבא באמת היה 'עילוי' שאינו יודע לישמר וליוהר שלא יפצע, אלא שכן הוא הדרך בלימוד תורה, שמרוב אהבת התורה יהיה לומד ואינו משים לב על אצבעותיו אם זב מהם דם או לא, 'באהבתה תשגה תמיד' ודורשת הגמ' על ר"א בן פדת שהיה נמצא הוא בשוק העליון וטליתו בשוק התחתון לקיים מה שנא' באהבתה תשגה תמיד, וכן יש כתוב על כמה אמוראים שיצאו בשבת בטעות אל מחוץ לתחום, לקיים מה שנא' 'באהבתה תשגה תמיד' [שמפרשים 'תשגה' תלשון טעות], וכל זה מחמת אהבתם את התורה שהיא הביאה אותם לידי דברים אלו, וידועים דברי האור החיים 'אילו היו יודעין חשקת התורה היו משתגעין ומתלהטין אחריה' כי הקב"ה ברא את התורה שיהיה אפשר להשתגע ולהתלהט אחריה, והדרך להגיע לזה הוא על ידי שילמד עוד ועוד, ואז כשיש אהבה של תורה זה כבר מדריגה אחרת, אין שום דבר שמפריע ויש זמן אין סוף ללימוד, כי כשיש אהבה כל המחיצות נשברות, ורגיל אני להביא דברי הגמ' במנחות ד"ל דכשהגיע רבי אל ר"א בן שמוע מצאו ליוסף הבבלי שהיה חביב אצל ר"א בן שמוע עד לאחת, א"ל רבי השוחט את הזבח להניח מדמו למחר א"ל כשר, ערבית א"ל כשר, שחרית א"ל כשר, צהרים א"ל כשר, מנחה א"ל כשר אלא שר"א פוסל, צהבו פניו של יוסף הבבלי, ופירש לו הטעם למה שמח כ"כ שר"י פסול שנה לי וחזרתי על כל תלמידיו ובקשתי לי חבר ולא מצאתי עכשיו ששנית לי פסול החזרת לי אבידתי, זלגו עיניו [של ר"א בן שמוע] דמעות, קרא עליו המקרא הזה 'מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי' וגו'. רואים כי למרות שכבר מקודם היה תלמידו והיה חביב אצלו, ומסתמא גם גדול היה בתורה, כעת כשראה כמה חביב ויקר אצלו ד"ת שלא היה ניחא לי' כשאבד לו איזה דין, והיה אכפת לו עד כדי שכשחזר לו אותו ההלכה צהבו פניו על שחזרה לו אבידתו, על זה זלגו עיניו של ר"א בן שמוע דמעות וקרא עליו המקרא הזה 'מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי', כי אהבת התורה הוא ענין בפני עצמו, שאין די במה שלומדים

ועמלים בתורה ובמה שיודעים ללמוד, וגם אם מחשיבים את התורה אין יוצאים בזה ידי חובה, יש לאהוב את התורה, וכל פרק ק"ט בתהילים מלא מענין זה של אהבת דוד את התורה, ואיני אומר לכם דברים שאי אפשר להשיג, נתבקשתי לומר 'דברי חיזוק' ולא 'דברי אגדה', זה אפשרי ויתכן להגיע לזה, והדרך הוא להשקיע ולהשקיע עד שנהיה כך, ואין זה קשה כ"כ.

בני התורה – דעו מעלתכם

בני הישיבות היקרים, שמעתי מאבא בשם רבנו יונה, וזה כתוב בספר 'שערי העבודה', רואים בתוך השערי תשובה שהרבנו יונה חיבר עוד ספרים, כל מיני שערים, א' מהם זהו 'שערי העבודה' ולפני איזה שנים ראיתי מודפס שהוציא אותו לאור, וכתוב שם שהאדם צריך לידע מעלתו ומעלות אבותיו, ואמנם ככה רגילים אנו ללמוד מוסר, לראות החסרונות שלנו וזה בשביל לידע מה עלינו לתקן עוד, אכן אין זה סתירה, שבכדי להיות יכול לעמוד באלו החסרונות ולתקן אותם, צריכין לידע המעלות שלנו ומעלות אבותינו כדי שנדע הדרגה שלנו והיכן אנו עומדים [צריכים לידע החסרונות כדי לידע 'מה' לתקן, ויש לידע המעלות בשביל לידע 'איך' לתקן].

רוצה אני לומר לכם, בני התורה, בחורי ישיבות קטנות, בחורי ישיבות גדולות, אברכי הכוללים, העולם אינו יודע ערך ומעלת בני התורה, אין מבדילים בין העוסקים בשאר ענינים חשובים לבין בני הישיבות לומדי התורה, חושבים כי 'דרבנן' ו'שלוחא דרבנן' זה אותו הדבר, אין זה כך כלל וכלל, אף שעל כל מעשה טוב מובטחים כי הקב"ה ישלם כל שכרם באמונה, אכן על תלמידי חכמים כתוב בגמ' 'עין לא ראתה אלקים וזולתך' שאין לתאר ולשער גודל השכר הצפון להם, יש הנדמה להם כי מה יש, לומדים בישיבה כל היום, אז מה, אין הם מבינים גודל העמל והיגיעה שכל אחד משקיע בכל כחו, כמה צריכין לעמול להתגיע בקושי רב בכדי לידע ללמוד, וכי זה קל 'לדעת ללמוד', כמה יש להתגיע בשביל להבין טוב ר"ן אחד, חשבון ארוך של תוס', או איזה סברא דקה, להתבונן ככה הפשט או ככה הפשט, ואחר ההשקעה המרובה עדיין אין כולם מצליחין, וצריכין הרבה סייעתא דשמיא לכון לאמיתת של תורה.

ודבר זה הוא בכל גיל ובכל החיים, מתקופת הישיבה קטנה ואחר כך בישיבה גדולה, כל א' מבני הישיבות יגע ועמל על לימוד הסוגיות, אם לברר בדין מרא קמא על מה חולק סומכוס, או בסוגיות של פיגול הגדר בדין מרצה לפיגול, וכן אלו הלומדים טעם כעיקר וחתוכה נעשית נבילה וכי קל לידע ולהבין את כל החוות דעת שם, בכל ענינים אלו עמלים ויגיעים לומדי התורה בעמל גדול, וצריכים לידע זה, כי מלבד הגדלות בעצם העסק בלימוד התורה שהקב"ה עצמו יושב ועוסק בתורה, גם לא ניתן כלל להעריך את הכוחות והעמל שמשקיעים הלומדים בתורה. בני הישיבות דעו מעלתכם, כי מקדישים אתם את חייכם וכל הכוחות שלכם לתכלית זו של תפילה טובה, ועמל בלימוד התורה בכדי להבין, כל א' לפי דרכו ולפי טבעו איך שלומד, ואף שהרי צריכים להספיק יותר ממה שלומדים, כי אין לומדים אלא דף א' או שתי דפים זמן רב, וזו טענה נכונה היא על אופן הלימוד, כי צריכים לידע יותר ממה משיודעים כיום, מ"מ מה עוסקים כל כך הרבה באותו הדף, הרי חורשים זה הדף גמרא על כל צדדיו, וזה בעמל והשקעה עצומה, ועליכם לדעת גודל מעלתכם זו.

מי בז ליום קטנות

וחשיבות הידיעה הזו גדולה ונחוצה היא עד למאוד, וכתוב בגמ' 'מי בז ליום קטנות' מי בזבו שולחנן של צדיקים קטנות שהיתה בהם, בני התורה מכיון שעוסקים בכזה עסק חשוב אם אין יודעים דבר זה, הרי זה כמו אחד שעוסק באבנים יקרות ואינו יודע במה עוסק, הוא לא יודע מה העבודה שלו, כך צריכים הלומדים לדעת, אתם ה'שפיץ בשפיץ' ודרגתכם רמה ונשגבה עד מאוד, הוזהרו והשמרו לא להפסיד מעלה זו על ידי קטנות, שלא אחרי סדר של לימוד לעסוק בקטניות של עולם הזה, אל תשפילו הגדלות שלכם לעסוק בענינים פחותים של כל מיני חיצוניות או שאר דברים של 'קטנות', כי אתם ה'עידים עידית', כולנו בני התורה זה ארבע אמות של הלכה שיש לקב"ה, דעו החשיבות והמעמד שלכם, כי תלמיד חכם הוא מציאות אחרת, ובגמ' יש ברכה מיוחדת 'שלא עשני בור' הרי שהמציאות של תלמיד חכם הוא 'בריא' בפני עצמה, ובספר מעלות התורה כתוב שמי שלומד תורה מלאכים יושבים כנגדו, אבל כל זה מחייב הנהגה אחרת, הנהגה של ת"ח, כמו שכתוב ברמב"ם על ת"ח שאינו מדבר כמו כולם, ואינו מתלבש כמו הרחוב, ויש הלכות שלימות על זה כיצד ת"ח צריך לנהוג, וצריך שיהיה ניכר מכל הנהגתו שתלמיד חכם הוא, נדע זאת כולנו כי אנחנו זה הארבע אמות שיש לקב"ה, בני התורה זה ה'עידים עידית', וזה מחייב אותנו להתנהג בהתאם, באופן וצורה הראוי לפי דרגתנו זו.

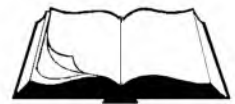
כתוב בפסוק 'אל תפנו אל האובות ואל הידעונים, אל תבקשו לטמאה בהם' ומפרש רש"י אל תבקשו, דעו מי אתם מחליפים במי. בחורי הישיבות אתם נמצאים במקור מים חיים, מה שיש לכם זה הכל, אל תבקשו דברים אחרים לטמאה בהם, תדעו שאין לכם צורך בתחליפים, כי מה שיש בידכם זהו הכל, וכל דבר אחר הוא בורות נשברים, דרגתכם גדולה ונשגבה מאוד, ודעו מי אתם מחליפים במי ח"ו, 'אל תבקשו' ו'אל תפנו' לדברים אחרים כלל וכלל, אלא תתנהגו כפי הראוי למעלתכם העליונה.

נוכר את דברי הרמב"ן [ויקרא י"ח ד'] ודע כי חיי האדם במצוות כפי הכנתו להם, ויסוד דבריו דכפי שיכין את כוונתו בעשיית המצוה כך יזכה על ידה. כך תדעו כולכם, כי כל א' כפי כמה שישקיע כך יהיה בידו, ואף אם אינו רואה זאת מיד יראה זאת עם השנים, כי אם ישקיע כעת ידע נשים נזיקין ידע קדשים וטהרות, ואם לא ישקיע לא ידע כלום, כי כפי שיעור ה'יגיעה' כך שיעור ה'מצאת', וכמה שישקיע כך ימצא בידו, בחורי הישיבות אל תזלזלו בשנים אלו, אלו שנים החשובות בהם נבנית האישיות שלכם, השנים הצעירות זה 'כלילא דורדי', בישיבה קטנה ובישיבה גדולה זה השנים העיקריות, תשקיעו ותמצאו כשיעור ההשקעה שלכם, במשך השנים אחר כך תראו ותבינו שאכן ההשקעה שלכם עושה פירות לרוב.

שה' יברך את כולנו, והמצב יחזור לתיקונו, ונוכל לחזור ולהתאסף בכל מקומות התורה, ללמוד תורה כצורתה מפי הרב ממש כמבואר בגמ' כריתות ד"ו שצריכים לראות את פני הרב, ובעו"ה כל החולים יתרפאו ונוכל ללמוד כפי שצריך.

מִי יֵרֵם הָיִים

"אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח')

גליון 404 **זיכרונות שמעתי (טו) – וכלכתך בדרך** אב תש"פ
ההלכות נערכו ע"י הרב יהודה אריה הלוי דינר שליט"א – רב ביהכ"נ צא"ל "דברי שיר" ב"ב

נטילת ידים

31. איזה משקה כשר לנטילת ידים, ואם נותן בתוכו מים נפסל לנטילה? (לא להלכה)

ברכות

32. איזו ברכה מברכת הנהנין אפשר לברך רק פעם אחת בשבוע?
33. איזו ברכה מברכים פעם בחמישים שנה? (ב' תשובות)
34. איזו ברכה שאינה מתפלת שמו"ע, אין מברכים אותה אלא כשמתפללים שמו"ע?
35. איזו ברכה מברכת המצוות מברכים לפעמים כמה פעמים אפילו שלא היה שום הפסק והיסח הדעת כלל?
36. איזו ברכה מתחילים לומר מילה אחת ממנה, וממתינים קצת ואח"כ ממשיכים אותה? (ב' תשובות)
37. מעשה שהיו כמה אנשים בבית הכנסת, לפתע אמר אחד האנשים בקול "ברוך אתה ד' אלוהינו מלך העולם אשר קידשנו במצוותיו וציוונו...", והשתוממו האנשים איך בירך ברכה זו והרי מצוה זו לא לפניו כעת, איך יתכן?
38. איזה מאכל בארץ ישראל מברכים עליו "בורא פרי העץ" ובחול"ל "בורא פרי האדמה"? (לשיטה אחת)
39. יש לפניו ברכת "שהכל" וברכת "המוציא", מתי יברך לכתחילה קודם על ברכת "שהכל"?
40. אכל תפוח וחייב לברך "בורא נפשות" ואם אכל עוד משהו כבר לא חייב לברך "בורא נפשות" על התפוח שאכל, הכיצד?
41. איזה אדם שחייב מן התורה במצוות, כגון שופר, לולב, וכן מצות קריאת מגילה וספירת העומר (גם מדבר וגם שומע), לא יכול להוציא את עצמו בברכה אלא חייב לשמוע מאיש אחר?

שחיטה

42. מתי מותר לשחוט "אותו ואת בנו" ביום אחד?
- מאכלות אסורים
43. איזה חלק מבעל חי בזמן מסוים אסור לאוכלו בקלב ובזמן מסוים מותר לאוכלו בקלב?
44. מתי כאשר אוכל בשר, פרי או עוגה כשרים צריך כפרה (לא היה נדר ולא תענית וכו')?
45. איך יתכן שאדם אדם אוכל כזית

מקואות

46. איך יתכן מקוה שהוא פסול לטבילה, אך אם מוסיפים בו מים שאובים נעשה למקוה כשר?

מצוות

47. איזה יהודי גם לדעת ה"חזון איש" חייב בקיום כל המצוות רק כפי שיעור הגר"ח נאה, ולא כפי שיעור ה"חזון איש"?
48. מי חייב במצוות אפילו בפחות מבן י"ב שנה?
49. איזה קידוש עושים דוקא עם מים ולא עם יין?
- ענינים שונים
50. מי שיש לו בעל חי שמזונותיו תלויים עליו, אסור לו לאכול לפני שמאכיל אותו, באיזה אופן אע"פ שמזונות בעל החי עליו, מותר לו לאכול קודם?
51. האם אדם שוקל יותר לפני האכילה או לאחריה?
52. איזו עיר בישראל נקראת על שם הבשמים הגדלים בה?
53. עבד עברי עובד שש שנים ואם נרצע נעשה עבד עד היובל, איך יתכן להיות עבד עברי שהוא עבד לעולם?

תשובות

תורה

1. בפי ויקרא ישנן שתי פרשיות איך להקריב קרבן שלמים מן הצאן, יש פרשה אחת (פרק ג' פסוק ו-י"א) שמבואר איך להקריב כשב, ויש עוד פרשה (פס' י"ב-ט"ז) איך מקריבים עז עם אותם דינים, ע"י שם. ומפרש רש"י (פס' ז') למה התורה כתבה פעמיים אותו דבר, כיון שעז אין לו אליה (זנב), אבל כשב יש לו אליה, לכן הוסיפו את הפרשה ללמד שיקריבו גם את האליה (וע"י גמרא בכורות ה'). כשב נחשב בהמה קדושה יותר משאר הבהמות, וא"א ללמוד ממנה דינים כיון שנתרבה באליה, ומפרש רש"י שממנו נותנים יותר למזבח.
2. א. שבת דף.
- ב. "וירדוד עד דף" (פי' לך לך י"ד, י"ד).
- ג. "וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי" (פי' לך לך ט"ו-י"ד).

לע"נ

מרחן רבינו **שמריהו יוסף נסים קרליץ** זצוקלה"ה
נלב"ע כ"ג בתשרי תש"פ

לע"נ

נשמה טהורה הנערה **רחל** ע"ה

בת יבדלחט"א **הרב יהודה אריה הלוי דינר**
נלב"ע כ"ה מרחשון תש"פ

לע"נ

שאלות וחיידודים לימי הנופש, שאפשר לקיים בהם
"ודברת בס... וכלכתך בדרך..."

תורה

1. היכן הוסיפה התורה עוד פרשה בגלל זנב של בהמה?
2. איזו מילה בתורה לפעמים היא שם של אחד השבטים, ולפעמים שם של מקום, ולפעמים שם של פעולה?
3. איזו מילה בתורה היא פרי משבעת המינים, שם של אשה ושם של מקום?
4. מי נולד ביום שבו התחתנו הוריו?
5. מי היה הראשון שקיבל את נגע הצרעת?
6. היכן כתוב בתורה את השם 'שמואל'?
7. האם היו עוד אנשים בתוך התיבה חוץ מנח בניו ונשותיהם?
8. מי היה האבא של בלהה וזלפה (שפחות של רחל ולאח)?
9. האם היה ללבן אח או אחות נוספים חוץ מרבקה?
10. האם היו לאהרן הכהן בנות (בתורה כתוב רק בניו: נדב, אביהוא, אלעזר ואיתמר)?
11. באיזו מכה שמחו המצרים כשבאה עליהם, ובסוף התאכזבו מאוד?
12. מהו שמה של אשת לוי (פסוק מפורש בתורה)?
13. את הלויים ספרו מגיל בן חודש (פ' במדבר ג', ט"ו), עד איזה גיל ספרו אותם?
14. לאיזה שם של אחד מבני שבטים הוסיפו את האות י' כנגד עשרת הדברות?
15. כמה שבטים היו בעבר הירדן?
16. מי היה כהן, ואבא שלו לא היה כהן?
17. מי היה כהן שנעשה לוי?

תפילין

18. איך יתכן להיות שחייב להניח תפילין בשבת?

תפילה

19. איך יתכן שאדם באמצע שמו"ע חייב לחזור ל"אתה חונן"?
20. איך יתכן שמתפלל מנחה לא בר"ח ומחויב להגיד בו "יעלה ויבא"?
21. איך יכול להיות שבתאריך ז' בחשון שהוא הזמן להתחיל לומר "טל ומטרי", בכל זאת צריך לומר "ותן ברכה"?
22. שני אנשים הגיעו בי"ב באייר לאחר שחרית ומסופקים אם אמרו "מוריד הגשם" או "מוריד הטל", לאחד אמרו לחזור ולהתפלל ולשני אמרו שלא צריך לחזור, הכיצד?
23. איך יתכן אדם שיתפלל ברציפות שמו"ע של חול 60 אלף פעמים ברציפות?
24. מתי יש לומר את תפילת שמו"ע חלק באמירה וחלק כישומע כעונה?
25. מתי לאחר חזרת הש"ץ בשחרית ביום חול אומרים מיד "קדיש תתקבל"?
26. באיזה אופן אומר "יעלה ויבא" בשבת רגילה (שהיא לא יו"ט ולא ר"ח)?
27. מתי מתפלל מוסף לפני שחרית?
28. איזה פסוק קוראים כ-35 פעמים בשנה?
29. באיזה יו"ט קוראים פרשה שלימה?
30. כמה פעמים בשנה קראו בעזרה (בבית המקדש) מתוך ספר תורה (חוץ מהקהל שהיה פעם בשבע שנים).

3. תמר, פרי משבעת המינים - "שתים עשרה עינות מים ושבעים תמרים" (פי' בשלח ט"ו, כ"ז), שם של אשה - אשתו וכלתו של יהודה (פי' וישב), שם של מקום - "וגם את האמורי הוישב בחצוצן תמר" (פי' לך לך י"ד, ז').

4. קין ותאומות, וי"א שם הבל ושתי תאומותיו.

5. הנחש הקדמון, בגלל שדיבר לשון הרע על הקב"ה נצטרע ("מדרש תנחומא" פי' מצורע אות ב').

6. "ולמטה בני שמעון שמואל בן עמיהוד" (פי' מסעי ל"ד, כ').

7. כתוב: "ויואמר ה' לנח בא אתה וכל ביתך אל התיבה..." (ז', א') ומפ' הנצי"ב "כל ביתך" כל עבדיו כדי שיעזרו לו בעבודתו בתיבה ("העמק דבר" שם).

8. לבן (רש"י פי' ויצא ל"א, נ').

9. כן, מדכתיב "אחותינו את היי..." לשון רבים (פי' חיי שרה כ"ד, ס').

10. כתוב בפי' שמיני (י', י"ב): "וידבר משה אל אהרן ואל אלעזר... תאכלו במקום טהור ונבדק ובנותיך אתך", ע"י שם, הרי שהיו בנות לאהרן הכהן (ואולי הכוונה לנכדות).

11. במכת ארבה, שתחילה שמחו וחשבו שיהיה להם הרבה אוכל, ובסוף שלא נשאר כלום הצטערו ("מדרש רבה" פי' בא י"ג, ז').

12. כתוב: "ויכבד בת לוי אשר ילדה אותה כלוי במצרים" (פי' פנחס כ"ו, נ"ט), וכתב בדעת זקנים "אותה" הוא שם אשת לוי.

13. כל החיים, וראה לך שיש דרשה מיוחדת שאהרן הכהן לא היה בתוך פקודת הלוויים (נצי"ר שם ג', ל"ט), והלא אהרן הכהן היה אז מעל גיל שמונים, וע"כ לולא הדרשה הוא בכלל (ספר "טעמא דקרא").

14. אחד מבני גד נקרא "צפון" (פי' פנחס כ"ו, ט"ו), ובמקום אחר נקרא "צפון" משום שמשוה רבינו שקיבל את עשרת הדברות צפון בחלקו ("בעל הטורים" שם).

15. שני שבטים שלמים ושני חצאי שבטים:

א. בני גד ובני ראובן - שבטים שלמים.

ב. חצי שבט המנשה.

ג. חצי שבט לוי, שהרי היו ג' ערי מקלט בעבר הירדן, וג' ערי מקלט בארץ ישראל, והם היו ערי הלוויים.

16. אהרן הכהן היה כהן, אבל עמרים אביו לא היה כהן.

17. משה רבינו, בשבעת ימי המילואים שימש כדן כהן (זבחים ק"א: לשיטה א', ע"י שם). ואח"כ חזר להיות דין לוי בלבד (נצי"ר תמיד כ"ו). שמשוה רבינו היה שומר את המקדש מדין עבודת הלוויים.

תפילין

18. מי שנמצא במדבר ולא יודע מתי שבת, כיון שיש לו ספק דאורייתא מניח תפילין כל יום, ואפילו ביום השביעי שהוא נוהג דיני שבת ועושה קידוש, בכל אופן מניח תפילין ("ביאור הלכה" פי' סעיף א' ד"ה אפילו).

תפילה

19. היכא ד"אתה חוננתנו" לעיכובא ושכח "אתה חוננתנו" דינו שמשלים ב"שומע תפילה" ואם לא אמר ב"שומע תפילה" והתחיל "רצה" חוזר ל"אתה חוננתנו" כמו לענין "טל ומטר". ובג' אופנים "אתה חוננתנו" מעכב:

א. אין לו כוונה (ש"י סי' רצ"ד ס"ב).

ב. שכח "אתה חוננתנו" ואכל לפני הבדלה וחזר על התפילה, ושוב שכח "אתה חוננתנו" (ש"י שם ס"א).

ג. אכל לפני מעריב ולפני הבדלה (הגר"ח קניבסקי שליט"א).

20. התפלה כבר מעריב בערב ר"ח מפלג המנחה והזכיר בו "יעלה ויבא" כדן, ונוכח שעדיין לא התפלל מנחה, מחויב להתפלל מנחה לשם מנחה, כיון שעדיין יום ואי"ז בגדר תשלומין, וצריך להזכיר בו "יעלה ויבא" כיון שכבר קיבל עליו ראש חודש (מג"א סי' ק"ח סי' י' כדי שלא יראה תרתי דסתרי).

21. בשלח ז' בחשוון בשבת ובטעות התחיל שמו"ע של חול, וכבר התחיל "ברך עלינו", שצריך לגמור את הברכה, יאמר רק "ותן ברכה" מכיון שהציבור עדיין לא התחיל לומר "ביאור הלכה" סי' ק"יז סעיף א' ד"ה עוד, (בזמן הזה לא יתכן שיחול ז' בחשוון בשבת, והנפק"מ בזה"י הוא רק בחו"ל כשחל שישים יום לאחר תקופת תשרי בשבת).

22. אחד התפלה בביהכ"נ שמתחילים "מוריד הטל" בלחש של מוסף ביום א' של פסח, נמצא שתפילת ערבית של ליל י"ב באייר כבר היתה התפילה הששעים, ולאחר מכן מספק אין צריך לחזור ("נצי"ר סי' ק"יז ס"ק ל"א), והשני התפלה במניין שרק בחזרת הש"י מתחילים לומר "מוריד הטל" נמצא שתפילה זו של שחרית היתה רק מספר התשעים, ועדיין חייב לחזור ולהתפלל.

23. לשיטתו שיש תשלומין על תפילה לעולם (נצי"ר ש"י סי' ק"ח ס"ה), החוזר בתשובה בגיל 73 צריך להשלים את כל התפילות של 60 שנה שלא התפלל, למעלה מאلف תפילות בשנה.

24. מי שאמר ברכה ראשונה של שמו"ע בלי כוונה ימתין עד שהש"י יחזור על התפילה ויכוון לצאת ממנו בברכה ראשונה עד "מגן אברהם" ע"י "שומע כוונה", וימשיך משם אתשאר התפילה בעצמו ("ביאור הלכה" סי' ק"א סעיף א' ד"ה והאידיא).

25. בראש חודש בבית האבל ר"ל, היות שלא אומרים הלל (משנ"ב סי' קל"א סי' כ') אומרים מיד "קדיש תתקבל".

26. אין לו סידור ולא יודע תפילת שבת רק תפילת יום חול, יכול לומר תפילה של חול ובברכת "רצה" יאמר "יעלה ויבא", "ביום השבת הזה" (הגר"ח ז"ל).

אויברבן זצ"ל

27. שכח שחרית ומתפלל תשלומין לאחר מנחה אם זה ביום שיש בו מוסף ועדיין לא התפלל מקדים מוסף לשחרית (מנחה), (משנ"ב סי' ק"ט).

והטעם כתב "אליהו רבה" (סק"י) כי מוסף זה בזמנו.

קריאת התורה

28. "יואמר להם זה האשה" (פי' פנחס כ"ח, ג'), שקוראים בכל ר"ח שחל בחול, וחוזרים בכל קריאה על פסוק זה ב' פעמים (חוץ מר"ח טבת שהוא חנוכה), ועוד פעם אחת בשבת פי' פנחס, סך הכל בין 27 ל-35 פעמים בשנה (ולפי מנהג הגר"א לא בפסוק זה אלא בפסוקים "עולת תמיד... ונסכו רביעית... ואת הכבש...").

29. בשמחת תורה, קוראים את כל פרשת וזאת הברכה.

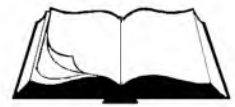
30. פעם אחת בשנה, ביום הכיפורים קרא הכהן הגדול בפי' פנחס, והביאו ספר תורה לשם מבית הכנסת שהיה סמוך לעזרה, בהר הבית (יומא פי"ז מ"א ובתוספות יו"ט שם ד"ה הכנסת).

נטילת ידים

31. יין חזק שאינו מזוג, לדעת רבי אליעזר (ברכות נ':) אין לו דין יין רק מים, ולא מברכים עליו "הגפן", וכשר לנטילת ידים, אבל אם מוזג אותו במים נעשה עליו שם יין ומברכים עליו "הגפן", ונפסל לנטילת ידים.
- ברכות**
32. ברכת "בורא מאורי האש".
33. א. בקידוש של שנת היובל ב"ד מברכים "לקדש השנים" ("חינוך" מצוה שלי"ב).
- ב. ביום הכיפורים של יובל תוקעים תשע קולות (או שלושים קולות), ומברכים "לתקוע בשופר" ("מעשה רוקח" פי"י משמיטה, משום שהמצוה היא "לתקוע" בשופר משא"כ בראש השנה שהמצוה היא "לשמע").
34. ברכת כהנים מברכים רק בחזרת הש"ץ (וכן ברכת "ענונו" בתענית ציבור בחזרת הש"ץ).
35. ברכת "אשר חר בנו", אפילו אם בירך ברכות התורה סמוך לקריאת התורה, ואח"כ קראו לו לתורה, חוזר ומברך, ואם הוא כהן ואין לו מברך אח"כ פעם נוספת.
36. "אמת ויציב", "אמת ואמונה" (כמבואר בגמרא ברכות סוף פ"א שהברכה מתחילה מ"אמת").
37. נזכר שלא בירך על המזוזה שקבע (רע"א תשי"ג דלא כש"ץ יו"ד סימן רפ"ו), וכן על נר שבת קודם השקיעה ("ביאור הלכה" סי' רס"ג סעיף ה' ד"ה כשילדיק).
38. קפריסין שהוא מעץ הצלף ויש בו ספק ערלה, בחו"ל מקילים לאוכלו כדן ספק ערלה בחו"ל, ובא"י אין אוכלים אותו אלא בשנה רביעית ולכן בא"י ברכתו "בורא פרי העץ", ובחו"ל אי אפשר לברך "העץ" שהרי אוכלים אותו גם בשנים הראשונות, והוא תרתי דסתרי לנקוט שהוא עץ ולאוכלו בשנה הראשונה, ולכן מברכים עליו "בורא פרי האדמה" ("מעדני יו"ט", ברכות פרק ו' אות ז' שחולק שם על הרא"ש סי' כ"ג, אמנם דעה זו לא הובאה בפוסקים).
39. בשבת בבוקר אם עושה קידוש על חמר מדינה, יש לברך קודם "שהכל" משום קידוש, ורק אח"כ "המוציא" (נצי"ר ש"י סי' רע"ב סעיף ט').
40. אכל חצי כזית עוגה, וחצי כזית תפוח, חצי כזית שהעוגה מצטרף לתפוח וצריך לברך "בורא נפשות" ("קיצור שו"ע" סי' נ"א סעיף ד'), ואם חזר ואכל עוד חצי כזית עוגה, שני חצאי הזית של העוגה מצטרפים לחיוב ברכת "על המחיה" ונשאר חצי כזית תפוח לבד, ולא חייב לברך עליו.
41. חצי עבד וחצי בן חורין, החלק שהוא בן חורין חייב במצוות אלו, אבל לא יכול לברך או לקרוא בעצמו כיון שהחלק שהוא עבד לא חייב במצוות אלו שהזמן גרמא, ולא יכול להוציא את עצמו בזה (משנ"ב סי' תרפ"ט ס"ק י"ג).
- שחיטה**
42. בן פקועה קודם שהפריס ע"ג הקרקע אינו טעון שחיטה, ומותר לשחטו ביום שחיטת אמו (שו"ע יו"ד סי' ט"ז סעיף י').
- מאכלות אסורות**
43. איתא בגמרא (ביצה ח'). ביצים במעי אמן בזמן שהם אינן גמורות נחשבים כבשר ואסורות באכילה עם חלב, וכשנעשות ביצים גמורות, פקע מהן שם בשר ומותרים בחלב, וכן נפסק בשו"ע (יו"ד סי' פ"ז), (מהגר"ר חיים פיינשטיין שליט"א).
44. אם חשב שזה מאכל איסור, וכיוון לאכלו במזיד בתורת איסור, ונודע לו שהוא היתר, צריך כפרה (אם לא היה אוכל רק נשאר ברצון בלבד, אין הקב"ה מצרף מחשבה רעה למעשה, קידושין מ"י, אבל מכיון שעשה פעולה שאכלו צריך כפרה וכמבואר בגמרא, נזיר כ"ג. כיון לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה צריך כפרה).
45. אכל כזית בשר ספק חלב ספק שומן, חייב להביא קרבן אשם תלוי, ואם לאחר כמה ימים נודע לו שהיה וודאי חלב, חייב להביא קרבן חטאת ודאי (נצי"ר ש"י פי' ויקרא ה', י"ח).
- מקוואות**
46. כאשר יש ארבעים סאה מי גשמים ונפל לתוכם קצת יין נפסל כיון שיש לו מראה יין, ואם מוסיפים לשם הרבה מים (אפילו שאובים) עד שנעשה בצבע מים, הר"ז מקוה כשרה (שו"ע יו"ד סי' ר"א סעיף כ"ה).
- מצוות**
47. גר שהתגייר במקוה שהיה בו ארבעים סאה כפי שיעור הגר"ח נאה, ולא כפי שיעור ה"חזון איש", לפי ה"חזון איש" הוא עדיין גוי ורק לפי שיעור הגר"ח נאה הוא יהודי, לכן צריך לעשות את המצוות רק לפי שיעור הגר"ח נאה.
48. בן נח חייב במצוות כאשר נעשה בן דעת, ואפילו לפני היותו בן י"ב שנים (נצי"ר שו"ת הרא"ש כלל ט"ז), כי שיעור י"ג שנים הוא הל"מ, ושיעורים לא ניתנו לבן נח (נצי"ר רמב"ם מלכים פי"ט הל' י', וע"ע שו"ת חת"ס יו"ד סי' ש"יז ומנ"ח מצ' ק"צ).
49. קידוש ידים ורגלים של הכהנים בבית המקדש עושים דוקא עם מים ("ורחצו אהרן ובניו ממנו", פי' כי תשא ל', י"ט, ובאונקלוס שם: "ויקדשוהו אהרן ובניו", וכן בכל מקום שכתוב רחיצה בעיני זה כתוב בתרגום "ויקדשוהו").
- ענינים שונים**
50. מי שתפס עכבר במצודה, נחשב מזונותיו עליו, ואפילו בשבת אם רוצה מותר להאכילו בשבת (קובץ "מבית לוי" בשם הגר"ש וואזנר זצ"ל ח"ו עמ' נ'). ואעפ"י מותר לבעלים לאכול גם אם אין לעכבר אוכל, היות שדעתו להורגו (מובא בשם ה"חזון איש").
51. כתב הרא"ש, דבר ידוע שהאדם כבד יותר בבוקר (לאחר השינה) קודם אכילה מאשר לאחר אכילה (מובא בשם"ק ערכין י"ט אות ג', וע"י רש"י ב"מ ע"ה: שתמיד לאחר אכילה קל יותר).
52. ירחיקו, על שם שגדל בה שמן שהיה בו ריח טוב (רש"י ברכות מ"ג. ד"ה שמן ארצנו).
53. נרצע בזמן בית ראשון, ונעשה עבד עברי עד היובל, ובינתיים נחרב בית המקדש ואח"כ כבר לא היה יובל כלל (אפילו בזמן בית שני), ונשאר עבד עברי לעולם (רמב"ם גיטין ל"ו).

מִי יֵרֵם הָיִם

"אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח')

אב תש"פ

זיכרונות שמעתי (טז) – "ובלכתך בדרך"

גליון 405

ההלכות נערכו ע"י הרב יהודה אריה הלוי דינר שליט"א – רב ביהכ"נ צא"ל "דברי שיר" ב"ב

איסורים

25. איזה שני איסורים כאשר כל אחד מהם לבד הם אסורים, אבל כששניהם ביחד מותרים?
26. מתי אדם לומד מהשני דבר תורה, וחייב על זה מיתה (אפילו ביום חול רגיל)?
27. מהו הדבר שמותר ביום רביעי, אסור ביום חמישי, מצוה ביום שישי, וחייב בשבת?
28. באיזה דבר סומכים על 'חזקת כהנים' בזה"ז להתיר איסור דאורייתא?

תרומות ומעשרות

29. אחד נפטר במדינה אחת, ובגלל זה אדם (לא בעלה) במדינה אחרת מותר באכילת תרומה?
30. איזה מעשר נוהג אפילו בחו"ל מן התורה?

טומאה וטהרה

31. איזה אדם חי ושלם נכנס לתוך בית ומטמא לאדם ולכלים שנמצאים בו?
32. מתי אדם נטמא ע"י ראייה בעלמא (כך שאל הגר"ח קניבסקי שליט"א)?
33. איך יתכן שמת נמצא בתוך הבית, והבית אינו טמא ואילו בית אחר שהמת לא נמצא שם יטמא מפני המת?
34. מתי מבקשים ממישהו לוותר על קידושין ונישואין שלו כדי שאחר יקיים נישואין במקומו?

השבת אבידה

35. כיצד ניתן לעשות מצוות השבת אבידה בדבר הנמצא ברשות בעליו?

דיני ממונות

36. אדם הלך ברחוב, ומכיון שסובב את ראשו מחייבים אותו לשלם כסף, הכיצד?
37. יעקב מת ובאו בניו לחלוק את הירושה, נתנו לראובן שליש מהנכסים, לשמעון חצי מהנכסים, וללוי שישי (יעקב לא כתב צוואה והתחתן רק פעם אחת), הכיצד?
38. מתי אמירת "ברכו" תשפיע על דין חושן משפט?

ביכורים

39. באיזה אופן כשמביא ביכורים לבית המקדש אומרים לו שיתן רק את הסל לכהן ולא את הפירות?

קדשים

40. קי"ל שחיטה כשרה בזר, איזה שחיטה פסולה בזר?
41. איזה קרבן אם שוחטים שלא לשמו - כשר, ואם שוחטים שלא לשם בעליו - פסול?
42. באיזה קרבן מותר לאכול את הבשר אפילו אם הבשר טמא?
43. באיזה יום הכהן גדול לא יכול לעבוד בשום עבודה?
44. יש כלל וולד חטאת מזה (תמורה פ"ד מ"א), מתי יכול להיות שולד חטאת הוא עולה או שלמים?
45. לאיזה קרבן יש זמן היתר אכילה הכי קצר?
46. מתי עושים "סמיכה" על בהמה אפילו לאחר שחיטה?

בגדי כהונה

47. מתי כהן גדול בא לעבוד ואסור לו ללבוש את בגדי הכהן גדול בשעת העבודה (חוץ מיהו"כ לפני ולפנים)?
48. האם יתכן שיש בבית המקדש שני סטים של בגדי כהן גדול, כגון שני חושן או שני ציץ וכדומה?

תשובות

שבת

1. שלחו לו דבר מאכל שיאכלו בשבת, לא יאכלו בחול (משנ"ב סי' רמ"ב ס"ק ד' בשם "ספר חסידים").
2. טבל שלא נגמרה מלאכתו זו מותר באכילה, מכיון שזוהי אכילת ארעי, ואם נכנסת השבת נעשית אכילת קבע ואסור (ביצה ל"ה).
3. אם תלו בגד על אילן, אפילו שהוא כבר יבש אסור להשאירו ע"ג אילן בשבת, גזירה שמא יבוא להורידו בשבת (ע"י שו"ע סי' רע"ז סעיף ד').

לע"נ

מרחן רבינו שמריהו יוסף נסים קרליץ זצוקללה"ה

נלב"ע כ"ג בתשרי תש"פ

לע"נ

נשמה טהורה הנערה רחל ע"ה

בת יבדלחט"א הרב יהודה אריה הלוי דינר

נלב"ע כ"ה מרחשון תש"פ

שאלות וחידודים למי הנופש, שאפשר לקיים בהם
"ודברת בס'... ובלכתך בדרך..."

שבת

1. איזה מאכל יש לאכול רק בשבת ולא ביום חול?
2. איזה דבר מותר באכילה, וכשנכנסת שבת נאסר באכילה?
3. מתי חייב להוריד כביסה לפני שבת ואפילו שהיא כבר יבשה?
4. על מה מותר לאדם לדבר לעצמו בחול ובשבת אסור?
5. איך יתכן שמותר לאדם זר (ולא כהן) לשחוט בשבת?
6. איזו פעולה אם עושה אותה בשבת ביום חייב עליה חטאת, ואם עושה אותה בלילה פטור?
7. היאך יתכן חפץ שהוא מוקצה לעשרה ימים רצופים?
8. מי הוא זה שמותר להורגו, ובכל זאת מחללים עליו שבת כדי להצילו?
9. יש לו תאנים על השולחן, ועשה בהן איזו פעולה שהיא מלאכה דאורייתא (לא חתך אותן, לא ברר אותן, ולא חיממן), מה עשה?
10. שני אנשים הולכים ברשות הרבים, שניהם מחזיקים אותו חפץ וכוונתם לאותו דבר, אחד חייב מיתה ולשני מותר לכתחילה, הכיצד?
11. שני כדורים היו על האילן לפני שבת ונפלו באמצע השבת, אחד מהם אסור להשתמש בו ובשני מותר הכיצד?

תחומין

12. הכלל הוא שכליו של אדם יש להם אותו התחום כמו הבעלים. באיזה אופן אסור לבעלים לצאת מהעיר אפילו אמה אחת לשום צד, ואילו את כליו אפשר לטלטל אלפיים אמה לכל רוח?
13. שני שכנים הניחו עירוב תחומין ע"ג עמוד ברש"ר הגבוה עשרה טפחים ורחב ד', ובדעתם ללכת לאותו המקום. אחד קנה עירובו ומותר לו ללכת, והשני לא קנה, הכיצד?

פסח

14. היאך יתכן שמותר לאפות לחם גמור מחיטים בפסח, ולאכול לכתחילה?

יום טוב

15. באיזה דבר חמור יו"ט שני יותר מיו"ט ראשון?

תעניות

16. מתי נותנים עלייה לכתחילה למי שאכל כרגיל בתענית?

ראש השנה

17. מתי אומרים לאחר התקיעות "ותקבל ברחמים וברצון סדר מלכויותינו וזכרונותינו ושופרותינו"?
18. מתי מברכים "לשמוע קול שופר", ומתי מברכים "לתקוע בשופר"?

יום הכיפורים

19. איזו הלכה אסורה בכל ימות השנה ומותרת ביום הכיפורים ובתשעה ובאב?
20. איזה דבר אסור לעשות בשבת ומותר לעשות ביוה"כ שחל בשבת?
21. מה הביאו אל הצוק (המקום ממנו זרקו את השעיר לעזאזל) מערב יום הכיפורים?

סוכות

22. איך יכול להיות שאסור מדאורייתא לאכול כזית בימי הסוכות אפילו בתוך הסוכה (הסוכה כשרה והאוכל כשר)?
23. היכן מצינו שלמצות סוכה יש השפעה על דין בחושן משפט?

חנוכה

24. איך יתכן שאוכל פת בחנוכה וחייב לברך ברכת המזון ודינו לא להזכיר "על הנסים"?

4. דבר שאסור לעשותו בשבת, אסור לומר אפילו לעצמו שיעשה בחול (**משנ"ב** סי' ש"ז ס"ק ל"ו).

5. בבית המקדש שוחטים את קרבנות הציבור בשבת, והרי שחיטה כשרה בזר, נמצא שזר שוחט את הקרבן בשבת (**ע"י רש"י** יבמות ל"ג: שכתב לדיוק שאסור, אבל מבא בשם שו"ת "**חכם צבי**" שמותר).

6. אם קנה עוף חדש ועמד בחי' ועדיין לא התרגל לבוא הביתה, בשבת ביום אם תופסים אותו חייב משום צידה, אבל בלילה כיון שיש חושך נעשה העוף עיור ונכניצוד דמי, פטור (**משנ"ב** סי' תצ"ז ס"ק י"ז).

7. נוי סוכה, כשחל שבת לאחר שמחת תורה בחי' שאסור בהנאה מתחילת חג ושכוח עד אחר שבת שלאחר שמחת תורה (שלא יהיה כמכין משבת ליו"ט), (**משנ"ב** סי' תרל"ח ס"ק ב').

8. עובר לפני לידה (**תוספות** נדה מ"ד ד"ה איהו).

9. אם עשה בהן נקב והכניס חבל בתוכם עד שהתקבצו כולן או דבקן ביחד ועשה מהן עיגול, הרי זו תולדת מעמר וחייב (**שו"ע** סי' ש"מ סעיף י"ז).

10. מי שאינו יכול ללכת בכלל בלי לסמוך על דבר, מותר לכתחילה לקחת מקל בידו שזה כמו נעלים שלו (**שו"ע** סי' ש"א סעיף י"ז ו**משנ"ב** סי' ס"ג), אולם השני שיכול ללכת ברגליו ולוקח מקל בידו כדי לחזק הליכתו, הרי"ז חייב משום הוצאה כיון שמטלטלו בידו (שם).

11. כדור אחד שייך לישראל, ואמרין מיגו דאיתקצאי לבין השמשות וכו', ונשאר אסור בכל לשבת, אבל הכדור השני שייך לגוי, ואצלו לא שייך מיגו דאיתקצאי וכו' (**ע"י רמ"א** או"ח סי' ש"י סעיף ב'), וממילא מותר להשתמש בו בשבת (**שש"כ** פרק כ"ו סעיף ט"ו, "**פסקי תשובות**" סי' שליו ס"ק ג').

תחומין

12. יצא מהעיר באמצע השבת במזיד וחזר בחזרה במזיד (אם יש מוחיצות לעיר) הוא מותר בכל העיר שהוא כדי אמות, והפסיד את תחומו של אלפיים משום קנס, אבל את כליו לא קנס, שהם לא עשו עבירה, ונשאר עליהם תחום אלפיים אמה לכל רוח (**שו"ע** סי' ת"ה סעיף ח' ט', ו**משנ"ב** סי' ס"ק מ"א ומ"ז).

13. אחד כיוון לקנות מקום שבינתו ע"ג עמוד, הרי"ז עירוב כשר, והשני כיוון שבינתו למטה בעמוד בשרה"ר, וכיון שאסור להוציא העירוב מע"ג העמוד (שהוא רשע"ל למטה (שהוא רשע"ל) לא קנה עירובו, כיון שאינו ראוי להביאו לשם (**שו"ע** סי' ת"ט סעיף ב'), **משנ"ב** סי' ק"ד).

פסח

14. חטיטם שהיו בלועות בבטן של בהמה, פקע מהן חמץ ואף אם יתפחו אינן נעשות חמץ (**תוספות** בכורות ז': ונפסק ב"פרי מגדים" יו"ד סימן פ"ג).

יום טוב

15. העושה מלאכה ביו"ט שני מנדים אותו, והעושה ביו"ט ראשון אין מנדים אותו (**שו"ע** סי' תצ"ו ס"ב).

תעניות

16. אם בטעות העלו כהן שלא צם, ויש שם לוי אחד שגם הוא לא צם, צריך להעלות את הלוי (**שו"ת רע"א** ח"ב תשי"א).

ראש השנה

17. מי שבא לביהכ"נ בראש השנה בחזרת השי"ח ומכוון לצאת מצות שופר בעטת הברכות, יאמר את שתי הברכות לעצמו לפני עשר התקיעות של מלכויות, ולא יפסיק בתפילה או באמן עד שיגמור לשמוע את עשרת הקולות של שופרות, שאז משלים שלוש קולות, ויאמר הנוסח הנ"ל על כל התקיעות (כעין **מש"כ המשנ"ב** סי' תרצ"ב ס"ק י"ב).

18. בראש השנה מברכים "לשמוע קול שופר", אבל ביום הכיפורים של יובל מברכים "לתקוע בשופר" (**י"ד דרך אמונה**) שמיטה ויובל פ"י ס"ק נ"ח).

יום הכיפורים

19. להתפלל יחף.

20. לקרוא לאור הנר (**שו"ע** סי' ער"ה ס"ח).

21. הביאו את חוט השני שקשרו על קרנו, היות שזה מחוץ לתחום ואסור להביאו לשם ביה"כ (**תוספות רע"א** מס' יומא פ"ו מ"ו בשם **תוספות ישנים**).

סוכות

22. אכל כזית אוכל מחוץ לסוכה (וזה מותר כשהוא אוכל ארעי), ונכנס לסוכה אסור לאכול שם עוד כזית, דנמצא שהכל ביחד כביצה שהיא אכילת קבע, ואיגלאי מילתא למפרע שאכילת הכזית הראשון היתה אכילת קבע מחוץ לסוכה (**תש"י ריב"ש** סי' מ"א).

והוסיף **הגר"ח קניבסקי** שליט"א שזה רק אם בשעה שאכל את הכזית מחוץ לסוכה היה כבר בדעתו להמשיך עוד באכילתו שאז מצטרפת האכילה השניה עם האכילה הראשונה.

23. הגזול קורה וקבעה בבנין אינו חייב להשיב אותו בעצמו לבעליו מדין "והשיב את הגזילה", אלא פטור עצמו בתשלום דמים (כמבואר במשנה **סוכה** ל"א), ולכן הגזול קורה וקבעה בסוכתו פטור מלהשיב אותה בעין וחייב רק דמים, ע"י שם.

חנוכה

24. שכח "רצה" בשבת חנוכה חוזר על ברכת המזון, ולא יגיד שוב "על הנסים" היות שאינו חיוב, כן כתב **ה"מגן אברהם"** (קפ"ח, י"ג) וב"שער הציון" כתב על זה דאין דבריו מוכרחים.

איסורים

25. יש איסור להסתפר אצל גוי (**שו"ע** יו"ד סי' קנ"ו סעיף א'), כיון שהוא חשוד על שפיכות דמים ויכול להרוג את היהודי, וכמו לדעת כן **השו"ע** (יו"ד סי' קפ"ב סעיף ו') אסור לאיש להסתכל במראה משום "לא ילבש".

אולם אם יש מראה לפניו, מותר להסתפר אצל גוי ולהסתכל בו שלא יהרוג אותו, ובה אין איסור משום "לא ילבש" (**רמ"א** יו"ד סי' קנ"ו סעיף א').

26. הלומד דבר אחד מן המגווש חייב מיתה (גמרא **שבת** ע"ה), ומפרש **רש"י** מין המושכו ל"ז אפילו דבר תורה אסור ללמוד ממנו.

27. נטילת צפרנים:

א. מותר לכתחילה ביום רביעי.

ב. לכתחילה אסור ליטול ביום חמישי (כיון שמתחילים לצמוח בשבת).

ג. מצוה ביום שישי לכבד שבת.

ד. אם עשה כן בשבת, חייב (**שו"ע** סי' ש"מ סעיף א').

28. א. כהנים מברכים ברכת כהנים, וסומכים על חזקה, ולא חוששים לברכה

לבטלה, אולם יש סוברים שאסור ברכה לבטלה, הוא רק איסור דרבנן. ב. פטר חמור אסור בהנאה מן התורה גם בזה"ז, ויש שמקנים את הבכור לכהן לפני לידתו כדי להיפטר מפדיה וכדי להתירם בהנאה (מהגר"ר **דב לנדא** שליט"א ראש ישיבת סלבודקה).

תרומות ומעשרות

29. בת כהן אוכלת בתרומה, ואם התחנתה עם ישראל אסורה בתרומה, אם נתארמלה או נתגרשה ויש לה ילד ממנו, עדיין אינה אוכלת בתרומה, ואם אח"כ מת הילד הזה היא חוזרת לבית אביה ואוכלת בתרומה (פי' אמור כ"ב, י"ג).

30. מעשר בהמה (**בכורות** פ"ט מ"א).

טומאה וטהרה

31. מצורע (**רמב"ם** טומאת צרעת פרק י' הל' י"ב, וד"ן זה דרשו ב"תורת כהנים" (תד"ע פ"י י"ב) מהפסוק (ויקרא י"ג, מ"ו): "**בדד ישב** מחוץ למחנה מושבו", ע"י שם).

32. המשמר את הפרה מטמא בגדים (גמרא **בבא מציעא** פ"ג), ומפרש **רש"י** דתנן (**פרה** פ"ד מ"ד) כל העוסקין בפרה מתחילה ועד סוף מטמאין בגדים, ע"י שם (**הגר"ח קניבסקי** שליט"א).

33. באופן שמת נמצא תחת ארובה שבבית ועליה ע"ג ואין פותח טפח דאז רק העלייה טמאה והבית טהור (**שו"ע** סי' שצ"א סעיף ב').

נישואין

34. מי שנשא אשה קטנה, ואחותה נפלה לפניו ליבום, לדעת רבי אליעזר (**יבמות** ק"ט) מלמדים את הקטנה למאן לפעלה כדי שיוכל לייבם את אחותה.

השבת אבידה

35. הרואה נהר שהולך לשטוף את שדה חברו ומצילו, מקיים השבת אבידה (גמרא **ב"מ** ל"א).

דיני ממונות

36. איתא **בשו"ע** (חו"מ סי' מ"ט סעיף ד') ראונו הוציא שטר ששמעון חייב לו כסף, אבל שמעון מכחישו ואומר שהוא אינו שמעון אלא לוי... אם אין הוכחות שהוא שמעון פוטרים אותו.

ומבואר שם שאם אותו אדם שטוען שהוא אינו שמעון הולך ברחוב, וחברו קרא לו "שמעון" והוא סובב את ראשו ונעה לו "מחזקין ליה דההוא שמו לחובתו" ומחייבים אותו, ע"י שם. נמצא שצ"י סיבוב הראש חייב לשלם את הכסף שתבע ממנו.

37. שיעקב מת השאיר אחריו שני בנים ראונו ושמעון. אמר ראונו שגם לוי הוא אה, ושמעון אומר שאינו יודע, אמרין 'המוציא מחברו עליו הראיה' ולכן:

א. שמעון מקבל חצי (כי לדעתו אולי יש רק שני אחים).

ב. ראונו מקבל שליש (כי לדעתו יש שלושה אחים).

ג. לוי מקבל שישית (כיון שרק ראונו חייב לתת לו ולא שמעון).

(**שו"ע** חו"מ סי' ר"פ סעיף ב').

38. גדל קורה ונתנה בסוכה, משום תקנת השבים התיירו איסור גדל ובמשך חג הסוכות לא חייב להחזירה, אבל מיד במוציא סוכות כשאמרו "ברכו" מתחייב בהשבתה אע"פ שהיא נתונה בסוכה (מהגר"ר **חיים פיינשטיין** שליט"א).

ביכורים

39. אם נטמאו הפירות בעזרה, זורק את הפירות ואת הסל נותן לכהנים (**ביכורים** פ"א מ"ח ו**רע"ב** שם, ו**ע"י רמב"ם** ביכורים פ"ג ה"ח שחולק שגם הסל לא יתן לכהנים).

קדשים

40. פרה אדומה, אע"פ שהוא רק קדשי בדק הבית, אם שחטו זר פסולה (**זבחים** ס"ח:).

41. קרבן פסח, בשאר ימות בשנה, אם שחטו שלא לשמו, נחשב לעקירת הקדושה, ונעשה שלמים וכשר, אבל אם שחטו שלא לשם בעלים, אין זה פסול בגופו ולא נחשב כעקירה, והוי כמו פסח בזמנו בלי בעלים ופסול (גמרא **פסחים** ס"א).

42. בכל הקרבנות כשטומאה הותרה בציבור, מותר רק להקריבם אבל אסור לאכול את הבשר, אולם בקרבן פסח עיקר המצוה הוא האכילה, ולכן כשמקריבים את הפסח בטומאה מותר גם לאכול את הבשר (גמרא **פסחים** ס"ב: ו**רבש"י** שם ס"ב, ד"ה היכא אשתרא).

43. כשחל יום טבוח אחר השבת, שאין היכא לובש בגדי כהונה איתא (משנה **חגיגה** פ"ב, מ"ד), עצרת שחלה בערב שבת או בשבת, יום טבוח הוא אחר השבת, דהיינו הקרבנות שא"א להביא בשבועות או בשבת מביאים ביום ראשון, ואין כהן גדול מתלבש בכליו. **רש"י** מפרש שאין לובש כלים נאים כמו שרגיל ביום הבאת קרבנותיו, ו**תוספות** מפרש שלא ילבש שמונה בגדי כהונה כדי שלא יראה כמו יו"ט, ולהוציא מלבם של צדוקים שאמרו ששבועות חל תמיד "למחרת השבת", ביום ראשון בשבוע, ע"י שם). וכהן גדול לא יכול לעשות עבודה בלי בגדי כהונה.

44. אם הקדיש לא הוולד לשם עולה או שלמים לפני שנולד חלה עליו קדושת עולה או שלמים, דקדושת האם חלה רק בשעת לידה (**תמורה** פ"ה מ"א ו**ברע"ב**).

45. קרבן הפסח, שנאכל רק בלילה עד חצות (דלא כשאר הקרבנות שנאכלים לפחות ליום ולילה).

46. כשכהן גדול מקריב את הקרבן מושיטים לו את חלקי האיברים ע"ג המזבח, והיה סומך עליהם לפני שזרק אותם ע"ג המזבח (משנה **תמיד** פ"ז מ"ג).

בגדי כהונה

47. שריפת פרה אדומה מחוץ למחנה שלוש בגדי לבן (**פרה** פ"ד מ"א).

48. איתא בגמרא (**מגילה** ט'). כהן גדול שנטמא, ומינו אחר במקומו ביתיים, כשהראשון חוזר סבר רבי מאיר שנשאר לכהן הממלא את מקומו כל דיני כהן גדול, שאסור לאמנה, חייב בבתולה, ועובד מתי שרוצה רק עם בגדי כהן גדול, ע"י שם. והרי הראשון גם משתמש בהם וחייב ללבושם כל שעה, וכן לכל אחד יש מידה אחרת, וע"כ היו להם שני סטים ואולי אף יותר (**הגר"ד מברסקי** שליט"א).

יֵאִיר בְּזֶרֶן

מאת מורנו הגאון רבי ניסן גולדברג שליט"א מראשי ישיבות אור ישראל וראשון לציון

גליון 15 – זאתהנן תש"פ

עשרת הדברות

המבי"ט בבית אלוקים מביא כמה שיטות אידך היו הדברות בשני הלוחות הרי בחמשת הדברות הראשונות היו הרבה יותר תיבות מהשניות. ומביא שיטה שאעפ"כ היה כתוב חמשה וחמשה ובלוחות השניות היו התיבות יותר גדולות והטעם כיון שהם בין אדם לחבירו עשו גדולות שיהיה לנגדם תמיד וחיוזוק גדול בבין אדם לחבירו.

בנוה"ת הקשנו מדוע אם היה נשבר לוחות ראשונות והיה כתוב בו טוב כביכול נשברה טובה מישאל הרי היה לוחות שניות שבהם כתיב טובה. ונתבאר שלכתחילה ניתנו מיד שני הנוסחאות של הלוחות רק מה לכתוב היה ביוה"כ וכן מבואר בתוס' ב"ק נ"ה ע"ב שעושים כלל ופרט משני הלוחות ולא חשיב מרוחקין כיון שבדבור אחד נאמרו הרי שהם פרשה אחת בשני נוסחאות. ולפי' נתבאר ששפיר נשברה הטובה ששניהם ניתנו בבת אחת ולא ששני תקון לראשון וא"כ חסר הטובה שבלוחות ראשונות.

והנה בגדר לוחות שניות בגמ' ששמור וזכור בדבור אחד נאמרו וברמב"ן מה"ת ביתרו כתב שנראה שעל שניהם היה כתוב זכור רק בע"פ אמר משה שמור אכן הקשו עליו עיין רדב"ז בשו"ת שהרי אומרים בתפילה שני לוחות אבנים הוריד בידו וכתוב בהם שמירת שבת הרי דהיה כתוב שמירת שבת בהם.

וי"א שהכונה ללא חמשה כל מלאכה לא לתיבת שמור והק' הנוסח ועוד י"ל דהנה איתא בחז"ל שבלוחות ראשונות היה כתוב כל התורה כולה גם תורה כשבע"פ וכן כל הלמ"מ וא"כ שפיר היה כתוב על הלוחות ראשונות שמור דלא גרע מתורה שבע"פ.

אכן לפי מה שביאר הגר"י נוסח התפילה בשבת שחרית שישוד כל התפילה לומר שיש ברית בין בני ישראל להקב"ה ע"י השבת וזה על פי שתי סיבות חדא שכתוב ברית ביני ובין בניי ועוד שני לוחות אבנים הוריד ועל הלוחות כתיב שהיה ברית על מה שכתוב בלוחות והנה פשטות הברית היתה על מה שהיה עיקר הלוחות לא על תורה שבע"פ שהיה מסביב לכל הדברות ועוד נוסף שהברית היה על לוחות שניות א"כ הברית לא על השמור לפי הרמב"ן רק על הזכור קמא ברית על לא תעשה מלאכה.

וכבר נתבאר בארוכה בנוה"ת שישוד לוחות שניות הם תורה של עמל ויגיעה אחר חטא העגל כמשי"כ הגרש"ש בהקדמה לשערי יושר שאחרי חטא העגל צריך לעמל התורה שבלא זה לא יתקן גוף האדם ועיין באבן עזרא בכי תשא מגאון אחד שלוחות שניות חשובים מראשונות ולמשנ"ב בלוחות ראשונות הם רק כעבדים אף שמעצמו חשוב הוא יותר מלוחות שניות, אבל לגבי האדם ועמלו בזה לוחות שניות יותר חשובים מלוחות ראשונות כמו שדרשו חז"ל שאדם הוא השם הנכבד מכל שמות של האדם איש גבר ועוד

והטעם אף ששפל מכולם אדם מאדמה אכן בו מונח האפשרות לצמוח ולעלות כן לוחות שניות יש בהם הכוחות כדי לעלות ולהתעלות.

ונתבאר שלוחות ראשונות קודם החטא והושלם האדם א"כ אין עמל התורה אזי לא הזכר כאשר צויתך דהיינו במרה אבל בלוחות שניות שהיו חותם שצריך עמל ויגיעה בזה מוזכר כאשר צויתך במרה שכמו במרה היה שניתן להם תורה שיתעסקו בה להכין עצמם לקבלת התורה כן בלוחות שניות בשבת וכבוד אב ואם כאשר צוך במרה וגם האוהבים דבריה גדולה בחרו וגדולה כתב הגר"ח מוולוז'ין בנפש החיים שיש רק בעמל התורה וא"כ הבוחר דבריה בוחר בגדולה כוחה של תורה בשבת.

ועיין שעה"צ וביאה"ל בסי' שד"ם שהעובר על המצות משה של קידוש לא חשיב מומר והטעם כמשנ"ב שרק הלי"ת הוי דין שמירה כבנים לעלות להיות בנים אחר שניטלה המטרה מהם.

שייך תפילה גם במקום שבועה

"ואתחנן אל ה' בעת ההיא" (ואתחנן ג', כ"ג)

ובפרש"י בעת ההיא לאחר שכבשתי ארץ סיחון ועוג דמיתי שמא הותר הנדר.

ובפירוש השפתי חכמים שאם לא הותר הנדר אין מקום לתפילה שגזירה מלפני ה', רק אם הותר הנדר ואע"פ שהותר עדיין ישנה גזירה בלא שבועה ע"י מהני תפילה.

אכן לדבריו צ"ע א"כ אמאי הקדים להתפלל שמא הותר הנדר, הרי קודם היה עליו לברר אם הותר הנדר שיש מקום לתפילה ורק אח"כ להתפלל. ובפשטות הביאור שכשכנס לארץ סיחון זה ראה שהותר הנדר ולכן התפלל, וביותר צ"ע דהרי אח"כ נודע שלא הותר הנדר דכן משמע בחז"ל שהמשילו לנשבע שלא יכנס לטרקלין ונכנס לפרוודור ע"י, הרי שעדיין הנדר בתוקפו א"כ מהו שאומר לו אח"כ אל תספ עוד דבר אלי, ובפרש"י שלא יתפלל יותר, הרי בפשוטו כבר אין מקום לתפילה כיון שישנה השבועה ולשיטת השפ"ח במקום שבועה אין תפילה וכן בכמה מדרשי חז"ל שנשארה השבועה על משה.

ואשר נראה בזה דבהכרח שייך תפילה גם במקום שבועה, שיותר השבועה, כדאיתא בחז"ל שביקש שיתיר השבועה, רק במקום שיש שבועה אין ראוי להתפלל שהיו כעין חלול ה', ולזה מהני ששמא הותר הנדר כבר יש מקום להתפלל, ואף לצד שיש שבועה אבל כיון ששמא הותר הנדר כבר ראוי להתפלל, ואחר שהתפלל שייך כבר להמשיך להתפלל שישמע תפילתו, שגם ע"י יתקדש שם שמים וע"י ענה לו ה' יתברך אל תוסף דבר אלי.

עניני חינוך ושננתם לבניך - אלו התלמידים

אבי לא אגיד את שמו

כותב הגר"א מן שליט"א סיפרתי למרן הגר"ח"ק: סיפר הגר"נ גולדברג מפי בעל המעשה שסיפר, הייתי בחור בפוניבז' וחברי השפיע עלי שנלך ביחד למקום לא טוב. ואכן הלכנו יחד לאותו מקום בליל שישי, אך כאשר כמעט נכנסתי, פחדתי, וחזרתי על עקבותיי לשיבה. והנה אח"כ בא אלי אחד המשגיחים ושאלני מדוע הלכת ל...? השבתי, כי בסופו של דבר לא נכנסתי ושבתי על עקבותיי. אך הוא התעניין לדעת מי היה איתי יחד, אמרתי: אני לא אגיד את שמו. אמר לי אני אמסור אותך למשגיח (רבי יחזקאל).

ואכן למחרת בהיכל הישיבה, המשגיח צוק"ל קרא לי, ושאלני מדוע הלכת לאותו מקום פסול, אמרתי כי לא נכנסתי, ושוב ביקש גם הוא: תאמר לי מי היה השני, אמרתי: אינני יכול לומר. המשגיח שתק רגע, ושאלני: מדוע אינך אומר? השבתי: באתי (לישיבה) ללמוד ולא להיות מוסר אחרים על דברים שעשו. המשגיח פטרני ונפרדנו. לאחר כמה ימים, המשגיח שלח לקרוא לי, ואמר: יש לי כסף למסור לפלוני, וכיון שאתה אדם נאמן אני אשלח אותך. בסופם של ימים ושנים, החבר שלי, הוא כיום תלמיד חכם יקר מאד. ע"כ המעשה.

אמרתי. אכן זה דבר נורא, מה היה קורה אם כן היה מספר למשגיח (והיו שולחים אותו מהישיבה וכדומה).

תגובת רבנו הגר"ח"ק: **נכון שיצא מכך טוב, ממה שלא אמר, אבל מ"מ לא עשה נכון. אם זה לתועלת הבחור או הישיבה, צריך לומר. אמנם זה ניסיון קשה להיות 'מוסר' אבל אין ברירה וצריך לומר. [ואפילו שההוא שמספר עליו לתועלתו היה צווח שלא רצה שיגידו, אכן כרגע אינו מבין שזה טוב לו, אבל מחר יבין שזה טוב לו]. (כל משאלותיך)**

לעמוד בדיבור

עוד סיפר הגר"א מן: שמעתי מהגר"נ גולדברג שליט"א שעבד אצלו סייד, וסיפר שהוא בן לאחד מת"ח הגדולים המפורסמים בירושלים ואביו סיכם איתו בילדותו - אם תיבחן כל בבא מציעא 'עם סיכה' תקבל 5 ל"י וזה היה הרבה כסף, וכן הוה שנבחן אצל רבי איסר זלמן זצ"ל והצלח, וביקש את הכסף ואביו נתן לו סטירה ואמר - לא מספיק שאתה יודע מסכת בבא מציעא, אתה רוצה גם כסף?! למחרת כבר הייתי ב'קיבוץ' והלכתי רחוק מאד. רח"ל. ובסוף ימיו שב קצת לתורה, אבל את כל יוצאי חלציו הפסיד.

ענה מרן הגר"ח"ק [בכאב:] האבא עשה שלא כדיון, הרי מפורש בגמרא סוכה דף מ"ו ב' שלא יגיד אדם לתינוק שיתן לו דבר מתנה ובסוף לא יתן, וכתוב "למדו לשונם דבר שקר" (שם)

השמירה לדורות הבאים

שמעתי על ב' אחים שהיו באנגליה ונקלעו לקשיים, וא' רצה להיגר לארצות הברית בימים ההם, ולהרויח כסף, ואילו השני החליט שמפני חינוך ילדיו הוא נשאר באנגליה.

עברו שנים רבות, ופ"א עשו אירוע של כל צאצאי האח שהיגר לארצות הברית, והנה ראה זה פלא לא היה שם א' חרדי, והיו שם הרבה שנשואים עם גויות וכדו'. ואילו האח שנשאר באנגליה זכה והקים את משפחת שטרנבוך המפורסמת שהצמיחה גדולי עולם, ואין חוג בציבור החרדי שאין בהם מהפירות המשובחים של משפחה זו. הרי כה כוחה של מעשה שמשליך לדורו הבאים.

הרי הוא כבני

סיפר לי בחור מהישיבה, שסבא וסבתא שלו הגיעה מרוסיה לפני ששים שנה וגרו באיזור מרחוק מרחוק ביהודים חרדים ואחרי זמן קצר נפטר סבו ונשארה אמו אלמנה עם שני בנים וגרו באיזור חולין, ואחיו כבר קצת הדרדר ובחור"מ אחד נשבר לחבירו האופנים ורצה לתקנם ואמו אמרה שזה אסור בחור"מ והוא התקשר להגר"מ פינשטיין זצ"ל, ור"מ ענה לו בחכמתו שישאל את אביו [כיון שחשב שרוצה להתחכם על אביו] וענה שאין לו אבא, ור"מ זצ"ל הרגיש שאולי פגע בו. אז ביקשו שיבוא לבקר שרוצה לראותו [ולפייסו] ובא אליו וקרבו כבן, עד שהפכו לבן תורה ובן עליה, ולימים נפגש ר' משה את הגר"א קוטלר וביקשו שיקבל את בנו לישיבה אע"פ שלא הגיע לגיל שמקבלים בליקווד, ושאלו מיהו בנו? והראה עליו שהוא כבנו, וקבלו לפני הגיל, והיום הוא ראש ישיבה באחד הישיבות בארצות הברית.

כחצים ביד גיבור

כחצים ביד גיבור כן בני הנעורים: מהו החץ, יש אומרים בשם הגר"י שכוחו של החץ שונה מהחרב, שבחץ אם יש שינוי קטן במטרה כבר יש שינוי גדול. ועוד את החץ א"א להחזיר אח"כ. ועוד כמה כח יהיה בחץ, זה לפי הכוח שתכניס בו.

כך הם דרכי החינוך. אם יש שינוי קטן בחינוך, שיגדל זה כבר יהיה מרחק גדול. וגם מה שחינכת עכשיו לא תוכל לשנות אח"כ. וגם לפי הכח, כך יהיה התוצאה כשהוא יגדל.

לקבלת הגליון השלם ניתן לפנות: 0527680034@okmail.co.il

יום הירצייט של מרן בעל הקהלות יעקב זצ"ל – כ"ג אב תשמ"ה

קריאת שם לבת

שבתי הגדולה נולדה נכנסתי למרן הסטיפלר ושאלתי אותו שאני רוצה לקרוא ע"ש הדודה שקרוא לו עדה, ומצד אחד היא נפטרה בגיל צעיר, ומה עלי לעשות.

וקם ממקומו והראה לי בבית שמואל אה"צ סוף סי' קכ"ט שמות נשים אות א' שכתב שם וז"ל לכן הורה הרב רמ"א באחד שה"י שם אם הבעל ושם אם אשתו אסתר ומתה אם של אחד והורה לקרות שם בתו סתירה ש"מ שם סתירה נגזר משם אסתר עכ"ל הרי חזינן שא"צ בדוקא לקרות אותו שם.

אז שאלתי אותו האם לקרוא עדינה או עדנה, ואמר לקרוא עדנה. [ובאותו זמן לא הבנתי מפני מה בחר דוקא שם זה, ובשע קיראת השם היה שם צדיק אחד ששמע את השם וטען זה שם מודרני, ואז אמרתי לו שזה הוראה הסטיפלר הוא מיד שתק. עד ששמעתי שא' שאל את מרן הגר"ח"ק האם לקרוא עדינה ואמר שלא כי בחז"ל מובא ששם אשת לבן היתה עדינה, ובהז הבנתי אמאי מרן זצ"ל לא רצה שנקרא עדינה. אמנם בהזדמנות אחרת נשאל הגר"ח"ק האם לשנות את השם מעדינה, ואמר הרי היא האמא של רחל ולאח].

יחד עם הרב וולף

זכיתי להכנס את הרב המנהל הרה"צ ר' אברהם יוסף וולף זצ"ל ביחד לסטיפלר הסטיפלר קם מלא קומתו ואח"כ כשיצאנו הרב וולף יצא כשהוא צועד לאחוריו לא מפנה את הגב ראיתי מהו כבוד התורה ראיתי מהו אהבת התורה ראיתי איך הסטיפלר מתייחס למקום ולהאדם הבנתי מהו הסוד הגדול של הסמינר - אהבת תורה ויראת שמים באמת בספר עץ החיים שיצא כתולדות חייו של רבי איסר זלמן מלצר גדול הדור מובא שהיה נדון במועצת גדולי התורה לפני כשישים שנה על הנדון חינוכי ואז אמר הגרא"ז דבר זה לא שייך להכרעה שלנו דברים אלו יכריע הרב וולף זצ"ל.

אגב באותה הזדמנות בקשתי ברכה על איזה חולה והסטיפלר אמר ה' ירחם, וכשיאנו אמר י הרב וולף אז נראה שאין סיכוי וגזר הגזירה, וכך היה.

לחבר ספרים

פ"א נכנסתי אליו, ועודד אותי שאני יוצא את הספר, ובאמת הוצאתי אז את הספר על הרמב"ם, וסיפר לי כך, שפ"א עבר באיזה עיירה ברוסיה ורב שם הראה לו ספר שלם שהוא חיבר על זרעים, והוא מאוד התפעל מזה.

ואחרי שנים שוב עבר בעיירה שם, ושוב הראה לו הרב את אותו ספר על זרעים, ואמר הסטיפלר, הרי אם הוא היה מוציא את הספר שלו על זרעים הא היה ממשיך להוציא עד ספרים ומשקיע בעוד חלקים בתורה. אבל הוא לא הוציא לאור עולם, ואז נשאר לו הסיפוק רק ממה שכתב. וזה החשיבות הגדולה להוציא ספר, ועי"ז ממשיך בשטיפען להוציא עוד ספרים.

רוח הקודש בבית מדרשו

פ"א היה לי כמה ימים חום, ובקשתי מאחד האברכים שביקש ממרן זצ"ל ברכה בשבילי, והוא ביקש ומרן אמר לה לקחת תרופות, ואז שהגעתי לבית חולים התברר שזה היה נס שלא לקחתי תרופות, כי בכך יכלו לטפל מיד ולא הוצרכו לחכות עשרים וארבע שעות שיפוג התרופה.

סיפר חמי רבי יצחק אלחנן גיברלטר שליט"א, שהיה פעם אצל הסטיפלר ונכנס שם יהודי חלוני, והסטיפלר צעק עליו שהוא מחלל שבת ושיצא. והוא יצא בדמעות ושאל את הממתינים בחדר מה לעשות, ואמרו לו שיקבל בפני כולם לשמור שבת. ואז נכנס שוב להסטיפלר, והסטיפלר הרי היה כבד שמיעה ולא היה סיכוי שישמע מהחדר השני. וראה זה פלא שהסטיפלר קיבלו במאור פנים.

על הבה"ח שלמה סטוצקי

לפני כמה שנים נכנס הבה"ח ר' שלמה סטוצקי ז"ל אל מרן הסטיפלר זצ"ל ובפיו בקשה להתפלל על יסורין שמפריעים לו בלימודו. וענה לו הסטיפלר זצ"ל שהוא רואה בו שיש בו מדברים שהתורה נקנית בהם, ועל כן כדאי לשכמותו ללמוד מתוך יסורים שזה אחד מקניני התורה, חזו מאן גברא רבה דקא מסהיד עליה – "נטל כל החמודות והלך לו".

קושיא של הסטיפלר

פ"א ידידי הגר"ע טבצניק שליט"א הגיע לכולל עם קושיא מהסטיפלר, והיה לי ישוב על זה והציעו את זה קמיה וסבר וקיבל. עי' נזר התורה ח"א בענין כהונה כל המשא ומתן.

לקבלת הגליון השלם ניתן לפנות: 0527680034@okmail.co.il

יום היארצייט של זקני הגאון רבי דוד בהר"ן זצ"ל – כ"ז אב תש"ו ראה באריכות בספר של בני נ"י "ארח דוד" ונביא כמה דברים

צורת חינוך

שמעתי מאמי ע"ה: כשהיו באים הנכדים ומבקשים מרבנו ברכה שיהיה להם ילדים ת"ח, היה רועד ואומר כיצד אפשר לברך על דבר כזה, דבר זה מוטל על ההורים להתפלל ולחנך את ילדיהם לתורה ולמצוות וכולי האי ואולי יזכו לבנים תלמידי חכמים.

תוכחה כל יום

עוד סיפרה שהחכם רבי שלום כאשר זצ"ל [מזקני תימן ומעשרה התושבים הראשונים של שערי חסד, ומשמשו של רבי חיים ברלין זצ"ל] היה לובש "של" עם ארבע כנפות, ורבנו היה מוכיחו שצריך להטיל בו ציצית, ור"ש כאשר היה משיבו שזה לא מלבוש וכן היה נוהג בתימן ללכת בגד זה בלי ציצית. וכך מידי יום ביומו חזר רבנו להוכיחו על כך. כשאמו היתה בחיים, היה הולך כל ליל שבת לביתה כדי לנשק את ידיה לפני הקידוש.

חזר ללמוד

שמעתי מדודי רבי שלמה זלמן ויספיש: כמו כן באחת השנים כאשר נסע רבנו עם עגלה מלאה בלולים ונפלו בדרך ונפסלו, שמחה אשתו ואמרה שעכשיו יוכל רבנו ללמוד ולא יאלץ להתעסק במסחרם.

ר' שריה דבליצקי

פ"א נכנסתי להגה"צ ר' שריה דבליצקי זצ"ל, וראיתי את תמונת הגר"ד בהר"ן ושאלתי אותו למה יש לו את תמונת סבי בסלון, ואמר לי שהוא מורו ורבו ואותו הוא רוצה לכתוב בכל מעשיו בדקדוק הלכה.

כוח ברכה

בחודש חשון נלב"ע הרב ראפ ז"ל מישוב יסודות זקן ושבע ימים כבן 95 היה בפטירתו, בהלויותו ספד לו חתנו שליט"א וסיפר על סוד אריכות ימיו.

המנוח למד בשיבת קול תורה עוד כשהייתה בשכונת שערי חסד בירושלים, לילה אחד למד עם החברותא עד מאוחר, והלכו לפנימיה שהיתה כמה רחובות ליד, בדרך נפגשו עם הגאון רבי דוד בהר"ן זללה"ה שהיה מגאוני ירושלים, וקרא להם כי חשד בהם שהם מסתובבים בשעות מאוחרות אלו שהם שייכים לקבוצות של הלח"י והאצ"ל היו בזמנם והרבה בחורים נפלו שם. והם ענו לו שהם למדו עד מאוחר והתעכבו בסוגיא ולכן הולכים בשעה זו. ואמר להם א"כ חשדתי בכם לחינם, ובגמ' ברכות לא, ב מבואר שמי שחושד לחינם צריך לפייסו ולברכו, וע"כ אני מברך אותכם באריכות ימים ושנים. ובי"ה התקיימה הברכה וזכה הרב ראפ להאריך ימים ושנים, והחברותא יבדלח"ט חי לאורך ימים שונים בזקנה מופלגת.

לאפרושי מאיסורא

מכתב מזקנו הגר"ד בהר"ן זצ"ל כפי שפורסם בעיתון קול ישראל ד' שבט תרצ"ג [ולא פורסם בארח דוד] היות שרוב עתוננים חלונים מלאים דברי לעג, ועל דברי חז"ל ותורה וכל מיני כפירה ר"ל, עוד בהם איסור מוסף שמדפיסים בהם הרבה שמות הקדושים ומביאים לידי בזיון ר"ל, ע"כ אין לישראל לקחתם לידו וכל שכן לקרוא בהם כי גרועים הם מספרי חיצונים שכבר נזר דינם במס' סנהדרין דף צ' ע"א והקוראים בהם בשבת מוסיפים איסור הקריאת בשבת ואיסור טלטול מוקצה, ואין התר ללמוד מהם לה"ק מפני שגם בחול אסורים. והקונים בכסף מוסיפים איסור שמחזיקים ידי עוברי עבירה חמורות שבחמורות ואין להגביהם מהשוק ואם באו לידו יקדר מהם שה"ק ויגנום והשאר ישרוף למעוטי תיפלות. עוד לידע ולהודיע שאסור לכתוב דברי תורה גם בעיתונים הכשרים כי באים לידי בזיון. עורכי העיתונים הם עיקר עוברי איסור זה, רק אם הוא הכרח גדול "לאפרושי מאיסורא", ואז צריכים להזהיר שלא יבואו לידי בזיון. גם אין לקנות סידורים שמדפיסים בהם את שמות הקדושים בשלמות, בהסידורים של שבת הדפיסו שעשו על פי בקשת הרבנים להדפסת השמות במליאם.

בענין זה אין מועיל בקשה של רבנים מפני שהקדמונים תיקנו לכתוב שני יודין במקום שם ואל"ף למ"ד בשינוי, כש"כ עכשיו, שמדפיסים גם על ניר דק שנקל בא לידי בזיון, וחז"ל עשו יום טוב כשביטלו אדכרתא משטרי כדאיתא במסכת ר"ה דף י"ח ע"ב.

עוד להזכיר יש שקונים בקר וצאן וחמורות נקיבות מגוי שאין ידוע אם כבר ילדו ברשות הגוי, ע"כ זכרים הנוולדים ראשונה ברשות ישראל הם ספק בכור, ועדות הגוי וסימני המבינים אין מועיל בזה אפילו הם בנות כמה שנים כמבואר ביו"ד סי' שט"ז ובש"ך שם ואסורים בגיזה ועבודה והשוחטן אפשר שמחויב כרת, והבשר אסור בהנאה ואוסר הכלים, ובחמור אסור בהנאה, לכן כשקונים מהגוי יתנה עם המוכר שישאיר לעצמו חלק בהבהמה אפילו בעד איזה פרוטות מספיק, ואם לקח חמורה ולא השאיר להגוי חלק בה וילדה זכר יקה גדי אפילו קטן ויאמר: בזה, יהי פדוי זה בלי ברכה ואין צריך לתנו לכהן מפני שהוא ספק.

דוד בהר"ן זללה"ה

לקבלת הגליון השלם ניתן לפנות: 0527680034@okmail.co.il

מקומות שבעז"ר

הנה מחמת מגיפת הקורונה שצויו שלא יתאספו הרבה בני"א יחד, ע"כ היה צורך בבתי כנסת לחלק את המנינים, וע"כ יש בתי כנסת שביטלו את עזרת הנשים ועשו שם מנינים לגברים, ויש לדון בזה שבבתי כנסת שמכרו מקומות לנשים בעזרת נשים איך אפשר להפקיע מהם זכותם והרי לכא' יש להם זכות ממון, ולמה נדחות מפני האנשים, וביותר שיש הרבה אנשים שלא קנו מקום וא"כ אין להם זכות ממון, ולנשים שקנו יש זכות ממון. ואולי כיון שאין חייבות להתפלל בציבור ע"כ כל המכירה היתה רק כל זמן שאין הגברים זקוקים למקום זה, אבל צ"ע שבשעת המכירה לא פירשו כן להדיא, וי"ל. וע' בשו"ת הגרע"א מהדורת המאור חלק ד' סי' ע"א, גבי מגיפת החלירע שהיתה בזמנו, ועשו גורל על מקומות התפילה בימים נראים, ונ' שם שגם נשים היו בכלל. ואפשר שאין זה שייך לנשים אלא שייך לבעליהם שקנו עבורם, וגם אפשר דאף ששייך לנשים ואילו יתבעו צריך ליתן להם אבל כל שלא תבעו אפשר לנהוג כן.

זימון עם חולה

מעשה בבית אחד שיש בחדר אחד חולה קורונה ובחדר השני יש אחד שצריך בידוד ובחדר השלישי אדם בריא, אם מצטרפים לזימון, והנה ודאי שהאדם הבריא אסור לאכול מפת שלהם שלא ידבק מהם, אבל הם יכולים לאכול מהפת של האדם הבריא.

וע' במ"ב סי' קצ"ו שאחד אוכל חלב או גבינה והשנים בשר מצטרפין שהאוכל גבינה הרי יכול לאכול מלחמם אף על פי שהוא מלוכלך בבשר אם יקנה פיו וידיחו והמנהג שהאוכל גבינה הוא המברך ברכת הזימון ולא להיפוך שהוא הגורם להזימון אבל אם אוכל גבינה קשה אינן מצטרפין שהמנהג עכשיו שלא לאכול בשר אחר גבינה קשה על ידי קינוח והדחה ע"ש.

וא"כ כאן הרי החולה יכול לאכול מפתו של הבריא, וא"כ החולה יזמן, אבל אם החולה אוכל חלב והבריא אוכל בשר, שאין החולה יכול לאכול מפתו והבריא אינו יכול לאכול מפתו של החולה שלא ידבק א"כ אין מצטרפים.

והנה בן חו"ל שהגיע לארץ יושב בסוכה בשמיני כמו בחו"ל, ומעשה שעשו סעודה עם בני א"י ובני א"י ישבו בבית סמוך לסוכה ובני חו"ל ישבו בסוכה, והרי לבני חו"ל אסור לישוב בפנים ובני א"י אסורים לישוב בסוכה שלא פסלוה ולא עשו בה היכר שאינה למצוה, ויש לדון אם מצטרפים בזה לזימון.

והנה שם איירי דאין יכולים לאכול א' מפת של חבירו, ואילו כאן יכולים לאכול כל א' מפת של חבירו, אבל אין יכולים לאכול כל א' במקום של חבירו. אבל מתוך כך יש לעורר בכל צירוף המנינים של המרפסות שעושים עקב מגיפת הקורונה, שהרי כל אחד נמנע מליכך למרפסת חבירו שלא ידבק ממנו ואם ד"ז חשיב צירוף. אך בשערי תשובה סי' נ"ה ס"ק ט"ו כ' אודות מקרה כזה שמצטרפים.

תשלומי קריה"ת

כ' רמ"א בס"י קל"ה אם בטלו שבת אחת קריאת הפרשה בצבור לשבת הבאה קורין אותה פרשה עם הפרשה השייכה לאותה שבת (אור זרוע).

ובמ"ב ס"ק ו' ואם בטלו כמה שבתות יש אומרים דאין לקרות בשבת הכאה כי אם הסדרה האחרונה הסמוכה לזו, ויש אומרים דצריך להשלים בצבור כל הסדרות שביטלו ומביאור הגר"א משמע דסבירא ליה כהדעה הראשונה, במ"ב ס"ק ז' ואם היו שתי פרשיות מחוברין באותו שבת שכיטלו דעת הר"מ מינץ דאין משלימין אותם כלל דלא מצינו לעולם שקורין שלש סדרות בשבת אחת ולקרות פרשה אחת מהן נמי לא אמרינן דאין תקנה לחצאין והוא הדין אם בשבת זו היו שתי פרשיות מחוברות נמי אין משלימין הפרשה משבת שעבר מטעם הנ"ל ובהגהת מנהגים חולק על כל זה וכן הסכים באליה רבה דלעולם צריך להשלים מה שביטלו, משבת העבר וכן נוטה דעת ספר מגן גבורים, יש אומרים שאם בטלו פרשת ויחי אין לקרותו עם פרשת שמות כי כשקורין שתי סדרות צריך לקרותו חד גבירא מסוף סידרא ראשונה לתחלת סידרא שניה כדי שיהיו מחוברין וזה אין נכון לעשותו בשני ספרים והוא הדין בפקודי ויקרא וכדומה ויש חולקין וסבירא להו דלעולם משלימין וכתב בשולחן עצי שטים דהנהוג כן אין מוחין בידו.

הנה אם אירע שביטלו קריאת פ' צו בשבת הגדול אם אפשר להשלים בשבת חול המועד, והרי קורים בה ב' כי תשא, והנה לפי מהר"ם מינץ הרי אי אפשר להשלים כשקורים ב' חומשים, ולהחולקים שאפשר להשלים גם פ' ויחי עם ויקרא, אבל י"ל שכל זה הוא

המשך אחד, אבל קריאת פ' צו וקריאת פ' מועדות שאינם המשך אחד צ"ע אם אפשר לקרות יחד.

ולענין אם להשלים זאת ב' שמיני, יהא תלוי במחלוקת שהביא במ"ב ס"ק ו' אם משלימים כמה שבתות, והביא שהגר"א הסכים לשי' שאין משלימים כמה שבתות, וע' בשע"צ שהרי הגר"א דימה השלמת פרשה להשלמת תפילה והרי בתפילה אין משלים אלא תפילה הסמוכה, וכמבואר בשו"ע סי' ק"ח ס"ד.

והנה הובא מס' תוספת מעשה רב שהגר"א היה כמה שבתות בתפיסה ואח"כ השלים את כל הפרשיות והרי להנ"ל צריך להשלים רק כשרוב הצבור לא שמעו.

אכן בשו"ע סי' ק"ח ס"ה כ' שבתורת נדבה יכול להשלים עוד תפילות וא"כ י"ל דה"ה בקריאת התורה שאין חובה להשלים אבל אם יכול להשלים, והגר"א נהג בעצמו כן אף שאין חייב.

פדיון הבן

מעשה שהיה צריך לפדות את בנו והיה חולה קורונה והתנינוק היה בבידוד ואיך יפדה, וברמ"א סי' יו"ד סי' ש"ה סעיף י' כ' שאין לפדות ע"י שליח ובפתחי תשובה הביא שהאחרונים חולקים, והנה היה אפשר להמתין עד שיבריא, אבל בשו"ע סי' ש"ה סעיף י"א כ' שאחר שלשים יום יפדנו מיד ולא ישהה המצוה.

וע"כ עשו כך ששלח את חמשת סלעים ע"י שליח לכהן, אבל ההקנאה והפדיון עשה בעצמו בטלפון ובירך בעצמו על פדיון הבן, והבאת הכסף היתה רק מעשה קוף בעלמא ולא שליחות.

פרשת עקב

גידם בתפילין

במשנה ברורה סימן כז ס"ק ו' כ' ואם אין לו יד שמאל כלל כו' פטור מלהניח הש"י אף בימין ויש מחמירין בזה. וכ"ז שנעשה גידם בשמאל דהוא מקום הנחת התפילין אבל אם נעשה גידם בימין אפילו נקטע לו כל היד חייב בתפילין ויבקש לאחרים שניחוהו עליו.

ומבואר שאם יש לו רק יד שמאל מניח לכו"ע, אבל אם יש לו רק יד ימין לא יניח ומקור ד"ז משו"ת הרמ"א סי' קכ"ב, ורק שיש מחמירין להניח ביד ימין.

וצ"ב להסוברים שלא יניח ביד ימין, שהרי אף שכל אדם מניח על יד שמאל אבל איטר כיון שאצלו יד ימין היא יד כהה מניח על יד ימין, וה"נ נימא דכמו מי שאין לו אלא יד שמאל מניח על יד שמאל ה"נ מי שאין לו אלא יד ימין יניח על יד ימין.

וני' דבאמת רק מי שיש לו שתי ידים י"ל שיד אחת היא יד כהה שלו, מי שיש לו רק יד אחת ל"ש לומר שזו יד כהה, אלא דמי שיש לו רק יד שמאל אף דאינה חשובה יד כהה מ"מ מניח עליה, וכמו שמצינו בשו"ע סעיף ו' שאם שולט בשתי ידיו מניח על יד שמאל שהיא יד כהה של רוב בני אדם, וא"כ א"ש דמי שיש לו רק יד שמאל מניח עליה שזו יד כהה לרוב בני אדם אבל מי שיש לו רק יד ימין לא יניח עליה משום דלא חשיב יד כהה אצלו כיון שיש לו רק אחת, וגם לא חשיב יד כהה אצל רוב בני אדם.

ברכת האורח

ואכלת ושבעת וברכת את ד' אלקיך, בברכות מ"א' שאורח מברך לבע"ה יהי רצון שלא יבוש בעל הבית כו', והנה בב"ק מ"א ב' שמעון העמסוני ואמר לה נחמיה העמסוני היה דורש כל אתין שבתורה כיון שהגיע לאת ד' אלקיך תירא פירש כו' עד שבא ר"ע ודרש את ד' אלקיך תירא לרבות ת"ח. ויש לברר מה מרבים מוברכת את ד' אלקיך, ובס' כף החיים סי' ר"א ס"ק י"א הביא מדרשות מהר"ש שנתרבה כאן בברכת האורח, וכן בתו' שאנץ סוטה ל"ג א' ויש אומר בפשוט שצריך לברך בעל הבית דכתיב וברכת את ואת רבויא הוא לרבות את בעל הבית.

והנה נפ"מ באורח שמסופק אם בירך לבע"ה ב' שספק דאורייתא לחומרא, וכן אם יש כמה אורחים וא' מברך ומוציא השאר, שאם המברך הוא בן י"ג שנה ואין ידוע אם הביא ב' שערות שאין סומכים על חזקה דרבא לענין דאורייתא כמבואר במ"ב סי' נ"ה ס"ק מ', וס"ק ל"א.

הנה בן חו"ל שנמצא בא"י דעתו לחזור שצריך לנהוג כחז"ל ואם באמצע יו"ט שני נמלך והחליט להשאיר בא"י דנו בזה אם יכול להפסיק באמצע היום, והג"ר אברהם גניחובסקי ז"ל אמר להסוברים שמפסיק לנהוג יו"ט צריך לעשות הבדלה ואם החליט סמוך למנחה צריך לומר אתה חוננתנו במנחה.

מצנינו לוי שעולה להפטרות מנחה ביו"כ, וכן מצנינו אופן שלו עולה להפטרות ת"ב

בשע"ת סי' תקס"ו כי גבי הפטרות תענית ציבור שהשלישי מפטיר, שאם העולה לשלישי אין יכול להפטיר יפטיר אחר שעלה לתורה, ולחנ"ל מצנינו אופן שלו מפטיר במנחה ביו"כ.

והנה מצנינו עוד דהנה הגר"א בתשו' קמא סי' כ"ד נסתפק לענין קריאת התורה במנחה ביו"כ אם מי שאינו מתענה יכול לעלות לתורה, והיינו דיש לדון אם קה"ת במנחה ביו"כ היא מחמת קדושת היום וכמו בשבת וא"כ גם מי שאינו מתענה יכול לעלות לתורה, או דקדושת היום של יום הכפורים אינה מחייבת קה"ת במנחה וכמו שבי"ט אין קריאת התורה במנחה, אלא הוא מחמת התענית וא"כ מי שאינו מתענה לא יעלה לתורה. ובמפתחות שם כי שאם חל בשבת דאי עולה, והיינו משום שבשבת יש בלא"ה קריאה ואעפ"כ שבי"ט קריאה אחרת מ"מ יכול לעלות.

וכ"ז לענין עלות לתורה אבל לענין ההפטרות כיון שבשבת במנחה אין מפטירין א"כ בזה אין חילוק אם חל יו"כ בשבת או ביום אחר, וא"כ אף שיכול לעלות אבל להפטיר לא יוכל, וא"כ בזה יצטרך הלוי להפטיר כמו שע"ת הנ"ל.

והנה כי במג"א סי' תקס"ו סי' ח' נ"ל דבשחרית מותר לעלות אע"פ שדוחין פ' השבוע וקורין ויחל מ"מ עכ"פ קורין בתורה בלא התענית א"כ התענית באמצע שבוע, ובמ"ב סי' ק"י הביא שיש מפקקים ע"ז ובשעה"צ ציין עיין בא"ר ובמאמר מרדכי.

ולפי' בת"ב שחל חמישי שקורין בלא"ה בתורה וא"כ להמג"א הרי יכול לעלות גם מי שאין מתענה אבל להפטיר לא יוכל שהרי ב"י וה' בעלמא אין מפטירין ובאופן זה יפטיר הלוי וכנ"ל.

אלא שיש להעיר על ב' אופנים הנ"ל דהנה בסי' המכריע סי' ח' (סי' לא) כי דמה שאמרו בגמ' שחז"ל וימות החול אין מפטירין אין הכוונה שא"ל להפטיר אלא אין חובה להפטיר, ורק בשבת ויו"ט שיש אסיפת עם בביה"כ בזה יש חובה להפטיר, וע' בשו"ת דברי יציב שהאר"ק בזה אם יש איסור או רק אינו חובה ומה שהביא ממס' סופרים בענין זה, ועמשי"כ בצה"ל מגילה סי' כ"ט.

ולפי' אפשר שבי"ט שחל להיות בשבת אף שאין מפטירים במנחה של שבת אבל כיון שמפטירים משום יום כפור שוב גם השבת ג"כ מחייבת, שהרי באמות גם בשבת במנחה היה ראוי להפטיר ורק שאין מטרירים אבל כשבלא"ה מפטירים משום יו"כ הרי שגם השבת מחייבת, וא"ש שגם מי שאינו מתענה יוכל להפטיר, ולפי' שוב אפשר דהדר דינא שגם אם חתם בשבת לחוד ג"כ מהני כיון ששבת זו מחייבת. אלא שהעירוי שאף שאותו שאין מתענה חייב יכול לברך משום הפטרות שבת, אבל הציבור צריכים גם משום התענית ולגבי זה חשיב אינו מחויב בדבר.

חולה שיש בו סכנה שהיה צריך לאכול בשר וה' שתי אפשרויות או ליתן לו בשר חזיר או

ליתן לו בשר צפור שחוטת של מצורע, הי מניינה עדיף.

בחולין דף ק"מ ע"א וברמב"ם פ"א מהל' טו"כ מבואר שצפור שחוטת של מצורע יש עשה ול"ת וא"כ לכא' בשר חזיר יותר קל מצפור שחוטת של מצורע.

בתו' ב"מ דף צ"א א' תד"ה מין "בפ"ק דע"ז דף כ שלא יסתכל אדם לא בחמור ולא בחמורה לא בחזיר ולא בחזירה לא בעוף ולא בעופפת בשעה שטקקין", ובגמ' ע"ז לפנינו לא הוזכר לשון זה אבל בתו' הביאו כן מהגמ'.

איך יתכן שאדם הולך לרקוד, ולפני שרוקד צריך לברך ברכה בשם ומלכות.

אדם יכול לקדש אשה ע"י שרוקד לפניה ע' קדושין דף ס"ג, ומוקדש אשה בריקוד, צריך לברך קודם לכן ברכת אירוסין, אשר קדשנו במצותיו וצונו על העריות וכו'.

כן דנו האחרונים האם יהא אפשר פדיון הבן בהנאה, שהרי אפשר לפדות בשו"כ, וא"כ יכול לרקוד לפני הכהן אם הריקוד שוה ח' סלעים, וקודם לכן צריך לברך אשר קדשנו כו' על פדיון הבן, [אך ע' באמרי בינה שפדיון הבן צריך דוקא דבר המטלטל וגופו ממון, וא"ל בהנאה].

למס' נדרים הנלמדת כעת בהרבה ישיבות

האם מותר ליתן לטוטה לאכול קדשים.

יש להוכיח מהגמ' בנדרים (דף ל"ה ע"ב), שבעל מביא קרבן על אשתו שוטה, דאמרי' "יהיה זאת תורת היולדת בין פקחת בין שוטה, שכן אדם מביא קרבן על אשתו שוטה", ולכאורה צ"ב למאי צריכה קרבן, שהרי אין עליה חיוב כיון שהיא שוטה, ורק לענין לאכול קדשים, שאם לא כן מטמאה את הקדשים, וגם עובר בלא תאכילום שנאמר גם בשוטה, [כמש"י במק"א], ומוכח ששוטה אוכל בקדשים, דא"כ הרי אין נותנים לה קדשים ולמאי צריכה קרבן, ואף ששוטה לאו בר מצוה הוא, מ"מ המצוה היא שהקדשים יאכלו, וכמשי"כ בבית הלוי (ח"א סי' ב'), וזה מתקיים גם ע"י שוטה.

האם השיער שעל ראש האדם שייך לו.

מוכח ששייך לאדם השערות שעל ראשו, מהא דאיתא במתני' במסכת נדרים (דף ס"ה ע"ב), לגבי החיוב לשלם כתובה, "מעשה באחד שנדר מאשתו הנאה והיתה כתובתה ארבע מאות דינרים, ובא לפני רבי עקיבא, וחייבו ליתן לה כתובתה, אמר לו, רבי, ח' מאות דינרין הניח אבא, נטל אחי ד' מאות ואני ד' מאות, לא היה שתטול היא מאתים ואני מאתים, א"ל רבי עקיבא אפילו אתה מוכר שער ראשך. אתה נותן לה כתובתה".

(ויל"ע אם האב זוכה בשערות בתו קטנה ונערה משום כמו מעשה ידיו וצ"ע).

היכן מצנינו במשנה בנדרים שמשה רבינו נקרא "משה הצדיק".

במשנה בנדרים (פרק ג' משנה י"א, דף ל"ה ע"ב), דתנן "רבי יהושע בן קרחה אומר גדולה מילה שלא נתלה לו למשנה הצדיק עליה מלא שעה".

היכן מצנינו מקור לחתונת חצירות במשנה במס' נדרים.

תשובה נדרים מ"ח א' מעשה באחד בבית חורון שהיה אביו נודר הימנו הנאה, והיה משיא את בנו, ואמר לחברו חצר וסעודה נתונים הינן לפניך אלא כדי שיבא אבא ויאכל עמנו בסעודה. אמר אם שלי הם הרי הם מוקדשין לשמים.

עלה ויצמח בגן רמז • יום קריאת מדר המזבח

ברכות מאלופות. למזל לחיים ולברכה. מעומקא דליבא
קדם מורינו ורבינו. הנותן בים דרך ובמים עזים נתיבה. משובב נתיבות בים התלמוד.
גדול העצה ורב העלילה אשר עיניו פקוחות על שני התלמודים, שר צב"א במלחמתה של תורה.
הגאון הגדול
הרב ר' צבי אליהו הלוי שטיינברג שליט"א
לרגל השימחה הגדולה בנישואי נכדתו הכלה המהוללה תחי'
בת חתנו מוהרש"י וינוגרד שליט"א. רב קהילת שיח תפילה
עב"ג החתן המופלג הרב יהושע דב לוי נ"י
נו"נ לריש גלותא רבנו הגר"ג אדלשטיין שליט"א

✽✽✽✽

עקב המצב ניתן לשלוח ברכות למו"ר
במייל ובפקס ובמכוונות 'נדרים'
כמובא מטה

הפרשה המחנכת

דברים 29

חינוך והגות על פי משנתו של הרש"ד הירש

עורך הרב שלמה רוזנשטיין

על מפתן שנת הלימודים הבאה

ימים אלו של חודש אב, הם ימי המעבר של תלמידינו וילדינו. כל אחד מהם מבצע מעבר, מי מהם משמעותי יותר ומי מהם קל יותר – אך כללו של דבר, הם נמצאים בסיומו של שלב אחד ובהכנה לקראת השלב הבא בחייהם.

נכון, הקיץ האחרון לא בדיוק העניק לנו כמחנכים את ההזדמנות להביא לידי ביטוי מספק את ההכנה הגדולה של החניכים, ואת השקעה הנדרשת, על מנת להובילם בבטיחות יד ביד לחציית שנת הלימודים תש"פ אל עבר גדת שנת תשפ"ט. הקיץ האחרון היה גדוש בתהפוכות עולם, שיבוש סדרי החיים וסדרי הלימוד והתאפיין בחוסר יציבות סיסטמית.

המערכת הביתית – אמנם יתרונות רבים לה, ופעמים רבות אף עולים יתרונותיה החינוכיים של המערכת הביתית על כל מערכת חינוך אחרת. אולם טבע העולם הוא, שמסירת ילדינו למערכת החינוכית – כוללת בתוכה את ההכנה הנדרשת לחציית השנתונים.

מסיימי כיתות ח' – עולים לישיבה קטנה, עבורם זו מהפכה של ממש מימי הילדות לימי הבחורות – הם הופכים בראש חודש אלול מילדים לבחורי ישיבה, עוטים על עצמם את החליפות והכובעים – מבחינה חיצונית, אך משנים את סדר יומם ואת פלטפורמת החינוך שאליה הורגלו עד היום – מן הקצה אל הקצה.

מסיימי הישיבות הקטנות עושים את המעבר לישיבות הגדולות ומקבלים סוג של עצמאות לימודית – לא יותר שיעורים ארוכים וסדר של חזרה, אלא סדרי לימוד ארוכים ושיעורים קצרים, עצמאות מחייבת שמטרתה להפוך את התלמידים – ללומדים!

אך גם בתוך המסגרות, כל תלמיד שעולה כיתה, עובר שינוי והתקדמות בתהליך החינוכי התורני שמעלה את ילדינו שלב אחר שלב אל עבר פסגות השלימות הנכספת לדמותו של 'בן תורה', החל מלמידת האותיות בכיתת הגן בגיל 3, לימוד המשניות בכיתה א', דרך פרק אלו מציאות בכיתה ג', הראשונים והאחרונים לקראת הישיבה הקטנה, ועד ל'חבורות' שכותבים בחורי הישיבות הגדולות והחיבורים התורניים העמוקים של האברכים – תפארת שבהוד!

חידושים ועדכונים על מפתן הכניסה

על מפתן הכניסה לכל שלב בחיים, ובוודאי בשנים שבהם הכניסה מהווה שינוי של ממש, קיים הצורך לחדד שוב את נהלי החיים, לשנן מחדש את המשימות, להגדיר את המטרות, להניח על השולחן את שלל הכלים שנרכשו עד כה, ולהוסיף עליהם את הכלים הנדרשים לצורך ההתמודדות הבאה, האתגר הקרוב – ומימוש המטרות והשאיפות.

שני המרכיבים חשובים על מפתן הכניסה, החזרה על הדברים החשובים שכבר שמענו ולמדנו עליהם, והצבתם של האתגרים החדשים והנוספים – החשובים לעת המעבר או הכניסה אל השלב הבא.

ספר דברים – נקרא משנה תורה ורגילים אנו להבין שבספר זה חוזר משה רבינו על המצוות שכבר נאמרו ונכתבו בחומשים הקודמים. והוא שב ושונה את המצוות כאן, טרם כניסתו של העם לארץ ישראל.

אולם למעשה, החזרה על התורה וביאור התורה, אינם מהווים את תוכנו של ספר דברים, עיקרו של הספר הזה לא בא כדי לחזור על המצוות או כדי לבאר את המצוות הכתובות כבר בספרים

הקודמים, שהרי ספר דברים כולל יותר ממאה מצוות ולמעלה מ-70 מהן הינם מצוות חדשות שאינן כלולות בספרים הקודמים.

אלא שספר דברים הוא הסיכום של מסירת התורה על ידי משה רבינו טרם פטירתו, ובעיקר, טרם כניסתו של העם לארץ ישראל. על מפתנה של הארץ המובטחת, מניח משה רבינו את הדברים, חוזר על התורה שכבר נמסרה, מחדד ומדגיש את המצוות, ומוסיף עליהם מצוות חדשות – החשובות לקראת המעבר משנות הגלות במדבר אל ארץ נושבת.

סיכום וחידוש – לקראת המעבר

כללו של דבר, ספר דברים הוא סיכום של אותן המצוות שהיה צורך מיוחד להזכיר אותן למנהיגים וליחידים בשעת המעבר מן המדבר אל ארץ נושבת. כתיבת המצוות הללו נדחתה למועד הסיכום הזה, או שהחזרה בכתב על המצוות האלה הייתה דרושה לתכלית זו.

אכן, רגילים לקרוא לספר הזה 'משנה תורה' ומפרשים את השם הזה במשמעות חזרה על התורה, אולם אין פירושו של דבר שתוכנו של ספר דברים איננו אלא חזרה על המצוות שנכתבו כבר בספרים הקודמים, שהרי – כאמור – רוב המצוות של ספר דברים כתובות כאן בפעם הראשונה.

אלא 'משנה תורה' במשמעותו כחזרה על התורה הולם את הספר רק אם נפרש כך את כוונתו, הספר הזה מספר שמשה רבינו חזר על כל התורה וביאר את כל מצוותיה, ובכך סיים משה את פעילותו לעמו עלי אדמות, מתוך החזרה הזאת נבחרו מצוות הכלולות בספר הזה, אחדות מהן נכתבו כאן בפעם הראשונה ואחדות אינן אלא חזרה בכתב על המצוות שנכתבו זה מכבר.

חיבתם של ישראל

בפרקי אבות נלמד השבוע על חיבתם של ישראל, חֲבִיב אֲדָם שֶׁנִּבְרָא בְּצֶלֶם. חֶבֶה יִתְּרָה נֹדַעַת לוֹ שֶׁנִּבְרָא בְּצֶלֶם, שֶׁנֶּאֱמַר, כִּי בְּצֶלֶם אֱלֹקִים עָשָׂה אֶת הָאָדָם. חֲבִיבֵין יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּקְרְאוּ בְּנִים לְמָקוֹם. חֶבֶה יִתְּרָה נֹדַעַת לָהֶם שֶׁנִּקְרְאוּ בְּנִים לְמָקוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר, בְּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹקֵיכֶם. חֲבִיבֵין יִשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּתַן לָהֶם כְּלֵי חֲמֻדָּה. חֶבֶה יִתְּרָה נֹדַעַת לָהֶם שֶׁנֶּתַן לָהֶם כְּלֵי חֲמֻדָּה שֶׁבּוֹ נִבְרָא הָעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר, כִּי לְמַח טוֹב נִתְּנִי לָכֶם, תּוֹרַתִי אֶל תַּעֲזֹבוּ.

לצידה של חיבה זו שזכו לה ישראל שהם נקראים בנים למקום, ואף כתכליתה של זו, ניצבת מעלה נוספת, חביבותם של ישראל – שניתנה להם התורה. מעלה זו כשלעצמה, כבר גדולה היא לאין ערוך, שהרי מכללה כבר מכיר עם ישראל בתוכנה של התורה כמורה דרך שהושאל לו מידי ה' לשם השתלמותו המוסרית והרוחנית ולשם מילוי תפקידי חיו.

בכך בלבד, כבר עשוי היה עם ישראל להספיג את התורה ברוחו ולחיות למען קיומה בשמחה ובמסירות חפצה על כל ישותו, הגיגיו ורצונותיו, כל זאת אפילו משלא נודעת היתה להם – לישראל, המשמעות הייחודית הנעלה הכלל עולמית של התורה.

אלא שלא די בכך, עוד הודיע להם ה' לדעת ולהיוודע, שהתורה כלי חמדה היא, כלי חמדה – מובנו המילולי – כלי של חמדה, של כיסופים, של חתירה למטרה, כלי חמודות, שבו ולמענו נברא העולם, כי חוקי התורה אינם אלא חוקים של מציאות אלוקית, שנצטמצמו למטרת עיצובם של חיי הפרט וחיי הכלל של האדם.

עתיד העם ועתיד האנושות

על החוקים הללו מושתתים שורשי מהותה, תופעותיה והתפתחויותה של כל הבריאה האלוקית. עם זאת, התורה היא גם כלי למימוש המטרה העתידית, שלמענה ברא ה' את העולם. כל עולם הטבע מטרה ותכלית לו – הטוב, מימושו של הטוב המוסרי, שכן הוטבע אופי זה במפורש על כל מעשי בראשית והתבטא בכל מלאכת יום מששת ימי בראשית בפרט, ועל השלמת הבריאה בכלל: "וירא אלוקים כי טוב", "וירא אלוקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד" וכו'.

אכן 'טוב' זה – המהווה את מטרת השאיפות של כלל העולם – האדם יבצעהו, אולם יעלה בידו הדבר רק בעזרת התורה, לקח טוב – מקח הטוב, קניית הטוב, הפקת כל הטוב. לפיכך מזהיר אותנו ה' 'תורתי אל תעזובו'.

משמעות זו, היחידה בעלוינותה של התורה, אינה בת חשיבות רק לעניין העתיד שלנו, אלא גם לעתיד של כלל האנושות. תודעה זו תהפוך את התורה עבורנו לנכס חמודות, שלשם קיומו, מימושו, וההכרה בו, נעמיד את כל ישותנו, מאודנו ומסירות נפשנו.

וידבר משה

דרשות הגאון ר' משה נתן יונגרייז זצוק"ל

יושבי בית המדרש - הם היוותר מאושרים שבבני אדם

ביהכנ"ס אוהל יוסף כ"ח ניסן תשע"ג, סיום ישיבת בין הזמנים

אשרי יושבי ביתך - ילכו מחיל אל חיל

[א] בתהילים (פד, ה) כתיב 'אשרי יושבי ביתך עוד יהללוך סלה', במדרש תהלים שם 'אמר ר' יהושע בן לוי כל מי שהוא נכנס לבתי כנסיות ובתי מדרשות, זוכה ונכנס בבתי כנסיות ובבתי מדרשים לעולם הבא, שנאמר אשרי יושבי ביתך עוד יהללוך סלה'.

וברד"ק בתהילים (שם) פירש 'עוד יהללוך סלה, פירוש לעולם, כל ימי חייהם, וכן (בראשית ח, כב) עוד כל ימי הארץ'. ובספורנו (שם) 'יושבי ביתך - בבית המדרש הם היוותר מאושרים שבבני אדם. עוד יהללוך סלה - יהי רצון שיהללוך להשלים גם אחרים ולא ימנעם מזה שעבוד מלכות'.

והנה בגמרא בסנהדרין (צא, ב) איתא 'ואמר רבי יהושע בן לוי כל האומר שירה בעולם הזה זוכה ואומרה לעולם הבא שנאמר אשרי יושבי ביתך עוד יהללוך סלה'. ופירש המהרש"א בסנהדרין (שם) שמוזה שכתוב עוד הכוונה שמאותה שירה שהללו בעולם הזה ימשיכו להלל גם בעוה"ב.

ולחאמור בגמרא ש'יהללוך' היינו שירה - שירת התורה, והכוונה, שהמשורר את השירה בעולם הזה, או עכ"פ בתקופה מסוימת או בזמן אחד, זהו סגולה נפלאה שימשיך לשורר את שירת התורה גם בהמשך חייו ולעתיד לבוא, להמשיך להיות יושבי ביתך - בבית המדרש, שהם היוותר מאושרים שבבני אדם כדברי הספורנו.

ובהמשך הפסוקים (שם) 'עברי בעמק הבכא מעין ישיבתוהו גם ברכות יעטה מורה. ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלוקים בציון'. ופירש הרד"ק 'לפירוש הראשון יהיה דרך משל אל החכמים וכו', ואמר שהם עוברים בעמק מבועי החכמה, וישיבתוהו מעין לתלמידיהם ולבאים אחריהם, שישתו מי החכמה לדעת את ה'. גם ברכות יעטה מורה, ברכות ילבש המורה אותם בדרך החכמה. ולהלן 'ילכו מחיל אל חיל. אמר כי התלמידים הולכים מבית מדרש זה לבית מדרש זה עד שיראה הדורש החכמה אל אלהים בציון, כי שם היו החכמים הגדולים בבית אלוקים בציון, עי"ש.

ובספורנו הלך ע"פ דרכו, וביאר מעיין ישיבתוהו יהי רצון שחכמי הדור הנזכרים, ישתו ויעשו מעין המתגבר ומקור חכמה וכו' ילכו מחיל, יהי רצון שהמורים ותלמידיהם ילכו מחיל, קבוצם בגלות, אל חיל יראה אלוקים בציון, אל קבוץ אשר בו יראה אל אלוקים בציון'.

ולמדנו א"כ בפסוקים האלו נאמר השבח המיוחד ל'יושבי ביתך' - יושבי בית המדרש, שע"י עוסקם בלימוד התורה לשורר את שירת התורה, זוכים להמשך 'לעוד' יהללוך 'סלה', וללכת מחיל אל חיל, עד שמגיעים לדרגה הנשגבת של 'יראה אל אלוקים בציון', ששם נמצא מקור שפעת חכמת התורה לכלל ישראל. ולפירושו של הספורנו נכללות בזה תפילה ובקשה שנזכה לכל זה.

ומצאנו בדומה לזה בחז"ל, בזה"ק (ח"א דף י"ג ע"א) איתא 'ואמר רבי מאי דכתיב מפני שיבה תקום והדרת פני זקן, אמר רבי, בו הוא מוסר ליניקא, כלומר מפני שיבה תקום, קודם שתעלה לשיבה ולזקנה, תקום להיות טוב, וכאשר תשתדל להיות טוב בבחרותך, לאחר כן והדרת פני זקן' עי"ש. והוא כיסוד זה, שכאשר אדם משתדל בתחילת דרכו להיות שתול בחצרות ה' ולעמול בתורה, זוכה הוא לעלות ולהתעלות עד שמגיע לדרגה של 'והדרת פני זקן'.

והנה אנחנו עומדים בסיום ישיבת בין הזמנים המפארת את שכונתנו, וודאי שכל היושבי ביתך שהולכים עכשיו לקראת זמן קץ הבעל"ט, יזכו 'לעוד' יהללוך סלה' וללכת 'מחיל אל חיל', להמשיך להתעצם ולהתקדש בקדושת התורה.

סגולת התורה - מלחמה בעמלק

[ב] עומדים אנו בער"ח אייר, ובסדר החדשים חודש אייר נגד שבטו של 'יששכר'. וכתב בבני יששכר מאמרי חודש אייר, שמתנת הבאר ניתנה לישראל בחודש זה, לפי שהחודש הזה הוא חודש שמיועד להכנה לתורה, והנה הבאר מסוגלת לידיעת והשגת התורה, וידוע מה שעשה האר"י הקד' למהרש"ו זיע"א שהשקוה מבארה של מרים ואז נפתחו לפניו שערי חכמה באופן מופלא ולא טבעי. ועוד כתב שם שבחודש אייר הייתה גם מלחמת עמלק, כי בחודש ההכנה לתורה יש כח גדול להלחם בעמלק. יעו"ש.

ונראה שבאמת הבאר מרמזת את סגולת התורה, וכן את כוחה להלחם בעמלק, ע"פ דברי האורה"ח הקדוש (פ' חוקת) שביאר ששירת הבאר היתה שירה על מתן תורה, ומבואר בדבריו שם שעיקר השירה היה על תורה שבע"פ שעוברת במסורה מדור לדור יעו"ש בנוראות הדברים.

וכבר נתבאר במקו"א דלכאורה צ"ע מדוע המתינו עם השירה הזאת עד מיתתה של מרים ואז אמרו שירה, ע"פ מ"ש"כ בשו"ת חת"ס (אה"ע סי' קכ"א) בשם ההפלאה זיע"א ש'ולא היה מים לעדה' אע"פ שהוא כפשוטו, מ"מ מרמז בזה שע"י מיתת מרים נתבטלו מתלמוד תורה מאחר שהיו משה ואהרן אבליים ונאסרו בתלמוד תורה, וע"י זה התבטלו כל כלל ישראל מלימוד התורה וכשהיו חסרים מן התורה הבחינו במעלתה, ועל כן בזמן סילוק הבאר נאמרה שירת התורה, עי"ש. [והובאו דבריו בארוכה בפרשת חוקת ולא נכפול את הדברים].

ועדיין צ"ב וכי בגלל שהרבי משה רבינו ע"ה ישב שבעה כל כלל ישראל היו צריכים להיבטל מלימוד התורה, וכי לא יכלו ללמוד לבד, וחזינו שהתורה יסודה ההעברה מרב לתלמיד, וזהו יסוד תורה שבע"פ, ולכן כשהרבה משה רבינו ע"ה יושב שבעה ואינו מלמד תורה, חסר בעיקר העמדת התורה בכלל ישראל, ומכיון שכאן נתחזק להם ענין זה, לכן דווקא כעת אמרו שירה על התורה שבע"פ.

והנה דוד המלך אומר בתהלים (פ' ע"ז) 'ביום דרכך, ושבילך במים רבים, ועקבותיך לא נודעו, נחית כצאן עמך ביד משה ואהרן'. ונראה לפרש, ששביל התורה עובר 'במים רבים' - אין מים אלא תורה, ובמים זה מקום שאין 'עקבות', ולכן אין סימני דרך, ולזאת 'ועקבותיך לא נודעו', והצורה היחידה ללכת בדרך ובשביל הנכון הוא רק ע"י 'נחית כצאן עמך ביד משה ואהרן'.

ובאמת שמה שחודש אייר לפי סדר החדשים הוא כנגד יששכר, עומק העניין הוא משום שחודש זה מסוגל לתורה וכו"ל, ושבט יששכר הם מעמידי התורה, ובפרט תורה שבע"פ בכלל ישראל, וכדאיתא בילקוט תהלים (צ, א) שמזמור לכו נרננה אמר משה כנגד שבטו של יששכר שעוסקין 'ברננה' של תורה, וכבר נתבאר העניין בכ"ד שרננה של תורה הוא תורה שבע"פ.

רובץ תחת משאו - רובץ בין המשפטים

[ג] והנה בעל הטורים בפרשת משפטים (כג, ה) על הפסוק 'רובץ תחת משאו', כתב וז"ל, ג' במסורה. הכא רובץ תחת משאו. ואידך לפתח חטאת רובץ (בראשית ד, ז). רובץ בין המשפטים (שם מט, יד). לפתח חטאת רובץ זה יצר הרע (קידושין ל, ב), שאם הלך אחר יצרו, והרבה עון עד אשר הוא רובץ תחת משאו, מאי תקנתיה יעסוק בתורה כיששכר שהיה רובץ בין המשפטים, כדאמרינן (שם) אם פגע בך מנוול זה משכחו לבית המדרש'.

ומתבאר בדברים הקדושים שגם כשפגע בך מנוול זה ואדם רח"ל כבר במצב של 'רובץ תחת משאו' מכובד ועוצם חטאיו, מ"מ יש עצה

לפעול ע"י 'רובץ' בין המשפטים בעמל התורה ומשיכתו לבית המדרש, וע"י כך ניתן לעשות 'פריקה' - להשיל את המשא הכבד, ולהצליח לשוב להתעלות במעלות התורה והיראה.

והנה בקידושין (ל, ב) 'תנא דבי ר' ישמעאל בני, אם פגע כך מנוול זה משכחו לבהמ"ד, אם אבן הוא נימוח ואם ברזל הוא מתפוצץ שנאמר הלא כה דברי כאש נאום ה' וכפטיש יפוצץ סלע', ובתוס' (שם) הביאו ש"ת מפרש שהסלע משבר את הברזל, והכי קאמר וכפטיש יפוצץ מכח סלע, כדאמר במדרש, מעשה באחד שלקח סנפירינן לבודקו נתנו על הסדן והכה בקורנס, נשבר הקורנס ונחלק הסדן והסנפירינן לא זו ממקומו'.

ונראה, דהנה במדרש רבה (תצוה לח, ח) שהאבן שבחושן שהיה כתוב עליה יששכר הייתה מ'סנפירינן', וכתב רבינו בחיי (שמות כה, טו) שניתנה ליששכר לפי שהיו גדולים בחכמת התורה, וכתב שם שגם אבני הלוחות היו מאבן זו, והיינו משום שכוח התורה - כוחו של יששכר, הוא הדבר החזק ביותר שבקולו ובכוחו לפוצץ פטיש ולשבר ברזל, וכ"ה באור דוד. והן הם דברי הבעה"ט שבכוח 'הרובץ' בין המשפטים', להגביה ולרומם את האדם, גם כשהוא כבר 'רובץ' תחת משאו' מעוצם גודל חטאיו ופשעיו רח"ל.

עמל התורה - הקרבת קרבנות בכל מקום

ד] ונראה שעניין זה שייך ביותר לאחר חורבן בית המקדש, וכמו שנאמר במזמור 'לכו נרננה' שהוא כנגד שבט יששכר 'ארבעים שנה אקוט בדור', שזה מרמז על הגלויות שנגזרו על כלל ישראל כתוצאה מחטא העגל, וכתב האור דוד (פרשת וישלח), שלא לחינם נרמז שבט יששכר שעוסקין ברננה של תורה במזמור זה שהוא כנגד הגלויות, כי בעת הגלות אחר חורבן הבית יותר ויותר נצרכת הרננה של תורה.

ובספר משנת חסידים (בקו' סופי ענבים נד) איתא שיששכר בגימטריא תת"ל כנגד מניין שנות קיומם של שני המקדשות וכ"ה בחת"ס (בדרשות, ח"א דף סח). והעניין, שיששכר שייך יותר משאר השבטים לבית המקדש, משום שיש שכר ליששכר ע"י לימודו כמו בעבודת הקרבנות.

והנה בילקוט שמעוני פ' וזאת הברכה (רמז תתק"ס) איתא 'יששכר באהליך - מלמד שבית הבחירה ראוי היה לבנות בחלק של יששכר'. וביאר הפנים יפות (שם לג, יח) ש'באהליך' היינו באוהל של תורה שהשכינה שם שרויה כמו קדושת בית הבחירה שהוא מקום הבאת הקרבנות, וכמו שאמרו חז"ל במנחות (ק, א) עה"פ 'בכל מקום מוקטר ומוגש לשמי', ד'אלו תלמידי חכמים העוסקים בתורה בכל מקום מעלה אני עליהן כאילו מקטירין ומגישין לשמי', ולכן היה ראוי שייבנה ביהמ"ק בחלקו של יששכר שהוא כמקטיר ומגיש לשמו של הקב"ה, ע"ש.

ולכאורה יש להקשות מדוע באמת לא נבנה בית המקדש בחלקו של יששכר, וביארו שזה כדי שלא נטעה לחשוב שלימוד התורה שייך דווקא למקום המקדש, ולכן שבט יששכר הם מעמידי התורה בכלל ישראל, אלא תורה מונחת בקרן זוית וכל הרוצה ליטול יבוא ויטול, ו'תלמידי חכמים העוסקים בתורה בכל מקום מעלה אני עליהן כאילו מקטירין ומגישין לשמי'.

וידועים דברי חז"ל בתענית (ז, א) 'למה נמשלו דברי תורה למים, דכתיב הוי כל צמא לכו למים, לומר לך מה מים מניחין מקום גבוה והולכין למקום נמוך, אף דברי תורה אין מתקיימין אלא במי שדעתו שפלה, ואילו בית המקדש היה 'במקום גבוה', ולכן לא נבנה ביהמ"ק בחלקו של יששכר כי התורה ניתנה באופן שכל אחד יוכל לזכות בה, וככל שאדם משפיל דעתו ומבזה עצמו על דברי תורה, כך הוא יותר זוכה לכתרה של תורה.

והנה במדרש רבה (פרשת תצוה לח, ג) איתא 'א"ר יהודה מכאן אמרו כל כהן שהוא אוכל בתרומה ואינו בן תורה - אינו כהן לעתיד לבא, אלא נמאס

מג' דברים שנאמר (הושע ד) 'כי אתה הדעת מאסת ואמאסאך מכהן ליי' שכן ג' אלפין יש בו שנמאס מן הכהונה ומן המקדש ומן הלוייה, אבל אם היה בן תורה הוא כמלאך שנא' (מלאכי ב) 'כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבקות הוא'.

ולמדנו מזה שעל מנת להישאר 'כהן' בעבודת הכהונה מוכרחים להיות 'בן תורה', לעמול בתורה ולהידבק בה, ואל"כ אפילו מי שהוא כבר כהן 'אינו כהן לעתיד לבוא', כי רק מי שבכל מקום הוא כאילו מקטיר ומקריב קרבנות ע"י עסקו בתורה, רק הוא ראוי להיות כהן לעתיד לבוא.

תשובה לתורה - לעולם אינה חוזרת ריקם

ה] ובמדרש רבה (פ' ויחי צט, א) איתא, 'למה תרצדון הרים גבונים' (תהלים סח) וכו' רבי יוסי הגלילי פתר קרא בהרים, בשעה שבא הקב"ה ליתן תורה בסיני היו ההרים רצים ומדיינים אלו עם אלו זה אומר עלי התורה ניתנת וזה אומר עלי התורה ניתנת, תבור בא מבית אלים וכרמל וכו' אמר הקב"ה למה תרצדון הרים וגו' כולכם הרים אלא כולכם גבונים וכו', כולכם נעשה עבודת כוכבים על ראשיכם, אבל סיני שלא נעשה עבודת כוכבים עליו 'ההר חמד אלהים לשבתו', 'וירד ה' על הר סיני', אעפ"כ אף ה' ישכון לנצח - בבית עולמים'.

ובפירושו עץ יוסף ביאר ד'אף ה' ישכון לנצח בבית עולמים' היינו כמו 'אף על פי' היינו שאע"פ שנידחו תבור וכרמל מלידתן את התורה עליהם, מ"מ לא קיפח הקב"ה שכרם על רצונם הטוב, וישכון ה' עליהם לנצח בבית עולמים שלעתיד, והביא שכן איתא בילקוט שמעוני (ישעי' רמז שצ"א) שעתידי הקב"ה להביא סיני ותבור וכרמל ולבנות בהמ"ק עליהם, שנאמר והיה באחרית הימים יהיה הר בית ה' נכון בראש ההרים ינשא מגבעות'.

ומתבאר בזה גודל מעלת התשובה לתורה, שאע"פ שהייתה סיבה אמתית שהתורה לא תינתן על ההרים האלה, אך עכ"פ מכיוון שהשתוקקו שהתורה תינתן עליהם, לפיכך באחרית הימים יבנה הר בית ה' על ההרים האלה, ועוד מתבאר בזה שלעת"ל לא תהיה סתירה בין תורה למקום גבוה.

לימוד התורה מתוך הדחק - האלף לך שלמה

ז] ובמדרש רבה (סוף שה"ש) על הפסוק 'האלף לך שלמה' איתא, 'ר' חייא בריה דרבי אבא דיפו אמר הלומד תורה בצער נוטל אלף, שלא בצער מאתים נוטל בשכרו, וממי את למד משבטו של יששכר ומשבטו של נפתלי, שבטו של נפתלי ע"י שהיו עוסקים ולומדים תורה בצער נטלו שכר אלף, הדא הוא דכתיב (דה"א, יב) 'ומנפתלי שרים אלף', אבל שבטו של יששכר על ידי שהיו למדין תורה שלא בצער נטלו שכר מאתים, שנאמר (שם) 'ראשיהם מאתים', וכל אחיהם על פיהם'.

ולהלן 'ר' יודן בשם ר' בון אמר הלומד תורה שלא במקומו נוטל שכר אלף, ובמקומו נוטל שכר מאתים, וממי את למד משבטו של יששכר ומשבטו של נפתלי, שבטו של נפתלי על ידי שהיו למדין תורה שלא במקומו נטלו שכר אלף, הדא ה"ד ומנפתלי שרים אלף, אבל שבטו של יששכר על ידי שהיו למדין תורה במקומו נטלו שכר מאתים שנאמר ראשיהם מאתים וכל אחיהם על פיהם'.

ולמדנו מדברי המדרש שאע"פ ששבט יששכר הוא סמל לעמל התורה והעמדת התורה בכלל ישראל, מ"מ הוא נוטל בשכרו חמישית משיעור השכר של שבט נפתלי, והטעם משום שלמדו תורה שלא בצער ובמקומם, משא"כ בשבט נפתלי שלמדו מתוך הדחק ושלא במקומם, וכו' לקבל שכר יותר ויותר, אבל פשוט שכששבט יששכר גולה למקום תורה, ולומד תורה מתוך הדחק, כמו בזמנים האלו של ימי בין הזמנים וערבי פסחים שיש טרדות ואין ישיבות, ודאי שבני הישיבות 'שבט יששכר' שמתחזקים בעמל התורה נוטלים שכר יותר מכולם.

לע"ז

הרב משה שמואל ב"ר יוסף ורעיתו גיטל ב"ר יוסף צבי הי"ד

תנצב"ה.

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 256
תמוז תש"פ

מוקד העירובין
בארץ הקודש
054-84-833-20

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

הודעה חשובה לגבאים ולמזכירי הרבנים

עקב הביקוש הגדול לקראת תחילת לימוד מסכת עירובין במסגרת הדף היומי, שיחל בתאריך כ"א אב תש"פ, לראות את המצגות המיוחדות של "מוקד העירובין" הממחישות את עשיית העירובים בזמנינו, עם המחשה של תמונות מהעירובים בערים וישובים.

אך עקב המצב והצורך להיזהר בשמירת הבריאות בימים אלו, לא ניתן לערוך הקרנה רבת משתתפים, והאפשרות היחידה היא שכל גבאי ומגיד שיעור יערוך בעצמו בשיעור מצומצם, למשתתפים הקבועים שגרים באותו אזור.

על מנת לסייע בהשגת המיכשור הנצרך לכך

אנו מעמידים למארגנים אפשרות לקבל בהשאלה

מערכת מושלמת להקרנה

כולל מקרן, מסך מבר, ורמקול (ללא צורך במחשב)

במחיר מסובסד במיוחד לכיסוי ההוצאות (60 ש"ח בלבד)

ניתן לקבל - בבני ברק 03-619-5849

בירושלים - 05832-48-468

במודיעין עילית - 05271-66-350

שיעורים בהלכות המעשיות במניני החצרות

בשבוע זה המשכנו בס"ד במסירת השיעורים במגוון נושאים ובמקומות שונים, מתוך שמירה על המגבלות המתחדשות בימים אלו. בליל שבת התקיים שיעור באחד ממניני החצרות בעיר בני ברק. השיעור עסק בדיני העירוב באותה חצר, החל מכשרות גובה הגדר, ודיני עומד מרובה על הפרוץ, דין פי תקרה מתקרת הבנין, ודין צורת הפתח מעמודי הבנין. וכך עברנו שלב אחר שלב, עד לסיום השיעור שבו ידענו להכריע את דין הטלטול בחצר [למי שלא מסתמך על העירוב של כל השכונה, מחשש לרשות הרבים וכדומה].

אנו ממליצים לכל מניני החצרות לארגן שיעור כזה בחצרותיכם, ע"י האחראי על העירוב בשכונתכם, או ע"י רב אחר שעוסק בעירובין, וידע את הפרקטיקה של דיני המחיצות והבעיות המצויות, כי יש הרבה מעלות לשיעור כזה. בצורה זו הלימוד הוא אקטואלי מאוד, וגם עם המחשה מעשית, כולל גם שיעור וגם סיור והדגמה, והוא בזמן שאנשים בלאו הכי מתאספים, ואינו חורג מהוראות שמירת הבריאות. הציבור נהנה מאוד, וגם מקיימים בו את המעלה הגדולה של תורה ללמוד על מנת לקיים.

לאור החזרה למניני החצרות, נערוך בעז"ה שיעור הדגמה מוסרט, שיעסוק בדינים המצויים בעירובי החצרות, ויהיה ניתן לקבלו בקובץ. פרטים נוספים ב"קו העידכונים".

שיעור עם סיור ללומדים ביישוב בגוש עציון

שיעור נוסף התקיים ביישוב הדתי 'אלון שבות', לקבוצת בחורים שלמדו מסכת עירובין במשך תקופה ארוכה, עם לימוד ההלכות למעשה, והבחינו שעדיין חסר להם את החיבור אל העירובים הנעשים כיום. ופנו למוקד העירוב למסור שיעור עם סיור בשטח, להמחיש את הסוגיות וההלכות שעסקו בהם בשנה האחרונה.

בדיקת העירובים בסיוור העירובים

במהלך השיעור השתתפו הבחורים עם שאלות רבות, על פתרונות שונים, וכן על השיטות המקילות וצורת הפסיקה בהלכות עירובין, שבהם נאמר בגמרא שהלכה כדברי המיקל בעירובין, ובכל זאת כשנתבונן בדברי המשנה ברורה, נראה שבהרבה מקומות הכריע כשיטות האוסרות, וגם במקומות שלא הכריע כתב הרבה פעמים להחמיר, ורק במעט מקומות כתב להשתמש בכלל של הלכה כדברי המיקל, וזאת לאחר שהוסיף שני צירופים להקל.

והנה זו אכן שאלה לא פשוטה, יש מתרצים על פי הפוסקים שכתבו שהלכה כדברי המיקל לא נאמר אלא במחלוקת האמוראים, וי"א גם במחלוקת ראשונים, אבל לא במחלוקת האחרונים, ולכן במחלוקת אלו יש להחמיר. ויש מבארים באופנים אחרים. ולסיכום אמרנו שההלכה מוכרעת על פי הוראות של גדולי ההוראה, שהורו לנו באלו דברים יש להחמיר.

לקראת בין הזמנים או סגר בבית

בימים אלו אנו עומדים במצב בלתי נודע, עיני כולם נשואות אל ה', להתפלל לצאת ולהיגאל ממגיפת הקורונה, ולזכות כבר לגאולה השלימה בבנין בית המקדש. בשנים קודמות היינו רגילים לעסוק בתקופה זו בהתארגנות לקראת ימי בין הזמנים, לחפש את הישוב המרוחק והנוף המיוחד, שנתארח ונטייל בו בימי בין הזמנים, את מספר המסלולים שנלך בהם, ומספר המשפחות שישתתפו בו. ובמוקד העירוב היתה פעילות רבה לתת מענה טוב לכל מאות ואלפי השואלים, וכן לבדוק ולעדכן כל ישוב וכשרותו, ולהקים עירובים לעירובים למשפחות שמבקשות את השירות המלא להידור מושלם.

אבל בשנה זו הקב"ה מוביל אותנו בדרך אחרת, איננו יודעים אם נהיה ח"ו סגורים בארבע קירות הבית, או סגורים בין רחובות העיר או השכונה, או אולי כן נוכל לנסוע לאיזה מקום להחליף אוירה אבל עם המשפחה הגרעינית בלבד. זה כבר לא מה שהיה, כבר לא נרדוף אחר מסלולים, ולא נבדל על הנופש עשרות אלפי שקלים, נתמקד בקיום החיוני שבביל להמשיך לקיים את מצוות ה', מתוך זהירות של ונשמרתם לנפשותיכם.

מבחינה זו, במוקד העירוב יש פחות עבודה, יש פחות ביקוש לכשרות העירובים בצימרים, אך בכל זאת אין זמן למנוחה. גם בזמנים אלו אנו יוצאים בס"ד אל הצפון ואל הדרום על מנת לתקן ולשפץ עירובים, למסירת שיעורים והדרכה לבודקים, אבל יש דבר מיוחד העומד לפנינו בתקופה זו.

שיעורים מיוחדים לקראת לימוד הדף היומי

בעוד פחות מחודש, באמצע ימי בין הזמנים, בתאריך כ"א אב תש"פ, מתחילים כל עם ישראל ללמוד מסכת עירובין, במסגרת לימוד הדף היומי העולמי. כל אחד רוצה לנצל את ההזדמנות הזו, להשקיע שלשה חודשים ולדעת את כל מסכת עירובין, לדעת הלכות מחיצות, הלכות עירובי חצרות, הלכות תחומין, ועוד, לדעת את הסוגיא בכל פרט במסכת, לדעת את ההלכה, להבין את צורת עשיית העירובים בזמנינו, ובעצם להקיף עוד נושא בתורתנו הקדושה.

נושא העירובים שפעם היה כל כך מרוחק, מחמת הקושי להבינו ולתרגם אותו לעולם המעשה, בדורנו גם זה מתורגם ומומחש, יש ספרי עזר, יש שיעורים ויש מצגות, כל אדם יכול להבין, גם אם יש לו רק מעט זמן להשקיע בלימוד הזה, אפשר להבין, אפשר ללמוד, ואפשר לדעת המון.

בנושא הזה אנו עוסקים בימים אלו, להוסיף עוד חוברות וביאורים למושגי היסוד, שיבארו ויבהירו כל פרט במסכת, ובמקביל לכך לערוך שיעורים וסיכומים על החלק ההלכתי היוצא מן הסוגיות, שסייעו למעיינים העוסקים בליבון הסוגיות בעיון, כדי שיהיה לכל אחד ואחד סיוע בצורת הלימוד שלו, עד כמה שניתן.

יש לציין שכבר בחודשי החורף לפני תחילת חולי הקורונה, התחלנו להיערך לעריכת שיעורים רבים, וסירי עירובין לכלל לומדי המסכת, ולכלל הציבור. ולצד עקב המצב כמעט הכל נגזר, כמו עוד הרבה דברים טובים, ומאת ה' היתה זאת. למרות זאת אנו מקיים שבתחילת ימי בין הזמנים, יהיו בידינו דברים המתאימים לתקופה, במגוון אפשרויות בשיעורים, במצגות, ובחברות, כפי מה שיהיה ניתן לעשות באותם ימים. אבל מכיון שההפצה כנראה תהיה מוגבלת מאוד, עקב אי התאספות במקומות ציבוריים, על כן אנו מציינים בזאת שכל אחד יראה להתעדכן בדברים החדשים שיופיעו בעז"ה.

ניתן לקבל היום: **חוברת "העירוב בזמנינו"** - חוברת יסודית להבנת עשיית העירובים בזמנינו, כולל שאלות לעיון.

מצגת עירובין - מצגת מקיפה על צורת עשיית העירובים בזמנינו, כולל דיני ארבע רשויות, עירובי חצרות, שכירות רשות, עמודי העירוב, חוטי העירוב, לחיים ועוד. (אורך שעה ורבע). מתאים לכל גיל.

בקרב אי"ה תצא לאור מצגת חדשה, שתתמקד בביאור המושגים ההלכתיים שבמסכת עירובין, המיועדת לכל אדם ובמיוחד ללומדי הדף היומי.

שיעורי דף היומי עם מסקנות להלכה - ניתן לשמוע בקול הלשון, מאת הרב משה אנגלרד שליט"א. מספר הקו הישיר - 073-295-1621

הבנתו. בעקבות זאת פנה המשגיח אל מוקד העירוב, שיתן הוראות הלכתיות, ופיקוח על העבודה, וכן ישלח את העובדים המוסמכים שיודעים לעשות את התקנת העירוב בצורה הטובה ביותר על פי ההלכה.

עמודים ששימשו לעירוב והחוט מהצד ממש

כשהגענו אל המקום, הראה לנו המשגיח שיש מספר עמודים בגבול המלון שהם שימשו בעבר לעירוב שבת, ניגשנו על העמודים והופתענו לגלות שבכל שורת העמודים הזו החוטים היו קשורים מן הצד ממש, וזה לא דבר שקרה לאחר זמן, אלא צורת ההתקנה מלכתחילה היתה על ידי שהלחימו יגול ברזל מן הצד של העמוד, והעבירו בתוכו את החוט, כדרך שעושים לחוטי חשמל המותקנים באופן פרטי. וכמובן לא היו בהם לחיים, וגם כעת לא ניתן לעשות לחיים על החוף, אלא צריך להחליף את העמוד, או להחליף לפחות את ראש העמוד. המשגיח ראה מיד את הבעיה אמר מיד שבשביל זה הוא לא רוצה להביא אדם סתם שיתקן כי יתכן שהוא יעשה עבודה רבה, אך לא תהיה על פי ההלכה, וכל ההשקפה שהוא מתאמץ עבורה תלך לאבדון, לכן הוא זקוק דוקא לעובדים שיודעים את ההלכה, ויתקנו את העירוב כראוי. מדבר זה אנו רואים את חשיבות ידיעת ההלכות. דבר זה פשוט וברור לכל אחד בכל מערכת כשרות שהעוסקים צריכים פיקוח של משגיח הידוע את ההלכות, ולא ניתן לעשות חיקוי בלבד, בלי לדעת את ההלכות, כי במקרים אלו יתכן שיהיו שינויים קלים שאסורים ופוסלים באופן שכמעט לא ניתן לתיקון. רק בעירובין הדבר אינו ברור לכל, ולצערינו אנו מגלים בהרבה מקומות את התוצאה העגומה הזו שלאחר השקפה רבה בתיקון העירוב, עדיין ישנם דברים המעכבים מעיקר הדין.

אנו מקווים שבזכות התעוררות הציבור ללמוד הלכות עירובין ולעסוק בהם, ולהקפיד על ביורו הכשרות בכל מקום בצורה הראויה, נזכה שבעזרת ה' בכל המקומות תהיה מודעות לפסח על העירוב על ידי אנשים הבקיאים בהלכה, ולא יצא ח"ו מכשול מתחת".

רשימת ביאור המושגים במסכת עירובין

דבר נוסף שנערכים ב"מוקד העירוב" לרגל התחלת לימוד מסכת עירובין במסגרת הדף היומי העולמי, בתאריך כ"א אב ה'תש"פ, לערוך מגוון מאמרים, שיפורסמו לציבור הרחב, וכל מגיד שיעור, כל לומד, יוכל לגשת אל הבנת הדברים בקלות, עם המחשת ההלכות הנוהגות בזמננו, שהם חלק נוסף על הלימוד בגמרא.

וכאן המקום לציין את ההבדל בין לימוד עירובין לבין כל נושא אחר. לרוב האנשים נראה שלימוד מסכת עירובין והלכות עירובין הוא דבר רחוק מהבנתם, ולכן יש אנשים שנמנעים מלימוד מסכת זו. אבל אנחנו שעוסקים שנים רבות בנושא, רואים שזו הנחה מוטעית, עירובין הוא דבר מעניין וגמיש לכל אדם. יש מעט סוגיות מסוימות שקשה להבין, כמו שיש בכל מסכת, אבל באופן כללי כל אחד יכול להנות מהלימוד הזה, ולהגיע גם לידי התעניינות מיוחדת, בעמודי העירוב ובחוסים הנמצאים בסביבתנו, ואיננו יודעים כיצד הם משמשים, והלימוד מעניין עוד יותר ממסכתות אחרות. החלק החסר הוא, המבוא לדברים, ההסבר הפשוט, וההמחשה של התמונות. והסיבה לכך היא, משום שיש דברים ומושגים שכל אדם חי אותם במובן הגמיש, ולכן כשניגש אל הלימוד אינו צריך הסבר על המושגים, ואפשר מיד להסביר את ההלכות לדוגמה, אם לומד הלכות מבשל, יודע מהו בישול של סיר על האש, ומהי 'קדרה על התנור', גם המושג 'שליש בישול' מובן מיד. או בהלכות ברכות, יודע מהו ירק ומהו עץ, מה הם סוגי הברכות. ובהלכות נזיקין, מהו שור, מהו גנב וגזלן, תשלומים ועוד, הכל ברור, וניגש ישר אל פרטי הסוגיא.

לעומת זאת בעירובין, המושגים אינם מובנים מאליהם, כל דבר צריך קצת להקדים הסבר, צריך להסביר מהו 'קרפף', ומהו 'רחבה', מהו מבוי, ומהו פרוץ במלואו, דיומדין, פסים, גזזטרא, זיזים, שכירות רשות, ועוד עשרות דברים, שאינם ברורים מאליהם, וגם מגידי השיעורים מסתפקים כיצד להסביר אותם בצורה מובנת למשתתפים. לכן כחלק מההיערכות לקראת התחלת הלימוד העולמי, אנו עורכים בס"ד רשימת המושגים מורחבת ככל האפשר, עם ביאור כל נושא בצורה קצרה וברורה, שכל לומד ומג"ש יוכל להשתמש בהם, לשזור הסברים בלימוד, כדי שהלימוד יהיה ברור לכל אדם. ועוד נוסף ברשימה זו, ביאור במה משתמשים היום בעשיית העירובים, דיני המחיצות, העמודים והחוטים, בצורה שהלימוד יוסף לעניין את השומעים גם אחרי סיום השיעור, כאשר יראו ברחוב עמוד של עירוב, ויזכרו בדברי מגיד השיעור.

בעקבות המצב נפתח קו לעידכונים
על שיעורים חדשים בעירובין
סיוורים לקבוצות שיעורנו בבני הזמנים (לפי הכללים)
הקרנות של מצגות ברחבי הארץ
חידונים ותשבצים לילדים, ועוד
מספר הקו - 0733-83-5563

האם יש צורך לברר על העירוב בישוב שמוקף בגדר

לאחר השיעור יצאנו אל קצה הישוב, ועברנו על גבולות העירוב. והנה כידוע ישובים באזור גוש עציון, אמורים להיות מוקפים בגדר, מחמת קירבתם לישובים ערביים, ואם כן לכאורה העירוב מהודר ביותר, כי כולו מגדרות מפוקחות ע"י הצבא, ואין שם בעיה כלל בנושא העירוב. אבל האמת היא שלא כל הישובים באזור מוקפים בגדר, יש ישובים פתוחים לגמרי, וסומכים בהם על תל המתלקט שיש בו הרבה בעיות, ועל עמודי חשמל עם לחיים שגם בהם מצוי לצערינו שהלחי אינו מתחת החוט וזה דבר שיכול לפסול את העירוב כולו. אבל גם בשושים המוקפים גדר, כגון בישוב זה שרואים מיד בכניסה שהישוב מוקף בגדר טובה, עם שער שסגור ברובו עם שומר שיושב כל היום, אם כן בזה נראה שאין טעם לערוך סיור על העירוב, וצריך לחפש סיור במקום אחר. בכל זאת כאשר מבררים אצל העוסקים בעירוב מגלים שיש אזור גדול שהישוב התרחב ואינו מוקף בגדר. בהזדמנות זו אנו רוצים לציין, דבר שנוגע גם להרבה מקומות אחרים, שיש אורחים שמתקשרים לשאול על העירוב בישוב ששכרו צימר, ואומרים שאין להם כל כך ספק אם העירוב טוב, כי המשכיר אמר להם שכל הישוב מוקף גדר, [וגם יש מי שבודק את כל הגדר כל שבוע], רק ליתר בטחון הם מתקשרים לברר במוקד העירוב. והמשיב יודע שרק בכניסה יש גדר, ורוב הישוב אינו מוקף כלל. אבל מה המשיב יכול לומר לשואל שבטוח שלא יתכן שהמשכיר טועה, הרי הוא גר במקום, והמשיב אינו גר במקום. יש מקרים שאנו נותנים לשואל לצאת להסתכל במקום מסוים ולגלות שאין גדר שלמה. אבל יש מקרים שאין ברירה ונותנים לשואל להבין לבד על מי הוא רוצה לסמוך בנושא כשרות מורכב כזה. עוד יש להוסיף שגם בתוך הגדר יש לפעמים בעיות נוספות של קרפיפות, בשטח יותר מבית סאתיים שאינו ראוי לשימוש. ואכמ"ל.

לכן בכל מקרה שמגיעים אל ישוב, צריך לברר את נושא העירוב אצל העוסקים בעירוב דוקא, ולא לפי דברי המשכיר או תושב מצוי, שבודאי ישב את מה שהוא סומך עליו.

חוט שקשור להתיכת ענף בראש העמוד

במהלך הסיור הגענו למקום שהיה פרטי שהוסיף עירוב לעצמו, לדרך חדשה שפתח אל ביתו, ועשה עמודים מברזל ולא חיבר עוד מוט ברזל בראש העמוד. על מנת לקשור את חוט העירוב בצורה שיהיה מעל העמוד ולא מן הצד, הוא מצא פתרון מיוחד, תקע חתיכת ענף עץ בתוך העמוד, וקשר את החוט מסביבו.

בפתרון זה יש חשש גדול מאוד, כיון שהחוט קשור מסביב, ואמנם אם הוא מסביב לענף, והענף צר יותר מהעמוד ברזל, יוצא שהחוט הוא מעל הברזל. אבל בהרבה מקרים החוט יכול לרדת מעט, כי אין משהו שתופס אותו שלא ירד [מלבד בליטה קטנה בעובי שני מילימטר], וברגע שהחוט יורד מעט, הרי הוא מן הצד, והוא נפסל. הבחורים התעניינו מאוד בפרטים ההלכתיים, והתבוננו היטב בראש העמוד, עד שהגיעו למסקנה שהחוט עדיין מעל הברזל, אבל ברור שזה יכול בקלות להיפסל, ויש חשיבות עליונה לעשות עמוד תיקני עם ראש מקצועי, כדי שלא יהיה מכשול גדול ח"ו.

עירוב חדש למלון בקיבוץ על החוף

במחלקת התקנת עירובין ברחבי הארץ עסקנו בשבוע האחרון בהתקנת עירוב בקיבוץ הנמצא באזור חיפה על חוף הים, ויש בו בית מלון שמשמש לציבור הדתי וגם בתקופות מסוימות לציבור החרדי, בשנה האחרונה התארחו בו בנות סמינר, והתקשרו שבוע קודם לכן לברר על העירוב, והתברר שאין כלל עירוב בקיבוץ זה, ואף בית המלון אינו מוקף בפני עצמו, זאת אומרת שלא ניתן לקחת שום דבר מחדרי האירוח על חדר האוכל הנמצא במבנה נפרד, וכן החדרים פרוסים במבנים נפרדים.

ברור הדבר, שבתות במצב כזה אינן יודעות כיצד להישמר מטלטול האסור, בפרט שהן רגילות במקום מגוריהן לטלטל ללא חשש. קשה להן להבדיל בין השכונה לבין מקום שאין בו עירוב, כי לא הורגלו לכך. ואם כן הבאת הבנות למקום כזה, הוא מכשול גדול באיסור חילול שבת רח"ל.

הנהלת הסמינר ביקשה להקים עירוב לאותה שבת, והביאו לשם אברך שאחראי על עירוב באזור חיפה, ולאחר מאמץ רב עשה להם עירוב זמני לאותה שבת. בתקופה האחרונה פנה משגיח הכשרות, אדם מסור וירא שמים, אל הנהלת המלון ושידל את המנהל להקים עירוב כדי לתת כשרות גם בשאר הצרכים של אדם שומר שבת. בעקבות זאת בתחילה הוא פנה לאיש תחזוקה שיתן הצעת מחיר לביצוע העבודה, אותו אדם הגיע והציע את השירות אבל שנין שאינו יודע מה צריך על פי הלכה, אלא שהוא מוכן לעשות כל דבר כפי

קדושת בתי מקדש מעט

בהכוונת הגרמ"מ לובין שליט"א

דבר המערכת

ליראה את שמך, ומצפים תמיד לישועת הכלל והפרט. אלא רק באנו לעורר ולהתעורר את שכמונו ואחרים, ולחזק את "בדקי הבית" - בתי כנסיות ובתי מדרשות ה"מקדשי מעט" שעוד נותרו לנו בימי גלותנו.

ונביא את דברי מרן החפץ חיים זיע"א בספרו 'זכור למרים' (פי"ח בסופו) וז"ל: "ונרגיל עצמנו להיות זהירים בקדושת בית המדרש ובית הכנסת שהם לעת עתה מקדש שלנו, כמו שנאמר (יחזקאל י"א ט"ז) ואהי להם למקדש מעט, ויהיה תיקון בזה על העבר". ומסיים שם הח"ח: "ואז קרובה ישועת ה' לבוא ולשלוח לנו משיח צדקנו, ונשוב לארצנו במהרה בימינו" עכ"ל"ק.

ונמצא מבואר בדבריו שכשמתחזקים בקדושת הבתי כנסיות והבתי מדרשות, א. זה מתקן את החטאים שבגללם נחרב בית המקדש. ב. יש בזה תועלת גדולה לקרב את בנין בית המקדש והגאולה השלימה.

ויה"ר שבזכות ובכוח הציבור המתחזק לשמור על קדושתם הרמה של הביכנ"ס והביהמ"ד נזכה בעגלא דידן לגאולה שלימה ואמיתית.

נמצאים אנו לצערנו עדיין בעיצומם של 'שלושת השבועות', ימי "בין המצרים", ימים אשר בוכים ומבכים את החיסרון העצום והנורא שאין לנו בעונותינו עדיין את בית המקדש!! ומי לא רוצה את בית המקדש?? מי לא מייחל מקווה ומתפלל שלוש פעמים ביום: 'ותחזינה עינינו בשובך לציון ברחמים'???

כולנו רוצים!!!

כולנו רוצים שייגמרו הצרות והייסורים, האסונות, והכאבים. כולנו רוצים להיות רצויים לפני הקב"ה ולחזור בס"ד לבית ה', ללא חשש 'סגירה'..

אך השאלה היא מה אנו עושים בשביל כל זה??

על מה אנחנו מוכנים 'לוותר' כביכול, בשביל שבית המקדש השלישי ייבנה, וניגאל כבר מכל סאת הצרות והייסורים העוברים עלינו תמיד?

והנה, רבותינו גדולי ומאורי הדור הורו פה אחד: צריך חיזוק גדול בכל מה שקשור לקדושת בתי מעט!

חד משמע!!!

וחלילה וחלילה לא באנו לייאש את 'עמך ישראל' החפצים

בירור ההלכה

ע"פ הגרמ"מ לובין שליט"א, נערך ע"י הרה"ג ר' אברהם קסלר שליט"א

סעודת מצוה

ג. לענין סעודת מצוה [שאינה בפת וקטנית בלבד] כ' המ"ב (סקי"ט) דהנהגים להקל לעשות סעודת סיום הש"ס בבית המדרש מפני שאין להם מקום אחר מרוח לזה אין למחות בידם דיש להם על מי לסמוך ועי"ש בשעה"צ שצירף השיטות דמועיל תנאי וא"כ בארץ ישראל דוקא בידוע שהתנו על בית הכנסת זה, עוד יש להעיר דגם שהותר סעודת מצוה מכל מקום שיחה בטילה לא הותר ובהרבה סעודות מצוה הוא מכשול לשיחה בטילה, ובפרט כשיש גם עזרת נשים.

בית הכנסת לזמן

ד. התנה להתפלל עד זמן פלוני ואח"כ לא יתפלל בו כלל אין קדושת בית הכנסת עליו, אך לענין קלות ראש המובא בסעיף א' ראוי להחמיר כל זמן שמשמש לבית הכנסת (בה"ל ד"ה להשתמש), אך אם שכרו בית והזמינוהו לבית הכנסת כל משך השכירות יש בה קדושה כל משך השכירות (בה"ל סי' קנ"ד ד"ה השוכרים).

מקום שלא נתיחד לתפילה

ה. בתים וחצרות שמתקבצים בהם להתפלל באקראי אין בהם שום קדושה, (שו"ע סי' קנ"ד ס"א), וכן בית שדרים בו אפילו מתפללים בו תדיר אין ע"ז שם בית כנסת כיון שאינו מיוחד לתפילה בלבד, (מ"ב שם סק"ב), וכן אולם שמחות שנבנה סמוך לבית הכנסת אף על פי שגם מתפללים בו תדיר אין עליו קדושת בית הכנסת.

דין בית הכנסת שנבנה על תנאי

נתבאר בגמרא ובראשונים דבית הכנסת שנבנה על תנאי אין התנאי מועיל להתיר כל דבר, וישנם דברים שנחלקו בהם הראשונים אם מועיל התנאי ונבאר מה שעולה לדינא על פי פסקי המ"ב בס"י קנ"א.

קלות ראש

א. אפילו אם בשעת בנין בית הכנסת התנו עליו להשתמש בו מכל מקום אסור בכל אופן תשמיש מגונה כגון זריעה וחשבונות גם של יחיד ושחוק והתול ושיחה בטילה ומרחץ ובורסקי ובית הטבילה ובית הכסא ואפילו בחורבן אסור.

אכילה ושינה לצורך ענים

ב. לענין אכילה ושתיה ולהכנס מפני החמה או מפני הגשמים דעת השו"ע שאין מועיל תנאי אלא כדי להשתמש אחר חורבנו ודוקא בבית הכנסת שבחוץ לארץ.

ולהרמב"ן ודעימיה מועיל התנאי גם בבנינם וגם בארץ ישראל אם הוצרכו להאכיל עניים או להשכיבם לפי שעה, וכתב הבה"ל (ד"ה אבל) דאפשר שיש להקל בזה, אלא דצריך לברר אם נעשה תנאי בשעת בנין הבית הכנסת, ובחוץ לארץ כ' המ"ב (סק"ה) דגם כשלא התנו בפירוש במקום הדחק אין להחמיר.

פניני מקדש מעט

מתוך הספר 'מקדש מעט' להגר"נ גשטטר זצוק"ל

פתח דבר:

ישנם ארבעה 'אבות נזיקין' שבהם תלוי סיבות הזילזול בחומרת עוון שיחה בביהכנ"ס ובשעת התפילה.

א. אי ידיעת עצם האיסור.

ב. אי ידיעת חומרת האיסור.

ג. העדר התאמצות להימנע מהאיסור.

ד. ההימצאות בחבורות המזלזלות באיסור.

הסיבה הראשונה - שייכת למיעוט מן האנשים.

הסיבה השנייה - מצויה להרבה מן האנשים, החושבים את זה למידת חסידות. ואינם יודעים שאפשר להיכשל בזה באיסורים מן התורה!

הסיבה השלישית - נמצאת לצערנו אצל רבים רבים, שהתרגלו לדבר

בביהכנ"ס ונעשית להם כהיתר, ר"ל.

הסיבה הרביעית - שכיחה מאוד.

שהאדם מפחד שייראה כחסיד שוטה הנמנע למדבר בתפילה, ועי"ז אינו שם על לב שנהיה חבר לכת של חוטאים ומחטיאים את הרבים!

אלו הם 'ארבעה אבות נזיקין' שתולדותיהם כיוצא בהם, והצד השווה שבהם: שכולם דרכם לילך ולהזיק בנזק התלוי ב'ביטוי שפתיים'.

וכל זה מלבד האיסורים של לשון-הרע ורכילות וליצנות. שבהם כבר האריך הח"ח ז"ל בספריו.

שדיבורנו רק מהאיסור של דיבור בבית הכנסת דברי חולין, והאיסור לדבר בשעת התפילה בכלל.

ויהי רצון מלפני אבינו שבשמים שלא יאמר פינו דבר שלא כרצונו, אמן.

קוראים כותבים

וניירות טישו משומשים על הספסלים או על הרצפה.

פשוט וברור שאותם אנשים לא ינהגו כך בסלון ביתם. ויש במעשיהם משום בזיון בית הכנסת, ופשוט שהדבר אסור ע"פ ההלכה.

הר"ר מיכאל בלייכר שליט"א

מדוע ישב ר' עוזר דרורי זצ"ל בספסל האחורי של בית הכנסת?

הנה הגליון יו"ל לע"נ הרב דרורי.

יש לציין שהרב דרורי זצ"ל בבית הכנסת 'משכנות יעקב' ישב בסוף בית הכנסת, כנראה בכוונה תחילה, וכל מי שדיבר בשעת התפילה העיר לו על כך, ולא חש על כבודו. והעיר אפילו לאנשים מבוגרים ממנו, וראוי שיצא גיליון כזה על שמו.

הר"ר יוסף אביטבול שליט"א

לדאבונו, בעקבות מגפת הקורונה, נסגרו בתי הכנסת ובתי המדרש בכל העולם היהודי. כנראה שבכל מהלך ההיסטוריה של עם ישראל לא אירע דבר כזה.

כעת זכינו שבתי הכנסת נפתחו מחדש וברור לכל שעלינו להתחזק ביתר שאת בעניין כבוד בית הכנסת ובית המדרש. ישנם דברים רבים הטעונים תיקון כגון, נושא הדיבורים בשעת התפילה ונושא הטלפונים. וכבר התריעו על כך רבים.

אולם ישנה עוד תופעה שמצויה אמנם רק במיעוט מבתי הכנסת אבל גם עליה יש ליתן את הדעת ולתקן את הטעון תיקון כדלקמן:

בחלק מבתי הכנסת, ניתן לראות אנשים הלומדים בבית הכנסת ומשאירים על השולחנות את כוסות השתייה שהשתמשו בהם ואינם מפנים אותם לאשפה. כמו כן יש המשאירים בדלי סגירות על הרצפה

מחזקים ומתחזקים

קריית ספר - בית הכנסת בית ישראל

בקהילת בית ישראל בראשות הגר"א ברמן שליט"א בקריית ספר נתלה מכתבו של הרב שכתב שיחד עם השמחה העצומה שאנו זוכים לחזור לבית כנסת אחרי זמן מרובה כל כך חייבים להתחזק במורא מקדש ולא יתכן שנשאיר כמו לפני חודשיים, והביא מהילקוט שמעוני בתהילים (רמז תרנט) לגבי בית הכנסת וז"ל אמר ר' יוחנן המתפלל בתוכה בעולם הזה כאילו מתפלל בבית המקדש וכו', ועוד הביא מספר נועם המצוות (לר' נפתלי הירץ קרצמר זצ"ל) שכותב שהשכל נותן כי החיוב עלינו לכבד את בית המדרש הוא עוד יותר מבית המקדש משום שבבית המקדש המורא קיים בפשיטות ומשא"כ בבית הכנסת שצריך לעוררו, וסיים שצריך לעשות משהו בכדי שהחיזוק ימשיך, והציע שיתחזקו בקיום דברי המשנ"ב בהקדמה לס' מ"ו בהנהגה הנצרכת בכניסה לבית המדרש וז"ל קודם בואו לבית הכנסת בעוד שהוא עדיין בחצר בית הכנסת יאמר בבית אלוקים נהלך ברגש, וירגיש וירתע עצמו בהכנסו לבית הכנסת מרוב פחדו וימתין וישהא מעט ויאמר ואני ברוב חסדך אבא ביתך אשתחוה אל היכל קדשך ביראתך ואחר כך יכנס, ע"כ. ועל ידי קיום דברי המשנ"ב הנ"ל כל ההרגשה שלנו תשתנה כלפי בית הכנסת ובית המדרש.

חיזוק בקהילת חסידי רחמסטריוקא בחפציבה

בביהכנ"ס של קהילת רחמסטריוקא בחפציבה נתלה שלט גדול ומהודר עם חתימות של מספר מכובד מאנשי הקהילה שקיבלו על עצמם להתחזק לא לדבר דברים בטלים בבית הכנסת, הדבר מעורר חיזוק לכל מי שנכנס למקום.

מבצע חיזוק בקהילת 'דגל התורה' אלעד

בקהילת 'דגל התורה' באלעד הכריזו על מבצע תקדימי: כל מי שילמד את סימן קנ"א העוסק בהלכות קדושת בית הכנסת שו"ע עם המ"ב, יחזור יסכם ויבחן - יזכה במילגה נאה.

חיזוק בקהילת 'פעולת צדיק' ב"ב

הגאון ר"י רצאבי שליט"א תיקן לבני קהילתו עשר תקנות חדשות לחיזוק כבוד וקדושת בתי הכנסת, ביניהם האיסור להשאיר פלאפון רוטט, וקריאת העלונים בשעת התפילה. התקנות נכתבו בהתייעצות עם הציבור, ראשי הקהל, ות"ח נוספים. מהם יראו וכן יעשו.

קריית ספר - בית הכנסת שירה חדשה

בקהילת שירה חדשה בראשות הגר"א קלרמן שליט"א בק"ס נתלה מכתבו של הרב המעורר לחיזוק במורא מקדש והעתיק מהמשנ"ב בהקדמה לס' מ"ו שכתב "קודם בואו לבית הכנסת בעודו בחצר בית הכנסת יאמר בבית אלוקים נהלך ברגש וכו', וסיים ומן הראוי שכל אחד יחזק עצמו בהרגשה זו שנמצא במקום קדוש שלא מגיעים אליו ח"ו שבביל קלות ראש ושיחה בטילה.

דף התקנות של הגר"י רצאבי

לעילוי נשמת מזכי הרבים

הגה"צ רבי יהודה אריה בן רבי יעקב שכטר זצ"ל

והרה"ג רבי עוזר בן רבי שלמה זלמן דרורי זצ"ל

להשתתפות בהוצאת העלון 052-7101970

שיעור רבינו הגאון רבי מנחם מנדל לובין שליט"א

מרא דאתרא רמת אהרן בני ברק

בענין יציאה במסיכה בשבת

תתכלך בדם נדותה אסור לצאת בו אם לא יהא סינר עשוי כעין מלבוש אבל אם קושרתו כדי שלא יכאב לה הדם ולא תצטער מותר לצאת בו ע"כ, ומבואר בטור דהא דאצולי מטינוף ה"ה משוי ואינו בכלל מלבוש היינו דווקא כשאינו מלבוש גמור אבל מלבוש גמור לא אכפ"ל דעשוי לאצולי מטינוף, ומקורו בהג"מ (ט' ט') בשם סה"ת ע"ש.

ומבואר שהגדרת מלבוש גמור בזה היינו שהוא מלבוש בין מלפניה ובין מלאחריה [משום צניעות] אבל אם הוא רק לאחריה אינו מלבוש ואסור, דדרך מלבוש גמור הוא רק בעטוף מב' צדדים, ובלא"ה שרי רק אם בא להציל מצער ולא בבא לאצולי מטינוף, [ולדברי סה"ת דרך מלבוש הוא רק בעוטפו מב' צדדיו עניבה לא חשיב מלבוש ואולי שרי מצד תכשיט שבא לנוי].

ובב"י (ס"ס ש"א) כתב מהגמ"ר דאסור לנשים ליתן מכסה על ראשם כדי שהגשמים לא יפלו עליהן ע"ש, והיינו משום דלא בא אלא להגן עליהם מהגשם ולאצולי מטינוף, והק' הב"י מהא דאיתא בגמרא דשרי לצאת בשק מפני הגשמים ותי' דאינו לובש השק להציל בגדיו אלא להציל גופו שלא יזק מחמת לחות המים [שיתקרר] ע"כ, ועוד מביא מהאגור ע"ש, ותמה הב"י ואיני יודע מה החילוק ואולי שכשהוא תפור בבגד ה"ה מגין על העורף מפני הקור אבל בקשור ברצועות אינו מגין מפני הקור, והב"י כתב ליישב דכיון שהוא דרך מלבוש שרי בכל אופן ככובע וזהו טעם ההיתר בלבישת שק, ולפי"ז שרי ליתן כובע גדול של לבד אע"פ שתכלית הכובע לאצולי מטינוף כיון שהוא מלבוש גמור, וכיפה שאינה עוטפת טוב את הראש ואינו דרך מלבוש צריך טעם להיתר לבישתו בצאתו ואפשר דכיון שדרך לילך עמו תמיד ה"ה בכלל מלבוש.

וכן פסק הרמ"א (סי"ד) וז"ל דבר שהוא דרך מלבוש אפילו אם אינו לובשו אלא משום אצולי מטינוף מותר לצאת בו בשבת ע"ש, ואם אינו לבישה בעיטוף אי בא לאצולי מטינוף אסור ואי לאצולי מצער שרי וכנ"ל.

ומעתה בענין יציאה עם מסיכה לרה"ר, הנה לכא' כל מניעת נזק הוא בכלל אצולי מצער ועל כן לבישת מסיכה על הפה למנוע חולי ה"ה כמוך דשרי מטעם מלבוש, ואין חילוק בין חשש רחוק לדבר מוכרח דמשמע דשרי גם בסוף ראיתה שאינה יודעת כלל שיהיה דם, ואף שאינו מניח במקום הנזק הרי כך הוא גם במוך לנדה שאין הצער במקום הנחת המוך אלא הניחה המוך במקום יציאת הדם שלא יבוא למקום אחר ויצערה וכמניח מוך בחוטמו שלא ינטוף משם דם ויצערו דשרי מטעם דחשיב מלבוש.

מניעת היזק מאחרים

והיו שדנו אי למנוע שלא יזיק לאחרים מתיר להוציא, ובאמת בענינו א"צ לזה שהמסיכה מגינה על האדם שלובשה ושפיר שרי [וגם למי שיש לו נוגדים שטוענים שאין חשש שינזק מ"מ גם לטענתם אחר תקופה משתנה], וכן דנו באופן שמניח המסכה רק על הפה, ונראה דאדרבה עיקר החשש לינזק הוא בפה שאין מגינים טבעיים כנמצא בחוטם שיש שם שערות המונעות ונמצא שהמסיכה מגינה בכניסת האויר לפה, ואף שאינו מגין לגמרי שפיר חשוב מלבוש.

ובעיקר הענין אי מניעת נזק לאחרים מתיר מצינו בכמה דוכתי, ראשית איתא במתני' (נד:) דתרגולין אסורים לצאת ברצועה שברגליהן והן לצורך שלא יזיקו וברש"י שם כ' דאיסורו מדרבנן דלמא אתי למישלף, ומשמע דאין בזה איסור הוצאה דאורייתא, וכן מבואר בדין זכרים יוצאים לבובין (נב:), שקושרין הזכרים שלא יעלו על הנקבות, ובחידושי הר"ן כתב דטעמם כדי שהנקבות לא יתעברו ומבואר דשרי לצאת עם הבהמה בקשר כזה שלא יזיק ולא חשיב הוצאה מדאורייתא.

הנה אחד ממלאכות שבת היא מלאכת הוצאה, והראשונים כתבו שהיא מלאכה גרועה דלא ניכר בזה כלום ועכ"פ חומרתו כשאר המלאכות.

והנה היוצא מביתו לרה"ר ודאי אין צריך להסיר בגדיו ממנו דלא חשיב כהוצאת בגדים כיון שהן בטלים אליו וכשם שיציאת עצמו לא חשיבא הוצאה ה"ה כל הטפל אליו לא חשיבא הוצאה, ועיין לשון הרמב"ם שהביא השו"ע (ש"א ז') כל היוצא בדבר שאינו תכשיט ואינו דרך מלבוש והוציאו כדרך שרגילין להוציא אותו דבר חייב ע"כ, ומבואר דכל דבר שהוא מלבוש או תכשיט שרי לצאת בו.

ונבוא לדון איזה דבר מדאורייתא בכלל מלבוש ותכשיט [ויש מן הדברים האסורים מדרבנן ואנו דנין כעת באיסור דאורייתא], והנה תכשיט אינו דווקא דבר העשוי להתקשט בו, כמבואר במשנה דשרי ליתן פלפל וגרגיר מלח בפה כדי להעביר את ריח הפה ולצאת בו והיינו דאע"ג דאינו לבוש ואינו לקישוט ומ"מ כיון שבא לשמש את האדם בטל אליו וחשיב מלבוש.

דין אצולי מטינוף

והנה בדברי הראשונים מבואר דלאו כל מידי חשוב משמש את האדם, דהנה איתא בגמרא שבת (י"א ע"ב) תני חדא לא יצא הזב בכיסו ואם יצא פטור אבל אסור ותניא אידך לא יצא ואם יצא חייב חטאת, אמר רב יוסף לא קשיא הא רבי מאיר הא רבי יהודה [דפליגי שם לעיל אי חייט היוצא במחטו וכן כל אומן בכליו חייב או פטור] אמר ליה אב"י אימור דשמעת ליה לרבי מאיר במידי דלאו היינו אורחיה במידי דהיינו אורחיה מי שמעת ליה, דאי לא תימא הכי אלא מעתה הדיט שחקק קב בבקעת בשבת לרבי מאיר הכי נמי דלא מחייב, אלא אמר רב המנונא לא קשיא כאן בזב בעל שתי ראיות [דצריך את הכיס לבדוק אי רואה ראה ג' שנעשה זב גמור] כאן בזב בעל שלש ראיות, מאי שנא זב בעל שתי ראיות דחייב דמיבעי ליה לבדיקה זב בעל שלש נמי מיבעי ליה לספירה [אם אותו היום נקי והוא יום א' לספירת ז' נקיים] לא נצרכא אלא לבו ביום, והא מיבעי ליה כדי שלא יטנפו כליו, אמר רבי זירא האי תנא הוא דאמר כל אצולי מטינוף לא קא חשיב וכו' ומסיק דהוי הוצאה אלא דהוי מלאכה שאין צריך לגופה, ע"ש, ומבואר עכ"פ בגמרא דאע"ג דעשוי לאצולי מטינוף אינו סיבה להתבטל לגופו וכל הנידון אי חשיב דרך הוצאה להתחייב.

ולקמן (שבת ס"ד ע"ב) תנן דשרי לנדה לצאת עם מוך שהתקינה לנדתה, ופרש"י דהם יספג כדי שלא תטנף, והקשו התוס' דסתרא למשנ"ת בסוגיא דף י"א דאצולי מטינוף חשוב הוצאה וכה"ק הראשונים, והיינו דאע"ג דלא היה נידון בגמרא אי דבר הבא לאצולי מטינוף חשיב מלבוש או לא אלא הנידון היה רק אי סגי בשימוש זה להחשיבו למלאכה מ"מ קשה אמאי לא הותר לזב להוציא את המוך מטעם שהוא מלבוש לו כיון שהוא נצרך לו וכדמצינו במוך לנדה [וכן משמע בר"ן דאין משמעות בגמרא דאצולי מטינוף לא חשיב מלבוש אלא דדברי הגמרא הן רק אי חשיב שימוש להגדירו מלאכה], ותירצו התוס' דאה"נ דבר הבא לאצולי מטינוף לא חשיב מלבוש ומשוי הוא ועובר עליו משום הוצאה ושאינו מוך של נדה שגורם שלא יפול הדם על בשרה וייתייב עליה ונמצא מצערה, וכ"ה בשו"ע.

ונפיק לדינא דשרי לאדם לצאת עם בגד שלא ינגף ויצטער וכיוצ"ב וכן לינצל מהקור ומותר לכרוך בגד על מכה שלא ינגף ואע"פ שאינו חשוב מ"מ כל שבא להצילו שרי, והוכיחו הראשונים מקושיא הנ"ל דההיתר הוא דווקא בבא לינצל מצער הגוף גמור אבל לינצל מלכלוך של גופו אין לזה די חשיבות להחשיבו מלבוש.

מלבוש גמור לאצולי מטינוף שרי והגדרתו

והנה הטור (סימן ש"א) כתב אשה נדה שקושרת בגד לפניה שלא

אכן חסם שבפיה איתא בברייתא (נג). דאסור והרי כתב הרמב"ם דהחסם לא בא רק למונעה שלא תאכל אלא שלא תנשוך ואי נמא דאיסורא דהתם הוא דאורייתא צריך לחלק בין הדברים, ועכ"פ אי נעשה בכדי שלא יזקק הוא כבמסכות ודאי שרי.

דילמא אתי למישלף

וכל דברינו הוא באיסורא דאורייתא דהכא שרי מטעם שהוא מלבוש כאצולי צער, אכן מצינו שאסרו חכמים להוציא דבר שיש בו חשש שמא ישלפנו, ואינו גזירה על כל פרט ופרט אלא גזירה כללית בכל גווי דשייך חשש זה וכמבואר בלשון הרמב"ם (פ"ט ה"ה) וז"ל זה הכלל כל היוצא בדבר שאינו מתכשיטיו ואינו דרך מלבוש והוציאו כדרך שמוציאין אותו דבר חייב, וכל היוצא בדבר שהוא מתכשיטיו והיה רפוי ואפשר שיפול במהרה ויבא להביאו ברשות הרבים, וכן אשה שיצאת בתכשיטין שדרכה לשלוף אותן ולהראותן הרי אלו פטורין ע"כ, ומבואר דאין צריך לגזור על כל חפץ וחפץ אלא כל דבר ששכיח שיפול ויטלטלו אסור מדרבנן, וכן מבואר בגמרא (נג). גבי מרדעת של חמור דתנן שאסור לצאת עמה ופריך בגמרא היכי דמי אי אינה קשורה כלל פשיטא דשרי דהרי איכא חשש דלמא אתי לאתויי וא"צ לאשמועינן במשנה ותיצאו דאתא לאשמועינן דצריך קשירה בער"ש, ומבואר דאפילו אי לא תנן דגזרו ע"ז ה"ה בכלל הגזירה.

והיה מקום לדון דלא גזרו אלא במידי ששכיח שיפול דחיישינן שאחר הנפילה לא יחזירו עליו אלא יטלטלו ד"א ברה"ר, אבל לא גזרו שיסיר מדעתו את הדבר מגופו ויטלטלו, אכן נראה דעכ"פ בדבר דאיכא חשש שיסירו ממנו בלא כוונה ודאי הוא בכלל הגזירה דרבנן, והא דמבואר בגמרא בקמיע מומחה דשרי וכ"ה בשו"ע, והטעם דלא חיישינן שמא יסירו ממנו כיון שרוצה את הסגולה שבזה [ואף אם יהיו אנשים שמסירים לפעמים את הקמיע מ"מ כל המקפיד שלא להסירו שרי ליה להוציא], מ"מ היינו דווקא מעין קמיע שרוצים בו כל עת ואינו מפריע כלל, משא"כ דבר שמפריע לאדם מאד בדיבור וגם בנשימה ופעמים שמסירו בלא שימת לב נראה שהוא בכלל הגזירה שמא אתי למישלף, ואף אם אינו מסירו לגמרי אלא שפעמים מניחו על סנטרו שכבר אינו מלבוש שהרי אינו מונע ממנו את הנזק הוי הוצאה.

אי גזרו דלמא שלפא באופן שלא יהיה איסור דאו' בהוצאתו

והנה כתב הב"ב בשם האגור יש אוסרים לצאת בבתי ידים מפני הצינה שמא יפלו מידו אך אם קשורים בקשר של קיימא שרי דאין חשש שמא יפלו, ובשם שבלי הלקט כ' אע"פ שכעין מלבוש חוכך להחמיר לפי שאין יכול למשמש בבגדיו ולעשות מה שצריך עם הבתי ידים ולמשמש בבשרו מפני כינה או פרעוש ושמא ישכח וילך ד"א ברה"ר, אך אם תפרן בער"ש או קשרו קש"ק שרי, ובשו"ע כתב דמעיקר הדין שרי ויש מחמירין וראוי לחוש לדבריהם אא"כ קשורין או תפורים ע"כ.

ובט"ז כתב דמש"כ או קשרן תמוה הרי זה משוי דאינו בטל לבגד, ושמא חשיב שמאריך השרוול [ועיין כע"ז בביה"ל בסכ"ג בכובע התפור במעיל דרק אם קושרו שרי]. והקשה הב"ח דאמאי לא שרי בקשר שאינו של קיימא והרי כיון שקשור לא יטלו, ותי' הא"ר דכיון שאינו ש"ק לא בטל לבגד.

והגר"א ג"כ תמה מאי מהני קשירה ומ"ש מטלית שאינה מצויצת כהלכתה דחייב ולא מהני מה שקשור להתיר, וה"נ בבתי ידים, ובביה"ל הביא תי' בשם כמה אחרונים [ונהר שלום ותו' שבת] דאף שאינו בטל אמנם כיון שאם מוציאים באופן שהן קשורים אינו עובר על דאורייתא דהרי אינו כדרך הוצאה ורק איסור דרבנן, ובזה לא גזרו שמא יצא שלא כדרך [ובקשר שאינו ש"ק חיישינן שמא יותר הקשר מאלין], והוסיף הביה"ל דבד' האחרונים הנ"ל שלא תירצו כן מ' דחשיב הוצאה כדרך, ומשמע דפשיטא למשנ"ב [ולא נחלקו האחרונים בזה ולכן ביאר פלוגתתם כנ"ל] דהיכא דאפי' אם יוצאים הוי שלא כדרך לא גזרו בהא דלמא אתי למישלף [דהוי גזירה לגזירה], ובאמת דעת האחרונים דהוצאת הכפפות בדרך זו חשיב דרך הוצאה הוא מחודש, דציצות י"ל דהוי כדרך דכך הוא צורתן לעולם אמנם הכפפות אין זה מקומו לעולם, וצ"ע, ועכ"פ מבואר בבה"ל דאם החשש על הוצאה שלא כדרך לא גזרו.

ויש לדון במי שמוציא מסיכה כשמונח על סנטרו אי איסור הוצאתו דאורייתא דלכא' הוי כלאחר יד וא"כ י"ל דלא גזרו שמא יעשה מלאכה כלאח"י וכנ"ל, ואפשר דכיון שיש שהולכים כך הרבה הוי דרך הוצאה מדאורייתא, [א.ה. וכמוציא טלית מצויצת שלא כהלכתה או כמרזב דמשמע דחשיב דרך הוצאה], וצ"ע, ולדידן אם החשש שמא יוציא בידו לכו"ע אסור, ואם החשש הוא רק שיוריד למטה ענין זה תליא במשנ"ת דשמא דכיון שרגילים כך הוי הוצאה כדרך ויחייבו אותו.

מסקנת הדברים במסיכה

ולמסקנת הדברים, מדאורייתא שרי ללבוש המסיכה אלא דמדרבנן איכא גזירה שמא אתי למישלף, וע"כ במקום שיש עירוב טוב גם אלו שנוהגים שלא לטלטל על סמך עירוב יש מקום להקל.

מסיכת שקף

ובמסכת שקף, אין לטעון דכיון שהוא עשוי מחומר קשיח ואינו דרך מלבוש אין היתר, דכבר נתבאר דאין להתיר במסיכה מטעם מלבוש שהרי אינו מלפניו ואחריו אלא מטעם שמגין על גופו וה"נ שקף מגן עליו [ואם היו הולכים עם שקף להגן מרוח וקור שרי], אלא דכיון שהגנתו מפוקפקת אין להקל בזה, ואין לטעון מצד פקו"נ שהרי יכול לישאר בבית, ואם צריך לצאת שילך עם צעיף שהוא דרך מלבוש ולא שייך גביה גזירה שמא אתי למישלף שהרי הוא מלבוש גמור וכמו דשרי ללבוש סוודר בקיץ ואין גזירה שמא יורידו [ורק צריך לזהר שלא יורידו].

בעיקר דין אצולי צער צ"ע בדעת המחבר והנפק"מ במסכת שקף

נתבאר לעיל דכל דבר שבא להציל מצער הגוף אע"ג שאין לו תואר בגד ה"ה בטל לאדם ומקרי מלבוש, ואם בא להציל מטינוף לא מקרי בגד אלא אם עטוף בזה.

ויש לעיין מדאיתא בטור ושו"ע (סי' ש"א סכ"ב) יוצאים במוך וספוג שעל המכה לפי שהם מרפאים הילכך הוי כמו תכשיט וכו' אבל אסור לכרוך חוט או משיחה על המכה לצאת בו, דכיון שאינם מרפאים הוו משוי, אבל באגוד שכורך על הרטייה שלא תפול מעליו, יכול לילך בו וקושרו ומתירו ע"כ, ומבואר דאסור לכרוך על המכה כיון שאינו מרפא ואע"ג דבא להגן על המכה, אבל אגוד שבא להגן על הרטייה שמרפאת שלא תפול שרי.

עוד כתב (שם סעיף כ"ח) מי שיש לו מכה בפיסת רגלו וקושר עליה מטבע להגין שלא ינגף ברגלו וגם הוא מרפא, מותר לצאת בו ע"כ. ומשמע דאע"ג שבא להגן אי אין בו משום רפואה אסור לצאת בו.

והגרעק"א וכל האחרונים תמהים מהא דכתב השו"ע (סי"ג) דשרי לנדה ליתן מוך שהדם לא יצעה [שהדם יתייבש ותקלפו ותבוא לצער] ומבואר דצער לחודיה מתיר.

ובשו"ע (סעיף נא) כתב מותר לצאת במצנפת שתולים בצואר למי שיש לו מכה בידו או בזרועו, וכן בסמרטוטין (פי' חתיכות בגד בלוי) הכרוכים על היד או על האצבע שיש בו מכה. וכתב המג"א דה"ה בכרוכים על המכה, ובלבושי שרד הק' דמבואר במג"א לעיל (סקל"א) דרק במרפא שרי וסמרטוטין דאין מרפאין אסור, ואיך מתיר כאן בסמרטוטין הכרוכים על המכה.

ובפמ"ג ביאר דלא סתרא וכו' דכללא הוא דאם הוא דבר חשוב לא שרי אלא אי יש לו שימוש חשוב, אבל אם אינו חשוב סגי באצולי צערא וע"כ חוט או משיחה ומטבע לא שרי אלא במרפאים, דהיכא שמרפאים שרי ג"כ בחשובים, אבל בסמרטוטים וכיוצ"ב שאינו חשוב שרי גם בלא שמרפא אכן זהו דווקא בדבר שאינו חשוב.

ועכ"פ לדברי הפמ"ג יש לדון בדבר חשוב ואצולי צערא לא יתבטל, ומעתה יל"ד במסכת שקף גדול שמא הוא חשוב טפי ולא שרי באצולי צערא.

אמנם במשנ"ב בסעיף כ"ח (ס"ק ק"ח) מבואר דבאמת הוא מחלוקת וקי"ל בכ"ז להתיר באצולי צערא, [אכן לדבריו קשה הסתירה בדעת השו"ע וכנ"ל] ועי"ש במשנ"ב שסיים דטוב ליקח דבר שאינו חשוב דבזה דעת הפמ"ג דשרי לכו"ע וכנ"ל.

דבר דבר דבר דבר

מראות מרן רשכבה"ג רבנו אהרן יהודה ליב שטיינמן זצוק"ל | גליון מס. 46

עבודת יהודה אהרן מרן זצוק"ל

ותציג בפניו את העניין למחרת נכנסנו לביתו של רבינו מרן הגר"ש זצוק"ל היינו שם הגאון רבי צבי אליאך הגאון רבי ברוך שפירא הרב אברהם זיבלד ואנוכי והעלנו לפני מרן זצוק"ל את הדברים מרן הגר"ש זצוק"ל ביקש לשמוע מה בדיוק הורה לנו מרן רה"י זצוק"ל, שבנו לבני ברק ושמענו ממרן זצוק"ל את דעתו במדויק, ושבנו עם הדברים מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל שמע את הדברים ואמר אם זה מה שחושב ראש הישיבה אני מצטרף לדעתו.

כמובן שמאותו הרגע לא היו לנו שום ספקות, באופן מידי הודענו למטה הפעולה שכבר חילק ציוד ברחבי הארץ וסיים את הדפסת החומר והפצתו בכל המקומות להחזיר את הציוד. הוא היה צריך להודיע לקבוצות על הביטול זה לא היה פשוט היה זה סמוך ממש לבין הזמנים וחלק מהבחורים כבר נסעו לביתם זה היה רגע שלא שוכחים עמדנו שם בסמטת חנן בירושלים לפני הבית ששימש כחלופית כשדמעות בעינינו דמעות שמחה של אשרינו מה טוב חלקנו שמרן ורבנן גדולי ישראל מכוונים את דרכנו, והנוטל עצה מהזקנים אינו ניזוק, וכבר באותו רגע דמעות של געגועים למפעל אדיר לו היינו שותפים עשרות שנים.

השמועה מראש על מהות הנשמה

שמעתי ממרן רה"י הגר"א זצ"ל שטיינמן זצ"ל שמרן החזון איש זצ"ל היה שרוי תמיד בשמחה. ועוד שמעתי ממנו שאמר על המקובל הסנדלר רבי משה יעקב הכהן רביקוב זצ"ל, שתמיד ראו עליו שהוא שמח. ובמענה לשאלתנו הסביר מרן רה"י שדבר זה מוכיח על טוהר נשמתו וכלשונו אז די נשמה איז ריין שאדם שנשמתו נקיה וטהורה שרוי תמיד.

עובדים למי יהיה חסדו

מרן רה"י הגר"א זצ"ל שטיינמן זצ"ל אמר לאברך שהציעו לו משרה תורנית בעיר אחת בחר"ל, שלא כדאי לו ללכת לאותה עיר כי

דבר שמניב מידי שנה 'חומר גלם' של מאות שמות וכתובות עליהם עובדים פעילי הרישום במשך השנה.

הפעילות ב'ישיבות לעם' מפתחת ומקנה לבחורים רגש אחריות וערבות לכלל ישראל וחלק ניכר של האברכים המקדישים מזמנם ללמוד וללמד במסגרת לב לאחים' החלו את דרכם בעבודת הקודש במסגרת 'ישיבות לעם' באופן מעשי העליתי את הרעיון שלכל קבוצת בחורים יוצמד אברך ת"ח בעל ניסיון בעבודת הקודש אשר ילווה אותם במשך שהותם במקום דבר שיהווה שמירה, והוספתי כי הפעילות המתמדת ללא זמן פנוי תיצור מצב ש'אידי דטרדי' למיפלט מיבלע לא בלע' מרן זצוק"ל קיבל את הרעיון. ובקיץ תש"ס התנהלו 'ישיבות לעם' במתכונת החדשה.

לקראת קיץ תשס"א נקראתי בפעם נוספת אל מרן זצוק"ל שהעלה שוב את החשש והדאגה מהשהות של הבחורים בערי השדה ולאחר שעה ארוכה של התלבטות ביקש שהנהלת לב לאחים' תיסע לירושלים למרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל

לקראת בין הזמנים, נביא כמה וכמה עובדות והוראות ממרן רבנו זצ"א בנושאים שונים.

פסיק רישא במעשה בהמה

בנוגע לשאלה אם בהמה עושה מלאכה מאליה דרך הילוכה בפסיק רישא כאשר זה מתוכנן ע"י הבעלים מערב שבת אם יש בזה איסור? נראה שאין בזה איסור כי כל איסור שביתת בהמתו היא גזירת הכתוב, כי מה שייך שהבהמה עושה מלאכה והבעלים יעבור על איסור, וכיון שהיא גזירת הכתוב אין לך בו אלא חידושו, כאשר הבהמה עושה מלאכה ממש ולא כאשר היא עושה זאת בדרך הילוכה אף שהיא פסיק רישא. (קובץ נתיב החלב)

להזכר מיד בהנהגה

סיפר הרב ר' יוסף מנחם אייז שליט"א שכשהצינו את חותנו ד"ר ישראל מנטל שליט"א לפני רבנו ואמר שהוא רופא שיניים הגיב שן הוא אבר מאד חשוב, שהרי עבד יוצא בו לחירות. הגאון זצ"ל לא התעכב על מלת 'שן' כשלעצמה, אלא מחשבתו הביאו מיד להפסוק ואם שן עבדו או שן אמתו יפיל לחפשי ישלחנו תחת שנו.

ישיבות לעם

מספר הרב סורוצקין בעבר היה מפעל גדול של ישיבות לעם בו היו יוצאים בקביעות במשך שנים בני הישיבות בימי בין הזמנים לערי השדה לפעול עבור הרישום.

לקראת קיץ תש"ס נקראתי אל הקודש פנימה לחדרו של רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגר"א זצ"ל שטיינמן זצוק"ל שאמר כי בליבו דאגה גדולה מעצם שהותם של בני ישיבות קדושות בפרברי הערים ובמושבים.

מרן זצוק"ל סיפר על הורים שהיו אצלו והביעו חששם מציאת בניהם לישיבות לעם' תיארתי לפני מרן זצוק"ל את התועלת המרובה שיש ביציאתם של בני הישיבות אל העם שבשדות הן כמכשיר עיקרי בעבודת הרישום הקייטנות שהבחורים מקיימים ביקורי הבית שהם עושים

האנשים שם עובדים כל חייהם בשביל למי יהיה חשבון בנק יותר גדול כשימות.

מה יעין מרן הגרא"ל שטיינמן זצוק"ל לחתן ולכלה שהחליטו להתגרש

מספר הגאון הגדול ר"י זילברשטיין שליט"א: המעשה דלהלן אירע בחתן ובכלה שבבוקר שלאחר חתונתם החליטו באופן חד משמעי שהם אינם מתאימים זה לזה ורוצים להתגרש.

החתן והכלה הגיעו אלינו בבוקר, והודיעו שהם הולכים בוודאות לגט, אבל הייתה להם שאלה הלכתית באשר לשבע ברכות הם טענו שבמצב אליו נקלעו כשברור להם שהגידושיין הם בלתי נמנעים אין לכאורה כל טעם בקיום השבע ברכות, ואולי אף יש בכך משום ברכה לבטלה. הם הסבירו שבניגוד למה שאומרים שם שמח תשמח רעים האהובים וכו' הם אינם רעים ואינם אהובים, ואם כן אולי אסור להם לערוך את השבע ברכות, מאידך אם נבטל את האירועים הללו יהיה בכך משום ביזיון גדול למשפחותיהם. שאלו האם לערוך את השבע ברכות או לא?

ניגשנו עם השאלה הזו למרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל שפתח בפנינו את הזוהר (פקודי דף רנ"ה ע"ב) מדבריו משתמע שכיוון שהחתן והכלה יודעים בוודאות שיתגרשו, הרי מתברר שהברכות לאחר מכן יהיו לבטלה.

אבל למרות הכל אמר מרן הגרא"ל זצוק"ל כיוון שעדיין לא התגרשו בפועל יש מקום לומר שאדרבה אולי בזכות הברכות שיברכו ויזכירו בהם אהבה ואחוה שלום ורעות יחזור השלום לשרור בבית ועכ"פ כעת הם בחזקת החיוב לברך שבע ברכות.

ואם כן אמר לי מרן זצוק"ל תאמר להם שאדרבה יעשו שבע ברכות, אבל יתנו את הברכות לאנשים תלמידי חכמים וצדיקים כך שהברכות התפילות הללו ישפיעו על גורלם ועל מצבם, ומה קרה לבסוף? העברתי את תשובת מרן לחתן ולכלה ולמרבה הפלא הם המשיכו לחיות בטוב ובנעימים וכל הבעיות נעלמו כלא היו.

קדושת הנפח

שח הגרא"ל שטיינמן זצוק"ל באוזני המשגיח רבי דן סגל הגה"צ שליט"א, בוקר אחד נכנס הנפח הצדיק רבי אליהו מרדכי לבינוביץ לבית הכנסת שבעיירה לתפילת שחרית, ולתדהמת הכל אמר שנעשתה במקום עבירה רח"ל, נשמתו הטהורה לא יכולה הייתה לסבול את הטומאה שחדרה להיכל, והיא פשוט נזעקה ויבוקש הדבר ויימצא מאז נודע שמו של הנפח כצדיק.

הוסיף מרן הגרא"ל זצוק"ל וציין את דברי הצדיק מרעננה זצ"ל [בן לאשרי ברכה

הישיבה מתאימה לרמת הבחור השאלה הובאה להכרעה מרן ראש הישיבה הגרא"ל שטיינמן זצוק"ל אשר הקשיב לפרטי המעשה בהתרגשות ולאחר ששקל את כל הצדדים הכריע הבחור ילמד בקול תורה.

לעשות מוחאה בשבת

שח הגר"א גרבוז שליט"א: הנה סיפר לי מרן הגרא"ל שטיינמן שליט"א דהגאון ר' מאיר שמחה מדוינסק זצ"ל בחן את הגר"י ברמן זצ"ל אביו של הגר' שלמה זצ"ל בילדותו על פרק חזקת הבתים, ושאל אותו אם מותר לעשות מחאה כנגד המחזיק בשבת? והתשובה היתה שיש ראי' מהגמ' שאסור, דמב' בגמ' דף ל' שאם טוען המחזיק שלא מיחה משום שה' בשוקי בראי טענתו טענה ואע"ג דשלושים יום בשנה ה' כאן מ"מ מצי אמר שלושים יום בשוקאי הוי טרידנא, ומש"ה לא ה' פנוי למחות.

וקשה שהרי ה' כאן ל' יום וע"כ גם בשבת ה' כאן, ובשבת לא ה' טרוד בשוק וא"כ מצי אז למחות וע"כ שאסור למחות בשבת, ולזה נתכוין הגר' מאיר שמחה זצ"ל בשאלתו, וא"כ ק' אמאי כאן מותר ואולי כאן לא איירי בעניני ממון אבל בת' משמע שכן ה' צרכי ממון דהוצרכו לפרש משום צרכי רבים וא"כ קשה כנ"ל.

ומרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל אמר לי לפני כשבועיים דיש לדחות את הראי' של הגרמ"ש זצ"ל דאף בשבת ה' טרוד בשוק, ואף שאסור מ"מ מ"מ קי"ל דההור מותר, וא"כ כשכל השבוע עסוק במ"מ אף בשבת טרוד בעסקיו עכ"פ בהרהור וא"כ אפי' אם בשבת מותר למחות יכול לטעון שה' טרוד אף בשבת, עכ"פ מכאן קצת ראי' דמותר לעשות מחאה בשבת.

נ"הם אבלי' ליתומים

הקב"ה אבי יתומים, בכל הבתים ככה בשעת מעשה קשה לסבול אבל אח"כ מגדלים את הילדים ויש נחת. כך העולם קיים א"א אחרת. הגאון ר' שלמה קלוגר היה גאון גדול ורב בברודי. היה שם קבצן עור ובגו הולך אותו ואנשים נתנו לו כסף לקבצן אחרי שנפטר אותו קבצן לקח המגיד מדובנא את בנו וגידל אותו ובסוף יצא ממנו ר' שלמה קלוגר, רואים שאפילו כזה ילד של קבצן עור שאחר כך נהיה גם יתום עם כל זה יצא בסוף כזה אדם גדול.

למה לפרוץ קערב' שני"י קופת העיר מוכספי מנישרה

הורה רבנו זצ"ל שאפשר לתת לערבים מן המעשר, והסביר שכל ההשקעה כאן היא בכסף של צדקה מעשר, דהיינו שנותנים ליתומים שראויים לקבל מעשר, ואם ח"ו צריך לקבל גם הכסף הזה מגיע ליתומים שלהם מגיע צדקה.

משולשת ח"ג עשי"ת] אשר מבאר בזכות מה זכה הנפח הקדוש לכוחותיו, אך הוסיף ואמר אדם שחי באמונה תמימה ושכינת השם נגד עיניו תמיד זוכה לפעמים שמלווה אותו רוח קודש ממרום וזוכה שיתקיים בו מה שנאמר צדיק גזר והקב"ה מקיים.

מרן זצוק"ל בחברת מרן הגרמ"י ליפקוביץ' זצוק"ל ויבדלחט"א מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א

השנהה גלגלה שנה יקרה

על דלתו של ראש ישיבת קול תורה הגאון רבי אלחנן משה קונשטט מתדפקת אישה דבר לה אל ראש הישיבה היא נכנסה להדרו של רבי אלחנן ששהה את בקשתה המפתיעה ילד קטן יש לי חזרתי בתשובה לפני שנתיים ושאיפה ובקשה אחת יש לי, ואני מבקשת את התחיבותו של ראש הישיבה על כך שכאשר הבן יגדל הוא יתקבל לישיבת קול תורה.

רבי אלחנן הביע אה פליאתו מהבקשה ההריגה והלא מקובלת והסביר לאישה שאין זה מקובל להתחייב על דברים באלה. כהסבר לבקשה החרירה פתחה האישה בסיפור הדברים בהווייתם אני בתו של פלוני שהשאיר מהונו בצוואה לישיבת קול תורה וביקש בזמנו מראש הישיבה להקים קרן שממנה יוחזק תלמיד שלא השיגה ידו וכאשר עיניו זולגות דמעות שפך אבי זל את מר ליבו בפני ראש הישיבה וכך אמר לא זכיתי להניח בעולם הזה בן שומר מצוות, רצוני לכל הפחות שמכספי ילמדו תורה.

לאחד שאבי נפטר הרב בא לביתנו בחולון לניחום אבלי' בצאתו מהבית סובב ראש הישיבה את פניו לכיוון העריסה בה היה בני ואמר בקול בוטח הילד הזה ילמד בקול תורה אמר ויצא לדרכו כעת באתי לממש את ההבטחה.

אומנם בני עדיין קטן אבל ברצוני להבטיח שיקבלו את בני לישיבה בבוא העת, לשמע הדברים המרגשים העלה רבי אלחנן לאלתר אה התחיבותו על הכתב.

לימים כאשר באו לממש את ההבטחה כבר הסתלק רבי אלחנן לבית עולמו כמובן שלא היה ספק שיש לקבל את התלמיד לישיבה כהבטחתו, אלא שהתעוררה שאלה האם

דברי מורנו הגר"פ ברמן שליט"א בכינוס הכנה לבני הישיבות העולים לישיבות גדולות שעל ידי לב שומע

יום ה' כ"ט תמוז ה'תשע"ט

חייב כל אחד לומר בשבילי נברא העולם

התאסף כאן ציבור כל כך גדול בלי עין הרע, במטרה לשמוע איך לגדול ולהיות גדולי ישראל חכמי ישראל, כל אחד אולי יכול להרגיש קצת אבוד בתוך הציבור הגדול הזה, אך צריכים לדעת דברי המשנה בסנהדרין לו. לפיכך נברא אדם יחידי וכו' לפיכך כל אחד ואחד חייב לומר בשבילי נברא העולם; ואם נאמר שחייב אדם לומר אין זה מליצה בעלמא אלא זו האמת, ועל כל אחד ואחד לדעת שהקב"ה כשהוא ברא את כל העולם עם כל מליוני האנשים שבו, הרי המטרה בכל זה היא בשבילו, רבי עקיבא איגר והקצות החושן והרשב"א ורב אשי וכו' וכו' הכל בשבילו.

כי הקב"ה חפץ בכל יחיד שנמצא כאן, בצורה כזאת שכל העולם נברא בשבילו, וזה כל בחור צריך לדעת שהקב"ה מצפה ממנו, והי' שוה לו לברוא את כל העולם בשבילו, ובהכרח שבכלל זה הישיבה שאליו הוא הולך היא הישיבה שבה יש לו את האפשרות להיות היחיד שממנו תצא כל התורה, לכל אחד יש את האפשרות להצליח בזה, כל אחד צריך לשנן את דברי חז"ל, דברים אמיתיים, ולדעת שהמקום שאליו ההשגחה כיוונה אותו הוא המקום שכל העולם נברא בשבילו, וכל הישיבות האחרות וכל החכמים האחרים כולם נבראו בשביל שיהי' את המקום הזה שבו הוא יגדל, תבינו את האחריות שיש על כל אחד מכם, ותדעו שכל אחד יכול להצליח.

ישיבה גדולה - אם אין אני לי מי לי

מה היא ישיבה גדולה? כולם הולכים להכנס לישיבה גדולה, ההגדרה בקיצור מהו השינוי שנהי' במעבר שמישיבה קטנה לישיבה גדולה, היא דברי המשנה באבות [א, יד] מימרא של הלל הזקן הוא הי' אומר אם אין אני לי וכשאני לעצמי מה אני ואם לא עכשיו אימתי; בשנות הילדות האחריות היא על המלמדים וההורים, הם המגדלים את הילדים, הילד עדיין לא מפותח מספיק לקחת על עצמו אחריות ולגדול, וההורים והמלמדים יש להם את הכח לכונן אותו, ואחר כך בישיבה קטנה הוא כמו ילד שלומד ללכת וכבר הולך, אבל עדיין מדדה וצריכים עדיין להחזיק אותו ולתמוך בו בידים, אבל בישיבה גדולה בחור עובר למקום שבו האחריות נופלת עליו.

כעת כבר אין מי שיגדל אותכם, אתם כבר לא תינוקים בעריסה, אתם כבר לא ילדים שמאכילים אותם את האוכל, אתם כבר לא ילדים שמכניסים לכם את התורה, לתוך הפה, האחריות עוברת אליכם.

זוהי ההגדרה למה שקורה בראש חודש אלול לכל בחור שנכנס לישיבה גדולה, האחריות עוברת אליו, אחריות של כל אחד אם הוא יגדל או לא זוהי אחריות בלעדית שלכם, 'אם אין אני לי מי לי', שום דבר לא יעזור לכם, אם לא תרגישו את האחריות על עצמכם, אם אין אני לי, מי לי, אף אחד לא יוכל לעזור לכם.

אך לצד זה צריך לזכור גם את המשך דברי המשנה 'וכשאני לעצמי מה אני', יש בחורים שחושבים שכשנכנסים לישיבה גדולה נהיים עצמאיים וסבורים שנפתחו להם כבר שערי החכמה, ובכוחם להחליט לבד על דעת עצמם מה לעשות, הן בלימוד והן בענייני יראת שמים, ועל זה מזהיר הלל הזקן וכשאני לעצמי מה אני, בלי בית מדרש, בלי שימוש חכמים, בלי דקדוק חברים, שום דבר לא יצא ממך, נכון האחריות היא עליך, העמל התורה מוטל עליך, אבל אתה לעצמך כלום.

'ואם לא עכשיו אימתי', לא תהי' לכם הזדמנות שני', השנים האלו השנים של הישיבה, הם השנים שבהם צומחים להיות גדולי ישראל, בהם בונים את כל התשתית החיים, ואם לא עכשיו אימתי, זה רק השנים האלה.

ירבה בישיבה ויבקש רחמים

כולנו רוצים להיות חכמים, כולנו רוצים להיות נבונים, מה הדרך להיות חכמים? יש לזה רק תשובה אחת שהגמרא בנדה ע: מביאה את דברי רבי יהושע בן חנני, מה יעשה אדם ויחכם, אמר להן ירבה בישיבה

וימעט בסחורה, אמרו הרבה עשו כן ולא הועיל להם, אלא יבקשו רחמים ממי שהחכמה שלו, שנאמר כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה, וכו' מאי קמ"ל דהא בלא הא לא סגיא; אין מרשם אחר להצלחה ממה שרבי יהושע בן חנני' אמר, לא יעזרו לזה תקופות מסוימות של אשליות אחרות, ויסוד הדברים בזה ללמוד בהתמדה ולזכור מי הוא המלמד אותנו את התורה, והא בלא הא לא סגי, תורה בלי תפלה לא יעזור, תפלה בלי תורה לא יעזור.

אם רוצים להיות חכמי ישראל, יש שני דברים שצריכים לעשות ירבה בישיבה ללמוד בהתמדה, ולהתפלל ולבקש, הקב"ה רוצה שנלמד הוא ברא אותנו בשביל להיות חכמים, בשבילי נברא העולם, והוא רוצה לתת את זה, אבל הוא נותן את זה למי שמבקש, ולמי שלומד בהתמדה, זה שני הדברים שצריכים בשביל לגדול.

ולכן חשוב מאד לעמוד על נקודה שעומדת לפתחם של בני הישיבות, יכול להיות שיהי' לכם פיתוי שקיים אצל הרבה בחורים, שסבורים שהם יכולים להרשות לעצמם לא להתפלל בישיבה, וגם בלי להתפלל בישיבה אפשר לגדול, זה הכל אם לגדול זה להרגיש כמה שאני משופשף וכמה שאני מרגיש שאני אומר סברא, אבל מי שידע שה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה, אין אפשרות בעולם שאני אצליח יותר אם אני אתפלל פחות טוב, מי שמתפלל בישיבה באופן קבוע ושומר אז המדריגה של התפלה שלו יותר גבוהה, אין מציאות של התמדה בלילות או דברים אחרים שזה יביא בסופו של דבר הצלחה בלימוד, ההצלחה הבטוחה זה מה שרבי יהושע בן חנני' אמר.

עוד ענין שחייבים לזכור המשנה [אבות ג, יז] אומרת אם אין יראה אין חכמה, בחור הנכנס לישיבה אינו בא כעת לאוניברסיטה של חמש שנות תלמוד, ואחרי שיסיים את ההשתלמות של חמש שנות תלמוד יתחיל לעבוד כדי להיות ירא שמים, ובינתיים רק לא יעשה עבירות, 'אם אין יראה אין חכמה', אמנם צריכים לדעת כמה זמן להקדיש לזה, גם את זה ילמדו בישיבה, אבל שבחור לא יחשוב כעת אין לי אלא תורה ואחרי שנים זה יבוא, היראת שמים צריכה להיות עכשיו, אין כזה לוקסוס לחיות בפחות יראת שמים, הן אחת יראת ה' היא חכמה [שבת לא:].

הדרישות וההבטחה של מרן הגרמ"י ליפקוביץ זצ"ל

אני רוצה לספר לכם כאן משהו שהוא חיוני מאד, היום יש כל מיני כלי משחית כלים שמטמאים את הנפש, כשאני נכנסתי לישיבה קטנה לפני קרוב לחמישים שנה, הייתי נער צעיר יותר מהרגיל, ובאלול לימד אותנו מרן רבי מיכל יהודה זכר צדיק לברכה שיעור בקיאות, חוץ מהשיעור ג' שהוא אמר, הוא גם לימד את הבחורים בשיעור א' שיעור בקיאות, ולמדנו באלול את כל מסכת חגיגה, גם את הדברי אגדה ואת המעשה מרכבה הכל, אחרי יומיים כשאני הולך בדרך לישיבה, [הלכנו באותה דרך], הוא עוצר אותי ואומר לי שיש לו בקשה ממני, הוא יאמר לי שני משפטים, ושאני אחזור עליהם עד שאני אהי' בטוח שלא אשכח אותם כל החיים, ואחר כך אעלה אליו לחדר ואגיד לו את זה.

מה היו שני המשפטים א'. 'הבטלה אם לכל חטאת' בטלה זה האימא של כל העבירות, ב. 'דמים אינם עוזרים ימים אינם חוזרים', כסף לא עוזר לבן אדם, והימים של הבן אדם לא מקבלים אותם בהזדמנות שני, ועל זה אמר לי לחזור עד שאהי' בטוח שאדע אותם כל החיים, חזרתי בשיעור כזה שחשבתי שאני כבר אזכור אותם, ועליתי אליו לחדר, ואמר לי שהוא רוצה לעשות איתי עסק, שאני אבטיח לו משהו, ואז הוא מבטיח לי משהו, בסדר!.

הוא אומר לי אני אגיד לך מה אני מבטיח לך, אני מבטיח לך שתצליח בלימוד אם תעשה את זה, מה אתה מבטיח תבטיח לי שכל החיים שלך לא תסתכל ותקרא בעיתון חילוני, אז לא היו את כל הכלי משחית שיש היום, והעיתונים היו פחות מלולכלים מהיום, והוא אומר לי אתה עכשיו מבטיח לי את זה, ואני מבטיח לך הצלחה בלימוד, זה הי' הסיפור.

ובאמת אין כאן דבר חדש, דוד המלך מתחיל את ספר תהלים אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים ובדרך חטאים לא עמד ובמושב לצים לא ישב כי אם בתורת ה' חפצו, להיות מנותק מההשפעה של חטאים, של רשעים, של ליצנים, של אנשים רדודים, להיות מנותק מכל האנשים שלא שייכים לבית מדרש, זה הדבר הראשון, ואחר כך כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה.

תזכרו טוב את הדבר הזה, ובירושלמי פ"ק דקידושין ה"ט דרש בן עזאי על הפסוק אשר לא הלך בעצת רשעים, זבובי מות יבאיש יביע שמן רוקח, על ידי חטא אחד שחטא איבד כל זכויות שבידו, השפעה שבאה

מבחוץ מהרשעים מהחטאים מהליצנים מהלא חכמים, השפעה שבאה לא מהתורה היא השפעה שהורסת את כל הגידול של הבן אדם, נירו לכם ניר ואל תזרעו אל קוצים [ירמ' ד, ג].

תישאלו שמורים, ותזכרו הקב"ה ברא כל אחד ממכם יחידי בשבילכם נברא העולם, הוא נתן לכם את כל הכלים, את כל האפשרויות, תזהרו מהכלי משחית האלה, מההשפעה שיש להם, ואל תזלזלו בכח ההרס שלהם ותאמרו מה זה כבר בסך הכל, כל דבר שיש שם בא או מחטאים או מרשעים או מליצנים, ליצנים זה אנשים שלא החכמה עומדת לפנייהם, תברחו מהדבר הזה תצילו את עצמכם, כל כך הרבה בחורים יקרים נמצאים כאן תצילו את עצמכם מזה.

הטעות של אלו הבוחנים ומודדים את הצלחתם

עוד נקודה שיש לעורר, רוב הבחורים אחרי שבאים לישיבה יש להם זמנים קשים, ממה נובע הקושי, בחור לא תמיד מרגיש שהוא מצליח, רק בודדים ישנם שמרגישים תמיד שהם מצליחים, בדרך כלל בחור לא תמיד מרגיש שהוא מצליח, וכשבחור לא מרגיש הצלחה בלימוד קשה לו, כשבחור לא מרגיש הצלחה בחברה קשה לו, כשבחור מרגיש שהחברים יותר טובים ממנו קשה לו, וכשהקושי נמשך יום אחרי יום, הוא עובד הוא עמל והוא לא מצליח, כך הוא מרגיש שהוא לא מצליח, לפעמים מתחיל כבר לכאוב הראש, וגם אם לא אז נהי' רע על הלב, וכשנהי' רע על הלב אי אפשר להצליח.

כדי להמחיש את הענין אני נוסע הרבה מבני ברק לירושלים, ומשום מה נראה לי שהנתיב שבו הרכב שלנו נוסע תמיד הוא האיטי יותר, זה הרי לא נכון, אז למה כך היא ההרגשה שהמסלול שבו אני נוסע זה המסלול היותר איטי והאחרים נוסעים יותר מהר, ישבתי וחשבתי למה זה ככה, והבנתי יש בכביש שלושה נתיבים והממוצע הוא שכל נתיב יש שליש מהזמן שהוא יותר מהר מהאחרים, אז רק שליש מהזמן אני נוסע יותר מהר בדיוק כמו האחרים, ושני שליש מהזמן שזה רוב הזמן יש מישהו שנוסע יותר מהר, אני לא שם לב שפעם זה מימין ופעם זה משמאל, כי על אלה שלא נוסעים מהר בנתיב לא שמים לב, אדם יושב ברכב ורוצה להתקדם, ומסתכל על האחרים שכן מתקדמים ונדמה לו שכל הזמן האחרים מתקדמים יותר ממנו, הוא לא מבחין שפעם זה הנתיב הימני ופעם השמאלי, וכל הזמן נראה לי שהוא הולך לאט.

בחור בדרך כלל לא מבחין בדברים שבהם הוא מצליח, הוא מסתכל ימינה ושמאלה, פעם יש בחור אחד שידע לתרץ קושיא שהוא לא ידע, ופעם אחרת בחור אחר מתרץ, אין לו סיכום על הממוצע של כולם, הוא כל הזמן מבחין את מה שהוא לא הצליח, וכך גם עם חברות, הבחור הזה הצליח כאן, והאחר הצליח כאן, וכך גם בחברה, הוא רק מבחין בדברים שהאחרים הצליחו והוא לא הצליח, בדברים האחרים אין לו את העיניים להבחין.

וכשבחור מבחין שהוא לא מצליח לא טוב לו על הלב, וכשלא טוב לו על הלב הוא לא יכול להצליח, תדעו את זה, הוא לא יצליח, כשלא טוב לבחור על הלב הוא לא יצליח.

ויש עוד נקודה שגורמת לזה שבחור מציב לעצמו ציון מה יהי' נקרא הדבר שהוא יצליח, הי' פעם תלמיד בבית ספר שהוא הי' הכי טוב בכיתה, אבל הוא חשב שציון הכי טוב זה לא מאה אלא מאה חמישים, את הידיעה הזו שמאה זה הציון הוא לא ידע, וכל פעם כשהי' מבחן הוא עבד והוא לכאורה יודע הכל, והוא רואה שבציון כתוב מאה ולא מאה חמישים, נכשל! פעם שני' הוא כבר בלחץ לחזור למבחן, ובמבחן עצמו הוא עוד יותר בלחץ, אז כבר באמת נהי' תשעים ושמונה, פעם שלישית הוא כבר עצבני כשהוא עושה את זה, והוא לא יכול להתקדם כי הוא חושב שמאה חמישים זה להצליח אין לו סיכוי, הוא יהי' מתוסכל והוא לא יצליח, יבוא מישהו אחד וילמד אותו להצליח זה נקרא מאה לא מאה חמישים, כל הבעי' נפטרת הוא יצליח מהיום והלאה, הוא יהי' מצויין.

אני מבקש מכל אחד לקחת פסק זמן חצי שנה, לא להסתכל אם הצלחתם או לא, קחו פסק זמן, פעם הראשונה שאתם מסתכלים אם אתם יותר טובים ממה שהייתם קודם זה בחודש ניסון, אל תמדדו את עצמכם כל רגע, תדעו אין לכם את הכלים למדוד, בשבילכם נברא העולם ואתם מצליחים, אם אחרי חצי שנה תרגישו שאתם לא מצליחים תפנו לרמיי"ם שלכם תלכו למשגיחים שלכם, אם קשה לכם לדבר איתם יש פה טלפון שאפשר לפנות, יש אנשים שאפשר לפנות אליהם, חצי שנה אל תסתכלו על הדבר הזה, אל תתנו לעצמכם ציון של נכשל, אם בחורים לא מצליחים בלימוד זה רק מהציון של נכשל שהם נותנים, תזכרו טוב את הדברים החיים שלכם תלויים בזה, ראיתי רבים רבים שאני מסתכל שהם הצליחו והם לא יודעים מזה וזה תוקע אותם, זה גם עושה להם יסורי נפש וגם מונע מהם את ההצלחה, אל תתנו לעצמכם ציונים, תדעו

לכם שמדרך הטבע כל אחד מצליח, וגם אם פה ושם לא מצליח, אל תסתכלו על הלא, פעם ראשונה שתבחנו את זה יהי עוד חצי שנה, הדבר הזה הוא ממש בחיים שלכם ותעשו את זה.

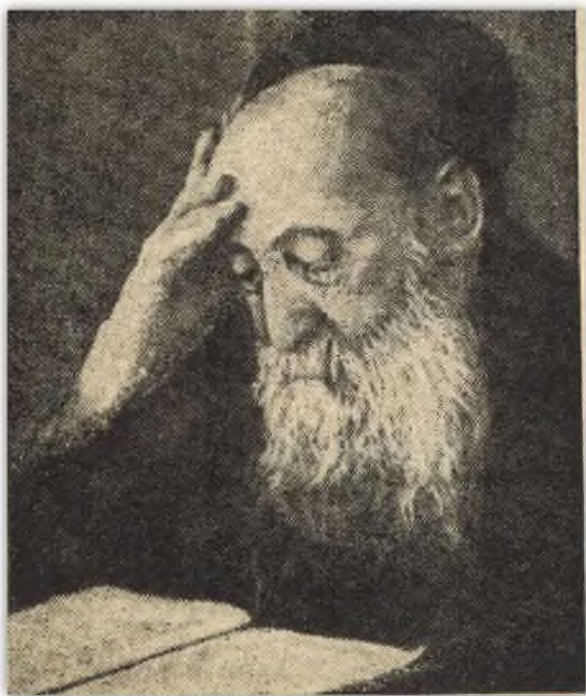
הדרך להצליח בחברה

יש עוד הרבה מה לדבר, אך הזמן קצר וגם אני רוצה להעמיס כל כך, אך יש עוד דבר שאני מרגיש מוכרח לומר לכם, מהנסיון מלראות הרבה מאוד בחורים, אני מבקש ממכם שתאמינו לי, אני רוצה לדבר איתכם על הצלחה חברתית, בחור רוצה להצליח בחברה, בחור רוצה להרשים, בחור רוצה שיעריכו אותו, מה הדרך של בחור שיעריכו אותו, אם לא הי' לי נסיון הייתי אומר תגיד דברים חכמים תהי' הכי חכם, תהי' הכי מוצלח, כשחבר שלך שואל קושיא תגיד לו תירוך, כשהוא אומר תירוך תראה לו בכל זאת מה הנקודה שיש פה, תהי' מאד מוצלח, כשיושבים ומדברים ומישהו פה מעד, מישהו פה הי' לא טוב, תגיד מה הנכון, וכל הזמן יראו כמה שאתה מוצלח, אם יש איזשהוא מקום איזה חדר מסויים או חוי' מסוימת תהי' שמה המוצלח וככה אתה תצליח חברתית.

אך הנסיון מראה שבסופו של דבר כל מי שעושה כך נכשל, בגלל שבחברה אין ענין לאף אחד לראות מי יותר מוצלח ממני, לך יש ענין להראות לו שאתה יותר מוצלח ממנו, לחברים יש ענין לראות שאתה יותר מוצלח מהם?, אתה תראה לחבר חמש פעמים שאתה יותר מוצלח ממנו, אז הוא יגיד אתה באמת מאד מוצלח אבל לי אין מה לעשות איתך, אני רוצה להיות במקום שאני יותר מוצלח, מי שרוצה להצליח צריך לדעת להקשיב לשני, לדעת לתת לשני את ההרגשה שהוא לענין, לדעת לתת לשני את ההרגשה שהוא טוב, לדעת לעשות נעימות לשני, כולם ימשכו אחריו כמו פרפרים, כי כל בן אדם רוצה להיות במקום שבו אני גם, אני רוצה להיות במקום שאני נעים להיות, כל אחד במקום שמקשיבים לו במקום שמעריכים אותו שמה נעים לו להיות, אם אתה לומד עם חברותא וכל הזמן אתה תהי' צודק והחברותא לא יהי' צודק, לא בטוח שהוא מחפש אותך להיות הרבה שלו, זה יחזיק זמן אחד יחזיק שני זמנים וזה יפסיק, אבל אם החברותא ידע שכשהוא אומר משהו זה טוב כשהוא אומר משהו זה מוצלח בייחד איתך, מאד יהי' לו נעים להיות איתך הוא מאד מאד יעריך אותך, בן אדם מעריך את מי שמעריך אותו, הוא מאד מאד יעריך אותך, כשמישהו בא לדבר איתך ולהגיד לך סברא בשביל מה הוא בא לדבר איתך, כשאתם באים להגיד למישהו סברא אתם באים להגיד לו את זה תעשה לי טובה תמצא איפוא הסברא שלי טעות ותשכנע אותי בזה, בשביל זה באים?, בן אדם בא כי הוא שמח עם הסברא שלו והוא מרגיש צורך להביע אותה, אז השני יעמוד כמו שופט וימצא לו איפוא הכישלון זה מה שהוא צריך?.

תהיו חכמים, זה כדאי הקב"ה רוצה את זה גם, ואהבת לרעך כמוך, והקב"ה דרכי' דרכי' נועם, כשהקב"ה רוצה זה גם הדרך האמיתית, איזהו מכובד המכבד את הבריות [אבות ד,א], מוצלח חברתית, אהוב חברתית, מוערך חברתית, מי שרוצים ללמוד איתו חברותא, מי שיש לו מעמד, זה מי שיודע להקשיב, יודע לכבד, יודע להבין מה שהשני רוצה ממנו כשהוא מדבר איתו, ולא מה הוא רוצה להוכיח לשני באותו רגע, ככה תעשו ותצליחו.

כל כך מרגש לראות כאן ציבור שבעזרת ה' הולך להיות חכמי ישראל, כל אחד קיבל כח מהקב"ה בשבילי נברא העולם, להיות מחכמי ישראל של הדור הבא, תזכרו את זה, אני חוזר על זה עוד פעם כי אני רוצה שתהיו משוכנעים בזה, אני לא יודע איך להכניס לכם את זה בתוך הלב, אבל תדעו לכם כל אחד מכם יקבל הזדמנות להיות בשבילי נברא העולם, שכולם הם הטפלים, בן זומא עמד על הר הבית ואמר כל העולם כולו נברא לשמשני [יעוי' ברכות נח.], כל אחד מאיתכם הקב"ה ברא אותו במטרה שהוא יכול להיות המרכז, והוא הכניס אתכם לבית מדרש לשיבה, כל אחד לאיפוא שהוא הולך יש לו את הכלים להצליח בזה, הקב"ה לא שולח אותנו לשיבה בלי הכלים להצליח, תשמרו את זה תשמרו את הדבר הזה ותזכרו, אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה, האחריות עליכם, תחפשו את זה כמו כסף אם לא עכשיו אימת, הכמה שנים האלה של הישיבה החמש שנים של הישיבה זה האם לא עכשיו אימת, לא מדברים איתכם כעת על כל החיים, חמש שנים שהם החמש שנים הגורליות של העיצוב של הבן אדם, אם לא עכשיו אימת, תעלו ותצליחו.

במלאות שמונים שנה לפטירתו של ריש גלותא רבן של כל בני הגולה

רבנו חיים עוזר גרודזנסקי זיע"א

ידידנו הרה"ג ר' דוד קמנצקי שליט"א ספרא רבא בשלבי עריכה מתקדמים של יצירת ענק ובו פרקים מתולדותיו וארחות חייו באופן שעוד לא נחקר מעולם, עד פעולתיו החובקות עולם, ובו גילויים נפלאים ומסמכים ותמונות נדירות.

הספר העומד לראות אור אי"ה בחודשים הקרובים בשם **"רבן של כל בני הגולה: תולדותיו, פעולותיו, השקפותיו ותקופותיו"**

של רבנו הגדול רבי חיים עוזר גראדזענסקי

ובטוב עינו מסר לנו כמה פרקים לפירסום בקובץ לזכרו של רבן של כל בני הגולה זיע"א

פרק חמישי

כולל קובנה, ו'עלבונה של תורה' - רבנו מוחה לכבודו של רבנו יצחק אלחנן, תר"ן

מלחמת המשכילים נגד הדת בסביבות תר"ן, לא התבטאה רק בענייני תיקון הדת, אלא בהחרבת מוסדות התורה כולם. 'כולל פרושים' בקובנה, תחת חסותו של רבנו יצחק אלחנן ספקטור¹, שנוהל על ידי הגאון רבי יצחק בלזר אב"ד פטרבורג, היה מטרת חצם של המשכילים. הם השתמשו בעתוני הזמן כמו ה'מליץ' ו'הצפירה' לשלוח ארסם על פני חוצות.² הם התחילו בהוצאת לעז על מעילות בכספים, כאילו הגר"י בלזר לוקח לעצמו משכורת גבוהה ואילו לחברי הכולל ותלמידיו הוא מחלק רק רובלים בודדים. לאמיתו של דבר, הגר"י בלזר לא לקח משכורת כלל אלא התפרנס ממה שצבר משנות רבנותו בפטרבורג. רבנו יצחק אלחנן עמד להגנתו של

1. ראה העתקת צוואת רבנו יצחק אלחנן, בכת"ע 'הצפירה' מיום כט ניסן תרנ"ו, עמ' 2, סעיף ד:

כמו כן הנה ידעתם מעט מהרבה מכל עמלי שעמלתי בעז"ה להגדיל התורה ולהרבות לומדיה בצוק העתים וזכיתם לאכסניא של תורה דרבים, במטותא מנייכו להתחזק בעד החזקת לומדי התורה בדרך הכבושה לרבים שהחזקתי אני בה בעז"ה במסירת נפש ולא חסתי על חלישות כחי בימי זקנותי, וזכות התורה של הרבים תעמוד לכם ולזרעכם עד עולם.

2. לתיאור שלם על כל פעולותם ההרסנית, ראה ספר 'פולמוס המוסר', לרבי דוב כ"ץ, ירושלים תשל"ב. נראה שהפולמוס החל על ידי מתנגדי המוסר כאשר ניסה רבי יצחק בלזר לשלב סדר מוסר לתוך הכולל. רבי יעקב ליפשיץ כותב בזכרונותיו (בכתב יד שבידי נינו ר"א הלוי ליפשיץ):

מיום שהשתתף הגאון ר' יצחק בלאזער זצ"ל תלמיד ותיק של ציס"ע רבנו מרן ר' ישראל סלנטר זצ"ל, הוא ביחד עם הרה"ג ר"א שיינקער זצ"ל השפיעו על המוסד משיטת המוסר של רבנו רי"ס זצ"ל, האירו פנים לאלה האברכים הנוטים אחרי שיטה זו, וכמובן היו גם מתלוננים בקרב הפרושים שהתנגדו לאופן למוד המוסר הזה, אבל הסכסוכים כמעט שלא השפיעו על אופן וסדר התפתחות של הכולל, ביחוד לא התנגד שום איש בפומבי לאופן למוד המוסר, אחרי שחשבו שגם מרן רבנו ר' יצחק אלחנן זצ"ל מסכים לזה, לכן התאוננו רק בדומי' וחרישית.

אבל בהמשך הזמן, שיטת המוסר שהנהיגו בהקבוץ היתה לסלע מחלוקת, והעירו גם את רבנו מרן ר' יצחק אלחנן זצ"ל, אבל יען שעצם המוסד היה עוד רך וענג, ולו התפרצה המחלוקת כי אז וסכנה נשקפה להריסת המוסד בכלל, לכן החלטנו להשקיט הרוחות ולחכות עד שתהי' העת מוכשרה לתקן.

הגאון הגר"י בלזר (או כפי שכונה רבי איצלה פטרבורגר), ופרסם מכתב להצדיק את הצדיק דמעיקר³, אולם כל זה לא הועיל נגד רשעות המשכילים. גם ברבנו יצחק אלחנן חשדו המשכילים בתמימות ודברים אחרים. בסופו של דבר הוכרח רבנו יצחק אלחנן לכתוב ולפרסם מאמר ארוך תחת הכותרת 'עלבונה של תורה'. הוא נדפס כ'הוספה' בכת"ע 'הצפירה'⁴ וכאן אצטט דברים מתוך המאמר:

נאנח בלב קרוע ומורתח, אני נתבע לשפוך את נפשי לפני שלומי אמוני ישראל מעלבונה של תורתנו הקדושה ולומדיה ומחזיקיה בעתים הללו, השרויים בצער, בשפלות ובבזיון מקולי מחרפים ומגדפים קל דמחיכין ומתלוצצין, ותולין בוקי סריקי בהנהגת הכולל פרושים מפה, כדי להרוס ולקעקע ולעקור משורש את החמדה היקרה והקדושה, תלמוד תורה של קהלת רבנן שיסדנו, ושאני נותן נפשי עליה בזקנתי, שכבר נהפכו מעי בקרבי לשמוע חרפת המתעסקים הישרים עמי בכל העלילות והטענות של שוא, שבזים ומפרסמים בזי התורה ומשניאיה במכתבי העתים על המתעסקים הנכבדים ועל כל מאן דעסקין באורייתא פה ובכל אתר, מכוחה של השתדלותנו, וזה כמה שנים שהולכים ומבזים ומשניאים, ולא נתקררה דעתם עד ששפכו קיתונות של ליצנות רותחת והפחדות מגונות ב"המליץ" שנה זו מס' 7.

והנה בהיותי מעולם אוהב שלום ונוח לבריות ומכבד את כל אדם, כידוע לכל מכירי, הודעתי צערי כמה פעמים למקבלים כתבי פלסתר כאלה לפרסמם ברבים, ושטחתי כפי בבקשותי ותחנוני שלא יוסיפו לצער בכאלה זקן כמוני, שלפי דבריהם הם גם מכבדים אותי, אחרי שנתתי עדותי על ההנהגה שהיא מתנהגת באמונה, ושהענין הקדוש יקר וחביב עלי מאד, ושהיא נחתכת על פי וברוחי. אבל לגודל צערי ומכאובי, מוסיפים הם להטיל קוצים בעיני, ולא עוד אלא שהוציאו כל רוחם בהתגלות לבם, בהפחדות איומות.

על כן אני פונה אליכם, אחי ועמי המחזיקים בברית תורתנו הק' הכתובה והמסורה לפרש לפניכם שיחתי.

כאן ממשיך רבנו יצחק אלחנן על חשיבות התורה ועל אלו שהכחישו את התורה שבע"פ שכבר כלו ואינם. כמו כן המסירות נפש של לומדי התורה משך כל הדורות:

...התורה הזאת שעליה מסרנו נפשנו תמיד, והיא שעמדה לנו לחיותנו, היא רק התנ"ך, המשנה והגמרא וכל מדרשי חז"ל והפוסקים, ועסק התורה הוא הלימוד על מנת לעשות ולקיים את כל חוקיה ומצוותיה במעשה ובפועל, לפי ההוראה של מפרשי חז"ל המקבלים האמתים...

ועל כן רק אלה שעסקו בתורה המקובלת שבידינו והחזיקו לומדיה שהתנהגו בדרך אבותינו מעולם, הם שנשארו לפליטה גדולה. ולא כן כל אלה הכתות כהצדוקים וכמה מיני מינים שהתחכמו או הרשיעו לשנות צורת ישראל ותורתו ממטבע שטבעו חכמינו הק'...

בהמשך מעביר רבנו יצחק אלחנן את תולדות המצב של לימוד התורה מחורבן הבית ועד ימינו, ואין בכל דור ודור שמרו חכמינו על מסירתה כעל בבת עינים. ודוקא בימינו שירד קרן התורה עד עפר, כותב רי"א:

...התעוררו לפני שנים רבות להעיר ולעורר אהבת התורה בלבב הישרים והתמימים די בכל אתר ואתר, שיקדישו איש כפי נדבת לבו להחזיק אברכים מופלגי תורה מצוינים המסוגלים להיות גדולי תורה, ומהם שיהיו גאונים עמודי הוראה בשקידתם על התורה עד שיעלו במעלות התורה היותר נעלות. בהתעוררות הזאת אין כאן לא חברה ולא אגודה, כי אם מעוררים ומשתדלים להלהיב את הלבבות באהבת התורה ולומדיה.

שמחנו שמחת נפש בשמחת תורה כי עלה בידינו להחזיק קרוב לשתי מאות לומדים גדולים, שבהם כמה חריפים ובקיאים שהגיעו להוראה ומוסיפים אומץ והולכים מחיל אל חיל. הדרשנים המעוררים אומרים מפורש בדרשותיהם, כי תכלית ההתעוררות הזאת היא להשתלמות התורה והיראה בפי ובלבב הפרושים היקרים, השוקדים על תורתם

3. ראה כת"ע 'המליץ' מיום כה חשוון תר"ן, עמ' 2, 'למען האמת והשלום'.

4. מיום יב שבט תר"ן, גליון 18; וכן ב'המליץ' מיום טו שבט תר"ן, עמ' 3-1, גליון 20 (כנראה כדי להגיב עליו, כמו שאכן עשו בעזותם במאמר ארוך בשם 'אש יצאה מחשבון', שם, מיום יז שבט, עמ' 4-1, כנראה על ידי העורך עצמו, ראה בהמשך).

פה כבכל בתי אולפנא שנוהגים בישראל מעולם. כל יראי ה' היקרים ראו ושמחו כי מלבד גודל המצוה מקבוץ של ת"ח, שנתוספו כמה ספסלים בבתי מדרשות והקול קול יעקב, הנה זכינו את הרבים והשלמים, ה' עליהם יחי, להיות תומכים דאורייתא...

כאן פונה רי"א אל הסופרים המקטרגים והמלעיגים בביטויים חריפים:

אבל אשר לא האמינו כל צר ואויב כי יעשה כן בעמנו בעת כזאת, הנה אוי לעיני ולאזני שכן רואות ושומעות. בעת אשר הכל קוראין ומצוחין אחדות, אחדות; הכל, אפילו הללו שנתרחקו הרבה מהכלל ומהדת, התחילו צועקים לחיזוק הדת לפי שראו בנסיון כי עזיבת הדת, וההתדממות הגמורה לא תמצאנה להן חן וחסד כלל בעיני שונאי ישראל, הנה אעפ"כ הנה קמו עלינו רבים מרחוק ומקרוב - אשר חפצת התורה באיכותה ובכמותה, והתלהבות לבבות האומה באהבתה ובתמיכתה, הן כמחייה גמורה מקוימת בהאומה נגד דעתם ומעשיהם של אלו - התירו להם כל האמצעים המגונים ביותר, להרוס ולעקור משורש את הקיבוץ של תלמידי חכמים ולבטל את העסק הנכבד

בשקרים בדויים, בליצנות ולגלוגים משוקצים, ובהפחדות מגונות ויספרו מעשים וסיפורים שלא היו בעולם. וגם יבדו להם שמות אנשים נכבדים אנשי צורה בעירנו, למען הולך שולל את לבות הקוראים התמימים, וכבר בא הגביר הנכבד ומפורסם בעירנו ה' נ. נאטאנזאהן והודיע את אשר נחתם ב"המליץ" נ. נאטאנזאהן כי לא מפיו יצאו הדברים האלה. ובהפקירא וזילותא דתלמידי חכמים צדיקים בפני ת"ח ברבים, כאלו לא נשמעו בישראל מימות ענן ושאול. הם מעיזים להעמיד פניהם כבאים עלינו בטענות של עשית סדרים, כחובבי תורה, ואשר באמת אין לך בזה תורה שלא יסתיר תאות לבו לקלקל ולהרוס בטענות ותביעות של יושר, תיקון או גם חיזוק הדת, בכדי לגנוב דעתם של היראים התמימים, תומכי התורה.

אחי ועמי, השתתפו בצערנו על תורתנו העלובה מבני אדם שבאומתנו, שאין זה דרכי וכבודי לכנותם בכינוי הגנאי שהם ראויים להם... ועתה בעתים הללו בעוה"ר, שאלה הטוענים עלינו בעצמם אנוסים לקרוא לחיזוק הדת, וכי הם מתאכזרים עלינו המתחננים אליהם בעד עסק התורה שאנו נותנים נפשנו עליה, שיסלקו ידיהם ופיהם מאתנו, עד שמתנקמים מאתנו בלי חמלה, שלא היה די להם הלגלוגים ששפכו על כל העוסקים בכנוס של ת"ח הקדוש

ברבים ובכל ההפחדות הבזויות, עד שחבלו מזמה מנוולת כל כך המפרכת את כל גופי ונפשי, לבדות ברבים עלי כי אני האדם שאין בי דעה לעצמי, טוב המזג ורך הלב, הנני נגרר אחרי אנשים רעים נוכלים וצבועים הנמצאים בביתי ומשתמשים בי ובשמי לכל מה שלבם חפץ וכו', ולא עוד אלא שהמתנכלים עלינו הללו, עוד התכחשו לי לכתוב כחולקים כבוד לשמי ומקנאים קנאת כבודי, יזהירוני ויפחידוני להרוס את אשר בניתי בעמל רוחי ונפשי.

ת"ל זה לי כמה עשירות שנים שזכיתי להשתמש ברבנות. תשובות לאלפים בשאלות כל מקצעות שבהוראה מכל ארצות פזורינו, השיבותי להלכה ולמעשה בעזה"י ובכמה ענינים נכבדים בצרכי ציבור היותר גדולים באומתנו, פונים אלי מכל פנות עמנו הקרובים והרחוקים, וחליפות דברים לי עם ראשי אומתנו השועים הגדולים והנכבדים, ולא קרה שיהרהר אחד מהם אחרי שמא לא מדעת אני נושא ונותן עמם, ועד כמה חוצפא יסגא שהחציפו להגיד לי בפני וברבים שהנני בלי דעה, ואנשים רעים שבביתי משתמשים בי להוות נפשם וכו'. איה הבושה ואיה רגש הכבוד והיושר, שהם מתפארים בהם? אוי לי שעלתה לי בימי זקנה אלה להתאונן בדברי דוד המע"ה: "אני שלום וכי אדבר המה למלחמה..."

ועל כן הנני קורא ומעיד עלי את אמונתי ויושר לבבי בשם התוה"ק העלובה, כי מעולם לא עשיתי דבר שלא הקיפה ידיעתי אותם מתחילה ועד סוף, ולא העבירני אדם מדעתי בדבר שהתבוננתי היטב, שאינו ראוי להסכים עליו. לא ישבו בקרב ביתי עושי רמיה, והנני מתרחק מן הכיעור, ובדברי דוד אומר: "עיני בנאמני ארץ וכו'", "אנשי סודי הם תמימים וישרים".

רבנו יצחק אלחנן

כאן מעיד רי"א על יושר שותפיו בעבודתו למען הקיבוץ, וכן מפליג בשבח הלומדים עצמם, 'שרובם עתידים להיות למאורות בישראל אי"ה'. רי"א מסיים דבריו כי לא יוסיף לכתוב על ענין זה יותר:

הגדתי היום את האמת הברורה, ויותר לא אוסיף להשיב על טענותיהם עוד, וכל הישרים יכירו האמת מתוך הדברים היוצאים מלבי הקרוע לקרעים, ואכפול הדברים כי פן יזידו המלגלים לשוב ולאמר כי גם הדברים הללו אינם אלא תוצאות לב זולתי, לכן הנני מוסר מודעה ומפרסם ברבים כי כל הדברים האלה נכתבו ברוחי וברגש נפשי, ועל זה הנני נותן את שמי וחותרו באמירת שלום על ישראל ועל רבנן ותלמידיהן כרצון הנאנח והנעלב והמצטער על עלבון התורה ולומדיה ומחכה לישועת ה' ולהרמת קרן התוה"ק ולומדיה, ובעה"ח יום ד' ח' שבט תר"ן קאוונה.

יצחק אלחנן החו"ק

גם מאמרו של רבנו יצחק אלחנן לא פעל כלום כלפי המשכילים שונאי התורה, סמוך אחר פרסומו, תוך כמה ימים, באה תגובה בזויה והזויה בתוך הכת"ע 'המליץ',⁵ כנראה מאת עורכו, בשם 'אש יצאה מחשבון', בה הוסיף פשע על עון. בכל זאת נשאר רבנו יצחק אלחנן נאמן לדבריו ולא הוסיף לכתוב על פרשה עגומה זו. אמנם גדולי הרבנים יצאו להגן על כבודו של גדול הדור ועל הבזיון שהטיחו שונאיהם על רבנו יצחק אלחנן. הראשון שמצאנו שהגין על כבוד רי"א, עוד לפני תגובת 'המליץ', היה הגאון רבי אלעזר משה הלוי הורוויץ אב"ד פינסק. מכתבו נדפס ב'הצפירה',⁶ וכאן אני מביאו כדוגמא לחומר הענין:

פינסק. (ראוים דברים למי שאמרם).

ברוב תודה וברכה ובעינים מלאות דמעה "על עלבונה של תורה" קראתי את המאמר של ידי"נ הגאון רי"א שליט"א

5. מיום יז שבט תר"ן, גליון 22, עמ' 4-1.

6. כח שבט, גליון 32, עמ' 3.

בהצפירה (גליון 18), ומה מאד נאמנים דבריו היוצאים מקירות לבו הטהור. אמנם כן! אוי נא לנו אשר בעוה"ר כך עלתה לנו לראות בעיינינו לעת זקנתנו את מעמד ומצב אחינו הרוחני הפרוץ מאד, ה' ירחם! ועדיין לא נתקררה דעתם של הזדים, כי עוד המה קמים עלינו ללפות בשני עמודי התוך, עמודי תורתנו הקדושה, לנענעם ולהרסם באותם לקעקע את כל הבירה כולה ח"ו, רצוני לומר: אלה מזה דוחקים את רגלי הישיבה הקדושה דוואלאזין, ואלה מזה רוצים להחריב בית-אולפנא דקאוונא, ולמען סמא את עיני העם המה פושטים את צורתם האמתית ולובשים אצטלא של פרנסי הדור ודורשי טובת הכלל, אשר בצדק נוכל לאמר להם ולדכוותם: שקול טיבותך וכו'.

משתתף אנכי בצערו של כבוד ידי"נ הגאון שליט"א, הזה הוא תשלום גמול לו על טרחתו העצומה בטובת הכלל תמיד? איה רגש הישר וחקי הכבוד אשר המה מפארים את עצמם בזה? בושה וכלימה!

והנה אם גם כי כבר הרגלנו לשאת ולסבול במנוחה את עקיצות האנשים האלה, ובכל עת וכל מקרה המה ששים לעשות אותנו למשוללי דעת חלילה, כאשר שפך הסניגור, אשר באמת הוא קטיגור, גם עלי קיתון של רותחין וכלל לנו "כלל גדול כי הרבנים אינם יודעים את זמנם ואינם מכירים את מקומם", וכל כונתו היה שיעשו הנערים המבקרים בתי הספר את שבתם חול, היפך כוונתי, ומצאתי גם אז לנכון לבלי לענות לו. אולם כל זה היה רק כאשר פגעו בשומרי משמרת הגן בלבד ולא הכניסו את ראשם לתוך הגן פנימה, אבל עתה שהמה מעיזים לחדור לתוך הגן ולעקור את הנטוע, על כרחנו לצאת נגדם במחאה ולקרוע מעל פניהם את מסוה האפוסטרופסות, וראו כל העם את צורתם האמתית ויוכחו לדעת הלנו המה אם לצרינו!

ובכן אחי ורעי, שלומי אמוני ישראל, אל תשמעו לקול המהרסים, החשבונות והסדרים אשר המה מבקשים הוא רק אמצעים לבוא אל תכליתם. די לנו שם הגאון ר' יצחק אלחנן שליט"א המסהיד על הענין הנשגב הלזה לסתום את כל פיות המשטינים ומקטריגים. בואו אחי ונתחזקה להרים את קרן תורתנו הקדושה, לתמוך את הישיבה הקדושה דוואלאזין ולסעוד את תומכי התורה דקאוונא, כי שניהם כאחר טובים, מוואלאזין תצא תורה ודבר ה' מקאוונא.

מחולשת בריאותי מוכרח אנכי לקצר במקום שראוי להאריך, ויהי רעוא משמיא שיכנסו דברינו ללבות אחינו היקרים בכל מקומות שהם להגדיל תורה ולהאדיר, כעתירת הבעה"ח, יום ד' חמשה עשר בשבט שנה תר"נ.

נאום העלוב. אלעזר משה הלוי איש הורוויץ חופ"ק הנ"ל.⁷

כמו כן הגיע מכתב מחאה והגנה על כבוד רבנו יצחק אלחנן עליו חתומים גדולי הדור. נראה שהמכתב יסודו מווילנא, על פי השפעתו של רבנו חיים עוזר,⁸ תחת הכותרת 'למען האמת'. שורת החתומים כוללת שמונה רבנים גדולים, ביניהם רבנו ודייני ווילנא, ועוד ששה מכובדי קהילת ווילנא. גם הוא נדפס ב'הצפירה',⁹ וז"ל:

ידוע בתפוצת הגולה הענין הגדול אשר נתיסד בק' קאוונא על ידי מופת הדור הגאון האמיתי כקש"ת מוהר"ר יצחק אלחנן שליט"א הגאב"ד דשם, והוא להחזיק אברכים מופלגים לבלי ישארו באמצע הדרך כי יוטל עליהם עול אנשי ביתם עד לא גמרו חק למודם כראוי ובטרם יבחרו לרבנים, כי לא כימים הראשונים ימינו אלה; אז בהיות צרכי החיים מועטים, היו יכולים גדולי התורה המכונים עצמם להורות בישראל, להתחזק בשבתם לפני ה' במה שקבלו צרכיהם, ולא דאגו לבני ביתם אשר נשארו באשר נשארו, ויהי הם יושבים ספוגים בהיכל התורה, ובני ביתם כפס תמכו פלך, אבל איך נשתנו הדברים כהיום הזה! צרכי החיים עלו למעלה ראש וגם לחם צר ומים לחץ יעלו הרבה, וגדולי התורה המחזיקים בה ומתגדלים בה ככל אשר תשאל תורת ה' מבניה נושאי דגלה ויושבים לכסא לה לדון ולהורות בישראל אינם יכולים להסתפק בארוחתם בכבוד אשר תנתן להם לבדם ולהשליך נפשות ביתם מנגד.

חסרון גדול אחר ניכר ובולט בהדור החדש שרוב בעל הכשרונות הגדולים אשר תורת ה' תמימה היתה יכולה להבנות מהם, לא ישתלמו בלמודם כפי כשרונותיהם. אלה יעזבו תורת ה' ללכת באשר יתהלכו, ואלה הנם מוכרחים לתור

7. ראה גם כת"ע 'המודיע' (פולטבה), ב אייר תרע"ג, עמ' 485, מאמרו של הג"ר אליהו מאיר פייבלזון, המתאר איך ש'המליץ' תיאר את רבנו יצחק אלחנן כאילו 'דעתו נסתלקה למקום אחר' ותגובת הגאון רבי אלעזר משה שגם אותו נתנוהו למשולל דעה.

8. כך נראה מתוך תגובת 'המליץ' על מחאה זו - ראה בהמשך.

9. מיום ג אדר תר"ן (גליון 63), עמ' 2-3.

להם מנוחה ולישב על כסא הרבנות טרם מלאו חצנם מתורת ה' כראוי. על כן תפוג תורה, הולכת ומתדלדלת ורוח קדשה מתכווץ ומתנונן, גדולי התורה באמת מתמעטים ועל ידי זה מתמעט והולך גם רוח החיים הרוחני של בני עמנו, אור תורה נר מצוה על פי קדושתה וטהרתה של תורת ה' ונתיב דרך דרכו בו אבותינו מאורינו.

כי על כן קוינו, ואל ה' זה קוינו לו נקוה, כי על יד, על יד, יוסיפו בני עמנו להכיר טוב הדבר הגדול הזה אשר נתיסד מחדש בקאוונא וברשיון הממשלה יתנדבו בחפץ לבב לענין גדול כזה אמר תלוי בו כל שרש תורת ה' במדינתנו, ולא נהג הדבר בכבדות כמו שהוא עתה אשר מנהלי הענין הגדול הזה ידם קצרה לתת לכל אחד אף החצי מכפי הדרוש באמת להרגל צרכי החיים אף בדוחק.

אמנם לדאבון לבנו הננו רואים בימים האחרונים את אשר לא פללנו ולא עלה על רוחנו, כי נמצאו איזה סופרים במכה"ע אשר יורו חצים זקים ומות על ההתיסדות הזאת בטענה כי אחד מהמשולחים דבר דופי בענין ישוב ארץ ישראל, ואחד מהם דבר על מכה"ע החלוץ, ומכיון שכן חייבים מנהלי ענין הפרושים בקאוונא לתת על כל זה דין וחשבון. או יספרו כי לפני איזה שנים אחד אשר קרא עצמו בשם פרוש עשה אז איזה מעשה שטות וגם זה ימללו על ראשי המנהלים ההם. וספורים כאלה אשר בדו מלבם, גם אם היה ממש בדבריהם אינם ממין הטענה כלל ואינם נוגעים לעצם הדבר שהננו דנים עליו ולא יוכלו להכריע אף בפחות שבענינים.

גם יאמרו כי הרב הגאון ר' יצחק בלאזער שיחי' העוזר על יד הגאון האמיתי הרי"א שיחי' אשר הנהו מוחזק לרבים לישר ונאמן איננו נאמן בעיניהם, אף כי הם בעצמם הלא ידעו כי מפני טרדתו כבר לפני כמה שנים מסר הרי"א בלאזער שי' את הקופה תחת יד אנשים נגידים ונכבדים שם והשגחת הגאון הגדול האב"ד דשם. כמו כן הוציאו דבה כי הרב הגאון ר"י בלאזער שי' יש לו דין ודברים עם ה' לחמאן ולא יחושו לדבר מפורסם ככר בדפוס שה' לחמאן בעצמו הכחיש הדבר מכל וכל שאין ביניהם שום טענה וטענה בעולם.

והנה כמדומה לנו אשר כבר באה העת כי גם טובי המשכילים עליהם לשמוח אם יראו כי גדולי תורה יתחזקו וייסדו להם, במסירת נפש ממש, מקום לחזק התורה, ונדמה כי הנסיון כבר הורה להם לותר מהשקפותיהם על ענינים כאלה. ועל כן אף אם ידמו כי מתנהג הדבר שלא כפי העולה על רוחם ילמדם הנסיון כי לא כל הדרכים ההם אשר יעלו על דעתם מובילים לאיזה מטרה, ויכירו וידעו כי יכול להיות אשר אי אפשר לעשות באופן אחר, ועל כן לא יעמדו על דעתם לבלי לותר מאומה מחפצם והעולה על רוחם, ולבלי לתת מנוחה להתיסדות ברוח התורה בפנת גג אחד.

דבר ברור הוא ומן הנימוס אשר בענין גדול ונכבד כזה גם המהנגדים לו, או הבאים לבקרו ולמצוא שם בדק, עליהם לדבר בכובד ראש ושיהיה בולט וניכר מעקומת שפתיהם כי ידברו מעומק הלב לתקן את אשר יש לתקן לפי דעתם ולהביא הדבר לפני דעת הקהל בכלי טהור ובשמירה מעולה לבלי לחבל ולהשחית, ועל כן לא נוכל להבין איך אפשר למו"ל ישר לקבל בזה דברים מסופרים מסתתרים אשר יפחידו וישתערו על הדבר הגדול הזה בסופה וסערה אשר כל הרואה דבריהם יכיר כרגע כי למלחמה יצאו ולקעקע את הבירה כולה מגמתם. ומאד יצר לנו לראות בצערו של גדול הדור הגאון האמיתי מוהרי"א שי' המוסר נפשו בענין הגדול הזה כי הוכרח לצאת במחאה גלויה על דברי סופרים אשר בכל דבריהם אין כאן לא מענה נכונה ולא דבר השייך לענין וכל כונתם להבהיל את ההמון הבלתי יודע תוכן ענינים כאלה.

והננו פונים בדברינו אלה אל אחינו היקרים אשר תורת ה' תמימה היא חיי רוחם ונשמת אפם, והננו מעידים לפניהם כי לפנינו נגלו כל תהלוכות הענין הגדול הזה, כי לבד גדול הדור הגאון האמיתי מו"ה יצחק אלחנן הי"ו, הנה גם כל העוזרים על ידו הנם אנשים גדולים ונכבדים, ישרים ונאמנים, והענין הגדול הזה חביב עליהם והנם עוסקים בו באמונה וביושר לבב ועושים ועמלים עם הצבור לשם שמים. וד' יברך את עמו בשלום.

כ"ד הכו"ח למען האמת והשלום.

שמעון בהרב מוהר"ר אברהם דוד שטראשון.

נאום משה יואל הכהן מאניקשט.

יו"ט ליפטאן הכהן אב"ד דק"ק מיר.

חיים בהגאון מו"ר נצ"י ברלין הי"ו מוולאזין.

שמואל בא"א מ' יוסף זיבערטאנסקי מו"צ פה ווילנא. יחיאל מיכל הלוי עפשטיין החוב"ק נאוהרדק.
מאיר מיכל בא"א הרב מוהר"ש זללה"ה. חיים בהגאון ר' יוסף דוב בער הלוי [סולובייצ'ק].
חיים עוזר גראדזענסקי מו"צ דפ"ק ווילנא. חיים במוהר"ר יעקב ברלין.
אייזיק הלוי ראבינאוויץ. עקיבא באלטערמאנץ.
מאיר אהרן לבית קצינאלענבוגין. ישעי' הלוי גראממער.

מתוך החתימות נראה כי המכתב נכתב על ידי ר' שמעון שטראשון מווילנא, שחתומים עליו עוד חמשה ראשי ונכבדי קהילת ווילנא,¹⁰ וגם שני דייני ווילנא, רבנו והגאון רבי שמואל לובצער, החותמים 'פה ווילנא', וכן הגאון רבי מאיר מיכל רבינוביץ שהיה אז ראש ישיבת 'ראמיילעס'.

לא איחרה תגובה לבוא מהעורך של 'המליץ' אר"ז [אלכסנדר צדקוביץ]. תחת הכותרת של 'מחאה שלא כהוגן' הוא מגין על מאמרו 'אש יצאה מחשבון' ואחר כך מטיח בקורת חריפה על המחאה של הרבנים והעסקנים שחתמו על המחאה:

...ומה השתוממנו כאשר הגיעה לידינו מחאה בח"י שמונה רבנים מערים שונות ושה בע"ב (הגם אלה שופטים בארץ?).

אחר שהביא את תמצית המחאה, מעלה אר"ז טענות קלושות והשערות בלתי מבוססות בנוסף לחשדות נלוזות, גם שפתו מלאה שקר כאילו הכל נעשה לשם שמים, ועוד מוסיף איומים, וז"ל:

...זה תוכן המחאה הארוכה, אשר חשבנו לחובה עלינו כמו"ל להודיע לקוראי "המליץ", אך לא יכולנו להדפיס בנוסח שיצאה מעט הסופר, כי חסנו על כבוד הרבנים החתומים עליה מטעמים אלה:

א) מאז יצא מאמרו "אש יצאה מחשבון" באו אלינו תשעה מאמרים מהודים ומשבחים מענה לשוננו ומביאים נוספות על כל נעלם בענין ההוא...¹² וזה האות כי דעת רוב הקהל מצדיק אותנו בריב לש"ש זה. והיה אם נאסוף מחאת מדברת רתת ומתרצת כלאחר יד איזה תולדות ההשגחה הגרועה ותחשה מאחרות שאין להכחישן ואין להצדיקן, ועמלה להחליט כי "המליץ" יצא ללעוג בלמוד התורה ולפצוע לבב רבינו היקר לנו כמו להם, אז אנוסים נהיה גם אנחנו להצדיק עוד הפעם נפשנו להדפיס את הוספות המתאוננים החדשים ולהוסיף פחמים על המדורה, להלאות את הקוראים בפלפולים מדאיבי נפש כאלה.

ב) המחאה הזאת לא נכתבה במותב הרבנים ובעה"ב החתומים עליה, להועץ יחדו, לישא ולבא לידי החלטה ולסדר הנוסח בהסכמת כלם או עכ"פ רובם, כי אם נכתבה בקאוונא בעצת המנהיגים ונשלחה לכל רב בעירו (או במקום אשר מצאהו השלוח) בבקשה לחתום שמו עליה ולא יכלו להשיב פני הבקשה ריקם. ואותות נאמנים לנו כי לא שגינו בשקול דעתנו:

10. ששה נכבדים אלו היו ראשי הקהילה, ראה לדוגמה בכת"ע 'המליץ' מיום ב אלול תר"ן, עמ' 2: ווילנא. - אנשי מעשה מנכבדי העיר התאספו לטכס עצה בדבר המוצי"ם בעירנו, ויגמרו אומר לקחת אחר כבוד אחד מהנאונים היותר נכבדים בימינו אלה ולהושיבו על כסא הרבנות דפה, והוא יהיה הגדול מחבריו המוצי"ם ולתקנם בעצה טובה. למטרה זאת נמנו ונמרו ויבחרו להם שבעה אנשים נכבדים מעיני העדה החוסים בצל הכסף ובצל התורה, ואת אשר יבחרו הם הוא יהיה לראש המוצי"ם ויכבד על פני העם. ואלה הם קריאי העדה הנבחרים להיות בוחרים: ה"ר אייזיק ראבינאוויץ, ה"ר עקיבא באלטרימאנץ, ה"ר חיים ברלין, ה"ר יהושע חיים עפשטיין, ה"ר שמעון שטראשון, ה"ר מאיר אהרן קאצענעלענבויגען וה"ר ישעיה גראמער. כפי משמע שמו עיניהם בהגאון ר' דוד רב דק"ק קארלין; אך עוד הדבר מוטל בספק אם יאות הגר"ד הנ"ל לבוא לשבת על כסא הרבנות פה.

דרך אגב, אחר כמה שנים הציעו את משרה הזאת לרבנו, שמיאן לקבלה בגלל התקנה בוויילנא לא למנות אב"ד בוויילנא אחר רבי שמואל אב"ד אחרון - ראה לעיל.

11. מיום ה אדר תר"ן (גליון 37), עמ' 1.

12. בקלות אפשר לכתוב את זה כי אין דרך לאמת את הדברים.

על דברים אלו עומד הקורא ומשתומם: מנין לו זה ומה הוכחתו? בקלות אפשר לומר דברים כאלו ללא בסיס כלל - וכי זה הוא עד היכן דעת המשכילים מגיעה? כבר כתבתי שלפי הנראה, נכתב בוויילנא על ידי ר' שמעון שטראשון שחתם ראשון, והחתימו רבנים נוספים, שבקלות היה אפשר להגיע אליהם - ומי לא יחתום לכבוד רבנו יצחק אלחנן? ואלו טענותיו הקלושות נגד אמיתיות המחאה:

1. המחאה "למען האמת" (?) כתובה ביד הכותב מאמר "עלבונה של תורה", כאשר הכירו רבים מביני דבר [?], וגם סגנון הלשון מעט אחד יצא.

2. הכותב הכין מראש שמנה "נאומים" לרבנים ותשעה לבע"ב, וכפי הנראה כבד היה למצוא מספר בעה"ב במלואו ונשארו שלשה "נאומים" יתומים בלי חותם.

3. על המחאה לא נזכר שם העיר והיום והחדש והשנה שבהם נכתבה, לא בראשה ולא בסופה כנהוג בכל דבר היוצא בכתובים מקבוצ אנשים ובפרט מרבנים. ולפלא כי גם בהמחאה "עלבונה של תורה" שכח הסופר לרשום שם העיר היום והחדש והשנה. האין זה אות נאמן, כי השגה הזאת יצאה מלפני שליט אחד בתא הסופרים בקאוונא. ואם לא נוכל לדעת הסבה מדוע נחסרו כל אלה בהמחאה הראשונה, כמדומה לנו נוכל לפתור לנו החידה בהשנית - הסופר לא ידע בטח אם יאותו הרבנים לעשות חפצו ובאיזה מקום ויום יה' נגמר לשלחו לבית המערכת. וכה נפקד משתיהן דבר עקרי הפוסל אותן כטופס שטר.

4. המכתב הערוך אלינו מאת המו"ץ מוויילנא (החותם גם על המחאה, וכפי ששמענו הוא משגיח) גם הוא כנראה כתב יד הכותב מקאוונא, אף שנשלח אלינו מוויילנא.

מובן מאליה כי מחאה ערוכה באופן כזה אסור לבא בקהל במ"ע היודע חובתו נגד הקהל. ובכלל כבר עיפה נפשנו ללחום בריחים של רוח ונאבה לשום קץ ותכלה לשקלא וטריא זו, אך נכבס בבור כפינו אם יוסיפו העקשנים לסרב למלאות חפץ הקהל ויכעיסו תמרורים את מתנגדיהם להביא חלילה דבתם רעה במ"ע אחרים. והיה אם שלום יענו וישמעו לעצת נבונים שאינם נוגעים בדבר למנות כל חסרון, יהי "המליץ" למליץ לענין המועיל והנחוץ.

א.ר.ז.

כל בר דעת רואה מיד שאין בפי אר"ז לענות אלא בטענות קלושות כמו 'חסר שם העיר היום החדש והשנה' ומה בכך, הרי לא תלוי בעיר והוא נדפס אז בכת"ע שיש בו יום וחדש ושנה! אמנם יש לעמוד על מה שכתב בסעיף 4: "המכתב הערוך אלינו מאת המו"ץ מוויילנא (החותם גם על המחאה, וכפי ששמענו הוא משגיח)...". כלפי מי התכוון הכותב? הרי רק שלשה רבנים מוויילנא חתמו על 'המחאה', הגאונים רבי שמואל זיברטנסקי רבי מאיר מיכל שאטער ורבנו חיים עוזר, ואילו רק שנים חתמו בשם מו"צ, הגרש"ז ורבנו. פשוט שלא התכוונו לרבי שמואל שהיה כבר זקן וידוע בעולם, אלא כוונתו לרבנו שעדיין היה צעיר ולא יצא שמו בעולם העיתונות ולכן לא ידע אר"ז מקום כבודו של רבנו! הרי לנו שרבנו כבר כתב אל 'המליץ' מכתב ערוך למחות נגדה לכבודו של רבנו יצחק אלחנן.

רבנו המשיך לתמוך במוסד 'כולל אברכים פרושים' של קובנה, ואחרי פטירת הגאון רבי צבי הירש רבינוביץ, בשנת תר"ע נטל על עצמו האחריות יחד עם עוד כמה גדולי ישראל להשגיח על הכולל. אז יצא 'קול קורא', עליו חתום רבנו, לתמוך בכולל שינוהל תחת השגחתם, וז"ל:¹³

נודע בתפוצת הגולה יקרת יסוד המעלה "כולל אברכים פרושים" שישדו בשנת תרל"ז הגאונים הגדולים אשר

13. נדפס בכת"ע 'המודיע' (הפולטבי), מיום כא מנ"א תר"ע, עמ' 266-267. רבנים אלו היו בעיר קובנה בחדש אדר ראשון של שנת תר"ע, חודש לפני שנסעו לועידת הרבנים בפטרבורג בחדש אדר שני. כמו כן טפלו בישיבת כנסת בית יצחק באותו פרק - ראה מה שכתבתי בפרק שני.

ראה שם ב'המודיע' מאמרו של הג"ר יוסף זונדל רבינוזון מפלשצניץ על הכולל בו הוא למד עשר שנים שמייעץ להכניס בו תיקונים כמו שאכן עשו אז הגדולים.

האירו את כל הגולה בתורתם ובצדקתם כקש"ת מו"ה יצחק אלחנן זצ"ל הגאב"ד קאוונא ומוהר"י סאלאנסער זצ"ל, יסוד להספקת לומדים גדולים דגולים בתורה הראוים להשתלם ולעלות במעלות התורה עד שיגיעו להודאה לשבת על כסא הרבנות לתומכם במשך שנות למודם והשתלמותם להיות מוסמכים לרבנים מורי הוראה מומחים בישראל.

יקרת ערך מעלת התמיכה ללומדי תורה בכלל היא הצדקה היותר נשגבה וכמאמרם ז"ל ת"ת כנגד כולם, אף כי ליסוד החזקת גדולי תורה והוראה להורות לעם ישראל את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון, הלא זהו באמת יסוד מוסד ועמוד התון אשר בית ישראל נשען עליו, ומה מאד ראוי לחבב בדורנו דור יתום, אשר בעוה"ר לומדי תורה מתמעטים, את המוסד הנעלה כולל פרושים המוסיף כח ועז להלומדים לעלות במעלות התורה, וזה שלש ושלשים שנה מיום שנתיסד הכולל וכבר יצאו סמנו כמה מאות מוסמכים להוראה, ומהם שעשו שם גדול ויהיו למאורות

בישראל בפעלם והדרם
בקהילות ישראל
הנודעים ונשמעים
למרחוק.

והנה הגאון מאוה"ג
מו"ה יצחק אלחנן זצ"ל
הכין את לבבו ועמל
הרבה החיזוק הכולל
לנעלה הלזה ואחריו
החזיק בנו הגאון הגדול
נר ישראל מו"ה צבי
הירש זצ"ל ועוד הפליא
עצה בהשתתפות גיסו
המנוח ה"ג מוהר"צ
הירש סעלצאווסקי
נ"ע לחזק יסוד עמוד
הכולל ודאגו לעשות לו
שם ושארית והתקבץ

על ידו תחת השגחתו סכום מסוים לקרן קיימת עולמית להחזקת הכולל.

עתה כאשר הורם הנזר והונפה העטרה צבי תפארת ישראל מעל ראש עדת קאוונא ונאספו המתעסקים הראשים בהנהגת הכולל, נקראנו אנחנו הח"מ הלום, לטכס עצה לפקח לטובת הכולל והתנדבו להשגיח על הכולל ולעשות בו סדרים נכונים על ידי מפקחים ישרים ונאמנים שיעמדו תחת השגחתנו הכללית ולמען תת גיד לבית הגאון מאוה"ג מוהר"א זצ"ל ולבנו הגאון מו"ה צבי הירש ראבינאוויץ זצ"ל התנדב בנו יחידו הג' הנכבד מ' אהרן שיחי' להשתדל לטובה הכולל.

והוחלט אצלנו אשר הכולל יעמוד מעתה תחת חסות והשגחת הח"מ ביחד עם הרב הגאון אשר תבחר עדת קאוונא לרב ותורה יפקחו על הנהגתו ולעת הצורך יתוועדו יחדיו לטכס עצה וגם התנדבו כל אחד מאתנו בל"נ לבוא לפרקים לקאוונא למטרת החזקת הכולל וטובת גדולי הלומדים.

הנהגת הכולל מצאנו לנכון לסדר אשר הנהגת הכנסת שילוח המשולחים וקבול הכספים ושילוח המכתבים יהיו לפי שעה בידי הרבנים הגאונים בד"צ דפ"ק, מוהרי"צ הכהן ארינאווסקי ומו"ה ר' ישראל ניסן קארק שיחיו, גזבר הכספים הוא ה"ר אהרן ראבינאוויץ בהגאון מוהר"צ הירש ראבינאוויץ זצ"ל, והתנדב לבוא כמה פעמים בשנה לפקח על זה, ולמלאות את משמרתו בקאוונא ימלא ש"ב הג' ר' איסר בהרה"ג ר' בנימין ראבינאוויץ נכד הגאון מאוה"ג מוהר"א זצ"ל, ועל עניני מו"ם של הלכה, לישא וליתן עם הפרושים הלומדים תחת חסות הכולל וכן בהכרת

כשרון למודם עת בואם להתקבל בהכולל נבחר מעלת כבוד הרב הגאון כש"ת מו"ה ר' ברוך דובער שיחי, ר"מ בישיבת כנסת בית יצחק בסלאבאדקי, ובעת סידור הנהגות יתאספו יחד המנהלים עם הרה"ג ר' ברוך דובער שיחי לסדר הכל בסדר נכון.

כל אשר לו דבר בענין הכולל יפנה להרה"ג ר' ישראל ניסן קארק נ"י כפי האדרעסא הרשומה מטה.

והננו בטוחים באחינו המתנדבים בכל אתר ואתר אשר הוקירו את המוסד הנשגב הזה והחזיקו בו עד עתה כי עוד יוסיפו אמץ ביתר שאת ויתר עז למען שכלל את הכולל, אשר נמצא בידים אמונות, וחפץ ד' בדינו יצליח להגדיל תורה ולהאדירה הכותבים וחותמים ביום ה', ר"ח אדר ראשון, עת"ר קאוונא.

נאום חיים הלוי סאלאוויציג מברסק

נאום אליהו הלוי מפרוזין

ונאום מאיר אטלעס חופ"ק שאוויל

ונאום חיים עוזר גראדזענסקי מווילנא

ונאום אברהם אהרן בהגאון רצ"ה ראבינאוויץ זצ"ל הכ"מ

ונאום יעקב זלמן לבשיץ מברסק

נראה שמלחמת עולם הראשונה גרמה להרס כללי למוסדות התורניים בליטא-רוסיה וגם לביטול הכולל בקובנה. בשנת תרפ"א פנתה הנהלת ישיבת 'כנסת ישראל' בסלובודקה אל הגאון רבי אברהם דובער כהנא שפירא אב"ד קובנה, לפתוח מחדש את ה'כולל קובנה' מיסודו של רבנו יצחק אלחנן. כנראה מחמת המצב הכלכלי לא היה בידו של הגאב"ד ליטול על עצמו את עול הכולל ולכן הקים הגאון רבי יצחק אייזיק שר, שניהל אז את הישיבה, את כולל 'בית ישראל' ליד ישיבת סלובודקה. הוא בחר אברכים מיוחדים שעתידיהם להיות גדולי ישראל ללמוד בכולל לחמש שנים ואחר כך לשמש כרבנים וראשי ישיבות דוגמת אברכי ה'כולל קובנה'. בשנת תרפ"ב הוציא רבי יצחק אייזיק קונטרס בשם 'בית ישראל'¹⁴ ע"ד יסוד כולל אברכים גדולי תורה ויראה בסלובודקה. מטרת הקונטרס היתה עבור גיוס כספים למען הכולל. לפני ההדפסה התקבל מכתב תמיכה מאת רבנו וצורף להתחלת הקונטרס עם דף כותרת בשם 'מכתב' מאת כבוד הגאון הגדול האמתי מאור הגולה מרן חיים עוזר גראדזענסקי שליט"א.¹⁵ במכתב מתאר רבנו את תולדות ה'כולל קובנה' וחורבנה במלחמת עולם הראשונה. רבנו ראה בכולל 'בית ישראל' כהמשך ל'כולל קובנה' ומאוד חיזק את מעמדו, וז"ל מכתבו:

ב"ה

נודע ביהודה טיב עניין הכולל לאברכים בקאוונא. שנוסד זה יותר מארבעים שנה על ידי רבותינו הגאונים מאורות הגולה מו"ה ישראל סאלאנטער ומו"ה יצחק אלחנן זצלה"ה. והרבה עסק בשכלולו ובקיומו הגאון הצדיק מו"ה יצחק בלאזער זצ"ל.

מטרת הכולל היתה לגדל אברכים גדולי תורה המתעדתם להוראה לתת להם הספקתם בכבוד ולתמוך את בני ביתם למען יוכלו לשבת במנוחה ולעלות במעלות התורה וההוראה.

גדולי הדור ראו בעין קדשם וחכמתם את הנולד, כי הלומדים הגדולים מתמעטים, ואלה המצוינים אשר תורתם אומנתם כאשר יבואו בעול-רחיים על צוארם לא יוכלו לעמוד בפני נסיונות החיים הקשים ובהכרח יעזבו את למוד התורה. ועל כן יסדו את המוסד הנכבד הכולל בקאוונא. אשר תקופה גדולה החזיק בידיו הלומדים העלולים להוראה, והרבה מהם היו למאורות בישראל ולנושאי דגל התורה בתפוצות הגולה.

יחד עם זה ה' יסוד הכולל בזמנו לגורם חשוב ליסוד הישיבה הגדולה בסלאבאדקא, ולחזק לשארי מקומות התורה. קיום הכולל נמשך עד ימי המלחמה הנוראים, ימי הגרושים והטלטולים. רוב הישיבות נדדו ממקומותיהם,

14. נדפס בקובנה, וכולל מכתב מאת רבנו; ומאמרים מאת: הגאונים רבי יצחק אייזיק שר, רבי משה מרדכי עפשטיין, רבנו ישראל מסלאנט, רבי נפתלי אמשטרדם ועוד - חלק מועתק מקונטרס 'עץ פרי' שנדפס לכבוד הכולל קובנה שנים אחדות אחרי הקמתה, בוויילנא תרמ"א.

15. ובהערות שוליים: אחרי חתימת המחברת נתקבל מכתבו של מרן הגאון שליט"א, הרי אנו מתכבדים לחברו אל מחברתנו.

אבל לא נהרסו. ה' עניים במקום זה ועשירים במקום אחר. תקעו אהלם באוקריינא, והרביצו שם תורה ברבים. אבל מוסד הכולל נהרס ונתבטל לגמרי.

והנה על דבר נחיצות מוסד כולל בימינו אלה יבין כל לב מבין וכל משביל על דבר אמת. אם מלפנים בשעה שרבו לומדי גמרא, החדרים ובתי המדרש ה' מלאים תלמידים מזן אל זן, דאגו לקיומה של תורה, להמציא הספקה לאברכים מצוינים, אשר עול הפרנסה בל יטרידם, עתה בימינו לא כל שכן, שאנו צריכים לדאוג לזה. הן בימי המלחמה נתמעטו גם חדרים לגמרא, רוחות רעות מצויות אשר ללא-אמונה גברו בארץ, ורבים הם האוחזים מעשה אחז ומבטלים את למוד תנוקות של בית רבן ומעמידים כל התורה על השפה, ורואים אנו בעליל שכחת התורה. ורק תלמידים מועטים יוצאים לגמרא, והלומדים נתמעטו לגמרי, אחד בעיר ושנים במשפחה. ורק אלה בעלי כשרון המתגדלים בהשיבות הם תקות דור העתיד. ואלה הלומדים המצוינים הם שרידים יחידים, וה' כאשר יבואו בעול מלחמת החיים הקשים מאד בימינו אלה, אשר אין מי שישא משאם הלא לא יובלו גם השרידים להחזיק מעמד, והחכמה מאין תמצא, וה' העם ללא רב ומורה מדריך, להורות את המעשה אשר יעשון, ובאין מורה הלא תפוג תורה ומצוה.

כמה פעמים התבוננתי ושמתי אל לב לקבץ הלום בעלי כשרון ולדאוג למעמדם כפי צרכי החיים בימינו לגדל גדולי תורה. נעשו נסיונות בזה ולא אסתייעא מלתא כראוי עד עתה.

שמחתי מאד לשמוע כי הרעיון הנכבד מצא גואלים באיזה מקומות, ובשוב הישיבה הגדולה "כנסת ישראל" בסלאבאדקע שמו לבם מנהלי הישיבה להדבר הגדול הזה, ויסדו כולל "בית ישראל" הצליחו לקבץ קבוץ חשוב של אברכים תלמידי חכמים גדולים ומצוינים המשתלמים במעלות התורה והיראה תחת הנהלת הרב הגאון מוהר"ר יצחק אייזיק שער נ"י ויש תקוה לאחריתם לבנות את "בית ישראל" ומהם תבנה ותכונן "כנסת ישראל". ואם מלפנים ה' הכולל גורם ליסוד הישיבה, השיבה הישיבה את חובה ויסדה את הכולל.

אולם אם כי המצב הרוחני טוב מאד ומרנין לב. המצב הגשמי מעציב מאד. הן ההוצאה גדולה להספקת האברכים למחיתם ולמחית בני ביתם בכבוד הראוי, וההכנסה הלא דלה ורזה, בצוק העתים הללו אשר אין חבור בין מדינה למדינה, ובמקום אשר חלק גדול מאחינו נחתים שמה ברוסיה ואוקריינא חרבו יסודות האקונומיים, והתמיכה האמריקנית מתמעטת.

על כן מצאתי לחובה, חוב קדוש, להעיר ולעורר את אחינו הנדיבים בעם חובבי תורה ולומדי, הקרובים והרחוקים, העומדים בראש המוסדות להחזקת תורה באמריקא ובשאר ארצות, לשלח עזרתם ותמיכתם לצרכי הכולל לאברכים "בית ישראל" בסלאבאדקע, לגדל גדולי תורה ויראה, אשר יורו לעם דבר ה' זו הלכה. וגדול יה' כבוד הבית הזה, אם אך ימצא מסייעים ומחזיקים.

התעוררו נא בבל אתר ואתר לדאוג לסיומה של תורה, לקבץ הניצוצות המפוזרים למרכז אחד, והיו לאור גדול, להאיר לעם ישראל בתורתם וצדקתם, וה' אם יעלה בידנו להחזיק את השרידים יבנה מזה עולם מלא, וגם המה יעמידו תלמידים לדורות הבאים, ויקום בנו לא ימוש וגו'.

התברכו בברכת אשר יקים את התורה, וחפץ ה' יצלח בידכם להקים עולה של תורה.

הכותב וחותר לכבוד התורה ולומדי. כ"ד תמוז תרפ"ב ווילנא.

חיים עוזר גראדזענסקי.

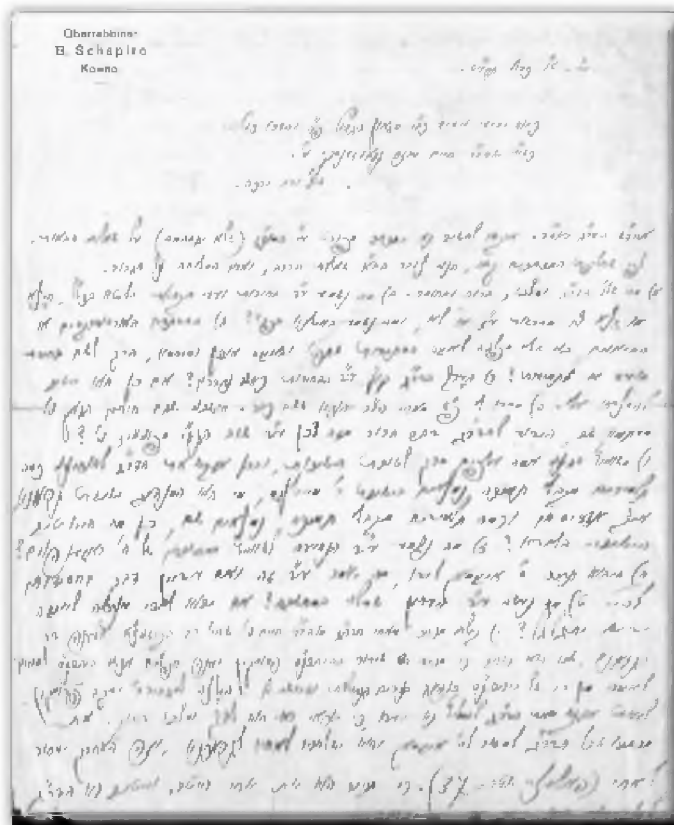
אחר כמה שנים, נטל הגאב"ד הגרא"ד על עצמו חלק מהתמיכה ונעשה איחוד בין כולל בית ישראל כולל קובנה, כאשר הצטרפו אברכים נוספים מטעם הגאב"ד, ונקרא מאז (תרפ"ה) כולל בית ישראל המאוחד עם כולל קובנה. מאז שיתפו פעולה ביחד, רבי אברהם דובער ורבי יצחק אייזיק, להתרים נדיבים עבור הכולל.

רבי יצחק אייזיק שור

רבי אברהם דובער כהנא שפירא

מכתב מרבי אברהם דובער כהנא שפירא אל רבנו בו מבקש את עצותיו של רבנו בענינים שונים אחרי מלחמת עולם הראשונה

הנהגות המהרי"ל דיסקין זיע"א – בלימוד תורה

לקט הנהגות ופסקים בהלכות תלמוד תורה מהליכות מרן הגאון מהרי"ל דיסקין זצוק"ל - השרף מבריסק מתוך הספר "אהל יהושע" העומד לראות אור בחודש הקרוב בס"ד בעריכת הרב נחום סילמן

מעל במה נכבדה זו אנו פונים למי שיש תח"י הנהגות ופסקים מרבינו שלא התפרסמו עדיין, וכן יש ביכולתו לסייע בהוצאות מימון הספר ולהנציח את קרוביו בספר שיצור עמנו קשר בטל 052-7682413 מייל adratkodesh@gmail.com

א. בעת שהיה מתקשה רבינו בלימודו היה נותן צדקה לקופת רבי מאיר בעל הנס, מתודה ומתפלל בלב נשבר "חנני ה' חנני, האר עיני בתורתך".

¹ וראה בספר "אור צדיקים" (עמוד התפילה א, יז) שכתב זל"ק: "על כל דבר שלא יבין, טוב שיתודה ויבכה ויתן איזה דבר לצדקה ויראה בדוק שיאירו עיניו" עכ"ל. וכיו"ב כתב הגאון החב"י ב"נפש כל חי" (מערכת הת"ו, אות זן) בשם הספר "חסד לאברהם" שסגולת הצדקה שיבין התורה.

ובספר תולדותיו של רבינו "עמוד אש" (עמ' לד) מובאת עדות תלמיד אחד אשר זכה להתייחד עם רבינו בכמה משיעוריו בלומז'א ותיאר אי אלה קוים לדרך לימודו וז"ל: במשך שיעורו שקע תכופות בהרחורי העמקה, נשאר מרותק אל מקומו וצולל שעה ממושכה בעיונו, קמעה קמעה התחיל להתנער ושפתותיו החלו דובבות חרישית כאילו לעצמן סברות וישובים בנושא הנדון, והיה כי לא השיג בכל זאת מוצא ליישר את ההדורים ביקש את התלמיד היושב לפניו לחזור בקול רם על לשון הגמרא מלה במלה, ובינתיים צעד רבינו לאורך החדר מרוכז בעיונו, עד שלבסוף התפרץ מעיניו שטף דמעות ובכי, פרש לקרן זוית והתפלל בלב נשבר: חנני ה' חנני, האר עיני בתורתך. התודה תפלת וידוי, והפריש צדקה לקופת רמבעה"ן, אורו עיניו ויצא אל המרחב". לפי עדות אותו תלמיד, נשנה תכופות חזיון מעין זה. והגאון רבי אליעזר יהודה ולדנברג זלה"ה בעל "ציץ אליעזר" סיפר ששמע מתלמידו של רבינו - הלא הוא הגאון רבי אבא יעקב בורוכוב זלה"ה בעל "חבל יעקב" שמעשה היה באותם ימים שהיו הגאונים רבי יצחק אלחנן ספקטור זלה"ה ורבינו זלה"ה שמעים שיעורים מפי אבי רבינו - הלא הוא הגאון רבי בנימין זלה"ה, פעם, בעת שרבי בנימין השמיע שיעור עמוק מאד, לא הבין רבי יצחק אלחנן את השיעור כדבעי, ואילו רבי יהושע ליב הבין. רבי יצחק אלחנן הצטער צער רב על שאינו מבין את השיעור ונכנס לבית הכנסת ובכה בדמעות שליש: רבונו של עולם, מדוע אני לא הבנתי היטב את השיעור של רבי? רבי יהושע ליב שהבחין בדבר, הלך לאביו וסיפר לו על כך, רבי בנימין הלך לבית הכנסת ודבר על לבו שיחזור והוא יסביר לו פעם נוספת השיעור, והוא בטוח כי יבין וישיכל. ואכן כך היה [-הר המור" (ס), אלול תשמ"ו, עמ' 59].

עוד סיפר הגאון בעל "חבל יעקב" כי בערב שבת אחד ראה את הספר "חמדת צבי" מונח על השולחן בחדרו של רבו הגדול ועיין בו. כאשר ראה רבינו שהוא מסתכל בספר, שאל האם זה הספר שמרן בעל "בית הלוי" זלה"ה מרבה לספר בשבחו? משהשיב שכן, ביקש ממנו רבינו לשמוע חידוש מהספר. אחרי ששמע חידוש אחד, ביקש לשמוע ענין נוסף בספר, ואמר מה לפי דעתו מחדש המחבר. וכן פעם נוספת.

בפעם השלישית כשניסה, א"ל הרב בורוכוב כי חידוש זה לא כתוב בחמדת צבי, ואז רבינו הוציא פרוטות אחדות ונתן לקופת ארץ ישראל שעמדה ומיד אמר את דברי החמדת צבי.

עוד מסופר כי יום אחד ראה רבינו את תלמידו הגאון רבי משה שוחט זצ"ל ופניו רעות. כששאלו לסיבת דאגתו, סח לו שקושיא חמורה של הגאון רבי עקיבא איגר זלה"ה מטרידתו, וכבר זמן ממושך שהוא חותר ליישבה, וחזר על כל צדדי הסוגיא ולא עלתה בידו לפתרה.

אמר לו רבינו: תרום סכום מסוים לטובת בית התומכים, בכח מצוה גדולה זו אולי יאיר ה' עיני ואזכה ליישב לפניך את הקושיא החמורה.

עשה רבי משה כן, ורבינו משב את הקושיא בחריפות עצומה והיו הדברים מאירים ושמוחים בפתור ופרח [ביכורים"א, עמ' טז].

ובספר "משנת רבי אהרן" (מאמרים, ד, עמ' ע) מובא כי הגאון רבי אהרן קוטלר זלה"ה היה נוהג לספר את הידוע על רבינו, שכאשר נתקשה בהבנת דברי הגמרא היה משלשל מסבע לקופה של צדקה ומיד היה נענה, והיה הכל מתברר כשמלה. והיה מבאר רבי אהרן את ענינה של סגולה זו עפ"י מה שאמר בבבא בתרא (י). שלפני התפלה צריך לתת צדקה לפני שנאמר (תהלים יז, טו) "אני בצדק אחזה פניך", והיינו שהצדקה גורמת קרבה יתירה לבורא עד שהוא בגדר רואה פניו, ולכן תפלה שענינה הוא עמידה לפני המלך, הרי הצדקה היא האמצעי להגיע למעלה זו. וכמו כן כדי להבין ולהשיג בתורה, בתורה פשוט הדבר שכלל שיתקרב יותר, גם החשגה תגדל, ולכן נתינת הצדקה שיש בה מעלת החתקרות, היא גם סגולה להבנת התורה והשגתה.

וראה עוד בספר "אש התורה" לתולדות הגאון רבי אהרן קוטלר זלה"ה (ב, עמ' קפא) שסיפר הגאון רבי יחיאל מיכל ברניקר כי רבי אהרן היה אומר שמסורת בידו כי מהרי"ל דיסקין בכל פעם שהתעורר אצלו ספק כלשהו ונזקק להכרעה, חן בדברי הלכה וכן בשאר ענינים, היה משלשל תחילה מטבע לצדקה, ומיד לאחר מכן נפשט לו ספיקו.

וב"דרשות משמר הלוי" להגאון רבי משה מרדכי הלוי שולצינגר זלה"ה (א, דרשה ז) מביא את העובדה הידועה מרבינו ומספר עוד שהכיר רבי ישיש מאמריקה שלמד בצעירותו אצל מרן הגר"ז הלוי סולובייצ'יק זלה"ה בעיירה בריסק, וכל ערב היה הרב אומר שיעור גמרא במשך כשעתיים וחצי. באותה תקופה שלמד אצלו אותו בחור למדו סוגיות חמורות במסכת נזיר, והיה הרב אומר את השיעור ומסביר, והוא - המספר - הרגיש שבאמצע הרב ממלמל משהו, כאילו מדבר לעצמו. ענין אותו מה פשר הדבר, שהרב באמצע שהוא מסביר ומבאר בטוב טעם ודעת ענינים חמורים במסכתא דנזיר, תוך שהוא שקוע לגמרי בעומקה של הלכה, ממלמל בשפתיו ואומר כמה מילים. הוא הסה אוזן ושמע את הרב ממלמל בפיו "לישועתך קויתי ה'", לישועתך קויתי ה'". והוסיף הגרמ"מ הלוי במתק לשונו "לא הוא מלמד עכשיו, הוא מרגיש את עצמו עומד בהר סיני והקב"ה מלמד אותו".

ב]. היה מקפיד מאד ללמוד רק בספרים שידע בבירור שנדפסו בדפוס אשר בעליו היו תלמידי חכמים ונזהרים בקלה כבחמורה. משום כך היה לומד אך בש"ס שנדפס ב"דפוס סלאוויטה"², כי המדפיסים האלה היו ידועים ליראי שמים גדולים³.

ג]. אמר רבינו ע"פ מסורת שהיתה בידו בשם מרנא הגאון רבי חיים מואלאזין זלה"ה כי בבקורו של אדוננו הגר"א זלה"ה בבית עקד ספרים דמינכן בעת שערך את גלותו [או במקום אחר], ראה את כתב היד השלם של התלמוד בבלי, וטען כי הוא מהדורא קמא של הש"ס, והיה נותן כל הון שבעולם כדי לגנוז עולמית⁴.

² דפוס סלאוויטה נוסד בשנת תק"ע ע"י רבי משה שפירא ז"ל מגזע קדושי אשפירה שהיה ירא ה' מרבים, ובברכת גדולי התורה שראו צורך חיוני בהדפסת הש"ס לאחר שכמה עשרות שנים קודם לכן, בשנת תקי"ח באשמת אחד ממומרי ישראל הוצאו לשריפה אלפי כרכים מהתלמוד בבלי, האסון הכבד הותיר אחריו מספר מצומצם של ספרי קודש בכלל ותלמוד בבלי בפרט, ובמשך הזמן הלך ודל מספר מועט זה של ספרים שנשארו ללומדי התורה. וכאמור בשנת תק"ע נוסד הדפוס בסלאוויטה, ובשנת תקע"ו נדפס התלמוד בבלי, וגדולי ישראל שבאותו דור הכריזו כי חל איסור להדפיס למשך עשר שנים את הש"ס לבד למדפיסי סלאוויטה.

ובנו"ע לציין כאן כי בשנת תקצ"ה נגש ר' מנחם מן ראם ז"ל להדפסת התלמוד מחדש בעיר וילנא והוראדנא, אז קמו מדפיסי סלאוויטה וטענו שעדיין הסכמת הדפסתם בעינה ויש בהדפסה החדשה משום השגת גבולם. על מדוכה זו עמדו גדולי הדור ונחלקו ביניהם בהכרעת ההלכה, וכבר כתב ה"פתיחי תשובה" (י"ד סימן רלו) בזה"ל: "ושמעתי אשר על פי מעשה שהיה נחלקו בזה עמודי התוך הגאונים גדולי דורנו נרם יאיר, ולא נודע מי נצח את מי ואיך יפול דבר". בין המתירים לדפוס וילנא להדפיס את הש"ס מחדש היה אבי רבינו - הגאון רבי בנימין זלה"ה אשר ערך תשובה ע"ד שנתעצמו מדפיסי מדינתנו עם המדפיס מסלאוויטא, ובה מברר ומלבן בענין תנאי כפול ונדר מקח טעות, ובענין דבר שנאסר במנין וצריך מנין אחר להתיירו, ולמסקנת דבריו פסק להותיר למדפיסי וילנא להדפיס את הש"ס מחדש להגדיל תורה ולהאדירה.

תשובה זו נשתמרה בין גנוי בנו-רבינו, וראתה את אור הדפוס לפני שנים אחדות בקובץ, המעיין" (יב, עמ' 46).
³ בספר "בשערי ירושלים" לר' יהודה אהרן וייס זלה"ה (עמ' 88) מספר: "ספרו לי ממקורביו כי היה מקפיד מאד ללמוד רק בספרים שידע בבירור שנדפסו בדפוס אשר בעליו היו תלמידי חכמים ונזהרים בקלה כבחמורה, משום כך היה לומד אך בש"ס שנדפס בדפוס סלאוויטה כי המדפיסים האלה היו ידועים ליראי שמים גדולים".

עוד מספר: "עוד בהיותו הגאון" בשקלאוו לקח בהשאלה מהר"ר שלמה לוריא ש"ס שנדפס בדפוס סלאוויטה, ולאחר שעבר לשרת בגאב"ד כבירסק דליטא לקחו עמו לשם. אף לאחר שעלה ירושלימה העלה את הש"ס הנ"ל. אותו הש"ס היה מלא על כל שוליו חידושי הרב מברסק. כשעלה ר' שלמה לוריא ז"ל ירושלימה החזיר לו מוהר"ל דיסקין את הש"ס. לאחר מותו של ר' שלמה לוריא חיפשו אחר הש"ס ולא מצאוהו. הש"ס נעלם והיה הדבר לחידה עד היום יש לציין כי ש"ס זה "עצמו" יחוס נוסף היה לו, שהיה שייך קודם לכן להגה"ק רבי צבי אלימלך שפירא מדינוב בעל ה"בני יששכר" ז"ע, ולאחר פטירתו נרכש על יד הנגיד ר' שלמה לוריא מי שהיה מעשירי ליטא והוא שמסרו לרבינו. וכך גם נכתב בכתב יד קדשו של רבינו על עמוד השער הש"ס "שייך להר"ש לוריא שמסרו בליטא כדי להעלותו לארץ ישראל וללמוד בו שם".

[אולם, ברבות הימים נפתרה תעלומת הש"ס, שכן נודע כי רבינו לעת זקנותו הפקיד את הש"ס אצל מקורבו הגאון רבי זרח ברורמן זלה"ה והוא הורישו לחתנו הגאון רבי יעקב יצחק ואכטפויגל זלה"ה. והטעם שנהג כן, הוא משום שהש"ס היה אצלו כפקדון, ורבינו חשש לעת זקנותו שמא לאחר האספו לעולם שכולו טוב יבואו זרים ויבזו את הש"ס שיאנו שלו, לכן הפקידו אצל נאמנו ואיש סודו הנ"ל].

⁴ הגאון רבי מתתיהו דיויס זלה"ה ששמע מפי הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זלה"ה שאמר בשם רבינו. והיינו כפי המובא בבבא בתרא (קנז): "אמר רבינא מהדורא קמא דרב אשי אמר לן ראשון קנה, מהדורא בתרא דרב אשי אמר לן יחלוקו, והלכתא יחלוקו". כפי שמוכח מן הגמרא הרי ההלכה היא כמהדורא בתרא של רב אשי, ולפיכך ראוי לגנוז את המהדורא קמא שאינה אליבא דהלכתא.

ואולם ראינו לכמה מגדולי הדורות שייחסו חשיבות להמובא במהדורות האחרות של הש"ס שמהם למדו כמה סוגיות שהיו עמומות אצלם, ראה משי"כ הרמ"ע מפאנו בתשובה (סימן קז) "והדין שימושא רבה משמיהו דגאונים אתמר שדבריהם דברי קבלה, עליהו כתיב 'טובה חכמה עם נחלה', כי המה ירשו את מורשיהם של רבנן סבוראי והרבה קונדרסין הגיעו אליהם ממהדורא קמא דרב אשי דאית בהו גלויי מילתא למאי דלא אתבריר בגמרא דילן להדיא". וכן הגאון מקוטנא בסרו "בין דעת" כתב "וכבר ידוע מה שכתבו הפוסקים שעל דברי הגאונים יש לסמוך כעל דברי הש"ס, והרמב"ם במלחמות כ"כ בהרבה מקומות, לפי שישבו על כסא רב אשי ובמקומו והיה להם דברים הנמסרים בקבלה פא"פ מרב אשי. וגם היה להם עוד מהדורה קמא דרב אשי". ואמנם אין בזה מעשה לסתור שכן הגר"א משבח את המהדורא קמא שהגיעה לידי הגאונים שהם בעין שכלם ידעו ללקט ולברר את הנצרך להם, משא"כ אם מהדורא זו היתה נחלת ההמון.

ומן המפורסמות כי הגאון החזון איש יצא חוצץ כנגד המפרשים את הסוגיות ופוסקים להלכה כפי כתה"י הנמצאים בגניזות וספריות, ובמיוחד כנגד המשתמשים בכתב מינכן שכ"כ באגרותיו (א, אגרת לב) "כ' לפרש סוגיא... ולהגיה בגמ' ע"פ כת"י מינכן, וכי כל חכמי הדור מזמן הראשונים עד עכשיו כולם לא עמדו על האמת, מפני שסופר אחד טעה והוסיף דברים בגמ' מלבו והכשיל את כל החכמים? ואני לא מהם ולא מהמונם, וכת"י שהיה ביד הראשונים ז"ל מסרו נפשם עליהם והשגחתו ית' שלא תשתכח תורה מישראל הגינה עליהם, וכשהחלו להדפיס את הגמ' מסרו חכמי הדור נפשם על זיקוקו והגהתו. ואם אמנם לפעמים נהנים מהכת"י לנקות השבושים המתהווים בהמשך הזמן, אבל דבר שיצא מיד כל רבותינו בלי שום פקפוק חלילה להרוס! הגע עצמך בשעה שיש שלשה כת"י לפנינו ושניים שוין, אנו לוקחים את השניים ומניחין את האחד, ומאן לימא לן דהכת"י מינכן אינו מאותו שנתבטל ברוב בזמנו? ומאן לימא לן שלא היה ידוע לבלתי מדקדק? ובכל אופן הוא בטל כחרס הנשער נגד הגירסא המקובלת, וכי מפני שהסופר טעה והשמיט איהו תיבות וכדרך הסופרים לטעות מתיבות שוות והשמיט מתיבת... נבנה מגדלים? ואולי כן הוא שהסופר השמיטם ולא מיד חכמים הוא! אבל כשאנו סומכים על הקבלה - תורת רש"י ותוס' וכל החכמים ודאי היא התורה. וכמעט שלא ראינו תועלת להגיע אל האמת ע"י הגירסאות שנחפשים מהגניזות, רק כולם תועלת לעוות משפט ולעקם את האמת, וראוי היה לגנוזם שההפסד יתר על השכר" עכ"ל. [וע"ע במכתב אחר של החזו"א שהובא בספר "צדקת הצדיק" (עמ' עח)].

ד. הקפיד שספרי ביתו יהיו מכורכים כראוי וכיאות לכבודה של תורה⁵.

ה. הקפיד שלא להשתמש בפסוקי התורה למליצות חולין. ופעם באמצע שיעורו של רבינו בפנח חברים מקשיבים נשמע קול רעש גדול מבחוץ ממריבת נשים זו עם זו, ושלח רבינו תלמיד א' להודיעו פשר הדבר. ובשובו ענה בסגנון הכתוב (במדבר כז, ז) "כן בנות צלפחד דוברות", ונחרד רבינו וגער בו באמרו איך מלאך לבך להשתמש בפסוק מן התורה לדברי חולין?! ולא נתקרה דעתו עד שקיבל הלה נזיפה על עצמו⁶.

ו. אמרו עליו תלמידיו שמעולם לא דיבר דבר כי אם במצאו מעין זה בחז"ל, ואף בשוחחו עם בני אדם תפס בדיבורו לשון חז"ל⁷.

ז. סבר שתלמיד חכם שתורתו אומנותו ולומד כל היום, אינו צריך לומר סדר הלימוד הנקרא "חק לישראל" דבר יום ביומו.

⁵ "עמוד אש" (הנהגות, אות נ). ומובא שם המעשה: כשהופיע לאור בפעם הראשונה חדושי רבי עקיבא איגר על הש"ס, הוזרז תלמיד אחד והביא את הספר לרבינו בעודנו בלתי מכורך. רבינו - למרות צמאנו לחדושי הגאון ר"ע איגר - צוה לכרכו וכך להביאו אל ביתו.

[ועי' באגרות "חזון איש" (מכתב ד) באגרת לתלמיד שכתב לו "קבע נא הערותיך בספר מכורך"].
⁶ הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זלה"ה בשם הגאון רבי אליהו ראם זלה"ה [עד ראייה] - "הליכות שלמה" (מועדים-אדר, עמ' שכו).

ושורש לחומרא זו מצאנו ב"ספר חסידים" (סימן תרמד) שכתב "מעשה באחד שבנו הניא את חבריו מלשחק בקוביא, והציע להם לשחק בפסוקים שהאחד יאמר פסוק שתחילתו באות שנסתיים בה הפסוק של חברו. וכן על זה הדרך. ואמר לו אביו שנלכד בחטאת להתלוצץ בפסוקים וסידר לו דרך לכפרתו". וסמך לזה מצאנו בש"ס סנהדרין (קא:) "הקורא פסוק שלא בזמנו, התורה חוגרת שק ואומרת עשאוני בנך ככנור שמנגנים בו לצים".
ובספר "דרך שיחה" (עמ' תנא) כותב הרה"ח שפעם סיפר בפני הגאון רבי חיים קניבסקי שליט"א את המעשה הנזכר. ואמר לו הגאון שליט"א בזה"ל: "ברוך שכיוונתי. בפתח תקוה היה אחד שהתבטא כך ואמרתי לו שלדעתי אסור לומר כך זה זלזול בבנות צלפחד, כי הרי אין כוונת התורה שהן היו סתם דברניות".

ובנותן טעם לצרף בכאן מ"ש מהר"ט בתשובה (יו"ד ב, סימן טז) וז"ל: "ששאלתם אמרו על הרב מהר"י אבובא שהיתה עינו א' סמוייה, שהיה מלך פורטוגל אומר: ב' עינים יש לי במלכותי שאין בכל העולם ערוך להם. עין נשר פורטוגל [דמות הנשר שבדגלה של מלכות פורטוגל] ועינו של רבי. פעם א' היה מהלך בדרך בשדה וישב לו הרב על שן סלע א' וב' נכבדים ישבו א' מימין וא' משמאל, והיה בחור אחד תלמידו עומד לפניהם והרב ז"ל בדיחא דעתיה והיו מדברים בדברי צחות. ופנה הרב אל התלמיד וא"ל אמור אתה. א"ל תן לי רשות שאשב. א"ל שב. ישב על האבן ואמר 'על אבן אחת שבעה עינים' (ראה זכריה ג, ט) [פירוש: ג' אנשים - ו' עינים, ולהרב עין אחת - הרי שבעה עינים]. אמר הרב תהני ליה צחותיה שאל"כ אפקרותא הוא".

ומצאנו לעוד כמה מגדולי הדורות שהקפידו בכגון דא שלא להתלוצץ מפסוקי תורה. הגראמ"מ שך זלה"ה סיפר על הגאון רבי אריה לייב זלה"ה בעל "שאגת אריה" כי שני בחורים מופלגים באו לפניו להבחין במטרה לזכות ב"סמיכת חכמים" מגאון הדור. בהן אותם וראה בהם כלים מחזיקי ברכה שראויים לאיצטל דרבנן. לגודל השמחה ביקש להביא לשלחן "לחיים". השאג"א לגודל ענינותו לא מצא בביתו כי אם מעט משקה חריף וביצים מבושלות. מיני תרגומא לא היו. המשקה והביצים הונחו על השלחן. שאל אותם השאג"א על מה נברך תחילה? השיב אחד הבחורים בהלצה: ודאי שעל הביצה, והרי הוא פסוק מפורש (בראשית יב, ח) והעי מקדם [ביצה באידיש איי]. נבהל הגאון ממטבע הלשון שנקט אותו בחור, נזף בו ואמר שאינו ראוי לסמיכת חכמים. [הובא המעשה בספר "קול חוצב" לתולדות הגר"ש שבדרון זלה"ה (עמ' 202)] ויש מספרים מעשה כיו"ב על הגאון הרגאטשובי בעל "צפנת פענח" זלה"ה שפעם היה בסעודת מצוה של ת"ח ונתעוררה השאלה על איזה מהמינים שברכתן שהכל יקדימו לברך. ואמר א' מהת"ח המסובים שיברכו מקודם על הביצה שנאמר [והעי מקדם]. ואמרו הגאון שזוהי ליצנות ו"במושב לצים לא ישב" כתיב (תהלים א, א) ועזב את המקום בחרי אף. [הובא המעשה ב"שיח זקנים" (ו, עמ' שסד)].

והגרש"ז אויערבאך זלה"ה [הליכו"ש שם] אמר על השמועה שהובאה בספר "עליות אליהו" (מעלות הסולם הערה יג אות ו) שאדונו הגר"א ז"ל כשנמנע אבל מלעבור לפני התיבה במנחה בפורים, אמר בצחות על מה שנתעטף בטלית כדי לעבור לפני התיבה "אבל וחפוי ראש", ואמר הגרש"ז שאין להאמין בנכונות השמועה, כי אף שרבים מגדולי ישראל נהגו להשתמש בפסוקי המקרא למליצות כגון דא, מ"מ לדידו ברור ופשוט שרבינו הגר"א ז"ל לא היה סגנונו כלל בכגון דא. ופעם סיפרו קמיה הגרא"ל שטיינמן זלה"ה שאמרו למרנא הגר"ז זלה"ה על עשיו שלא היה נראה כ"כ רשע כלפי חוץ. הפטיר הגר"ז: "א"כ, שזכותו יגן עליך". ואמר הגרא"ל שבודאי אי"ז נכון כי הגר"ז מעולם לא דבר בכגון דא. [הובא בספר "צדיק תתמר יפרח" (עמ' קעג)].

⁷ תלמידו הגאון רבי נפתלי הירץ הלוי זלה"ה.
וכתב רבינו באגרת וז"ל: "באגרתך כ' וכבר עלה לי הוצאה ע"ז סך נכבד, דע שאין זה לשון חכמים והול"ל 'סך מסויים', ואתה אחות לשון תורה כמאמר הילקוט פ' ויצא ע"פ ומאשר לאבינו וכו' כל הכבוד הזה ואמרו ע"ז אין כבוד אלא ממון". והנה למרות המובא לעיל קפידת רבינו שלא להשתמש בפסוקים לצרכי חולין, מ"מ סגנון דבורו היה בלשון חז"ל. והגרמ"מ הלוי שולזינגר זלה"ה בס' "שיעורי משמר הלוי" למס' כריתות (עמ' קנט) כתב ששמע מדודו הגאון רבי זאב צ"צ"ק זלה"ה בעל "תורת זאב" שהגר"ז הלוי מבריסק היה משתמש בלשונות של חז"ל הקדושים וכמו הנהגת המהר"ל דיסקין.

והגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זלה"ה נשאל על פסקו של רבינו בזה שלכאורה סותר לדברי רבינו האריז"ל ב"שער המצוות" (פרשת ואתחנן) שתיקן סדר לימוד זה. והשיב "אין להרהר אחר פסק מרנא ורבנא הגאון זצלה"ה"⁸.

ח. סבר שאף העוסקים בצרכי צבור באמונה ולדבר מצוה אין להם להקדיש לכך יותר ממחצית היום, ובמחצית היום השני עליהם לעסוק בתורה. וכן נהגו בחייו כל פקיד מוסד היתומים שהקים שהיה להם חצי היום לעבודת הקודש לטובת המוסד וחצי היום קודש ללימוד תורה.⁹

ט. רבינו היה לומד סתרי תורה וספרי קבלה¹⁰. אמנם לענין לימוד קבלה בזמן הזה לאחרים, היה אומר רבינו שיש לימוד זכות שאין לומדים קבלה מפני שקשה למצוא רב לזה שילמדו כראוי¹¹. אולם יש שיעץ להם שיקבעו שיעור בקבלה לאחר שעברו את גיל ארבעים¹².

⁸ הגאון רבי שלמה סובל זלה"ה – שרית "שלמת חיים" (סימן תתק"ח). וז"ל השאלה ששלח להגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זלה"ה: "בענין אמירת חק לישראל הנה ב"שער המצוות" (פרשת ואתחנן) כתב שמי שאינו אומר זה הוי מעוות לא יוכל לתקן, וא"כ למה לא נהגו הת"ח לומר זה? והנה ת"ח סיפר לי שפעם אחת שאל מהר"ל דסקין זצלה"ה אם יאמר זה? והשיב לו אם הוא לומד כל היום אין צריך. והדבר צריך ביאור, דבהדיא כתוב ע"ש האריז"ל דגם באופן זה חייב?"

ותשובת הגר"ח זוננפלד זלה"ה "אין להרהר אחר פסק מרנא ורבנא הגאון זצלה"ה" עכ"ל.
⁹ תלמידו הגאון רבי יצחק שלמה בלויא זלה"ה.
¹⁰ "עמוד אש" (עמ' קפז).

וכן העיד תלמידו הגאון רבי נטע צבי וייס זלה"ה בחספד שנשא אחר האסף רבו הגדול ובו סיפר על סדר לימודו: "עץ חיים להאריז"ל - הביט ולמד בו בהצנע. נפש החיים - אני יודע ממעשה שנשאר ממנו ומאביו כתבים".

ועל מדת ההסתרה של רבינו מידעתו בסתרי תורה נלמד ממה שכתב בהסכמתו לספר "עמודי התורה" להגאון רבי יצחק הלוי מסטאויסק [סובב והולך לבאר את הספר "מעלות התורה" לרבי אברהם אחי הגר"א] בזה"ל: "ברם מעודי אני מושך ידי מבא בכתובים בהסכמות על ספרים, וביותר בספר כזה אשר רובו ע"פ חכמת האמת אשר לא עמדתי בסודה".
 סיפר הגה"צ רבי נטע פריינד זלה"ה ששמע מהגאון רבי אליהו סאלאמאן זלה"ה ששמע מהגאון רבי משה יאלעס זלה"ה שהוא היה משמש את רבינו בנאמנות. פעם אחת אמר לו רבינו: אני רוצה ליתן לך שחר שמשות. אמר לו ר' משה: אין אני רוצה שחר, רק אבקש שכל אימת שאשאל לכבודו סיבת הדבר יענה לי ורבינו הסכים.

פעם אחת נכנס אליו בבוקר ומצא אותו מאד שמח, שאל אותו סיבת הדבר. אמר לו רבינו: הבטחתי לך, על כן אני הוכרח להגיד לך! למדתי זוהר חק' ולא הבנתי איזה דבר, התחלתי לבכות האב אין דערוצן דעם סאטען לעבן מיר. ועוד איש אחד עמו. וואס ער האט געלויכטען. שאל אותו אבי: למה אתה בוכה? עניתי בשביל שאין אני מבין איזה דבר בזוהר. אמר לו אביו והראה על האיש שבא עמו הוא ר' שמעון בן יוחאי והוא יגיד לך הפשט ואמר לי על כן אני שמח!
¹¹ הגאון רבי שלמה סובל זלה"ה - "שלמת חיים" (ענינים שונים, סימן נא). וז"ל: "ובשם מהר"ל דסקין זלה"ה אומרים שיש לימוד זכות בזמן הזה שאין לומדים קבלה מפני שקשה למצוא רב לזה שילמדו".

וכבר הזהירו כן רבנן קשישי דהנכנסים לחכמת הקבלה צריכים להתאים עצמם לכך ואחד מהתנאים הוא שילמדו מפי רב מובהק שקיבל את החכמה הזו איש מפי איש, וע"ז ידוע כל הדוים שיש שאינם ראויים לאיצטלה זו ולומדים ומלמדים אותה ברבים, לך נא ראה מש"כ הרמב"ן (בהקדמתו לפירוש עה"ת) "מודיע אני נאמנה לכל המסתכל בספר הזה לבל יסבור סברא בכל הרמזים אשר אני כותב בסתרי תורה, כי לא יושגו דברי ולא יוודעו כלל בשום שכל ובינה זולת מפי מקובל חכם לאוזן מקבל מבי". ועל מציאות זו העיד הרמ"א בספר "תורת העולה" (ג, פרק ד) "שאין לנו מקובל מפי מקובל". ועוד הזהיר כן מהר"ח"ו (בהקדמתו ל"שער ההקדמות") "כי חכמת הקבלה לא תושג בשכל אנוש, אלא בקבלה מפה לפה או מפי אליהו".

וכ"כ הגאון המקובל מהר"ם פאפירש בספר "אור צדיקים" (סימן כב אות טז) בזה"ל: "בחכמת הקבלה לא יוציא מפיו מה שלא שמע מאדם שראוי לסמוך עליו". וכ"כ ה"כף החיים" (סימן קנה ס"ק יב) "צריך אדם לעסוק בפרד"ס כפי אשר יוכל להשיג עד מקום שידו מגעת לטרוח ולעשות לו רב שילמדנו".

וראה בשו"ת "רב פעלים" (א, י"ד סימן נו) שכתב: "שאפילו חכם גדול שבחכמים וגאון גדול שבגאונים אי אפשר לו להבין הדברים על בוריהן מתוך חכמתו ושכלו, אפילו אם יש לו כל ספרי הקודש של הקבלה כי אם רק ע"י קבלה איש מפי איש עד מהר"ח"ו שקיבל מפי רבנו האריז"ל שקבלם מפי אליהו זכור לטוב, יען כי יש דברים שא"א לכתבם וא"א לציירם בקולמוס אלא רק ע"י מסורת מפה לפה".

וכן היו דברי מרן החזון איש זלה"ה דלכן נקראת חכמה זו "קבלה", כי אי אפשר להבינה לבד אלא רק בקבלה איש מפי איש מאליהו הנביא או ממי שקיבל מאליהו [ראה מש"כ בשמו"כ ב"מעשה איש" (ג, עמ' צד. ד, עמ' טז)]. וכן היה אומר מרן הקהילות יעקב זלה"ה [וכמובא ב"תולדות יעקב" (עמ' קלב). וע"ע "ארחות רבינו" (א, עמ' תג)].

¹² הגאון רבי שלמה סובל זלה"ה - "שלמת חיים" (שם). וז"ל: "אולם במקום אחר שמעתי שהוא יעץ להלומדים שיקבעו גם שיעור בקבלה אחר ארבעים שנה".

וכבר כתב כן ב"מנורת המאור" (נר ד, כלל ג, חלק שלישי, פרק ראשון) "האדם בימי בחרותו אינו יכול להשיג המושכלות הנעלמות בלבו כמו שהם, ובזקנותו מתוספת בו החכמה... על כן כל אדם אף על פי שיהא נבון בעיניו, טוב לו שלא יכנס בנערותו בעמקי החכמות עד שיגיע לבינה שהוא בן ארבעים כמו שאמרו במסכת אבות (ה, כא) בן ארבעים לבינה, והוא לפי שכבר עברו חצי ימיו אפילו שיגיע לגבורות, כי רתיחת הטבע והמית הנערות מונעים לאדם ומעכבין אותו מלהכנס בחכמות בענין של יפסיד אמונתו, ולפיכך כתבו בתלמוד שהחכמים הראשונים לא היו רוצים להכנס בחכמות אף על פי שהיו בקיאים בקבלה וגדולים בתלמוד עד שהיו נכנסים לימי הזקנה שהוא מבן ארבעים שנה". וכ"כ בש"ך (י"ד סימן רמו ס"ק ו) "ויש שכתבו שלא ללמוד קבלה עד שיהא בן ארבעים שנה כמ"ש בן ארבעים לבינה, בשגם צריך קדושה וטהרה וזיוזות ונקיות. ורוב המתפרצים לעלות בחכמה זו קודם הזמן הראוי קומטו בלא עת כמ"ש כל זה בדברי חכמי האמת".

אולם הרמ"ק בספרו "אור נערב" (ג, פא) כתב בזה"ל: "צריך להגיע לפחות לשנת העשרים כדי שיגיע לפחות לחצי ימי הבינה. ואף אם יש שפירשו עד שיגיע האדם לשנת המ' אין דעתנו מסכמת עמהם בזה, והרבה עשו כדעתנו והצליחו". וכיו"ב כתב מהר"ם פאפירש בספר "אור צדיקים" (סימן כב אות ל) "זמן לימוד הקבלה - מי שאינו נשוי, אסור לעולם.

י. היה אומר רבינו שיעור בפרשת השבוע בכל מוצאי שבת בפני חברים מקשיבים ואף שהוא לילה [ויש המקפידים שלא לקרוא מקרא בלילה]¹³.

יא. מעשה ביהודי שנתקף בפחד מות מפני נכרי שהפסיד אצלו כל כספו והגוי התנכל להמיתו, יעץ לו רבינו שילמד כל יום משניות "מסכת מדות", היהודי נהג כך והגוי הפסיק לרדפו¹⁴.

יב. מעשה היה ואחד יצא לפתע מדעתו, בני המשפחה הודיעו צערם לרבינו וביקשו שיתפלל בעדו. רבינו יעץ להם שילמדו עם החולה משניות בסדר זרעים. קבעו אתו שיעור במשניות זרעים והאיש החלים¹⁵.

ונשוי, דוקא מבין כ' והלאה" והו"ד ב"כף החיים" (סימן קנה ס"ק יב). וכ"כ הגאון החבי"ב ב"תורה וחיים" (מערכת הק"ף, אות נטר) שצריך לזהר שיהיה לפחות בן עשרים שנה. והגה"צ רבי שריה דבליצקי זלה"ה כתב בזה בקונט' "תנאי כפול" (כת"י. והו"ד ב"ישורון", עמ' תסט) "ושמעתי מהרה"ג המקובל מוה"ר בנימין שלמה אשלג שליט"א שאמר לו הגאון צי"ע ר' יעקב משה חרל"פ שליט"א שכל כונת אמרם שאין ללמוד זה עד מ' שנה היתה להרחיק את התלמידים שאינם מהוגנים לבא בשערי חכמה זו".¹³ הנה כתב האריז"ל ב"שער המצוות" (פרשת ואתחנן, דף לה:) דאין לקרוא מקרא בלילי השבוע [זולת ליל שישי], "לפי שהמקרא הוא בעשיה והלילה עצמה הוא בחינת עשיה והכל הוא דינין, ואין ראוי לעורר הדינין". ומהר"ם ריקאנטי בפירושו לתורה (פרשת יתרו) כתב: "ודע שצריך האדם לעסוק בתורה שבכתב ביום ובתורה שבעל פה בלילה דבר כפי ענינו. ובפרקי דרבי אליעזר (פרק מו) אמרו כל אותן ארבעים יום שעמד משה בהר היה קורא מקרא ביום ושונה בלילה". ועוד סמך לכך הובא ב"תנא דבי אליהו" (פרק ב) וז"ל: "יום ליום יביע אומר - זה תורה נביאים וכתובים. ולילה לילה יחיה דעת - זה משנה".

וב"סידור ושורש העבודה" (שער הששי, פרק ב) נקט שיש סכנה בלימוד מקרא בלילה, ושאסור לומר אפילו חצאי פסוקים ושלישי פסוקים.

ואמנם עיקר החשש בזה הוא לשיטת המקובלים, אבל לא מדין התלמוד והפוסקים וכמ"ש להדיא דאין הדבר אסור מעיקר הדין ב"שער הציון" (סימן רלח ס"ק א) וז"ל: "כתב בבאר היטב שאין לקרוא מקרא בלילה. ובפרי מגדים משמע דיכול לקרוא מקרא. ונראה דאפילו להמחמירין לית בזה איסורא, אלא שלכתחילה יותר טוב ללמוד מקרא ביום". וכיו"ב כתב בשו"ת מהרש"ם (א), סימן קנח) שהוא ממדת חסידות.

ואולם יש לדון בגוונא שאינו קורא רק פסוקים אלא לומדם בענין עם מפרשים וכדומה, האם הדבר בכלל אזהרת המקובלים שלא ללמוד מקרא בלילה. וכבר כתב בזה הגאון המקובל שר בית הזוהר רבי עמנואל חי ריקי בספר "משנת חסידים" (מסכת השכיבה, פרק א סעיף א) וז"ל: "ולא ילמוד מקרא כי המקרא בלי פירוש היא לבדה בעשיה מקום תגבורת הדינים ואין ראוי לעוררם בזמן שליטתם שהוא לילה". הרי מפורש יוצא דכל הקפידא היא על קריאת מקרא לבדו ללא פירוש. וכדומה כתב הגאון המקובל רבי שבתי מרשקוב בסידורו (סדר ק"ש שעל המטה) "אין ללמוד מקרא בלילה בלי פירוש". וכ"כ ב"סידור ושורש העבודה" (שם) "ותוכל ללמוד פסוק עם פירוש רש"י גם בלילה, כי מה שהזהיר האריז"ל שלא ילמוד אדם פסוק בלילה אזהרתו על הקורא הפסוקים בלא פירוש". וכן נקט הגאון החבי"ב ב"כף החיים" (סימן לא אות נה) שיש להקל כשקורא פסוקים עם פירוש רש"י. וכ"כ בשו"ת "אבני צדק" (יו"ד סימן קב) דאם קורא פסוק ומפרשו בפירוש רש"י, שפיר דמי וליכא חשש כלל.

וממוצא דבר אתה למד דללמוד מקרא עם מפרשיו אין קפידא בדבר. וכן נהג רבינו למסור את שיעוריו על הפרשה ומפרשיה במוצאי השבת. וראה לעיל ב"סדר היום של רבינו" דסידר לעצמו לימודי מקרא - תורה ונ"י בסדר הלימוד של היום, אבל לא בסדר הלימוד של הלילה.

וראה עוד משי"כ הגרא"ל שסיימן זלה"ה בס' "אילת השחר" עה"ת (שמות כד, יח) "ומהר"ל זצ"ל היה לומד שיעור בפרשת השבוע במוצ"ש. ויתכן דכשלומודם בעיון להבין המקראות הרי זה כלימוד תורה שבע"פ".

¹⁴ הרה"ג רבי יוסף שיינברגר זלה"ה - "עולמות שחרבר". וציין שאכן האיש נהג כך והגוי הפסיק לרדפו. ומובא שם עוד כי חכמי ירושלים נלאו למצוא מקור לעצת הרב. כאשר שמע זאת האדמו"ר רבי יואל טייטלבוים מסאטמאר זלה"ה אמר שהמקור לכך לפי המובא בזבחים (נד:) המבארת את הנאמר בספר שמואל (א יט, יח) "ויבקש שאול להכות בחנית בדוד... ודוד ברח וימלט ויבא אל שמואל הרמתי... וילך הוא ושמואל וישבו בנית". ובגמ' "מה ענין ניות אצל רמה? שהיו יושבים ברמה ועוסקים בנויו של עולם", ומפרש רש"י "עניני בית הבחירה", הרי לנו שבשעה שדוד המלך פחד מהחרב הלך ועסק בעניני בית המקדש וזוהי מסכת מדות. וזה מקור לעצת הרב מבריסק עכ"ל ודפח"ח.

והגאון ר"י זילברשטיין שליט"א בס' "חשוקי חמד" (יומא יז:) כתב לבאר באופן דהנה אמרו במסכת מדות (פרק ג משנה ד) שלכן אסור להניף ברזל על המזבח משום שהמזבח נברא להאריך ימיו של האדם והברזל נברא לקצר ימיו של אדם, ואין זה בדין שיונף המקצר על המאריך. ועוד שהמזבח מטיל שלום בין ישראל לאביהם שבשמים, לפיכך לא יבא עליו כורת ומחבל והובאו הדברים ברש"י שמות (כ, כב). לאור זאת שהמזבח נברא להאריך ימיו של האדם, לכן כשאין בידנו היום מזבח, הלימוד בעניני המזבח נחשב כמזבח. וגם הרי המזבח עושה שלום בין ישראל לאביהם שבשמים ולכן לא יבא עליו כורת ומחבל, וכשיש שלום בין ישראל לאביהם שבשמים, יש גם שלום בין ישראל לנכרי המבקש להמיתו להנצל מידו לחיים טובים וארוכים. עכ"ל.

¹⁵ "עמוד אש" (עמ' קסא) מפי הגאון רבי יצחק שלמה בלויא זלה"ה.

וראה בס' "בית ישראל" (ח, עמ' קלו) להגאון רבי ישראל טייטלבוים זלה"ה שכתב באופ"א וז"ל: "סיפר הרב ר' יצחק שלמה בלויא זצ"ל: פעם אחת בא איש אחד לפני הגאון ר' יהושע ליב דיסקין זצ"ל ושח בפניו כי הוא שוגה בדמיונות רעים וחושב על איבוד עצמו ר"ל. אמר לו הגאון: למד סדר טהרות ושנן את המשניות על פה ויעיל לך הדבר. סיים ר' יצחק שלמה: כל זמן שחזר האיש על המשניות לא קרהו דבר, לאחר זמן, הפסיק האיש ממשנתו וסופו שאיבד עצמו לדעת ר"ל".

קונטרס בירור סוגית
ביאת אליהו
ומלך המשיח

התכנית לאברכים
ובני הישיבות
'לגיונו של מלך'

מפתח
שערי גאולה
לקט מ"מ ל"ח שערים בשלבי
הגאולה

קונטרס בירור סוגית

ביאת אליהו ומלך המשיח

קונטרס מקיף על סוגיות הגאולה

'ביאת אליהו'

'ומלך המשיח'

ביאור הסוגיא בעירובין מג:

כולל דברי הראשונים והאחרונים

והמפתח מדבריהם

כולל פירוש הסוגיא

מטרת הקונטרס ללימוד הסוגיא בעיון המביא לידי
אמונה וצפייה לביאת המשיח ובפרט בימי בין
המצרים.

לחשיג: להערות והוספות ולקבלת החברות **החברות**

טל: 03-6189607 03-6439022 טלפקס:

מייל: hakorbanot@gmail.com

כמו"כ בקו המכירות של 'תורת הקרבנות 072261034

ובכל המוקדים של תורת הקרבנות החל מיום ד'

מפתח

שערי גאולה

לקט מראי מקומות

הפותח י"ח שערים חתומים בשלבי הגאולה.

מנתב דרך להכנס לסוגיות העוסקות ברומו של עולם

להיות מוכנים לגאולה הקרובה

רשימת השערים והנפתחים באוצר שערי הגאולה

א. הצפיה לגאולה. ב. זמן הגאולה. ג. משיח בן יוסף. ד. ביאת

אליהו. ה. מלך המשיח. ו. מלחמת גוג ומגוג. ז. מחיית עמלק.

ח. קיבוץ גלויות. ט. ארץ ישראל. י. בנין ירושלים. יא. בנין בית

המקדש. יב. הקרבת הקרבנות. יג. ימות המשיח. יד. הדינים

שיתחדשו. טו. תחיית המתים. טז. יום הדין הגדול. יז. האלף

השביעי. יח. עולם הבא.

לחשיג: להערות והוספות ולקבלת החברות **החברות**

טל: 03-6189607 03-6439022 טלפקס:

מייל: hakorbanot@gmail.com

כמו"כ בקו המכירות של 'תורת הקרבנות 072261034

ובכל המוקדים של תורת הקרבנות החל מיום ד'

תכנית לגיונו של מלך לאברכים ובני הישיבות הק'

מיוסד על הוראת מרן רבינו החפץ חיים זיע"א בדבר החובה להיות מוכנים לעבודת הקרבנות במקדש קודם
הגאולה. התכנית מתמקדת בבירור הלכות עבודת הקרבנות אליבא דהלכתא כדי להגישם לפני לומדי התורה
דבכל אתר ואתר

לתועלת משתתפי התכנית י"ל חוברת מקיפה של מאות נושאים בהלכות 'הקודש והמקדש' כולל רשימת ספרים
והוברות שיצאו אליבא דהלכתא במשך השנים. כמו כן סיכומים רבים שנכתבו באופן חלקי המהווים כלי עזר
לבירור ההלכות אליבא דהלכתא.

הסיכומים שישלחו למכון 'תורת הקרבנות' בצורת פסקי הלכות (עם מקורות בשוליו הגליון) יוכנסו אי"ה לקבצים
תורניים שיצאו לאור לתועלת כלל הלומדים ובני התורה.

את חוברת 'מפתח נושאים' והכתובת לשלוח סיכומי ההלכות היא: hakorbanot@gmail.com

לפרטים - 054-8433-264

רכז נציגי הכוללים: בטלפון הנ"ל. פקס: 072-3377748

דרכי יעקב

והוא הנהגות והליכות בקודש ששמעתי ממורי זקני רבינו מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א שנהג כן אביו מרן רשכבה"ג בעל הקהלות יעקב זצוקלה"ה זיע"א

הקדמה

יש לכתוב בהקדמה כי אאמ"ד הכ"מ לא אמר כמעט מימיו פסק הלכה כי נתיירא מאוד לפסוק והקפיד מאוד על האומרים כשמו פסקים ואמר שתמיד רק מדבר כלימוד ומעדר אכל למעשה עריך לעיין בפנים או לשאול למורה הוראה מובהק ולכן כל ההוראות שאנו מביאים בשמו הוא רק מה שאמר בדרך מר"מ אבל לא לסמוך ע"ז למעשה אמנם ראוי לדעת גם דעת נוטה שלו וגם הוא תורה שלמה אבל למעשה אין האחריות עליו. (מר"ז שליט"א פניני רבינו הקה"י ח"א עמוד ק"ג)

•

גם יש קצת דברים ומכתבים שכנראה כתבם תשובה לשואל למעשה אך כידוע שאאמ"ר זללה"ה ה' מאוד מיראי הוראה ובודאי לא ניחא לי' שידפיסו פסקים למעשה על שמו ובפרט דברים שהוא לא הדפיס ולכן ראוי לדעת שהדברים שנוגע למעשה בשיהי' נוגע עריך לשאול לחכם הראוי להוראה או מי שבעצמו ראוי להוראה שזה רצון אאמ"ר זללה"ה (מתוך מכתב שכתב מר"ז לכתבי קה"י החדש)

אחר הדברים האלה פחד ורעדה אחזוני במורא להתעסק בקדשי קדשים אלו מה גם שמרן זללה"ה בעצמו כתב בקריינא דאגרתא ח"ב אגרת רל"ט שמעולם לא עסק בהלכה למעשה ומ"מ מאידך הלא דעת נוטה שלו גם הוא תורה שלמה כמש"כ מר"ז שליט"א א"ב כ"ש הליכותיו והנהגותיו בקודש זאת ועוד מאז פטירת מרן זללה"ה איתבדר בי מדרשא הרבה מאוד מהליכותיו בקודש הן בספרים שכתבו תלמידיו והן מפיהם ומפי כתבם דא עקא שכיון שמרן זללה"ה ה' מגלה טפח ומכסה טפחים בעבודתו הקדושה לכן הרבה מהדברים שכתוב שנהג כן הוראה לא הבין נכון ומרן זללה"ה לא ה' מפרש את הנהגותיו ולכן אזרתי אומץ להעלות ע"ג הכתב ההנהגות ששמעתי מבנו מר"ז מרן שליט"א וברא כרעא דאבוה ובודאי יודע דרכיו בקודש מה גם שכבר אמרו ב"ב ק"ל ב' אין למדין הלכה לא מפי למוד ולא מפי מעשה. ואיתא בירושלמי פאה פ"ה ה"ד הדא דתימר בההוא דלא סבר ברם בההוא דסבר עבד פי' מי שבעל סברא ויודע ללמוד יכול ללמוד הלכה מפי מעשה אמנם כל הנ"ל לא נערכה אלא ליתן טעם שהעליתי ע"ג הכתב דרכיו והליכותיו בקודש ובודאי חלילה לסמוך למעשה. ושמעתי ממר"ז שליט"א שאביו מרן זללה"ה נמנע מלפסוק הלכה למעשה וכל זמן שהי' מרן החזר"א חי לא ה' משיב לבני ביתו תשובות אפילו על שאלות פשוטות כגון השוכח יעלה ויבוא בשמ"ע והי' שולח הכל לחזר"א ואחר פטירת החזר"א ה' משיב בדוחק על שאלות וגם כשהשיב היה זה אחר עיון מרובה בפוסקים ולא מיד. והוסיף מר"ז שאביו זללה"ה סיפר לו מעשה שהיה במקום פלוני שנתעורר ויכוח כיעד לנהוג בנושא מסוים ואחד האנשים אמר שאעל מרן הח"ח ה' כזה מעשה והורה כך וכך בלילה נתגלה הח"ח לאותו אדם ואמר לו מה אתה אומר בשמי דברים שלא אמרתי מי הרשה לך ללמד כמה יש להזהר באמירת פסקים והלכות ויה"ר שלא יצא תקלה תחת ידי.

זכיתי בס"ד ומר"ז מרן שליט"א נענה והשית עיניו על הכתובים וכתב תיקונים והובאו מהם בפנים ואח"כ עבר עימי על הכתובים ותיקנתי בפנים כל מה שאמר ואמר לי שיש הנהגות שכיום אינו זוכר כ"כ כיצד נהג בשביל שיוכל להעיד ע"ז אבל כיון שאני כתבתי ששמעתי ממר"ז מלפני שנים רבות אמר לי להשאיר איך שכתבתי. והנה קודם הדפסת הקונס' הלז עבר מר"ז שליט"א שוב על ההנהגות של אביו מרן ז"ל ואמר לי כדלהלן תכתוב כהקדמה שיש דברים שמובאים כאן ואני נוהג כך ואיני זוכר אם אבא ז"ל נהג כך ולא ברור לי כעת רוב הדברים נכונים אבל יש דברים שיתכן שאינם מאבא ז"ל [תחת ההנהגות הבאתי עיונים ומראי מקומות להשייך לזה במשנ"ב ובעוד אחרונים ופעמים באו עוד הוספות כפי שיראה המעיין- וכאן לא נכנס מחוסר מקום]. והנה ידעתי גם ידעתי שכל מה שכתבתי והבאתי אינו אלא כטיפה מן הים מהנהגותיו של אותו קדוש עליון מרן זללה"ה מ"מ קובץ על יד ירבה ואקוה שבעז"ה יאזכה לכתוב את הנהגותיו על שאר חלקי שר"ע וזכות מרן ז"ל תגן עלינו ועכ"י אמן כ"ר.

ר"ח טבת התשס"ח

הלכות השכמת הבוקר וכו'

א. הקפיד על המיטות שיהיו בין צפון לדרום. [ע' שו"ע סי' ג' ס"ו ובמ"ב שם אמנם אחרי שאשתו נלב"ע לא הקפיד].

ב. בנטילת ידים משום רו"ר או משום טומאה נטל ד' פעמים על כל יד, כהגר"א. [ע' משנ"ב סי' ד' ס"ק ל"ט בשם היכל הקודש ובמע"ר סי' ה'].

ג. ה' לובש בגדים עם כפתורים שהם בצד שמאל. [כי המנהג אצל הגוים ה' שהלכו בבגדים שהכפתורים בצד ימין ממז' וע' בספר מנהג ישראל תורה סי' ב' אות ד'].

ד. כשה' גוזז מעט שערות לילדים בני ג' לא ה' נוטל אח"כ ידים. [וע' עוד בספר תשובות ונהגות לר"מ שטרנבוך ח"ב סי' ה'].

ה. בנוסח ברכת אשר יצר, אמר א"א להתקיים ולעמוד לפניך. [וע' בביהגר"א או"ח סי' ו' סק"ז ובשערי תשובה שם סק"א].

ו. סבר שהחופף בזקנו יש לו לחוש שצריך ליטול ידיו. ודוקא אם חופף עמוק בשערות הזקן אבל בנגיעה בעלמא או שמעביר היד על הזקן אין לחוש. [וע' שו"ע סי' קס"ב ס"ח].

ז. כמדומה שאם היה בחדר האמבטיה [אף שלא התרחץ] היה נוטל אח"כ ידיו בכלי ד' פעמים. [ע' שו"ע סי' ד' ס"ח והיוצא מבית המרחץ].

הלכות ציצית

א. לא ה' לובש ט"ק מצמר אלא מכותנה.

ב. שיעור הט"ק שלו ה' עד הברכיים כדעת ר"ח מוואלז'ין.

ג. לא ה' מקפיד דוקא בציצית שהניפוץ לשמה, כי לא ה' מצוי זה בזמנו.

ד. ה' לובש הט"ק גם בשעת השינה בלילה.

ה. ה' לובש ט"ק על הבגדים.

ו. עטיפת הטלית: ה' פורם הטלית על גופו ומניחה על ראשו עד העיניים ומברך, ואח"כ מצמיד ב' כנפות הטלית זה לזה וזורקן לאחוריו לצד שמאל ושוהה כך שיעור ד' אמות.

הלכות תפילין

א. בנרתיק הט"ת ה' מניח הטלית ומעל זה התפילין.

ב. ה' מניח התפילין חוץ לבית הכנסת, ובסוף ימיו כשה' חלוש הניח בביהכנ"ס.

ג. ה' מניח תפילין מעומד, ובסוף ימיו פעמים ה' יושב בשל יד, וכן עפ"י קבלה יש בזה ענין.

ד. ה' איטר יד גמור והניח תפילין בימין כל אדם.

ה. הרצועות בתש"י ה' כורך כלפי פנים ולא כמנהג החסידים שכורכים כלפי חוץ.

ו. כשמסבב עם הרצועה ז' פעמים על היד, מניח רווח אחרי ג' סיבובים.

ז. אחר שהניח תש"י ה' מכסה היד בשרוול, קודם שהניח תש"ר.

ח. קודם הברכה מסיר הקופסא שצמוד לתש"י, אבל אם יש חור בגג הקופסא אין מסיר.

ט. מברך ברכה אחת על תפילין.

י. מה שאמר האריז"ל שיש לכסות עם הטלית את התש"ר, ה' אומר שאין הכוונה כל התש"ר רק התחלת הבית, וא"כ כשמניחים הטלית על הראש ומכסה רק מעט מהתפילין מקיימים דברי האריז"ל.

יא. קיפול התפילין: בתש"ר לא מקפל ככנפי יונה אלא הקשר מניח על הקופסא והרצועות מגולגלים על צירי הקופסא, ברפיון. וכן בתש"י הכל מגולגל על הבית ברפיון.

יב. בסוף ימיו נתן לו רא"ש שליט"א במתנה תפילין דר"ת, ולפעמים היה מניח את זה.

יג. אחרי התפילה ה' מניח התפילין על יד שמאל, והי' שוהה עם זה איזה זמן.

יד. בנו החל להניח תפילין חודש קודם הבר מצוה.

טו. בתפילין שלו ה' תוחב חתיכה עור במעברתא להדק הקשר ש"י, ולא קשר בגדין, וכן נהג החזו"א.

הלכות ק"ש ותפילה

א. נוסח התפילה ה' מתפלל כהאריז"ל אבל לי אמר להתפלל נוסח אשכנז.

ב. בכל ימות השנה לא היה מתפלל כותיקין רק בר"ה וי"ז והי"ד ת"ב ופורים וסימנך וישכס אברהם. ובסליחות בכל הימים גם התפלל כותיקין

ג. מול דלת בית הכסא אמר שיעשו מחיצה, כי אומרים דברים שבקדושה ליד זה.

ד. בק"ש אחז ב' הציציות שלפניו, מהטלית, כרך תחילה על הזרת שביד שמאל ומשם ממשיך על האצבע ב' כריכות.

ה. ה' מתפלל שמו"ע לפני קיר.

ו. בסוף ימיו כשנחלש ה' מתפלל ביחידות, ובשבתות וימים נוראים עשה מנין בביתו.

ז. כשה' מתפלל ה' חוגר על גופו אבנט(גארטעל). מעל המעיל העליון.

ח. ה' מחמיר שלא לישב לפני המתפלל ואפי' בצדדים, ובסוף ימיו כשה' חלוש היקל בזה.

ט. מוריד הגשם ה' אומר בסגול תחת הגימ"ל.

י. מי שיש לו ספק בענין אמירת ותן טל ומטר, כגון נוסע למקום שאין צריכין בו גשם ודעתו לחזור "וכה"ג ה' אאמו"ר מיעץ לו שיאמר בשמע קולנו "ותן טל ומטר במקומות הצריכין".

יא. בשמו"ע אומר יהמו נא רחמך וכו'.

יב. במודים דרבנן ה' שוחה בתחילתו, וכמדומה שגם בסופו.

יג. בילדותי ה' אאמו"ר ז"ל מכסה את ראשי בטליתו בשעת ברכת כהנים.

יד. כשה' נופל על פניו (בתחנון) הקפיד ליפול על טליתו או דבר אחר כדי שיהי' חוצץ בין פניו לקרקע שלא יהי' נראה כמשתחוה לארץ.

טו. ה' נופל אפים גם כשאין ס"ת אם יש ספרי קודש.

טז. בעלינו לשבח ה' אומר ככל המונם ימח שמם

וה' רוקק על הארץ.

יז. בקדיש דרבנן ה' אומר די באתרא הדין, וה' משמיט תיבת "קדישא".

קריאת התורה ובית הכנסת

א. לענין קה"ת וכן לענין תפילה סבר שגם המתפללים בהברה ספרדית, שם השם צריכים כולם לומר כהאשכנזים (דהיינו בקמץ).

ב. היו פורסים על הבימה מפה מיוחדת לס"ת מלבד המפה הקבועה שהיתה שם.

ג. ה' יושב בקה"ת, ואולי מפני שלא ה' בו כוח לעמוד.

ד. החמיר שלא להכנס לבהכ"נ עם המקל שה' הולך עמו.

ה. היו עושים אצלינו שמחות בביהכ"נ "לדרמן" כי ה' על תנאי.

ו. גבאי ביהכ"נ לדרמן הראה לו ציור של אריות ושאל אם אפשר לצייר כן מעל ארון הקודש, והשיב זה לא אריות אלא נראה חתולים ולכן אפשר.

ז. שאל את מרן החזו"א אם אפשר להניח על מדפי הספרים חפצי שונים והשיבו להיתר ואמר שלב ב"ד מתנה עליהם שיוכלו להשתמש כי כן הדרך, אבל אח"כ אאמו"ר החמיר שלא להקל בזה כי אמר שבזמנינו שהמדפים בבית רחבים ויש מקום לכל דבר שוב אין שייך לומר כן ויש להחמיר.

הלכות סעודה וברכהמ"ז

א. לא ה' מקפיד שלא לומר אחר נט"י, קודם המוציא נו נו וכדר.

ב. על קומפוט (מתפר"ע) שבא בסוף הסעודה בירך.

ג. בד"כ כשה' מזמן לא ה' מזמן על היין כי לא ה' מצוי, וה' ביוקר.

ד. ברכת המזון ה' מברך עם מעיל עליון ומגבעת.

ה. כמדומה שקודם ברהמ"ז אמר ברוך הוא וברוך שמו.

ו. אמר שנכד שמזמן אצל סבא לא יאמר ברשות מורי זקני, כי הוא כבן בית.

ז. בברהמ"ז אומר בונה ברחמיו ירושלים וכו'.

ח. בהרחמן אומר הוא ישבור עול גליות וכו' [ולא עולינו מעל צוארינו].

הלכות ברכות הנהנין והשבח

א. הורה שמי שאוכל ג' ענבים בינונים מברך בברכה אחרונה על העץ.

ב. כששתה משקה חם מאוד בכמה לגימות (ולא רביעית בב"א) לא בירך אח"כ בורא נפשות.

ג. שאלתי מאאמו"ר שאכלתי גם מפירות א"י וגם מפירות חו"ל האם לברך בנוסח על המחיה ועל פירותיה [כא"י] או על הפירות [כחו"ל] והשיב לי לברך על פירותיה, כי כשמברכים את פירות א"י א"כ בכלל זה כבר פירות חו"ל.

ד. ראיתי פ"א שאכל מיני מזונות ושתה קצת יין, ובברכה אחרונה הזכיר "על הגפן", ואמר לי טעמו שכיין שהיה מן היין כשיעור הקטן של כזית, והלא מבואר

במשנ"ב שספיקות יש להכליל בברכה לכן אמר גם על הגפן.

ה. בט"ו בשבט נהג לאכול מכל מיני פירות שהיו בידו.

ו. אצלינו נשים אין מברכות הגומל אחר לידה.

ז. בברכת ב"נ לא ה' חותם בשם.

ח. בעל המחיה לא ה' חותם ועל הכלכלה.

ט. בירך על בעל האור שמח ברוך שחלק, ולי הורה לברך על מרן הגר"ז מבריסק.

י. בב' ניסן תשמ"א הלך לברך ברכת החמה ובדרך היה ג"כ אילנות ביומי ניסן ונסתפק איזה ברכה להקדים.

הלכות מנחה מעריב וכו'

א. ה' מתפלל מנחה בזמן הראשון.

ב בד"כ היה מתפלל מעריב עם הזמן, ארבעים רגעים אחרי השקיעה.

ג. ה' מקפיד שלא לישן יחידי בלילה והקפיד שאחר יישן עמו באותו חדר ממש.

ד. אאמו"ר ז"ל לימד אותי בילדותי לומר ק"ש שעל המיטה ושאר הפסוקים [שנדפסו בסידורים] וברכת המפיל אבל וידוי לא.

הלכות ערב שבת והדלקת הגר

א. הקפיד שלא לשלוח מכתבים ע"י הדואר מיום ה' בצהרים והלאה עד מוצש"ק שמזמן זה והלאה יתכן שעובדי הדואר ימיינו ויעבדו בזה וישלחו בשבת קודש.

ב. ביום שישי בצהרים לא ה' אוכל אכילת קבע רק עראי.

ג. ה' כותב [חידו"ת] עד כניסת שבת.

ד. ה' טובל במקוה טהרה בע"ש אחרי חצות.

ה. [לא ה' רוחץ בסבון ואפי' בסבון שודאי כשר מפני ביטול הזמן].

ו. בד"כ לא ה' שורף הצפרנים אחר שקצץ אותם. אבל בשנותיו האחרונות ה' שורף הצפרנים.

ז. ה' מטיב הנרות לכבוד שבת.

ח. מדליק בנרות חלב רגילים ובסוף ימיו ה' מדליק חלק נרות משמן.

הלכות שמות

א. בע"ש אחה"צ ה' קורא השנים מקרא וא' תרגום. וכשלא הספיק קרא אח"כ.

ב. קודם השמ"ת ה' אומר הפסוק ואתם הדבקים בה' וגו'.

ג. נהג לקרוא כל הפרשה ב' פעמים מקרא כל הפרשה ואח"כ תרגום.

ד. כשה' שתי פרשיות מחוברות קרא שתי הפרשות מקרא ואח"כ תרגום וכו'.

ה. ה' קורא גם ההפטר שיקראו בשבת.

ו. כשהיו קוראים הפטרה אחרת ממה שצריך להיות (כגון שבת ר"ח)

או כשיש כמה הפטרות (כגון במחוברין שאין קוראין

שני ההפטרות) או כשיש כמה קהילות ומנהגים בזה (כגון שהספרדים קוראים הפטרה אחרת) ה' קורא את כולם.

ז. כשקראו בקה"ת עשרת הדברות ואז ישיר ופרשת הקללות ופרשת ק"ש ה' נוהג לעמוד.

הלכות קידוש וסעודה

א. ה' אומר מגן אבות עם הציבור.

ב. ה' חובש לראשו בשעת סעודות שבת שטריימל, לכבוד שבת.

ג. קודם קידוש של סעודה ראשונה ה' מזמר שלו' עליכם ואח"כ הפזמון אשת חיל.

ד. קידוש והבדלה ה' אומר כולו מיושב.

ה. בקידוש של לילה אומר בלחש ויהי' ערב ויהי בוקר וגו' ואח"כ ויכולו בקול רם.

ו. ואומר כי הוא יום תחילה וכו' ודלא כהגר"א.

ז. בקידוש של יום מתחיל מעל כן ברך וגו'.

ח. ה' מקפיד על עיטור בקידוש, ומעטר בשש כוסות קטנים ריקים.

ט. בשהי' אומר הקידוש לא ה' מקפיד לאומרו מתוך הכתב.

י. מכסה החלות בכל ג' הסעודות.

יא. ולא מקפיד שהכסוי יהי' לבן.

יב. בנטילת ידים לסעודה ה' מקפיד ליטול אחרי כל המסובים.

יג. נוטלים ידים לסעודה בחדר שעושים בו קידוש, כמו שהחמיר החזו"א.

יד. קודם גט"י ה' משפשף היד במעט מים, ומנגב היד.

טו. בציעת הפת: החלות מונחות על השולחן (ולא אווז בהם), והחלה שחושב לבצוע ממנה מניח בימין ועושה בה רושם בסכין, ומברך המוציא וחותר פרוסה גדולה ומהפרוסה חותר פחות מכזית לכל המסובים.

טז. טובל החלה לכל אחד במלח, וגם בליל שבת.

יז. בסעודה א' וב' היה בוצע שני החלות אבל בסעודה ג' לא הקפיד לבצוע שניהם.

יח. בסעודה א' מזמר כמה פזמונים ולא מזכיר בהם שם השם.

יט. ה' מזמר בסעודת הלילה, קא רבון, מנוחה ושמחה, ידידי רועי, לבי ובשרי, ישמחו במלכותך, ובסעודה ב' מזמר ברוך קל עליון.

כ. ה' אובל מעט שום מבושל בסעודת ליל שבת.

כא. בין הדגים לבשר היה רוחץ ידיו ושותה משהו ואוכל מעט.

כב. סעודה ב', ה' מקדש ואוכל (אחרי התפילה) מעט מזונות ואחר איזה זמן אוכל סעודה.

כג. גם בסעודה ג' ה' משתדל לאכול בשר.

כד. בסעודה ג' לא ה' מזמר כלל.

הלכות מעריב, הבדלה ומוצאי שבת

א. מהשקיעה ועד הבדלה לא ה' שותה שום משקה.

ב. במעריב מוצש"ק אומר ויתן לך. [אבל יתכן שאמר כי כן נהגו]

בביהכ"ג, וכשהתפלל בביהכ"ב שלא אמרו לא ה' אומר].

ג. בהבדלה קודם שמברך מאורי האש מחזיק הכוס בשמאל, ויד ימין שם מול הנר באופן שאצבעות היד מכופפות כלפי כף היד מול האש של הנר, ואחר הברכה ממשיך להסתכל כנ"ל ואח"כ פושט יד ומניח גם כף היד מול הנר.

ד. מיד אחר הבדלה מחליף בגדי שבת לבגדי חול.

ה. אוכל סעודת מלוה מלכה [ולא הקפיד שיהי' מיד אחר הבדלה].

ו. ושותה מעט חמין, ולא הקפיד להדליק נרות.

הלכות שבת

א. הקפיד מאוד שלא ישתמשו בחשמל שמיוצר ע"י חילול שבת, ולעצמו החמיר שלא להשתמש באור אפי' שלא מיוצר בשבת באיסור [גנרטור].

ב. מחמיר שלא לקרוא לאור הנר בלי שאחר ישמור עליו שלא יטה, כמו שהחמיר מרן החזו"א.

ג. ה' טובל במקוה [במים פושרים] קודם התפילה. והי' נזהר מסחיטת שער, ומתנגב [רק שלא במקום שער] כדי שלא ילך ד"א עם המים ברה"ר.

ד. והיה הולך עם מגבת כשהיא על צווארו.

ה. פ"א התקמטה לי המגבעת בשבת, והורה לי לישר את זה בשנוי, במרפק היד.

ו. בשבת שירה לא נתן אוכל לעופות בשבת אלא במוצ"ש.

ז. לא הרשה לילדיו הקטנים לקפוץ בחבל בשבת ולשחק בכדור.

ח. בזקנותו ה' מתפלל בביתו במנין, וא' הנכדים ה' קורא בתורה בקביעות ואאמו"ר ז"ל ה' משלם לו ע"ז והי' מתנה שמשלם על ההכנה לקריאה כדי שלא יהיה שכר שבת.

ט. נמנע מלעיין בדפי הגהה (קארקעטין) בשבת שמא יבוא לכתוב.

י. ה' מחמיר שלא לטלטל בשבת שום חפץ ואפי' אם יש עירוב שנעשה ע"י ת"ח החמיר לפי שהתקלות מצויות. וכן הורה בביתו להחמיר תמיד בזה.

יא. א' שאלו ששגג וחסא בחלול שבת מה כפרתו, והשיב שישנן היטב ההלכות, וכן ה' משיב בשאלות דומות שישנן ההלכות.

הלכות ר"ח וקידוש לבנה

א. לא ה' אומר יו"כ קטן בערב ר"ח, אבל בשעת צרה או מגיפה ר"ל ה' אומר.

ב. בר"ח שותה מעט יין. [וכשר"ח ב' ימים, שתי בשתי הימים].

ג. בקידוש לבנה לא ממתין למוצאי שבת אלא מקדש מיד כשמגיע זמנה.

ד. בקידוש לבנה מוסיף אחר שאומר כך לא יוכלו כל אויבי וכו', ולא יהיו לי כאבי שיניים.

האם יש זהב בארץ ישראל?

הגאון הנודע רבי דוד לוריא מביחוב כותב ש'לא ראיתי מוזכר בשום מקום' אודות קיום מרבצי זהב בארץ ישראל, אך מתברר שהעניין שנוי במחלוקת בין רבותינו הראשונים • הגה"ק רבי יהונתן אייבשיץ כותב את התשובה כהלכה שהשיב לאחד מחכמי האומות שלגלג על העדר הזהב בארץ ישראל • וזהב הארץ ההיא טוב

■ אוצרות טבע בארץ ישראל

רק לאחרונה ממש סערה הארץ אודות התגלית המרשימה לפיה נמצאו בגבולות הארץ מרבצים ענקיים של גז טבעי, כמויות מסחריות המוערכות בשווי עצום של מיליוני דולרים. תגלית זו העלתה לדיון את השאלה עתיקת היום: האם קיימים בארץ ישראל אוצרות טבע נוספים שעדיין לא התגלו?

במאמר זה נפנה את הפוקוס אל פן אחד מתוך ההיבטים השונים הקיימים לשאלה רחבה זו, והוא: קיומו של הזהב בארץ ישראל - האם נמצא בעבר זהב בארץ ישראל, והאם קיים פוטנציאל למצוא זהב בעתיד?

הנחמדנים
מזהב

ברור שבסיס היציאה לשאלת הזהב בארץ ישראל הוא דברי הפסוק בו משבחת התורה את ארץ ישראל ומפליאה באוצרות הנמצאים בה (דברים ח ט): **"לא תחסר כל בה ארץ אשר אבניה ברזל ומהרריה תחצב נחשת"**.

על פניו נראה שדברי התורה נאמרו בצורה גורפת ומוחלטת: ארץ אשר לא תחסר כל בה! בארץ ישראל ישנם את כל סוגי אוצרות הטבע ואחת מהנה לא נעדרה. התורה אכן ממשיכה ומפרטת שתי מתכות ספציפיות: ברזל ונחושת, אך יש לומר שאין אלו אלא דוגמאות מתוך שלל אוצרות הטבע הקיימים בה. ועוד ייתכן שהתורה הדגישה דווקא את מתכות אלו עקב הריבוי העצום שבו הם מצויים בארץ ישראל - כמות יחסית גדולה יותר משאר המתכות. כך שאין זה שולל קיומם של מתכות אחרים כמו הזהב.

וכעין ראייה לדבר הוא מהמציאות שבה אנו פוגשים בארץ ישראל סוגים שונים ונוספים של אוצרות טבע, מינרלים ופוספטים ועוד, ולמרות שהדבר אינו מפורט בכתוב במפורש. כך שקרוב לומר שבתוך שלל אוצרות הטבע שבארץ ישראל גם יכול להימצא מתכת הזהב.

מצד שני ייתכן כי אכן לא חסר בארץ ישראל כל דבר שהוא הכרחי לחיים פשוטים ורגילים, אולם מתכת הזהב שהיא בבחינת מותרות וצרכי תפנוקים - אין מקומה בארץ ישראל.

שאלה זו עמומה ביותר, ועד כדי כך שהגאון הנודע בבקיאותו הרחבה רבי דוד לוריא - הרד"ל מביחוב כותב: **"כי לא ראיתי מוזכר בשום מקום עוד שהיו נמצאים בארץ ישראל מחצבי זהב"**. כך שמעניין לגלות שרבותינו הראשונים חלוקים בעניין זה, זה אומר בכה וזה אומר בכה, וכפי שנפרט בהמשך המאמר.

■ גנות טוחנין בזהב

התייחסותו של הגאון הרד"ל לשאלה זו באה בניסיונו לפענח פיסקא תמוהה וחסרת פשר בה משתמשים חז"ל בחפצם לתאר את רוב עושרו של כלבא שבוע הנודע (פרקי דרבי אליעזר פ"ב): **"אמרו עליו על בן כלבא שבוע: שהיה לו בית ארבע כורין של גנות טוחנין בזהב"**.

אין צורך לפרט כי אין אנו יודעים מה הכוונה של שבח זה ומה פשר 'גנות טוחנין בזהב' שעל זה אומרים חז"ל שהיה לו לכלבא שבוע בית ארבע כורין של דבר זה. הגאון הרד"ל בהגותו על הפרדר"א מתחבט בזה רבות והוא מציע פירושים שונים לטיבם של אותם 'גנות טוחנין בזהב':

הראשון - שהכוונה היא לקרקעות שבהם עפרות זהב, מחצבי זהב כלשון ימינו, ו'טוחנין בזהב' היינו שהיו טוחנין את העפר להוציא ממנו את הזהב; והוא מיד

מסתייג מפירוש זה מחמת היות הלשון מגומגם, שהרי הטחינה היא עניין נפרד מהגינה בה נמצאת הזהב, ומדוע איפוא המדרש כרכם יחד.

השני - שהגירסא הנכונה היא: 'צומחות בזהב' דהיינו שירקות הגינה היו צומחות בתוך עפרות זהב; ויש להעיר על כך שאם בגינה זו היו מרבצי זהב הרי שאין כל משמעות וחשיבות לירקות הצומחים שם, וקם ליה בדרכה מיניה, כך שההדגשה של 'צמיחה' אינה ברורה לשם מה היא באה (במקום אחר הארכנו בחקר תופעת 'זהב הצומח על העצים' וייתכן להוסיף שלזו הכוונה כאן, ואכ"מ).

השלישי - שהגירסא הנכונה היא 'מנגנות טוחנות בזהב' וההסבר הוא: "מנגנות היא כלי תחבולות באופנים וגלגלים שהמציאו למלאכת טחינת עפרות הזהב, כעין הנמצאים בדורותינו בזה"; ואם כי זהו פירוש מרתק בחדשנותו לומר שלכלבא שבוע היו מכונות שכאלה, עדיין לא ברור מדוע מכונות אלו לא נספרו כמניינם אלא לפי השטח אותו הם תפסו - 'בית ארבע כורין'.

■ לא ראיתי מוזכר בשום מקום

וכלפי כל שלשת ההצעות, שהצד השווה שבהם הוא קיומם של עפרות זהב בבעלותו של כלבא שבוע, מעיר הרד"ל:

"ועל כי לא ראיתי מוזכר בשום מקום עוד שהיו נמצאים בארץ ישראל מחצבי זהב וכסף, ונצטרך לדחוק שהיה לו זה (לנקדימון) [לכלבא שבוע] בחוץ לארץ".

למרות שתמיד אנו תופסים בידינו את הכלל שכל 'לא שמענו אינו ראייה', הרי שכאן בא הרד"ל ומכוח זה שהוא לא שמע על קיום מחצבי זהב בארץ ישראל הוא מעדיף לדחוק את עצמו ולומר שכלבא שבוע שהיה איש ירושלים מובהק היה לו את עשרו בחוץ לארץ.

נראה שהדבר היה ברור לרד"ל כי לא ייתכן לומר שמרבצי הזהב של כלבא שבוע היו בארץ ישראל, עד כי הוא מעדיף על פני כך את הדוחק המובהק לומר שכלבא שבוע היה רחוק מרכושו הרב.

■ מדוע הפסוק שותק

בהערה אותה כותב הרד"ל בשולי הגיליון הוא מרחיב את הדיבור כלפי השאלה האם קיימים מחצבי זהב בארץ ישראל, והוא מביא לכך ראיות מעניינות כשהראשונה שבהם היא:

"ולא הוזכר בתורה בשבח הארץ כי אם אשר 'אבניה ברזל ומהרריה תחצוב נחושת' וכן 'ברזל ונחושת מנעלך' ע"ש בפירוש רש"י, ואלמלי היה נמצא בה מחצבי זהב וכסף לא היה שתיק קרא מלשבח בה".

הצורה שבה מציג הרד"ל את שאלתו אינה מאפשרת לתרץ שהפסוק הזכיר שתי דוגמאות מני רבים נוספים הקיימים בארץ ישראל, כי אם אכן היה זהב וכסף בארץ ישראל - הרי שדווקא את מתכות חשובים אלו היה על הפסוק להזכיר. אך עדיין ניתן לומר שהפסוק הזכיר דווקא את מתכות הברזל והנחושת משום הכמות הגדולה הקיימת מהם יותר משאר סוגי המתכות.

גם ייתכן לומר כעין הסברא שהזכרה מקודם שהזהב הוא מצרך מותרות, כך שגם אם אכן הזהב מצוי בארץ ישראל - לא חפץ הכתוב לפאר ולקלס את ארץ ישראל בדבר שאינו זקוק במישרין לחיים פשוטים וטובים.

■ ייבוא הזהב מארצות אחרות

ראייה נוספת על אי קיום הזהב בארץ ישראל מביא הרד"ל מהייבוא המאסיבי של הזהב אותו אנו מוצאים אצל שלמה המלך, מה שמעיד לכאורה כי מתכת זו לא הייתה מצויה בארץ ישראל; וכן מכך שלאורך ההיסטוריה אין הזהב מוזכר בקשר ליישוב הארצישראלי:

"וכן בשלמה לבניין הבית מזכיר שהיו מביאים לו זהב מאופיר באניות תרשיש, ומה שהביאה לו מלכת שבא ואנשי התרים וסוחרים ופחות ומלכים (מלכים א' י ודה"ב ט) ולא הוזכר דבר מה שהוציא זהב מארץ ישראל עצמה.

וכן ביחזקאל [נאמר (כז יב-כב): "תְּרַשִׁישׁ סִחְרָתָן מֵרֵב כָּל הוֹן בְּכֶסֶף בְּרָזָל בְּדִיל וְעוֹפֶרֶת נָתְנוּ עֲזָבוֹנִיךָ... יְהוּדָה וְאַרְץ יִשְׂרָאֵל הֵמָּה רִכְלֶיךָ בְּחִטִּי מִנִּית וּפִנֵּג וְדָבֶשׁ וְשֶׁמֶן וְצִיר נָתְנוּ מֵעֶרְבֶךָ... רִכְלֵי שֶׁבַּא וְרַעְמָה הֵמָּה רִכְלֶיךָ בְּרֹאשׁ כָּל בָּשָׂם וּבָבֶל אֲבֹן יָקָרָה וְזָהָב נָתְנוּ עֲזָבוֹנֶיךָ", ונמצא כי] הזכיר תרשיש - סחורתך בכסף, רוכלי שבא - וזהב נתנו בעזבוניך, וביהודה וארץ ישראל הזכיר 'חטי מנית' ולא כסף וזהב".

ואת ראייה זו הרד"ל עצמו מסייג שכן ניתן לומר שמעט זהב עדיין היה בארץ ישראל, אך לא היו מהזהב כמויות כה גדולות באופן שיכלו לאפשר מסחר רחב היקף, מה שגם לא איפשר לשלמה המלך להסתמך על ייצור הזהב המקומי לצורך בניין בית המקדש, ולכן הוא היה חייב לפנות לאפיק של ייבוא זהב מארצות אחרות.

■ מעט זהב בוודאי היה

אך מצד שני מוכיח הרד"ל שמוכרחים אנו לומר בוודאות שמעט זהב היה מצוי בארץ ישראל, שכן המדרש (קהלת רבה ב ב) מספר על הקיסר אדריינוס שחיק טמיה שהציק לרבי יהושע בן חנינא בשאלות מטרידות: התורה הרי מעידה על ארץ ישראל שהיא ארץ אשר לא תחסר כל בה - האם אתה יכול להביא לי מתוצרת

הנחמדים
מזהב

הארץ פלפלין, פסיון - עוף משובח, וסוג משי יקר. ועלתה בידו של רבי יהושע להביא זאת לקיסר הרשע.

טוען הרד"ל שמוכרח איפוא מדברי המדרש כי היה קיים זהב בארץ ישראל, שהרי אדריינוס הרשע ביקש לקנטר את רבי יהושע על כך שלא כל דבר קיים בארץ ישראל, ואם אכן לא היה בארץ ישראל מן הזהב - היה לו לבקש ממנו שיביא לו זהב. אלא בוודאי ששניהם ידעו שמעט זהב עדיין יש בארץ ישראל.

והשוה גם לדברי הגמרא במסכת ברכות (דף לו ב): "וללמדך שאין ארץ ישראל חסרה כלום, שנאמר 'ארץ אשר לא במסכנת תאכל בה לחם לא תחסר כל בה'".

ולפיכך מסקנת הרד"ל היא שאכן יש בארץ ישראל גם מחצבי זהב אלא שהכמות של הזהב בהם היא מועטת. אולם למרות מסקנתו זו הוא מעדיף לפרש את הגנות טוחנין בזהב' באופנים אחרים שאין בהם אמירה שיש זהב בארץ ישראל: או שהגירסא היא 'קירות טוחות בזהב' והכוונה היא שהיה לו ארמון ענק של ארבעה כורין שקירותיו מצופים בזהב, או שהגירסא היא 'גנזיות טמונות בזהב' ופירושו שהאוצר שלו הכיל גודל של ארבעה קבין.

■ כי אף מחצב הזהב

אם כי אכן הרד"ל מעיד על עצמו: "כי לא ראיתי מוזכר בשום מקום עוד שהיו נמצאים בארץ ישראל מחצבי זהב וכסף" הרי שבימינו כבר זכינו לראות דברים מפורשים יוצאים מפי אחד מרבותינו הראשונים - רבינו יעקב בן רבי חננאל סקילי, מחכמי ספרד בסוף המאה ה"ד, ומתלמידיו החשובים של רבינו הרשב"א - כי בארץ ישראל קיימים מחצבי זהב!

בחיבורו 'תורת המנחה' (המכיל את דרשותיו שנאמרו ביום השבת לעת המנחה, ומכאן שמו 'תורת המנחה', ושם בפרשת עקב - דרשה סח) מאריך רבינו בשבחה של ארץ ישראל ובמעלותיה הרבים, ובין הדברים הוא כותב:

"ומהרריה תחצוב נחושת - ולא הנחושת בלבד נמצא בה, כי אף מחצב הזהב והאבנים טובות ומרגליות היו בארץ ישראל דכתיב (איוב כח ו): 'מקום ספיר אבניה ועפרות זהב לו' ופסוק זה על ארץ ישראל נאמר".

דברים ברורים וחד משמעיים: קיימים מחצבי זהב בארץ ישראל, ואף זהו משבחה של ארץ ישראל שהכול מצוי בה!

■ העדר הזהב אינו חיסרון

הרד"ל עצמו לא היה יכול לראות את הספר מפני שהוא יצא לאור עולם רק בימינו בשנת תשנ"א, ואם כי כתב יד הספר היה ידוע (שהרי רבינו החיד"א מזכיר את הספר בערכו בספר 'שם הגדולים' ומספר כי נהנה ממנו, ואכן בספריו השונים

הוא מעתיק ממנו דברי חפץ) הרי שכפי הנראה הרד"ל לא ראה זאת, ודין גרמא שלא ידע מדבריו המפורשים בזה.

מעניין לציין שלמרות שרבינו בעל 'תורת המנחה' שאב רבות מתורתו של רבינו הרמב"ן כידוע להוגים בספרו, הרי שבעניין זה של קיום הזהב בארץ ישראל - חלוקה עליו דעת הרמב"ן הסובר שלא היה קיים זהב בארץ ישראל.

ואף זאת ייפלא, כיצד הרד"ל שכל רז לא הוה אניס ליה לא הזכיר כלום מדברי הרמב"ן הערוכים בנידון זה שבארץ ישראל אין מחצבי זהב; ועד שכתב כי לא שמע על קיום מחצבי זהב בארץ ישראל היה לו לכתוב כי דברי הרמב"ן ברור מללו כי אין זהב בארץ ישראל.

וזה לשון הרמב"ן בבואו לפרש את הבשורה שנתבשרו בני ישראל במעלות הארץ המובטחת "אַרְץ אֲשֶׁר אֶבְנֶיהָ בַּרְזֵל וּמִהַרְרֶיהָ תִּחְצֹב נְחֹשֶׁת":

"וטעם אשר אבניה ברזל - כי במקום אשר תחשוב ששם אבנים שם תמצא ברזל, כי מעפרה יוקח. ובשרם כי בארץ ישראל מחצב נחושת וברזל, שהם צורך גדול ליושבי הארץ, ולא תחסר כל בה. אבל מוצא הכסף והזהב איננו חסרון בארץ.

ובתרגום ירושלמי ראיתי, דאבנהא ברירן היך פרזלא וכו', ר"ל שהכתוב משבח הארץ שימצאו בה מחצבים מן אבנים גדולות אבנים יקרות אבני גזית לבנות מהם בתים וחומות ומגדלים, לא כארץ מצרים וארצות רבות שהם שוכני בתי חומר וגעשים ליושביהם קבריהם".

אתה הראת לדעת כי דעת הרמב"ן היא שדווקא נחושת וברזל שהם נצרכים לבני ישראל - הם שיהיו בארץ ישראל, ואילו הזהב והכסף לא יהיו כי העדרם איננו חיסרון בארץ.

■ היתרונות הדוחים בעליה

ומן הראוי להשלים את דברי הרמב"ן עם דברי רבינו יצחק עראמה בספרו עקידת יצחק' (שער עז) המסביר שבארץ ישראל קיימים בדווקא רק אותם הדברים ההכרחיים והנחוצים לאדם, ולא כל דבר מדברי המותרות שסכנתם מרובה להתרחק בהם מהתורה והיראה:

"ארץ חטה ושעורה גפן ותאנה ורמון ארץ זית שמן ודבש - הייתכן שתהיה ארץ נושבת זולת הדברים האלה ההכרחיים. אלא שרצה לומר כי ימצאו שם מכל המינים האלה די ספוקם לכדי חיותם המשוער והמוגבל, לא בשפערב לעשות בו סחורות ולהתעמל בסחורותיהם ולהטריד בעסקיהם, והוא מה שביאר באומרו 'ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם לא תחסר כל בה' שהכוונה העצמית היא לסלק המסכנות ולהסיר חרפת רעב, לא אל היתרונות הדוחים בעליה מעל התורה והיראה האלה".

ואכן שבחה של ארץ ישראל - לדברי הרמב"ן והעקידת יצחק - הוא לא רק במה שיש בה אלא גם ובמיוחד במה שאין בה: בארץ ישראל אין מרבצי זהב! וזוהי מעלתה לבל יבוא האדם להתפתות אחרי הממון שסכנה יש בריבוי ואתריתו מי ישורנה.

■ ולגלג על זה

וראה זה חדש אשר מצאנו להגה"ק רבי יהונתן אייבשיץ המספר על אחד מחכמי האומות שהתווכח עימו ולגלג עליו בעניין זה שבארץ ישראל אין מרבצי זהב, והוא השיב לו עם אותו הרעיון המובא ברמב"ן ובעקידת יצחק, כי אדרבה העדר הזהב בארץ ישראל הוא זה שיביא את תושביה לחיים טובים ומאושרים.

את הדברים כותב רבי יהונתן אייבשיץ בספרו 'תפארת יהונתן' (פרשת עקב) על דברי הפסוק הנזכר: **"אַרְץ אֲשֶׁר לֹא בְמִסְכָּנָה תֹאכַל בָּהּ לֶחֶם לֹא תִחָסֵר כָּל בָּהּ אֶרֶץ אֲשֶׁר אֲבִיָּה בְרָזַל וּמִהֲרָרִיָּה תִחַצֵּב נַחֲשֶׁת"**, אותם הוא מסביר:

"היינו כי שארי הארצות לפעמים יקרה להם שנת בצורת, רק הם חיים כי אצרו התבואה בערי מסכנות ואז יפתחו לכלכל, אבל בארץ ישראל אינו צריך מסכנות כי תמיד ברכ' ה' לברכם. ומכל מקום אין בו זהב וכסף ואבני סגולה, ושלמה הוצרך לאגיות אופיר לזהב וכסף, ומהררי ארץ ישראל לא תחצוב רק נחושת וברזל שהוא צורך העולם לכלי תשיש, וזהו שאין הריבוי צורך לאדם והם רק למותרות".

ואגב אורחא מספר לנו רבי יהונתן אייבשיץ על עימות שנתקיים בינו לבין אחד מחכמי האומות בעניין זה, תוך כדי שהוא מפרט את חילופי הדברים שהיו ביניהם:

"והנה התווכח עמי אחד מחכמי האומות: מה זה דמצאנו כתוב בספריכם דדי הסיפוק, היינו פת וקיתון של מים הם דבר שהם מקיימין את האדם ואמרתם שיש בזה רמז בתורה ששיבח ארץ ישראל - ארץ נחלי מים וארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם. ולגלג על זה דמה שבח יש בזה כי מצינו בטבעים כמה דברים הטובים לאדם לקיים בריאתו, ואלו השבחים הם גרועים מכולם.

וגם כיוון שהכסף והזהב הוא דבר המעמיד את האדם - למה לא נמצאו בארץ ישראל הרים שחוצבין ממנו זהב וכסף".

וענהו רבי יהונתן בתשובה כהלכה, בדברים של טעם:

"והשבתי לו דשלמה המלך אמר 'אוהב כסף לא ישבע כסף' ובן אדם רודף אחר המותרות להשיג הון רב מה דלא יועיל ולא יגיע כל ימיו להשיג כל חמדו, וסייג לדבר זה הוא השמח בחלקו מבלתי לרדוף אחרי המותרות לשמוח בחלקו בפת ובקיתון של מים, וזה רמזה בתורתנו וזהו שמקיימין את העולם וזולת זה המתאווה לדברים אחרים ולא ישיגם ויבחר

מחנק נפשו ויפול בדאגה וירד שחת ולכך לא מצאנו משבח ארץ ישראל ברוב זהב וכסף רק בדגן ובפירות המקיימין את האדם בבריאתו".

■ להתרחק מן המותרות

זהו איפוא הרעיון המצוי ברמב"ן בקיצור ובעקידת יצחק בהרחבה, אלא שאם העקידת יצחק רק כתב כי ריבוי הממון יכול להרחיק את האדם מדרך התורה והיראה, בא רבי יהונתן אייבשיץ ומסביר כי הרודף אחר הממון גם חייו הגשמיים מעטים ורעים הם.

ודבר נאה ומתקבל לפרש עם רעיון זה ולתרץ את קושיית המפרשים על כך שהפסוק הכניס את עניין זה שארץ ישראל היא ארץ אשר אבניה ברזל ומהרריה תחצוב נחושת בתוך עניין לא לו, שהרי המקרא מדבר שם על אכילת לחם ולאחר מכן הוא כותב את חובת ברכת המזון, וכיצד איפוא נכנס הברזל והנחושת באמצע עניין זה, וכבר עמדו על כך המפרשים.

אלא יש לומר שבאה התורה ללמדנו כאן מוסר השכל נאה שלעת בוא האדם לקבוע את סעודתו יש לו לדעת כי חובה עליו להתרחק מן המותרות המזיקים בגשמיות וברוחניות, וזה מרמזת לנו התורה כשהיא כותבת בדיוק כאן שארץ ישראל היא ארץ אשר לא תחסר כל בה, אלא שיש בה ברזל ונחושת ואילו זהב אין בה מפני שאין מקום למותרות כאלו בארץ ישראל, ומזה ייקח האדם וייתן אל ליבו גם לאכילתו להתנזר מן המותרות.

■ סיכום מחלוקת הראשונים

נמצאנו למדים ששאלת קיום מרבצי זהב בארץ ישראל תלויה במחלוקת רבותינו הראשונים אותה הבאנו בהרחבה, שלדעת בעל 'תורת המנחה' קיים זהב בארץ ישראל, ואילו הרמב"ן סובר כי אין זהב בנמצא בארץ ישראל. ואף ראינו שבימי הרה"ק רבי יהונתן אייבשיץ היה הדבר ידוע בעולם ומפורסם בפי כל כי בארץ ישראל אין הרים שחוצבים מהם זהב.

אלא שנראה לומר שאף הרמב"ן יודה שמעט זהב עדיין ניתן למצוא בארץ ישראל, וזאת מכוח הראיה שהביא הרד"ל מאותו מעשה עם אדריינוס הקיסר, שמכלל זה שהוא לא קנטרו על הזהב מוכח שמעט זהב היה בודאי מצוי בארץ ישראל.

וכלפי זה יש מן הנכון לציין שלדעת החוקרים נמצאו בארץ ישראל בעבר הרחוק מרבצי זהב, וזאת באיזור עמק הערבה הדרומי - בתוך סלעי הקוורץ שבנחלים המצויים דרומית למכרות הנחושת בתמנע. החוקרים אף מציינים כי הזהב הופק בטכניקה מיוחדת של טחינה באבני רחיים ושימוש במתכת הכספית הממיסה את הזהב; ובחימום התמיסה, הייתה הכספית מתאדה והזהב נשאר.

במידה שיש לסמוך על 'חכמה בגוים' זו נראה כי זהב בקנה מידה נרחב - ודאי

ההחמרים מזזה ומפז רב ומתוקים מזלזל ונחלת צוים

הנחמרים
מזהב

שלא היה בארץ ישראל, וזאת בהתאם לדברי הרמב"ן; אולם בכל זאת - מעט זהב עדיין היה ניתן למצוא בארץ ישראל, לבל יחסר המזג מארץ זו אשר לא תחסר כל בה.

■ השאלה בראי הפסוקים

ואם כי אין ראיה לדבר - זכר לדבר יש להביא כדמות ראייה לדעת רבינו בעל 'תורת המנחה' על קיום זהב בארץ ישראל, מכך שנכון אמנם שהפסוק לא כותב במפורש שמשבחי ארץ ישראל הוא שיהיה בזה זהב, אולם כשהפסוק שם מתריע בבני ישראל שלא ישכחו את שם ה' כבר כן מוזכר קיומו של הזהב (דברים פרק ח יא-יג): **"השמר לך פן תשכח את ה' אלהיך... פן תאכל ושבעת ובתים טבים תבנה וישבת. ובקרנך וצאנך ירבין וכסף וזהב ירבה לך"**, ונראה שהזהב היה נפוץ בארץ ישראל.

עוד זאת יצוין שעל הפסוק (בראשית ב יב): **"וזהב הארץ הוא טוב שם הבדלח ואבן השהם"** דורשים חז"ל במדרש (בראשית רבה טז ד): **"וזהב הארץ ההיא טוב - מלמד שאין תורה כתורת ארץ ישראל ולא חכמה כחכמת ארץ ישראל"**, ונראה שהבינו שהכוונה ב'הארץ ההיא' זה על ארץ ישראל, והפסוק מהלל את זהב ארץ ישראל.

אך מאידך גיסא יש להתפלא על רבינו בעל 'תורת המנחה' שבנה את קביעתו על קיום זהב בארץ ישראל על בסיס דברי הפסוק בספר איוב (כח ו): **"מקום ספיר אבניה ועפרת זהב לו"** כשהוא מניח בוודאות שפסוק זה נאמר על ארץ ישראל.

וממיעוט בקיאותי לא מצאתי לרבינו אח בזה שיפרש את פסוק זה על ארץ ישראל, ודומני שמהפסוק שלאחריו המתאר את תעלומת אותו מקום נידח בהגדרה: **"נתיב לא ידעו עיט ולא שפצתו עין איה"** לא נראה כי הכוונה לארץ ישראל.

■ הצרות של העשירים בזהב

נקודה מעניינת נוספת הראויה לציון כלפי הדיון האם היה קיים זהב בארץ ישראל לנוכח ההבטחה שלא יחסר כל בארץ ישראל, היא העובדה כי מרבצי הזהב הגדולים ביותר קיימים באפריקה הדרומית, וצא ולמד מכך שכיום המקור העיקרי של הזהב בעולם (כשני שלישים) הוא בדרום אפריקה.

והמציאות היא זו שלמרות עושרה הטבעי של המדינה היא מהמדינות הנחשלות ביותר עלי תבל. ויש מההיסטוריונים הטוענים שדווקא מפני הזהב הנמצא בה - דואגים השלטונות למנוע מהם כל השכלה, כדי לשאוב מהאוכלוסייה הנבערת כוח עבודה זול וממושמע.

כך שניתן לראות בחוש כי שפע הזהב לא הביא כל תקווה ואושר לבני המקום שבו הוא קיים בטבע, ואדרבה רק נזק היה בעטיו.

עוד חשוב לדעת כי הפקת הזהב מהמכרות מביאה להתפרצות מחלת הסיליקוזיס, מחלה הנובעת מהצטברות הזהב בריאות, והיא חשוכת מרפא. בכריית הזהב נדבק אבק הסלעים לעיניים והוא סותם את דרכי הנשימה.

ולא זו אף זו, מכרות הזהב גבו ועדיין גובות מחיר יקר ביותר של חיי אדם במפולות הסלעים הנוראות המתרחשות שם חדשים לבקרים, ושם תהא קבורתם של אלפי עלובי החיים העובדים בפרך במכרות אלו.

כך שעל דברי ההסבר אותם הבאנו לעיל לסיבות מדוע אין מצוי זהב בארץ ישראל, ניתן להוסיף השערה לפיה רצה הקב"ה לזכות את ישראל ולהצילם מסכנות איומות אלו האורבות במכרות הזהב, ובפרט שבגלויות השונות - שלטו בארצנו הקדושה אומות העולם חסרי הלב והרחמים, שאילו היו קיימים מכרות שכאלה היו בוודאי מסכנים את שלום אחינו בני ישראל וכופים אותם לעבוד בזה; ולפיכך הקדים הקב"ה רפואה למכה ולא טמן באוצרות האדמה שבארץ ישראל את מרבצי הזהב, ובכך ניצלנו מצרה זו ושלום על ישראל.

סיכומו של דבר הוא: לדעת הרמב"ן אין ולא היה זהב בארץ ישראל, ואף יעלה ביד מי למצוא זהב - הרי שאלו כמויות קטנות ולא משמעותיות. ואילו לדעת בעל 'תורת המנחה' קיימים בארץ מרבצי זהב בדומה לברזל ולנחושת, מה שמשאיר את האופציה למצוא זהב בארץ ישראל פתוחה לכל מאן דבעי.

הנחמדים
מזהב

ט"ו באב

א. ארבעים יום קודם יצירת הולד

כ' הבני יששכר (מאמרי אב ד' א' ב') וז"ל "ואומר לך את הנלענ"ד, דהנה בכ"ה באלול התחלת בריאת העולם (ילקוט'ש במדבר תשפ"ב), והתחלת בריאת העולם היה בבחינת תואר מלכות בכדי להקרא מלך כי אין מלך בלא עם, והנה מלכות סוף מעשה במחשבה תחלה, וישראל עלו במחשבה תחלה, (בראשית בשביל ישראל שנקראו ראשית (רש"י בראשית א' א') אשר המה ימליכוהו והמה יתחתנו ויתחברו למלך הכבוד ע"י התורה שנקראת ראשית), והנה אמרו רז"ל ארבעים יום קודם יצירת הוולד מכריזין ברקיע בת פלוני לפלוני (סוטה ב, א) וכדוגמא הלזו ארבעים יום קודם כ"ה אלול הוא זמן שלפנינו ט"ו באב ישראל עלו במחשבה להתחתן במלך הכבוד, על כן יום שהותרו שבטים להתחתן זה בזה וגם יום שהותר שבט בנימין להתחתן היה דוקא ביום הזה (כי הזמן גורם מבראשית, הבן), וכמו כן תקנו בכל שנה בנות ישראל יוצאות במחול משחקים ומי שאין לו אשה יפנה לשם ונתהווה החיתון לעורר היחוד הקדוש אשר ישראל עלו במחשבה, ועל ידי עליית מחשבתם כביכול נתהווה בריאת עולם, ויהי רצון שלא יאמר פינו דבר שלא כרצונו".

ולפ"ד אולי אפשר ליתן טעם, דהנה בט"ו באב שזה יום שמחה הוא רק שמחה פנימית ואין בה מעשה, ולהנ"ל אולי הטעם בזה בגלל שהוא יום של מחשבה, ולא יום של מעשה, ולכן השמחה בו פנימית.

והנה ביום שנברא שמים וארץ היה שמחה בעולמות, וכמבואר בגמ' במגילה (י, ב), וא"כ יותר שמחה היה במחשבה לבריאת העולם נמצא, דזה היה יום שמחה עוד לפני תחילת הבריאה.

והנה כ' הפנים יפות (פר' אחרי מות טז, ל) "ועוד רמז ע"ז כי אחז"ל (תענית לא א) בחמשה עשר באב ודלא מוסיף יסיף שכבר הוא התחלת ימי התשובה, והרמז ע"ז בקהלת (יב, ב) עד אשר לא תחשך השמש והאור והירח והכוכבים וישבו העבים אחר הגשם, כי השמש ירמז על ט"ו באב שאחז"ל (תענית לא, א) שתש כחה של חמה. והירח רמז על ר"ה שאמרו חז"ל (ר"ה ת, א) שהלבנה מתכסה בו, והאור רמז על יו"כ, וכוכבים רמז על ז' ימי החג שהם כנגד ז' כוכבי לכת שהם שרי האומות שמקריבין ע' פרים להכניעם, ואמר ע"ז וישבו העבים אחר הגשם שהוא זמן האחרון תפלת הגשם כנ"ל. ויש לרמז בזה מה שאמר הושע (ו, א - ב) לכו ונשובה אל ד' כי הוא טרף וירפאנו יך ויחבשנו יחינו מיומים ביום השלישי יקימנו ונחיה לפניו, ונדעה ונרדפה לדעת את ה' כשחר נכון מוצאו ויבא כגשם לנו כמלקוש יורה ארץ, יש לרמז מ"ש לכו ונשובה פירוש המובחר הוא שיהיה התשובה מזמן ט"ו באב שהוא יום שפסקו בו מתי מדבר (תענית ל, ב) וזהו כי הוא טרף וירפאנו ואמר יך ויחבשנו על ימי אלול שנתרצה בו הקדוש ברוך הוא למשה על הרעה שחשב לעשות בעון העגל, ואמר יחינו מיומים על שני ימים של ר"ה, ואמר ביום השלישי יקימנו ונחיה לפניו על יו"כ שהקב"ה מטהר את ישראל בעשותם תשובה, ואמר על הזמנים אלו ונרדפה לדעת את ה' כשחר נכון מוצאו דקאי על עשרת ימי תשובה, שאחז"ל (יבמות מט, ב) דרשו ה' בהמצאו אלו ימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים, ואמר על זמן המאוחר ויבא כגשם לנו".

והנה במהרי"ל כ' דאלו שנוהגים לצום ארבעים יום בימי אלול, ואיכא שבתות שלא צמים בהם א"כ יתחילו לצום בט"ו באב, והיינו דאז מתחיל ימי התשובה, ולד' הבני יששכר הביאור דהא כל מה דר"ה הוא יום דין שהוא התחלת הבריאה, וא"כ ארבעים יום קודם תחילת הבריאה מישך שיכא לימי התשובה.

ב. כלו בו מתי מדבר - החשבון

איתא בגמ' (תענית ל, ב ב"ב קכא, א) "אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן יום שכלו בו מתי מדבר דאמר מר עד שלא כלו מתי מדבר לא היה דבור עם משה שנאמר (דברים ב') ויהי כאשר תמו כל אנשי המלחמה למות וידבר ה' אלי אלי היה הדבור".

וכ' הרמב"ם בפיהמ"ש בתענית שם, ויבחרו יום חמשה עשר באב לפי שבו פסקה המגפה ממתי מדבר בשנה האחרונה מן הארבעים, לפי שהיה המות מתרבה בהם כל תשעה באב, ובשנה האחרונה פסק, ונשארו מצפים עד חצי החדש ואז בטח לבם והבינו שכבר בא הרצון ונגמר החרון ונסתלק מהם, לכך עשו אותו מאז יום שמחה".

ובתוס' בתענית שם כ' "יום שבו כלו מתי מדבר - כדאמר' (במדבר איכה) כל ט' באב היו עושין קבריהן ושוכבין בתוכן ולמחר הכרוז יוצא הבדלו החיים ואותה השנה שכלתה הגזרה קמו כולם והיו סבורים שמא טעו בחודש עד שראו הלבנה מלאה ואז ידעו שכלתה הגזרה ועשו יום טוב ופרשב"ם (בב"ב דף קכא, א) כל המ' שנים לא היו מתים אלא בט' באב ובכל ט' באב היו מתים כ"א אלף ופרוטרוט ומפרש התם דאותו פרוטרוט עולה למ' שנים ט"ו אלף וי"מ שהיו מתים בכל יום אך רוב המתים היו לעולם בתשעה באב ובחמשה עשר באב פסקה הגזרה ולא מתו כלל ועשו י"ט".

והיינו דביום זה הוא הגמר של הצרה של ת"ב, וכיון דאז נגזר שלא יכנסו לארץ, אז ביום זה הוא גמר של הצרה הזו, [וכן מבואר במש' שהיום השני של השמחה הוא יו"כ שהוא גמר השמחה של חטא העגל].

ג. חזר הדיבור למשה

כ' התוס' בב"ב (שם), "יום שכלו בו מתי מדבר - בשנה אחרונה נמי מתו וידעו שכבר כלתה גזרה כי כבר מתו כל בני כ' ולפי שהיו אבלים עד מקצת יום של ט"ו לא חזר הדיבור שאין השכינה שורה לא מתוך עצלות ולא מתוך עצבות כדאשכחן גבי יעקב (תנחומא פ' וישב) שכל אותן ימים שנתאבל על יוסף לא שרתה עליו שכינה כדאמר [בשבת] (דף ל: ו) ולכך כל ימי אבילתן של ישראל לא חזר הדיבור שבזכותן היה מדבר עם משה כדאמר' בריש מכילתא לאמר ר' יעקב אומר צא ואמור להם שבזכותן אני מדבר עמך שכל אותן שלשים ושמונה שנה שהיה כועס על ישראל לא היה מדבר עם משה ואהרן שנאמר ויהי כאשר תמו וכו'".

והנה בקוב"ש (שם) הק' כיצד מחמת הז' ימי אבילות דזה רק מדרבנן גרם לכך שידחה הדיבור, והנה לכאור' תמוה עוד דהרי אהרן נפ' בא' אב, ויבכו אותו ל' יום, וא"כ כיצד היה הנבואה בט"ו בו.

ד. משה התחיל להתפלל

כ' הפנ"י (ברכות לב, א) "ודיבור זה בכל פרשה זו היה בט"ו באב כדאיתא בפ' יש נוחלין (ב"ב דף קכ"א ע"א) דהיינו ביום שכלו בו מתי מדבר דכתיב ויהי כאשר תמו ע"ש בפרש"י ותוס' באריכות וא"כ צא וחשוב מן ט"ו באב עד ז' באדר יום שמת בו משה כשתחשוב החדשים על הסדר אחד מלא ואחד חסר עולה מאתיים יום דהיינו ד' מלאים וג' חסרים ועוד ז' ימים ואם היה מתפלל משה בכל אותן ימים ג' תפלות בכל יום היה ת"ר תפלות רק שידוע שבשבת אין היחיד שואל צרכיו וא"כ כשתסיר כ"ח שבתות שהיו באותן ימים של ר' יום נשאר קע"ב ימים ג' תפלות בכל יום הרי תקי"ו אמנם שתפלת ט"ו בעצמו כיון שלא היה הדיבור מתייחד עם משה אלא ביום ולא בלילה א"כ באותו יום ט"ו לא היה מתפלל כי אם שתי תפלות הרי לך חשבון מכוון שתקט"ו תפלות התפלל משה מאותו יום ט"ו באב עד יום מותו שהוא ז' באדר שמת בו בשעת מנחה כדאיתא במדרש, כן נראה לי נכון".

ובאמת מצאנו בפע"ח (שער חג השבועות פ"א) דכ' "בו תבר מגל, שכל אותו יום כורתין עצים למערכה ותו לא, לפיכך הרבה בתפילות באותו יום". וא"כ אולי יש מקום לבאר עפ"י זה הא דמשה התחיל באותו יום להתפלל.

ה. יום שהותרו השבטים לבא זה בזה

איתא בגמ' שם "אמר רבן שמעון בן גמליאל לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכפורים בשלמא יום הכפורים משום דאית ביה סליחה ומחילה יום שניתנו בו לוחות האחרונות אלא חמשה עשר באב מאי היא אמר רב יהודה אמר שמואל יום שהותרו שבטים לבוא זה בזה מאי דרוש (במדבר ל"ו) זה הדבר אשר צוה ה' לבנות צלפחד וגו' דבר זה לא יהא נוהג אלא בדור זה".

ופרש"י "שהותרו שבטים לבא זה בזה - דרחמנא אמר וכל בת יורשת נחלה וגו' (במדבר לו) וכתוב (שם) ולא תסוב נחלה ממטה למטה אחר כי איש בנחלתו ידבקו בני ישראל ועמדו והתירו דבר זה בחמשה עשר באב. זה הדבר אשר צוה ה' לבנות צלפחד וגו' - זה מיעוט הוא, כלומר, לא יהיה דבר זה נוהג אלא בדור זה, בדור של בנות צלפחד".

וכ' הלבוש (סי' תקפ"ט) ופעם אחד בחמשה עשר באב נתאספו חכמי ישראל ומצאו קרא ודרשו והתירו הדבר (תענית ל ע"ב), כי נתברר להם שלא נצטווה דבר זה אלא לאותו הדור בלבד שהיו מכובשי הארץ בתחלה, כדי שיוכר ויוחזק כל חלק וחלק של כל שבט ושבט, אבל לדורות הבאים שכבר הוחזק כל שבט ושבט בנחלתו וחלקו לא הקפיד הכתוב משם ואילך, ולמדו זה ממה שכתוב בתחלת אותה הפרשה (שם ו) זה הדבר אשר צוה ה' לבנות צלפחד וגו', וכל מקום שנאמר זה מיעוט הוא, כלומר לא צוה הכתוב דבר זה אלא לדור של בנות צלפחד, וכיון שהוברר להם דבר זה והיה מוסכם ביניהן ונמנו וגמרו אותו ביום ט"ו באב, עשאוהו כיו"ט, מפני ששמחו בזה שיוכלו בנות ישראל להנשא בריוח למי שירצו וייטב בעיניהם ולא יתענגו".

והיינו דביום זה זכו לחדש חידוש בהל', והוא דומה להא דיום זה חזר הדיבור למשה, והיינו דחזר כח החידוש והבירור ביום זה. והנה יש להתבונן לכאור' מה השמחה, דהרי עד אז נקבע בשמים שכ"א הזיוג שלו הוא משבטו, ואח"כ התחדש שגם משבטים אחרים, והרי בשידוך הכל הוא מחמת הבת קול של בת פלוני, ולכאור' צ"ל דכיון דידעו דעתידיהם להתיר א"כ נקבע שהזיוג שלהם הוא משבטים אחרים, ואם לא היו מתירים היו ח"ו נשארים עגונות, וצ"ע.

ו. הותר שבט בנימין

איתא בגמ' שם "אמר רב יוסף אמר רב נחמן יום שהותר שבט בנימין לבוא בקהל שנאמר (שופטים כ"א) ואיש ישראל נשבע במצפה לאמר איש ממנו לא יתן בתו לבנימין לאשה מאי דרוש אמר רב ממנו ולא מבנינו". ופרש"י "לבא בקהל - לישא נשים, לפי שנשבעו ישראל מלהינשא להם, כדכתיב בשופטים (כא), ממנו - מיעוט הוא, דכתיב איש ממנו לא יתן בתו לבנימין - לא גזרו אלא מהם (ממנו), אבל מבניהם לא גזרו".

גם כאן התגלה להם ביאור במקרא, שהוא סגולת היום שחזר הדיבור למשה, וחזר הבהירות בתורה.

ז. בנות ישראל יוצאות לכרמים

תנ"י תענית (כו, א) "אמר רבן שמעון בן גמליאל לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיו"כ שבהן בנות ירושלים יוצאות בכלי לבן שאולין שלא לבייש את מי שאין לו כל הכלים טעונין טבילה ובנות ירושלים יוצאות וחולות בכרמים ומה היו אומרות בחור שא נא עיניך וראה מה אתה בורר לך אל תתן עיניך בנוי תן עיניך במשפחה שקר החן והבל היופי אשה יראת ה' היא תתהלל ואומר תנו לה מפרי ידיה ויהללה בשערים מעשיה וכן הוא אומר צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו וביום שמחת לבו ביום חתונתו זה מתן תורה וביום שמחת לבו זה בנין בית המקדש שיבנה במהרה בימינו".

וגם בזה יש תיקון לת"ב דהרי מחמת החורבן היה ראוי שלא לישא נשים (ב"ב ס, ב), ובנושאים יש את הבנין של ביהמ"ק כאילו בנה חורבה אחת. וא"כ ע"י השדוכין ביום זה זוכין לבנין המקדש, רק אכתי צריך הסבר שבזמן המקדש ג"כ עשו כן.

והנה בריטב"א (ב"ב קכא, א) כ' "בכלי לבן. פי' ללמד כי יצר הרע מסולק מהם ושהם נקיים מחטא כמה דכתיב בכל עת יהיו בגדיך לבנים, ובמדרש אמרו שראוי ללבוש לבנים ביוהכ"פ על שם כך, וזהו שהיו בנות ישראל אומרות בחור שא נא עיניך וראה וכו', ולא היו חוששין ליצה"ר". ושמעתי להעיר דבשלמא ביוהכ"פ ניחא דאין יצה"ר, אבל בט"ו באב הרי יש יצה"ר וכיצד לא חששו ליצה"ר. ואולי י"ל דכיון דכאן

זה לצורך מצוה, לצורך הנשואין שלהם לא שלטא בזה יצה"ר וצ"ע.

שו"ר בס' זכר דוד מאמר ג' פרק ג"ח שכתב שביום זה נתרבתה גבורתו של ה' בביטול הקליפות מחלת אגרת ולילית וליבם של ישראל יחיל בקרבם לירא את ה' ולכן בחרו יום זה שבנותיהם יוצאות לכרמים וכו' שאין בו חשש שיבואו לידי חטא ועון עיי"ש עוד יש להעיר אמאי עשו ב' פעמים גם בט"ו באב וגם ביוה"כ דלכא' אחר שכבר עשו את השידוכים בט"ו באב מה יתחדש עוד ב' חודשים ביוה"כ וצ"ע.

ואולי י"ל עד צחות דחיכו לאחר תפילת דראש השנה, שיתפללו שוב על הזיוג בר"ה ואז יושעו ביוה"כ.

ה. נולדו בנים מחינוך הבית

כ' החת"ס בדרשות (מג) וז"ל "ט"ו באב כתיב וילכו לאהליהם שמחים וטובי לב וגו', ואחז"ל שבת ל' שמצאו נשותיהם בטהרה ונתעברו וילדה כל א' זכר, נ"ל בזה להבין ההמשך משאחז"ל סוף מס' תענית לא ה' יו"ט לישראל כיה"כ וט"ו באב ואמרו שם בשלמא יה"כ יום שנתנו בו לוחות אחרונות ויום חנוך בהמ"ק וקרו ל' התם יום חתונתו ויום שמחת לבו של הקב"ה אלא ט"ו באב מה היא, וכמה טעמים אמרו שם, ולפענ"ד כי מישך שייך בדיה"כ של חנוכה בהמ"ק שהלכו לאהליהם שמחים וטובי לב וילדו כל נשיהם זכרים, ובזה יודע להם שנמחל להם עון דידיה, והנה ידוע כי האחרון שבישראל אינו מגיע לנהר פרת עד ז' מרחשון תענית י' ואז מצאו נשותיהם בטהרה וכשתמנה ע"א ימי עבור נדה ל"ח ישרימו בט"ו באב, דוק ותשכח ואז נודע כי נמחל להם".

ויתבאר עם כל שאר הענינים שיש ביום זה, דביום זה התבהר כל הספיקות והחששות ומתגלה ביום זה אהבת ה' על ישראל בכל מצב וזמן.

ט. ביטל הושע את הפרדסיות

איתא בגמ' שם (אמר) רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן יום שכלו בו מתי מדבר דאמר מר עד שלא כלו מתי מדבר לא היה דבור עם משה שנאמר (דברים ב') ויהי כאשר תמו כל אנשי המלחמה למות וידבר ה' אלי אלי היה הדבור עולא אמר יום שביטל הושע בן אלה פרוסדיות שהושיב ירבעם בן נבט על הדרכים שלא יעלו ישראל לרגל ואמר לאיזה שירצו יעלו".

והנה בגמ' בגיטין (פח, א) "א"ל רב כהנא ורב אסי לרב כתיב ביה בהושע בן אלה (מלכים ב' י"ז) ויעש הרע בעיני ה' רק לא כמלכי ישראל וכתוב (מלכים ב' י"ז) עליו עלה שלמנאסר וגו' אמר להו אותן פרדסיות שהושיב ירבעם על הדרכים כדי שלא יעלו ישראל לרגל בא הושע וביטלן ואעפ"כ לא עלו ישראל לרגל אמר הקדוש ברוך הוא אותן שנים שלא עלו ישראל לרגל ילכו בשבי".

ונמצא דבעצם בביטול של הושע גרם לבנות את ביהמ"ק ושפיר הוא תיקון לת"ב.

י. הובאו הרוגי ביתר לקבורה

איתא בגמ' שם "רב מתנה אמר יום שנתנו הרוגי ביתר לקבורה ואמר רב מתנה אותו יום שנתנו הרוגי ביתר לקבורה תקנו ביבנה הטוב והמטיב הטוב שלא הסריחו והמטיב שנתנו לקבורה".

והיינו דבזה הושלם התיקון, של ת"ב שבו נהרגו אנשי ביתר, וביום זה הושלם הדבר שהובא לקבורה.

יא. קרבן עצים

במגילת תענית איתא "בחמשת עשר באב זמן אעי כהניא ודילא למספד. מפני שכשעלתה גולה בראשונה התקינו להם את יום תשעה באב שיהו מביאין בו קרבן עצים אמרו חכמים כשיעלו למחר הגליות הן אף הן צריכין התקינו להם את יום חמשה עשר באב שיהו מביאין בו קרבן עצים וכל המתנדב קרבן למקדש אפילו עצים פטור מן ההספד באותו יום ואינו צריך לומר חטאות ואשמות נדרים ונדבות בכורות ומעשרות תודות ושלמים לכך הוא אומר ואינש דיהוי עלוהי אעין או בכורין והאומר הרי עלי עצים למזבח וגזירין למערכה אסור בהספד ותענית. ומהו זמן אעי כהניא זהו שאתה אומר בחמשה עשר בו בני זתוא בן יהודה ועמהם בני הכהנים ולויים וגרים ונתינים וממזרים ועבדים משחררים וכל מי שטעה בשבטו ובני גונבי עלי ובני קוצעי קציעות ובני שלמי הנטופת".

יב. פסקו לכרות עצים למערכה

איתא בגמ' ב"ב קכ"א, ותענית ל, ב. "רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו יום שפוסקין בו מלכרות עצים למערכה תניא רבי אליעזר הגדול אומר כיון שהגיע חמשה עשר באב תשש כחה של חמה ולא היו כורתין עצים למערכה אמר רב מנשה וקרו ליה יום תבר מגל מכאן ואילך דמוסיף יוסף שאינו מוסיף יוסף מאי יוסף תני רב יוסף תקבריה אמייה".

והנה כ' הרמ"א (סי' רמ"ו סעי' כ"ו) "כשמסיים מסכת, מצוה לשמוח ולעשות סעודה, ונקראת סעודת מצוה. (נ"י פ' יש נוחלין ומימרא דאביי פ' כל כתבי)". והגר"א ציין ע"ז "וליקוט) כשמסיים מס' כו'. כמ"ש בב"ב קכ"א ב' וערשב"ם שם ד"ה מניסן כו' לפי שבאותו יום כו' ועבא"ח סי' תרס"ט בהג"ה ובהג"א סוף סוכה (ע"כ)".

ולפי"ז היה ראוי לעשות סעודה כמו שעושים בסיום, רק בזה"ז שלמעשה לא סיימנו את המצוה, אין אנו עושים סעודה.

יג. תחילת לימוד תורה

בדברי הגמ' שם כ' רבינו גרשום וז"ל "יום שפסקו מלכרות עצים למערכה. ולפי שעה שהיו עוסקים לכרות עצי המערכה היו מתבטלין

בתלמוד תורה אבל אותו יום פסקו ועשאוהו יום טוב שמין ואילך היו עוסקין בתורה.

והנה בגמ' שם איתא עוד "מכאן ואילך דמוסיף יוסיף שאינו מוסיף יוסיף מאי יוסיף תני רב יוסף תקבריה אמיה". ויתכן דזה מישך שיכא לתיקון על החורבן, דהרי אחר שנחרב הבית אין להקב"ה בעולמו אלא ד"א של הלכה, וע"כ התיקון לחורבן הוא ע"י עסק בתורה, ולכך בט"ו באב מתחיל התיקון בתוספת לימוד התורה.

ובפרט דהב"ח (סי' רלח) מביא דעיקר החיוב הוא מת"ב עד שבועות, מקומי עד שכבי, והיינו שבאיכה מזכירים קומי רוני בלילה, וברות מזכירים שכבי.

ועי' בס' פי' ר"ח פליטאל (לך לך יו, יד) "ונגד ט' חדשים שחייב אדם ללמוד תורה יומם ולילה מט"ו באב עד ט"ו באייר כמניין הריון".

יד. סיום אבילות החורבן, וגמר חינוך בית שני

כתבו הקדמונים == דבט"ו באב מסתיים השבעה של חורבן הבית, שהתחיל בט' באב, וכלה בט"ו באב, וזהו יום הנחמה, שקמים מאבילות. והנה כ' המהרש"א (תענית כו, א) וז"ל "וכה"א צאינה וראינה וגו' ביום חתונתו זה מתן תורה. פרש"י יוה"כ שנתנו בו לוחות אחרונות ע"ש והוסיף הרע"ב וביום שמחת לבו זה בנין בהמ"ק שנתחנך ביה"כ ע"כ ולא ידענא חנוכו ביום הכפורים ולפי ענינו נראה דאחמשה עשר באב קאי שטעמי שמחתו אמרינן בגמ' תלויים בבנין המקדש".

ובדרשות אבן שועיב לפר' ואתחנן כ' "ולכן נהגו לעשות השבת הזו אחר ט' באב ביום טוב והיא מצוה גדולה שהוא יום נחמה. ואף על פי שאינו יום טוב ממש, עשו אותו יום מקודש לכבוד השבת ביום ט"ו, ולפעמים הוא [חמשה עשר ממש] כמו עתה בזו השנה, וכל השמח בו זוכה בנחמת בנין בית המקדש, כמו שנאמר צאנה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו וביום שמחת לבו. ודרשינן ביום חתונתו זו מתן תורה וביום שמחת לבו זה בנין בית המקדש שיבנה במהרה בימינו".

ובס' שושנים לדוד על המש' בתענית שם מבואר וז"ל "ויתכן לומר דגם על בית שני נדרש ואע"ג דכתיב ושיצא ביתא דנא וכו' כדכתב התי"ט מ"מ לא עלה עזרא מבבל אלא אח"כ כדכתיב כי בא' לחדש הראשון הוא יסוד המעלה מבבל ובא' לחדש החמישי בא אל ירושלים וכו' וזהו ר"ח אב וכתב בתריה ונבוא ירושלים ואהי שם ימים שלשה וביום הרביעי נשקל הכסף וכו' וברביעי התחילו להקריב קרבנות דכתיב הקריבו עולות לאלקי ישראל פרים שנים עשר על כל ישראל וכו' ומסתמא עשו דוגמא דחנוכת המשכן פר אחד ככל יום נמצא יום האחרון ט"ו באב". וע"ע בעין יעקב.

טו. חינוך הבית השלישי

כ' הפרי צדיק (ענין חמשה עשר באב או ב') וז"ל "... אבל הנראה משטחיות המשנה שביום חתונתו חוזר על יום הכפורים שהוא זמן נתינת לוחות שניות כפירוש רש"י והרע"ב אבל ביום שמחת לבו זה בנין בית המקדש שיבנה במהרה בימינו חוזר על ט"ו באב שבנין דלעתיד יהיה בט"ו באב ומצינו סמיכות לזה בפסיקתא (דבר כהנא י"ג, ט"ו) דאיתא שם מפני שבית המקדש הראשון נחרב במזל אריה זה אב ועל ידי אריה זה נבוכדנצר אף בית המקדש דלעתיד לבוא יבוא אריה זה הקדוש ברוך הוא ויבנה את בית המקדש במזל אריה זה אב. ובודאי המכוון על יום חמישה עשר באב".

ובספר אור לישירים להג"ר זרח איידליץ זצ"ל (חבירו של הנוב"י) דרוש ו' הביא את דברי הילקוט שמעוני (סוף איכה) "עתיד הקב"ה להפוך ט' אב לששון ושמחה ולמועדים טובים", והקשה הלא ט' באב הוא יום אחד, ואיך יהפך ל"מועדים" לשון רבים, והל"ל "ולמועד טוב". וביאר דהנה בחגיגה ה' מבואר שעל חורבן ביהמ"ק נאמר הכתוב "ויקרא ה' אלקים ביום ההוא לבכי ולמספד", ובמו"ק כ"ז ע"ב מבואר דהספד הוא ז' ימים, א"כ מבואר שהקב"ה צוה לעשות ז' ימים אבילות על חורבן ביהמ"ק, וא"כ לעתיד יתהפכו כל ז' ימים אלו לששון ולשמחה, וזהו שאמרו במדרש הנ"ל שתשעה באב יהפך ל"מועדים טובים", ולפ"ז כתב האור לישירים דמסתברא שבסיום הז' ימים שיתהפכו לשמחה יבנה ביהמ"ק מיד ע"י הקב"ה, והנה ימי האבילות הם ז' ימים מט' באב נמצא שסיומן הוא בבוקר יום ט"ו באב דאז כלתה האבילות משום מקצת היום ככולו, נמצא שביהמ"ק השלישי יבנה בט"ו באב, וא"כ זהו שאמרה המשנה לא היו ימים טובים לישראל כט"ו באב וכיום הכיפורים ומיית מקרא דצאינה וראינה בנות ציון וגו' שגם גבי הקב"ה חשובים אלו הימים יותר משארי הימים, ודרשינן דביום חתונתו זה מתן תורה ופירש"י שהוא יוה"כ שבו ניתנה לוחות אחרונות, וביום שמחת לבו זה בנין בהמ"ק שיבנה במהרה בימינו וזה יהיה בט"ו באב, ונמצא שהכתוב אינו מזכיר אלא אלו ב' ימים שהיו חשובים מכל המועדים, עכת"ד האור לישירים.

והראוני תנא קדמון דמסייע להו, הוא ניהו הפייטן הקדמון ר' ינאי (מחבר הפיוט "וכל מאמינים" שבתפילת ראש השנה, והפיוט "ויהי בחצי הלילה" שבהגדה של פסח, ועוד, היה בזמן רבנן סבוראי או בתחילת זמן הגאונים, ויש אומרים שהיה רבו של ר"א הקליר) בקדושתא לשבת נחמו שלו (שנמצאה בגניזה הקהירית), שישד שם: "אשר בתשעה בו תהפוך כמו חמשה עשר בו. בו פעמיים חרב הבית לכן בו במשנה יבנה הבית". (פיוטי ינאי עמ' שט"ז).

והנה מש"כ שבו כבר נבנה הבית מבואר עמש"כ לעיל מס' שושנים לדוד שאז נגמר חנוכת בית שני, וא"כ יהיה פעמים ביום זה חנוכת המקדש.

יישר כח גדול למערכת 'באר הפרשה' על מסירת הדברים במיוחד עבור הקובץ גליונות

מהגאון הצדיק רבי אלימלך בידרמן שליט"א

כבד את אביו ואת אמך –

מצוות כיבוד אב ואם

בפרשתן (כ יא), 'כבד את אביך ואת אמך', והזמן גרמא להתחזק במצוה רבתי זו של כיבוד אב ואם¹, אשר הוקש כבודם לכבוד

המקום (כ"מ לב.), וכדאיתא עוד בגמ' (קידושין ל:): 'ת"ר שלשה שותפין הן באדם הקב"ה ואביו ואמו, בזמן שאדם מכבד את אביו ואת אמו אמר הקב"ה מעלה אני עליהם כאילו דרתי ביניהם וכבדוני'².

באחד הימים התפרסמה הידיעה שהנה הגה"ק החפץ חיים זי"ע עומד לבקר בוולנא ותהום כל העיר, כשהכל סחו בהתרגשות על הזכייה אשר נפל בחלקם לחזות בפניו הטהורות ואף להתברך מפ"ק, וכמובן שכל בני הישיבה הכינו עצמם לקראת קבלת פני הצדיק בתוך שאר עמך בית ישראל. אביו של הרב קלור שמע אף הוא אודות ביקורו של החפץ חיים, וחשש לגורלו של בנו שיצא בין ההמונים ואולי ח"ו יינזק מרוב הצפיפות וההמון הנרגש, על כן מיהר לשלוח לו טעלעגראם (מברק) בו הודיעו שאוסר עליו לצאת לקבל פני הח"ח. ואכן בהגיע יום המיועד נהרו כל שמונים הבחורים לרחוב העיר, ורק הוא נשאר בגפו בהיכל הישיבה, כשהוא מקיים במס"נ מצוות כיבוד אב. כעבור זמן מה חזרו כל הבחורים בהתרגשות עצומה ובששון ושמחה, כשהם מספרים לו שזכו לקבל ברכת הכהן הגדול מאחיו מרנא החפץ חיים **לזכות לאריכות ימים**. באותה שעה נתכרכמו פניו והרגיש הפסד בלבו, וכי מילתא זוטרתי היא לקבל ברכה כגון זו מאת הח"ח בעצמו, ומדוע נגרע חלקו, באותה שעה העלה ע"ג הכתב את שמותם כל 80 בני הישיבה. עברו שנים רבות וארוכות, וכבר בא ר' אליהו דב לגיל 95 שנים, נענה ואמר לנכדו - היום נלבי"ע לבית עולמו השריד האחרון מכל שמונים הבחורים שזכו לקבל אותה ברכה, ואבדלחט"א נשארתי עדיין בחיים עלי אדמות, והאריך עוד ימים כג' שנים כשהוא בבריות גופא, מהלך על רגליו בלא עזרת מקל ואף לא כהתה עינו ולא נצרך לבתי עינים' (משקפיים). הוסיף בעל המעשה לומר, לשם מה אני מספר לך כל הדברים האלו, למען תדע, **כי האף אומנם שאין ערוך לגדולת ברכת הכהן הגדול מאחיו – החפץ חיים, מ"מ 'ברכת התורה' עדיפה הרבה יותר מברכת הצדיק הגדול ביותר**, שאכן כולם זכו שנתקיים בהם ברכתו של אותו קדוש עליון, אולם אני לא נתברכתי ממנו כי לא הלכתי וקיימתי בעצמי מצוות כיבוד אב, על כן זכיתי לקבל את ברכת התורה 'למען יאריכון ימך'.

ולא זו בלבד, אלא 'ברכת האב' כוחה גדול להשפיע כל מיילי דמיטב, וכמו שכתב ה'ספורנו' בפרשת ויצא, על הא דסיפרא תורה וישיבם לבן בבוקר וינשק לבניו ולבנותיו **ויברך אתהם** (בראשית לב א) - כבר אמרו 'אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך' (ברכות ז.), **אמנם סיפר ברכת לבן לבנותיו, להורות שברכת האב אשר היא על בניו 'בכל נפשו' בלי ספק, ראוי שתחול יותר בסגולת צלם אלוהים המברך**, כאמרו (שם כז ד) בעבור תברךך **נפשי**. על כן העצה היעוצה - במקום לתור אחר ברכות וישועות במקום פלוני ואלמוני, ילך כל אחד אל בית אביו ויתברך ממנו, כי אם על ברכתיו של לבן הרשע שביקש לעקור את הכל הדברים אמורים, קל וחומר לבני ישראל הכשרים.

² הגר"י טרעגער זצ"ל פנה פעם במכתב אל חותנו הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל, בענין מה שביקשוהו להכריע בדבר מריבה שפרצה בין אב לבנו שיש ברשותם מפעל, ורוצים לחלוק ואינם יודעים היאך וכו', ענהו הגר"י שמע נא חתני היקר וסלק עצמך מתוך 'דין' זה, כי עניינים אלו (שבין אב ובנו) הרי הם בגדר 'החמורה שבחמורות', על כן משוך ידך תיכף מכל זה העניין.

ואף אנו נאמר, הלא בכל עת שכותב רבינו ה'רמ"א' בהגהותיו לשולחן ערוך 'יש מחמירין' – הננו מחמירין

¹ מעשה נוער שבקרבת הוריו היה שוכח כי התורה ציוותה 'כיבוד אב ואם'... בצערו פנה האב אל 'ראש הישיבה' של בנו ושפך בפניו מעוקתו, הבטיח ראש הישיבה לסדר את העניינים עד כמה שידו מגעת. למחרת היום קרא ראש הישיבה לבחור הנ"ל, ושאלו האם יסכים לקבוע עמו 'חברותא' ללימוד באחד הסדרים, שמח הבחור על ההצעה, כי כבוד גדול הוא ללמוד עם ראש הישיבה. מכיוון שכן גילה ראש הישיבה את לבו כי ברצונו לעסוק ב'שולחן ערוך' (כי 'גמרא' ממילא לומדים בישיבה ברוב שעות היום), שאל הבחור – באלו הלכות חפץ ראש הישיבה להתחיל את לימודו, ענהו רה"י, ברצוני להתחיל עם הלכות 'כיבוד אב ואם' (ביו"ד ר"מ), אמר לו הבחור, לא... לא... וכי לא עדיף שנלמד הלכות הנוהגות אף בזמן הזה... (כי בעיניו היו הלכות אלו 'הלכתא למשיחא' – בזמן שביהמ"ק היה קיים).

ונתן לומר כי מצוה זו 'עומדת ברומו של עולם ובני אדם...', דוגמא לדבר הוא כמו ששמעתי מכמה אנשים שסיפרו לי בכאב, כי אחרי שזכו להשיא את צאצאיהם אינם זוכים לשמוע 'אות חיים' מילדיהם, כי המה טרודים בענייניהם ואינם טורחים לבקר את הוריהם ולכבדם, והלא בימינו איכשר דרא ויש לנו מכשיר 'טלפון' שאפשר לעמוד במקום אחד ולדבר עם איש אחר בקצה השני של העולם, ומדוע אם כן לא יקבע אדם שעה קבועה מדי יום ביומו שאז ישוחח עם הוריו ויספר להם מה שעובר עליו ועל משפחתו, והלא בפעולה קטנה זו הרי הוא מקיים מצות עשה דאורייתא של 'כיבוד אב ואם' שהיא מן החמורות שבחמורות.

וכבר כתב הגה"ק רבי שלמה קלוגער זי"ע לבנו הגאון הגדול רבי אברהם שמואל בנימין זצ"ל בזה"ל, **ידידי בני למה אין יראת שמים על פניך, לקיים כבוד אב - לכתוב אל אמך, נא, מהיום והלאה תפרוש שלי' אמך ביחוד** (הובא בספר בדידי הוי עובדא עמו' שס"ו).

וכך אמר הגר"י הלוי סאלאוויצ'יק זי"ע מבריסק לבניו בימיו האחרונים, **'כאפט אריין מצות עשה פון כיבוד אב'...** (תחתפו' לקיים מצוות כיבוד אב), כי עוד זמן קצר לא תזכו לקיים מצוה נכבדה זו. אף אנו נעני ונאמר לכל מי שזכה ויש לו אב ואם לאורך ימים ושנים, אל תמתינו לימים שתמצאו לקיים את המצוה הגדולה הזאת וכבר לא תוכלו...

מעשה באחד מאנשי ירושלים שחלה במחלה קשה רח"ל ולא מצאו הרופאים מזור ותרופה, והחליט לנסוע לבני ברק אל הח'זון איש' לקבל ברכתו, באותם הימים היתה ה'נסיעה' מירושלים לבני ברק קשה וארוכה, כי הוצרכו להתגלגל מאוטובוס לאוטובוס, גם ה'מעו'ת' להוצאות הנסיעה לא היו בידו ורק כעבור כמה ימי עבודה הצליח להשיגן, אחר הדברים האלה, כשכבר נכנס אל הח'זון"א ושפך לפניו צרתו, שאלו הח'זון"א כמה עלתה הנסיעה והשיב לו כך וכך, נענה לו הח'זון"א, הן מקרא מלא דיבר הכתוב 'כבד את אביך ואת אמך למען יאריכון ימך', וכי הוצאת מימך עבור אביך חמישים מהסכום אותו הוצאת עבור נסיעתך הנה, שהיא רק ספק ספיקא, ספק אם תצליח להיכנס לביתי, ואפילו אם תקבל ברכתי מאן יימר שהיא תישא פירות... מדוע עזבת את ה'יוודא' ונתפסת ל'ספק ספיקא' (הובא במעשה איש ח"ו עמ' צח).

סיפר הרב אליהו דב קלור ז"ל שבימי בחרותו למד בשיבתו של הגאון רבי שלמה היימן זצ"ל בוולנא,

כתב בספר החינוך (מצוה לג) 'משרשי מצוה זו [של כיבוד אב ואם] שראוי לו לאדם שיכיר ויגמול חסד למי שעשה עמו טובה, ולא יהיה נבל ומתנכר וכפוי טובה, שזו מידה רעה ומאוסה בתכלית לפני אלוקים ואנשים'.³ ושיתן אל לבו כי האב והאם הם סיבת היותו בעולם, ועל כן באמת ראוי לו לעשות להם כל כיבוד וכל תועלת שיוכל, כי הם הביאוהו לעולם...⁴.

באמת אמרו כי 'מצוות כיבוד אב ואם' גזירת המלך היא, ואף ה'בא בטענה' לומר אינני מחויב במצווה רבתי זו, אחר שאינני נזון מאבי ואמי ולא כלום, כי אינם דואגים למחסורי לא בגשמיות ולא ברוחניות וכיו"ב, אין נכונים דבריו כלל וכלל, כי אף באופן כזה חייב לכבדם כשאר בנים לאביהם הממלאים כל מחסורם. וכך ביאר הרה"ק ה'כתב סופר' זי"ע (פר' ואתחנן ד"ה כבד את, וכן הוא במשך חכמה שם) את הכתוב (דברים ה טז) 'כבד את אביך ואת אמך כאשר ציווך' וברש"י 'כאשר ציווך - במרה'. כי כמו שבצאתם ממצרים והיו מהלכים במדבר, כל מזונם בא להם מן השמים, ולא מאביהם ואמם, וגם המלבושים גדלו עמם, ואעפ"כ - כבד את אביך ואת אמך (ומוסיף הכתב סופר, כי אם

יכבדם רק כשהם מאכילים ומשקים אותם, אין זה מכבד אב ואם, אלא מכבד את מיטיביו). ומעתה, כל שכן וק"ו בן בנו של ק"ו בהורים הדואגים לבניהם לכל מחסורם, ומפרנסים ומכלכלים אותם שנים רבות בעמל ובמסירות, עד כמה צריך לכבדם.

כתב הרמב"ם (הלכות ממרים פ"ו ה"ז), וז"ל, עד היכן הוא כיבוד אב ואם, אפילו נטלו כים של זהובים שלו והשליכו בפניו לים - לא יכלימם ולא יצער בפניהם ולא יכעוס כנגדם, אלא יקבל גזירת הכתוב וישתוק. ועד היכן מוראן, אפילו היה לובש בגדים המודות ויושב בראש בפני הקהל, ובא אביו ואמו וקרעו בגדיו והכוהו בראשו וירקו בפניו, לא יכלימם אלא ישתוק ויירא ויפחד ממלך מלכי המלכים שצוהו בכך, שאילו מלך בשר ודם גזר עליו דבר שהוא מצער יתר מזה לא היה יכול לפרכם בדבר, קל וחומר למי שאמר והיה העולם כרצונו, עכ"ל. וכך מצינו בנוסח הפייט לחג השבועות (תפילת ש"ץ שחרית ליום א') 'אֶזְכֹּר לְחֻרְיָהּ בְּחִפּוּר אֲמוּנִים וכו', עֲשֵׂה הַפֶּצֶם זֶלָא תַעֲזוּ פָּנִים וכו', רָאָה פֶּן תַּעֲזֹבֶם לַעֲתָּ וקוּנִים⁵, שְׁרַתָם כְּעֶבֶד לְאֲדוֹנֵים, תִּפְלְתָם קַח וְתִאָרֶיךָ יָמִים וְשָׁנִים'.

'מצוה רבה כזו' הנני מכבד בה את אבינו שיחיה, שילך לשאוב את המים מהבאר וכך יזכה למצווה כפולה ומכופלת. וכל המחמיר על עצמו על חשבון הוריו אינו דומה אלא לאלו הבנים, ואין זה מברך אלא מנאץ.³ אמרו בעלי הרמז על הפסוק (בראשית כז לא) 'ויבא לאביו', שב' תיבות אלו יחדיו נקראים 'ישר והפוך', מתחילתם לסופם ומסופם לתחילתם, כי כך הטביע הבורא בעולמו שכן אשר יכבד אב, ישנה הדבר אצלו - שבניו יכבדוהו, ומי שאינו מכבד אב ואם, גם אליו יחזרו הדברים...

⁴ עוד יש להביא מה שכתב ב'פירוש הטור הארוך' לבאר מה שנאמר 'יאריכון ימך' ולא 'יאריכו', כי הכוונה בזה גבי האב והאם, שהם מתפללים לה' שיאריכו ימך, וכלומר, שאם תכבדם כראוי אזי הם יתפללו על אריכות ימך בכבדי שתוכל להמשיך לכבדם... (ונוכל בדבריו, שבא הכתוב לומר עד כמה צריך לכבד את האב ואת האם, אשר מלבד שהם הביאוהו לחיי העולם, הרי הם מרבים להשתדל לטבתו ואף מתפללים תמיד לאריכות ימיו ושנותיו).

⁵ בערוב ימיו של אא"ז הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע היה כ"ק אאדמו"ר זי"ע מסור אליו ביותר להשגיח בכל צרכיו, שנה אחת בערב יום הכיפורים לא זזה ידו מתחת ידו כפשוטו, כשהוא עומד על ידו לשרתו ולשמשו כל העת עד שלא היה סיפק בידו לטבול במקווה, והגם שכל בית ישראל מקפידים ביותר על טבילה זו (ומקורה בדברי הראשונים עיי' טור סי' תרו), ולפנות ערב קודם 'כל נדרי' אמר לו אביו הרה"ק הרמ"מ 'טבלתי בעדך'... ואי אפשר לתאר עד כמה היה מופלג בקיום מצוה זו, ולא זו מדברי אביו אפילו כמלוא נימה. ביום נישואי

בכל עז. ואם כן כמה יש להחמיר בכל חומרה יתירה בעניין זה 'החמורה שבחמורות', ליהרר מאד בכיבוד אב ואם, ולהוקירם בכל יקר תפארת וגדולה.

מסופר שהגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל הלך פעם ברחובה של עיר בעצם יום השבת קודש, וראה יהודי מבוגר הנושא בשארית כוחותיו ספסלים, ולאחריו מהלכים בניו בניחותא ובשלוות הנפש וטיליתותיהם' על כתפיהם, ואינם מסייעים לו במאומה. מששאלם על מידת העזות הנוראה, הצטדקו הבנים שהם 'מחמירים' על עצמם שלא 'לטלטל' בשבת (ואינם סומכים על העירוב שבירושלים) ואילו אביהם אינו מקפיד, על כן נתנו לו ליטול על כתפיו את המשא הכבד. הדבר חרה מאד להגרש"ז זצ"ל - למשמע 'חומרות' כאלו, כשהם באים על חשבון ההכבדה על האב, ובמשך כמה וכמה ימים חזר בפני כל מי שנקרה בדרכו - השמעת טיפשות כזו, להכביד על האב במקום 'חומרא'...

וכבר אמרו במליצה, מעשה באב שביקש מאחד מבניו שיצא אל באר המים אשר בחצר הבית, וישאב לו מעט מים להרוות את צמאונו. קם אחד מהבנים וקרא, הלא מצוה רבה נפלה בחלקנו ולכן נמכור אותה למי מהאחים שירבה במחיר, והחל למכור את המצווה; אחד האחים הציע לשלם עשרה זהובים, השני רצה לרכוש בעשרים זהובים, ובין לבין מתחנן האב שכבר יביאו לו המים כי נחלש גופו עד מאד מחמת הצמא, אבל בנים סוררים הללו לא הביאו את המים, רק נענו ואמרו לו - העניינים ביטפול... עד שקם אח שלישי ואמר, מדוע אתם מבזים את מצות המלך, הנני מוכן לרכוש את המצווה הרבה בסכום של חמישים זהובים, ומכרו פעם א' ב' ג', וזכה לו... כעת נענה זה השלישי,

בכיה התפילה למנוע את החורבן

נוראות מצינו בדברי המדרש (ילקוט"ש תהלים רמז שכז) בשעה שנפרדו בני מירמיהו הנביא על נהרות בבל (וז"ל המדרש) נמלו הגלויות את עיניהם וראו את ירמיה שפירש מהם געו בלם בבכיה וצווחו רבינו ירמיה הרי אתה מניחננו, ובכו כמו שנאמר (תהלים קלו א) 'על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו, ענה ירמיה ואמר להם מעיד אני עלי שמים וארץ שאם בכיתם בכיה אחת עד שהייתם בציון לא גליתם, עכ"ל. הרי לך כוחה של תפילה, שבבכיה אחת שהיו בוכים תחילה היו מונעים מעצמם ומכל הדורות את כל הגלות כולה.

והתבונן בדברי הגמרא (תענית כט.) שבעת חורבן הבית אמרו הכהנים שירה וישב עליהם את אונם וברעתם יצמיתם (תהלים צד כג), ולא הספיקו לומר 'יצמיתם ה' אלו קינו' עד שבאו נכרים וכבשום. יש אומרים ללמוד מכאן – שאם היו מספיקים לומר יצמיתם ה' אלו קינו היו מונעים את החורבן בכוח תפילתם אף שכבר נגזרה הגזירה, ראה נא כמה גדול כוחה של תפילה לבטל כל הגזירות.

ואפילו הרשעים הכירו בכח זה, כדאיתא במדרש (איכ"ר ה ה) עה"פ 'יגענו ולא הונח לנו' (שם), שנבוכדנאצר הרשע ציווה לנבוכרדון כשהגלה את בני ישראל על נהרות בבל, אלו קיהם של אלו מקבל בעלי

תשובה וידו פשוטה לקבל שבים, ובאם יציעקו אליו מיד ישמע אליהם ויצילם מידוך, על כן שמור עליהם שלא יעמדו מחלוקים אפילו רגע אחד, כדי שלא יוכלו להשים על לב ולזעוק אל ה'. ואכן כל מי שעצר מחלוקתו לרגע קט התכווה איברים איברים – ומכאן נלמד כוח התפילה והתשובה בכל עת ובכל מצב⁶.

תפילות במקום תמידים –

במעלת התפילה, והיא לנו במקום קרבת

איתא בי'ערות דבש' (דרוש ד), שיעקר בכייתנו כהיום הוא על חורבן בית הראשון, כי עוונם סבלנו עד היום הזה, וכל בנין בית שני לא היה כי אם 'פקידה לזמן'. מעתה, עלינו להעמיד תמיד לנגד עינינו סיבת הדבר – על מה נחרב בית הראשון, מכיוון שהיה 'אוכלי עמי אכלו להם ה' לא קראו' (תהלים יד ד). והיינו, שכל חורבן בית ראשון היה עבור שזלזלו בתפילה – ה' לא קראו. וזה הפי' 'דמענתה על לחיה' (איכה א ב), כי לחיה הוא שם שמושאל על תפילה, כדאיתא בגמ' (חולין קלד:) לגבי מתנות כהונה שה'לקיים' ניתנים לכהנים בזכות 'זיעמוד פינחם ויפלל' (תהלים קו ל), וכלומר, ש'לחי' הוא המוכן לתפילה וזעקה, וזה הפירוש 'דמענתה על לחיה' שלא התפללו ולא קראו אל ה'.

ומוסיף הי'ערות דבש', 'ראו נא עד היכן מגיע כח התפילה אשר רק מחמת שלא קראו אל

וביאר הגה"ק רבי שמשון מאוסטראפאליע זי"ע שקבלה מרב הונא (האמורא) כסגולה כנגד עין הרע – לומר הפסוק 'אשתחוה אל היכל קדשך ביראתך', ועפ"י יש לפרש, שהיה קשה לבעל המדרש היאך אמר משה רבנו ע"ה על עם ישראל שהינם ככוכבי השמים לרוב ולא חשש שמא יעורר בזה עינא בישא עליהם, ומתוך המדרש 'זהו שאמר הכתוב' – שמש רבינו אמר את הפסוק 'ואני ברוב חסדך...' לבטל העינא בישא (ספר קרניים מאמר י ובידן ידין' שם, עיי' לקט אמ"ק בעלזא, דברים בשם המהר"ש).

וכתב הרה"ק רבי צבי הירש מרימנוב זי"ע (בארות המים, עניני סגולות) בשם הרה"ק רבי מנחם מנדל מרימנוב זי"ע, סגולה נגד עין הרע לומר ג"פ הפסוק (תהילים סט יד) 'ואני תפילתי לך ה' עת רצון עניי באמת ישעך', ואח"כ יאמר רבש"ע בעל השמות היוצאים מפסוק 'ואני ברוב חסדך אבוא ביתך אשתחוה אל היכל קדשך ביראתך' מהר"ת ומס"ת ומאמצעי תיבות תסיר העינא בישא מפלוני בן פלוני, אמר, ויה"ר כאילו כוונתי כל הכוונות שכיוון בהם רב הונא ע"ה. וינצל מכל עין הרע.

אחי אדמו"ר מוהרדצש"נ שליט"א לבתו של הרה"ק מיתולדות אהרן זי"ע (ח' כסלו תשל"ז), לקראת הזמן שנקבע ליקבלת פנים, אמר הרה"ק הרמ"מ זי"ע לאדמו"ר זי"ע שילך אל הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע לקבל ברכתו, מיד קיים פקודת אביו, אלא שבבואו שמה לא נתנו לו להיכנס היות וה'בית ישראל' נח בחדרו, נשאר שם אדמו"ר והמתין לשעת הכושר, גם כאשר באו להודיעו שהמחותן כבר נכנס לאולם 'בנות ירושלים'... אמר להם אדמו"ר זי"ע אני זה מכאן בלתי ציווי מפורש מאבי... לא עבר זמן מרובה ויצא המשמש הרה"ח רבי בונם קורניק ואמר שהרבי שאל אם יש מישחו בחוץ שמחה להיכנס...

⁶ בפרשתן (א י) 'והנכם היום ככוכבי השמים לרוב', פירש הרה"ק ה'שפתי צדיק' זי"ע (אות יז) דהמשיל את בני ישראל ליום, כמו היום מאפיל בלילה ושוב מאיר, כן איש יהודי הוא עכשיו טוב ולפעמים נופל ממדרגתו ח"ו, ולעולם לא יתייאש רק ידע נאמנה שיכול לחזור וישבו בתשובה ויאיר כבראשונה.

אגב גרר, במדרש (רבה א יא) כתב על הפסוק הנזכר 'ה' אלו קיהם הרבה אתכם והנכם היום ככוכבי השמים לרוב' – זהו שאמר הכתוב (תהילים ה ח) אשתחוה אל היכל קדשך ביראתך. וצריך ביאור מה שייכות זה לזה,

ה' נחתם גזר דינם וצריך האדם להיות חרד בתפילה, כי זה אשר נשאר לנו בגלות ואין לנו עבודה בביהמ"ק, רק נשאר לנו כח התפילה שנקראת ג"כ 'עבודה', וכמה יש לאדם להתבונן בו ולעמוד בתפילה בהכנעה יתירה ובכפיפת קומה, ויתפלל בנחת ובכוונה, ואשרי מי שמתפלל בדמיע ובלב נשבר ונדכה, כי לא ישוב ריקם, ועל מה נכטח בגולה ומה יגן בעדינו, אם לא בתפילה ובקשה מקירות לב⁸ אוי לנו ממה שכתוב (איוב ג מד) 'סכותה בענן לך מעבור תפילה', וענן זה נעשה מתהבל היוצא מדיבורים אסורים, וביחוד מתוך שיחה בטלה בבית הכנסת ומכל שכן בשעת התפילה, אך אם האדם מתפלל אחר כך בכוונה ובבכי ודמעה מעלה כל התפילות מכמה שנים אשר נקבצו לו, שנשארו עומדים ברפיון מבלי עליה, וכעת ע"י תפילה זו בכוונה בבכי ובדמעה הם עולים למעלה לפעול פעולתם לטובה ולברכה⁹.

כתב הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע (ליקוטי אמרים פרק י), שכל הצרות הרבות, הבאות עלינו בגלותנו, הכל הוא רק מפני שאין אנו צועקים

ומרבים בתפילה, כי לו התפללנו ושפכנו שיה לפני הקב"ה – בוודאי לא ישובו תפילתנו ובקשתנו ריקם.

ומביא ה'חפץ חיים' (שם) דברי המדרש (שמו"ר תצוה לח ד), לפי שישראל אומרים רבון העולם... אמרו לו אין אנו יודעים, אמר להם בכו והתפללו לפני ואני מקבל, אבותיכם כשנשתעבדו במצרים, וכי לא בתפלה פדיתי אותם שנאמר (שמות ב כג) 'ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויועקו', ומאריך שם המדרש להביא כמה וכמה פסוקים שבכל שנות קיומם של בני ישראל לא נושעו אלא בזכות התפילה. עוד מביא את דברי מדרש תנחומא (וירא א) אמר לחן הקב"ה לישראל חזו זהירין בתפלה שאין מדה אחרת יפה הימנה והיא גדולה מכל הקרבנות שנאמר (ישעיה א יא-טו) 'למה לי רוב זבחיכם... גם כי תרבו תפלה', מכלל שהיא גדולה מן הקרבנות (כך גם איתא בזה"ק ויקהל רא:), ואפילו אין אדם כדאי לענות בתפלתו ולעשות חסד עמו כיון שמתפלל ומרבה בתחנונים אני עושה חסד עמו.

⁷ והנה איתא בגמרא (יומא נד:) בשעה שנכנסו נכרים להיכל ראו את הכרובים והם עומדים כבשעה שעושין רצונו של מקום: פניהם איש אל אחיו (עיי' ב"ב צט.), וכתב הגה"ק רבי חיים מוואלוז'ין זי"ע (עיי' נפש החיים שער א פ"ח) שכרוב אחד מורה על הקב"ה והכרוב השני מורה על ישראל, וכאשר ישראל עושין רצונו של מקום הרי הם דבוקים בו ית'. ולדמיון זאת היו הכרובים קרובים זה לזה. ויש לרמז בזה שבאו ללמד בזה לבני ישראל על סדר העבודה, שמכאן ולהלאה לאחר החורבן - יהיה הקשר והדבקות בין ישראל לאביהם שבשמים על ידי תפילה כראוי ממעמקי הלב, והוא כדוגמת הקרבה שנראה אז בכרובים.

והנה נאמר בהפטרה לתשעה באב 'אין ענבים בגפן ואין תאנים בתאנה והעלה נבל' (ירמיה ח יג), ולכאורה צריך ביאור, מה מקום להתאונן על חסרון הענבים והתאנה בשעה שצרות קשות ונוראות פקדו את ישראל - בזמן החורבן, אלא, שבא ללמדנו כי מהיום והלאה עלינו להתחנן ולהתפלל על כל פרט ופרט קטון כגדול, ואין ביכולתנו להשיג דבר וחצי דבר ללא כוח התפילה. והנה בזמן שלמה המלך היו איש תחת גפנו ותחת תאנתו (מלכים א' ה ה), ובא לומר שמעתה אפילו ענבים ותאנים לא יהיו לנו לולי התפילה על כך.

ובעניין זה יש להביא מעשה באחד שנכנס אל החזון איש והבחין החזו"א שנעליו קרועות, עד שאין דרך 'אדם מן היישוב' להלך בכגון דא, ושאלו מדוע אינו קונה נעליים חדשות, והשיב הלה 'כי תם הכסף'... חזר החזו"א ושאלו, האם כבר ביקשת מהקב"ה שישלח לך מעות עבור רכישת נעליים, השיב לו האיש, בוש ונכלם אנכי לבקש מהקב"ה אודות נעליים... אין זה מדרך הכבוד לבקש דברים קטנים כאלו, נענה לו החזו"א, שמע בני, 'הנהגה' זו אין מקורה מיראת הרוממות או מיראת הבושה... אלא מתוך 'ריחוק' וחסרון קשר ובשיכות לאבינו שבשמים, הגע בעצמך, אילו היית

מרגיש באמת שהקב"ה הוא אביך והוא שומע תפילת כל פה, בוודאי לא היית רואה או מבין כל מקום לבושה, וכמו ילד הקטן שהוא מתחטא לאביו ואומר לו, אבי אבי, נקדעו מנעליי, אנה בוא נא עמי לחנות וקנה לי נעליים חדשות, ועל אחת כמה וכמה אם האב עשיר הוא ועתיר נכסים שלא היה מתבייש הילד לבקש ממנו, סיים החזו"א ואמר, וכי היד ה' תקצר, הרי אין אצל הקב"ה שום מחסור, וא"כ מה לך להתבייש לבקש על צרכיך.

⁸ ובפרט בזמן הזה, כמו שכתב בסידור הרוקח (על סדר התפילה ב'אנא מלך חנון ורחום', בוהוא רחום ב'שני וחמישי') מיום שחרב בית המקדש אין הקב"ה משפיע טוב לישראל אלא בזכות התפילה.

כע"ז כתב ה'הפלאה' (כתובות ס: ד"ה ויש לפרש עוד) 'ידוע לכל המאמין בהשגחת הבורא יתברך כי הפרנסה והמחיה בגלותינו היא בשכר התפילה שהיא במקום העבודה של מזבח שהיה מזין את ישראל, כדלעיל (שם דף ט) שמזבח נקרא על שם שמזין את ישראל'. כתב הרה"ק ה'תפארת שלמה' זי"ע (ליקוטים, על תהלים) על הפסוק (תהלים קו ל-לא) 'ויעמוד פינחס ויפיל ותיעצר המגפה ותחשב לו לצדקה לדור ודור עד עולם', ולכאורה צריך ביאור, במה נשתבח פינחס שתחשב לו הצלת בני ישראל לצדקה לדור ודור, ואילו הצלתו של אהרן בהקרבת הקטורת לא נאמר כן. ומבאר הרה"ק, שאהרן הכהן עצר את המגיפה ב'קטורת' הקיימת רק בזמן שביהמ"ק קיים, מה נעשה עתה כשחרב הבית... לזה בא פינחס והעמיד את המגפה ב'תפילה' אשר עד עצם היום הזה יש בכוחו להתפלל בכל לב כדוגמת פינחס באותם הימים ללא כל שינוי – להציל רבבות אלפי בני ישראל מכל גזירה קשה ורעה, ובעבור העמדת כח זה תחשב לו לצדקה לדור ודור עד עולם.

מעלת התפילה כשהיא באה ממעמקי הלב

בפרשת שלח (יד כא-לה), 'הי אני ופירש רש"י 'לשון שבועה' וימלא כבוד ה' את כל הארץ... אם יראו את הארץ אשר נשבעתי לאבותם... במדבר הזה יתמו ושם ימותו'. נוראות מצינו בדברי התוס' המביא את שיטת רבינו תם' (מסכת ב"ב קבא. תוד"ה יום שכלו) שאף שנגזרה הגזירה וכביכול נשבע הקב"ה על כך – שכל דור המדבר ימותו (שישים רבוא שבין שנת העשרים לשנת שישים להיחם), ואכן בכל ליל תשעה באב היו כל אלו האנשים נכנסים לקברים אשר חפרו לעצמם כמו"ש חז"ל (מדרש איכה פתיחתא לג) 'כל ארבעים שנה שהיו במדבר, בכל ערב תשעה באב היה חכרו יוצא ואומר צאו לחפור, והיה כל אחד ואחד יוצא והופר לו קבר, וישן בו, שמו ימות קודם שיחפור, ולמחר חכרו יוצא וקורא – 'יבדלו חיים מן המתים', וכל שהיתה בו רוח חיים היה עומד ויוצא, וכל שנה היו עושין כן' והנה מספר המתים בכל שנה עלה לכדי קצת יותר מט"ו אלף (עי' רש"י ותוס' תענית ל:) ומכל מקום

והרי זה וודאי שאין לתאר ואין לשער היאך התפללו בני ישראל (תפלת ערבית) בכל ליל תשעה באב – בהשתפכות הנפש מתוך חזרה בתשובה, וכמו שאמרו (אבות פ"ב מ"י) 'שוב יום אחד לפני מיתתך' – כ"ש באותו פרק זמן ממש, ואעפ"כ בכל שנה מתו ט"ו אלף, ומדוע – כי אחרי כל המורא הגדול עדיין היה עולה בדעת כל יחיד ויחיד מאן יימר שאף אני בכלל המתים בשנה זו, הרי לא ימותו אלא כמ"ו אלף מתוך רבבות מה לי לחשוש שאני בכלל המתים, תפילה כזו לא תבטל את חזרה, אבל בשנה האחרונה (שנת הארבעים) ידעו הנותנים שללא כל ספק הרי הם בכלל המתים – שהרי לא נשארו אלא ט"ו אלף מתוך כל בני דור המדבר. ומתוך כך התפללו מעומק לבם (בתפילת הערב) – 'זהו רחום יכפר עוון ולא ישהית', ותפילה כזאת בכוחה לפתוח את כל השערים⁹. הרי לך שעל ידי תפילה מעומק הלב אפשר לקרוע אפילו גזר דין שנחתם בשבועת ה'!¹⁰

זכרה את הבטחתה, ומיד פנתה ליישיבה גדולה הסמוכה לביתה, שם נועדה עם ראשי הישיבה שאמרו לה שממש לפני כמה ימים ביקשה ה'מבשלת' שיוסיפו לה עוזרת כי נתברו ספסלי הישיבה, ומן השמים באת הנה, ועד היום (יותר מכ' שנה בליעה"ר) היא עומדת ומשמשת כמבשלת באותה ישיבה כשהיא בריאה ושלמה... (אף בימי בין הזמנים היא מתנדבת בישיבת מיר, שם מבשלים עבור התלמידים גם בימים אלו). **לדין יאמר, כי בכח התפילה להחיות מתים כפשוטו ממש**, גם נראה מכאן גדולת העוסקים והמסייעים לעמלי תורה לעסוק בתלמודם על מי מנוחות.

10 ??? כמה שינויי לשונות מצאנו בתהלים (קז) באותו הפרק המדבר מ'ארבעה הצריכים להודות', כי ב' פעמים כתיב 'ויזעקו' – בחולכי מדבריות ויורדי ימים, וב' פעמים כתיב 'ויזעקו' – בחולה שנתרפא וביושבים בבית האסורים, עוד שינוי מצינו כי בשנים הראשונים שנאמר בהם **ויזעקו** כתיב 'ממצוקותיהם **יצילים**' או 'ממצוקותיהם **יוציאים**' שמשמעו הצלה והוצאה לגמרי מן המצר. לאידך, באותם שנאמר בהם **ויזעקו** אל ה' בצר להם הרי הוא מסיים ואומר 'ממצוקותיהם **יושיעים**' שאינו אלא לשון עזרה וישועה, ולא הוצאה והצלה לגמרי.

ומבאר המלבי"ם (שם) כי **צעקה** גדולה **מהזעקה**, ושניים הללו שבהם נאמרה זעקה, ה"ה 'החולה' השוכב על ערש דוי **וזעק** לה' 'רפאני ה' וארפא', אבל אין תפילתו כ"כ מקירות הלב, כי בסתר לבו הינו חושב – הרי לצדי עומדים כמה רופאים מומחים גדולים לרפאות בסממני הרפואה ובחכמותיהם, ובאם נצטרך נפנה לעוד רופאים אשר בידם 'נסיון' רב ברפואת

⁹ כה סיפר 'מגיד מישרים' הגאון רבי ראובן קארלנשטיין זצ"ל מעשה שהוא היה עד לו בשהותו בבית החולים לצרכי רפואתו, אשה אחת מבנות ישראל חלתה ל"ע ב'מחלה' באופן נורא, כל בני מעיה נאכלו, עד שביום מן השמים הרימו הרופאים את ידיהם מתוך ייאוש, והכריזו כי הם את שלהם עשו, יותר אין להם מה לטפל באשה, ומן הנראה (עפ"י חכמת רפואתם) שבתוך שבוע תעלה נשמתה בסערה השמימה. ביקשה האשה מבתה בת ה'חמש עשרה' שנה שתצא מהחדר, הבת שנבהלה מיהרה לקרוא ל'אחות' (nurse) ובבואה מצאו את האם שוכבת כשהיא מכוסה בסדינה מעל לראשה, ובזה הלשון היא שחה ומתפללת לפני יוצרה ובוראה, אבי שבמים, אנא ממך, וכי מה בצע בדמי בדתני אל שחת כשאמות, עוד קדיש עוד פרק משניות, הנני מבטיחה, שאם אבריא ממיתת חוליי אקדיש את כל ימי עבוד התורה ועמליה, בכל יום אתנדב לבשל ולנקות בישיבה קדושה...

אחר הדברים האלה ביקשה האם מביתה כוס מים לשתות כי צמאונה גבר, אבל ה'אחות' אסרה על הבת לתת לה מים, כי מטבע הדברים היו המים הללו חונקים אותה מיד למוות, אבל משהוסיפה האם להפציר בביתה שוב ושוב נתנה לה כוס מים, האם בירכה בכוונה ושתתה המים, ולא ניזוקה כלל, שוב ביקשה עוד מים ולא אירע לה מאומה, עד שביקשה לאכול כי רעבונה גבר, הבת חששה מלתת לה אבל הפצרותיה גברו, נתנה לה הבת תפוח מרוסק, אכלה האם שבעה נפשה ולא אירע לה כל רע, עד שאפילו 'ראש הרופאים' בא לראות את ה'פלא' הגדול, נענה ואמר, זה לי כשלושים שנה בבית החולים, ומעודי לא ראיתי ניסים כגון דא, לא עברו שבוע ימים והאשה שוחררה לביתה כשהיא בריאה ושלמה... ואכן, היא

החולה, ומכיוון שאין תפילתו אלא **ויעקו** אל ה' בצר להם - זעקה בעלמא, על כן אף ישועת ה' לא תוציאנו לגמרי מחליו אלא בדרך 'יושעים' - שהקב"ה יוסיף לו עזר וסעד וממצוקותיהם **יושעים**.

כיו"ב נאמר **זעקה** אצל היושב בבית האסורים - כי אף הוא כאותו החולה, שהרי מלבד תפילתו שיוציאו הבורא מאפילה לאורה ומשעבוד לגאולה, הינו סומך גם על 'עורכי דין' ועסקנים העוסקים בצרכי ציבור באמונה, שהם יסייעו בידו לצאת מן המצוק, **ויעקה** כזאת לא תיענה אלא בדרך **יושעים** ולא 'יוציאים' לגמרי.

אבל, הולכי מדבריות, אשר 'תעו במדבר בשימון דרך עיר מושב לא מצאו, רעבים גם צמאים נפשם בהם תתעטף', והריהו יושב בדד במדבר, מימינו אריות משמאלו נמרים, מלפניו ולאחוריו שאר חיות רעות. הרי הוא מקים קול **זעקה** אל ה' - כי יודע הוא שאין עסקן או רופא שיצילו מהאריה הרעב שפגש בו זה עתה, ומבלעדי עוזו ועזרתו אין עזרה וישועה, **זעקה זו תהא** מקובלת עד מהרה אצל בוחן כליות ולב, ואז ממצוקותיהם **יצילים**.

כן נמי 'יורדי הים' - שהגיעו למצב של 'יעלו שמים ירדו תהומות נפשם ברעה תתמוגג, יחוגו וינועו כשיכור וכל חכמתם תתבלע', הללו מכירים היטב כי 'העסקן' הגדול שבעולם אין בידו לעצור ולהעמיד אניה המטרפת בלב ים, אלא הקב"ה - אשר לו הים והוא עשהו. **ויעקתו** תבוא מתוך עמקי הלב בזה תתקבל תפילתו - וממצוקותיהם **יוציאים**.

פעם נסע מרן הבעש"ט הק' זי"ע יחד עם כמה מתלמידיו, על אם הדרך ציוה הבעש"ט לפנות לעיירה פלונית, לבית פלוני. בהגיעם מצאו לפניהם בית רעוע וישן המט ליפול, באותה שעה לא היה בעל הבית בביתו, אמר הבעש"ט לתלמידיו שיבקשו מאת בעלת הבית מזון עבורו, ויעשו התלמידים כדבריו, אך היא ענתה שאין לה בביתה אלא מעט גבינה ולחם עבש - אשר היא משמרת לבעלה לכשישוב מעבודתו בשדה, ויצוום הבעש"ט 'שובו אליה ואמרו לה שהרבי מבקש לאכול', מכיוון שכן, לא סירבה יותר בעלת הבית, ושלחה אל הבעש"ט את מעט האוכל ששמרה לבעלה. לאחר מכן ביקש הבעש"ט שיתנו לו מקום ללון, שוב ענתה בעלת הבית שאין איתם מאומה זולתי מעט תבן השמור לבעלה לשכב עליו. אף בזאת נענה הבעש"ט ושלח לומר, כי נצרך הוא למעט תבן זה, ותתן להם בעלת הבית את התבן...

אדחכי והכי חזר הבעל מעבודתו הקשה, דיברה לו האשה כי בא הרבי ולקח הן את מאכלו, הן את התבן למשכבו... בצר לו יצא האיש את פני הבית, נשא עיניו השמימה וזעק אל הבורא כל יכול, אבי, אבי, הבט נא וראה כי אין לי מאומה, אף לא מעט אוכל לאכול, וחסר מקום לינה אנכי, רחם נא עלי, ותן לי מחייתי ברווח. עוד באותו ליל עזב הבעש"ט עם תלמידיו את הבית והמשיכו בדרכם.

כעבור כמה חדשים, ושוב נסע הבעש"ט עם תלמידיו, וציוום לפנות אל בית ארמון יקר ומפואר, שם סעדו לבם בבית האיש בעל הארמון, לאחר מכן שאל הבעש"ט את תלמידיו אם מכירים המה את בעל הבית,

הביטו התלמידים בפניו, וזכרו כי הנה עומד לפניהם העני מלפני כמה ירחים - אותו בעל הבית שהבעש"ט אכל את לחמו האחרון ותמחו לדעת היאך נהפך במהרה לעשיר בעל נכסים כזה, נענה הבעש"ט ואמר לעשיר, ספר נא את השתלשלות עשירותך, ולאחר מכן אספר אני איזה דבר. פתח האיש וסיפר, מראש מקדם הייתי סוחר ביין, ופרנסתי הייתה ברווח, עד שנתהפך עלי הגלגל והפסדתי בעסקי היין, ונשבר מטה לחמי עד שהוצרכתי לעבוד עבודת פרך בשדה תמורת פרוטות זעומות. והנה למחרת היום שהיה הבעש"ט בביתי, דפק משרתו של הפריץ בדלת הבית, באמרו שהפריץ שלחו לקנות יין - לרגל מסיבה גדולה הנערכת בביתי, והוא נצרך דייקא לייני, אמרתי לו מדוע נטפלת אלי, הרי זה מכבר שאינני 'סוחר היין' שבעיר. אך הלה לא הרפה ממני בשום אופן, עד שהורדתי אל 'בית היין' והראתיו כי כל החביות עומדות ריקניות מיון, זולתי מחצית החבית אחת שהנני נצרך עבור עצמי לקידוש והבדלה, ולא אוכל למכרו.

ועדיין לא עזבני 'פגע' זה, והתעקש שאמכור לו מייני, על כן לקחתי טיפה אחת של יין מתוך מחצית חבית זו, שפכתיה אל אחת מהחביות הריקות, ומילאתי אותה במים עד גדותה. מה עשה הקב"ה, הכניס ריח גן עדן במרתף היין ולמים המהולים במעט היין נתן טעם של יין ערב ומשובח, עד שבשעה שטעם הפריץ מהיין היללו ושבחו, ומיהר להזמין אצלי עוד כמה וכמה חביות. כאשר הבנתי את אשר לפני דרשתי עבור כל חבית כזאת סכום הגון כמו שכתוב... והפריץ לא היסס לשלם - אחר שרב חשקו ביין. והנה יצאה השמועה בין בני העיירה, כי יין ערב וטוב נמצא בעיר, וכל בני העיר נקבצו עלי לקנות מהיין - שלא היה אלא טיפת יין במים רבים, ובתוך כמה שבועות הרווחתי הון רב - כדי עשירות הגונה, ובנתי לי זה הארמון וכו', וכו', כדרך בעלי בתים ועשירים פה קהילתנו קודש...

נענה הבעש"ט ואמר, עתה אען ואומר אני את חלק הראשון ממעשה העשירות הזאת, כי זה עידן ועידנים שפסקו לך משמאי עשירות גדולה, אך היות ולא בקשת על כך מלפני הקב"ה על כך לא באה העשירות לידך. והנה בראש השנה העבר עלינו לטובה, ויבוא השטן לומר שיבטלו מעליך את מתנת העשירות אחר שעברו כבר כמה שנים ולא ביקשת על זה. אך אני טענתי לעומתו שהנני מקבל על עצמי לגרום שתבקש על כך, וכאשר ראו עיניך, באתי אל ביתך ולקחתי מעמך את פירורי מאכל האחרונים אשר לך, ואף גם את מעט התבן שהיה בביתך, עד שבצר לך ומצאוך כל הדברים האלה יצאת השדה וזעקת אל בוראך מקרב הלב, ומיד נושעת.

עתה, בינו נא והתבוננו, הרי 'בעל הבית' מן היראים לדבר ה' היה, וללא כל ספק התפלל בכל יום וביקש על הפרנסה - ואף כיוון ב'פוחת את ידיך ומשביע לכל חי רצון', גם נשא עיניו השמימה בעת עבודתו הקשה והמפרכת בתפילה על הפרנסה, ואפילו הכי בוששה ישועתו מלבוא, כי לא הייתה התפילה מעמקי לבבו כפי הנדרש, בחשבו, עדיין יש לי לחם לאכול ומצע לשכב עליו, ורק לאחר שראה כי כלתה אליו ה... פרצה הזעקה מתוככי לבבו ומיד נושע (וודאי יש לו לאדם להיות שמח בחלקו, אבל לא בעת תפילתו אל בוראו, שאז יש לו לראות עצמו כרש וחסר כל, וכך יפעל כל טוב).

ידיעות חשובות ודברים מגדולי ישראל מענייני היום ודברים לבין הזמנים ערוך בדרך שו"ת

שאלה: בשמיטה הקודמת רבי חיים קניבסקי הרבה לדבר בעניין ביאת המשיח וכל הזמן הוא אמר שילמדו שביעית וכך זאת במילים במוצאי שביעית בן דוד בא והתבטא כל הזמן שהמשיח בפתח, וכן בחורף שאחרי שביעית אמר רבי חיים שעדיין נחשב למוצאי שביעית עד סוף שנה שמינית כמבואר בגמ' בתענית, ועדיין המשיח בפתח ואוטוטו הוא מגיע, והנה בתקופה שאחרי פסח הפסיק רבי חיים לומר כך לאנשים, מדוע? **תשובה:** רבי חיים נשאל ע"כ ואמר שיש זמן שהמשיח נמצא בפתח וצריך מאמץ קטן שיגיע והזמן הזה היה אז עד פסח, ואז זה חלף. וכע"ז היה עם האר"י הקדוש שהתבטא שהזמן ההגון לביאת המשיח חלף, וכע"ז היה עם החפץ חיים, והיינו שיש זמן מיוחד שהמשיח בפתח וזמן זה מורגש רק לגדולי ישראל שבכל דור.

שאלה: האם רבי חיים קניבסקי מקבל קהל בימים אלו (קורונה)? **תשובה:** מאחרי פורים שהתחיל לפרוץ בארץ מגיפת הקורונה רבי חיים אמר לבני ביתו שהיות והדבר הוא ספק נפשות, לכן מי שמעוניין להתייעץ ולהתברך שיעשה ד"ז רק ע"י בני הבית הקרובים הנמצאים בביתו ולא יכנסו אנשים זרים. וכידוע רבי חיים קניבסקי מאוד מאוד הקפיד כל ימיו ללכת ולצאת לכל ברית בכל רחבי הארץ ורק בשנים האחרונות שקשה עליו היציאה, הבריתות עברו לבית מדרשו בלדרמן, ורבי חיים היה יוצא יום יום לבריתות רבות לפעמים כעשרה בריתות ויותר ביום אחד, ולכן מאז שפרצה המגיפה הציעו שבגלל חביבות המצווה הוא ימשיך לקיים את הבריתות באופן שלא יוכל להידבק, והיינו שתהיה מחיצה בינו לבין המוהל וכדו', אך רבי חיים נסתפק בזה מאוד ולא ידע להכריע והחליט לעשות גורל, ויצא לו להימנע מלקחת בריתות בתקופה זו. ולכן רבי חיים, מלבד שהוא לא מקבל קהל, הוא גם לא יוצא לסנדקאות כל התקופה. ובביתו נמצאים רק בני בית המקורבים מאוד שנצרך להם בשביל לשמשו. כמו"כ הוא הביע את רצונו להתברך מהציבור, לכן כל ליל שבת לאחר תפילת מעריב רבי חיים קניבסקי יוצא לאמירת גוט שבעס בבית הכנסת לדרמן והוא נמצא מאחורי נילון כדי לשמור על בריאותו, וכך זוכים רבבות מעמד בית ישראל לברך ולהתברך בגוט שבעס, וכן זוכים לראות פניו הקדושות כי גדול בקרבן קדוש ישראל ולברך: ברוך שחלק מחכמתו ליראיו. במקביל רבי חיים כל התקופה האחרונה (גם באזור חג השבועות שנחלש במעט ובי"ה הוא התחזק ביתר שאת) מקפיד בכל חוק לימודיו הקבוע שזה כולל שהוא מתחיל את היום (לילה) בתיקון חצות. דף בזוהר ופרי עץ חיים לר"ח ויטאל, וספרי הלשם. תהילים. פרק בני"ד. שלושה דפים במשני"ב. שלושה פרקים ברמב"ם. חמישה דפים בשו"ע. שמונה דפים בתלמוד בבלי כולל מסכתות קטנות, בסיום כל פרק בגמ' לומד התוספתא של אותו הפרק. תלמוד ירושלמי במקביל לבבלי שלמד באותו היום ולפעמים זה 50 דף ליום ולפעמים כלום. ובשישי ושב"ק מוסיף עוד לימודים קבועים, ובזמן הנותר הוא מוסיף לימודים נוספים שאינם קבועים. ועוד מסכתות שלומד תוך כדי שנשכב לישון.

שאלה: ישנם הרבה אנשים שבימים אלו צריכים להיכנס בבידוד, והדבר קשה להם מאוד. איזה דברי חיזוק אפשר לתת להם כדי להקל עליהם את השהייה בבידוד? **תשובה:** הצוואה של הגנת מפתח תקווה שנפטרה בשבוע האחרון מקורונה וכך היא כתבה כמה ימים לפני פטירתה: ... חשוב לי ראשית להגיד לך תודה על היוזמה שילדי הגן ... ייבדקו. שנית, אני קיבלתי כמה טלפונים בימים האחרונים מגורמים מוסמכים שכנראה ונדבקתי בגן... ודאי ראית שכתבתי בעבר כי אני מבקשת לקחת אחריות מאחר ואני בקבוצת סיכון. והנה- אשר יגורתי... בא!... "ידוע בוודאות לרשויות על משפחות שהפרו בידוד או שלא מילאו אחר הנחיית העירייה לא לשלוח ילדים שיש בביתם בן משפחה בידוד. על אנשים כמוני, באה להגן ההנחיה... לצערי, היו שהעדיפו לשלוח את הילד לגן מתוך הרגשת ה"סמוך" הישראלי תוך פגיעה אנושה בערך חשוב של "ערבות הדדית" ו"לא תעמוד על דם רעך". "לי זה כבר לא משנה ממי נדבקתי ומי הפר בידוד. היו לי ניסים גלויים וזה שאני כותבת לך כרגע זה בכלל לא מובן מאליו... אבל אני פשוט מתחננת ומבקשת עבור הסבים והסבתות, השכנים והדודים המבוגרים שמקיפים אותנו ולא מגיע להם למות! גם אם יש להם מחלות רקע כאלה ואחרות... אני חלילה לא מאשימה אף אחד! שלא יובן כך מדבריי. יד ה' סובבה את הנסיבות והיא זו אשר הוציאה אותי מהמצב הקשה בו הייתי... "נכון... בידוד לילד קטן היא חוויה לא נעימה, אבל היא עוברת תוך מקסימום שבועיים. אפשר למצוא המון סיבות ותירוצים למה אנחנו לא חייבים לשמור בידוד. ואפשר רגע אחד להיות שותפים להצלת חיים אמיתית. לחנך את ילדינו לערבות הדדית, לכבוד האחר ולשמירה על החיים. אובדן של אדם קרוב, או הידיעה כי מישהו חלה בגללך, קשה פי כמה וכמה מבידוד של שבועיים". "יתכן והדברים קשים לקריאה. אבל נכתבים בדם ליבי ובתפילה שאזכה בקרוב לצאת ממסע היסורים שקבלתי באהבה מאיתנו ית'. מאחלת בריאות איתנה לכולם ורק בשורות טובות. אני ב"ה מתאוששת והשלב הקשה ביותר של המחלה, כבר מאחורי ואם יהיה מישהו אחד שיקרא את הדברים ויבין את ההשלכות של חובת הבידוד, והיה זה שכרי. היא חתמה את דבריה בבקשה להתפלל עליה "שלווה (בת רבקה רחל לרפו"ש)" תהא נשמתה צרורה בצרור החיים.

שאלה: מה משנתו של הסטיפלער בעניין פיקוח נפש? תשובה: החודש יחול יום היארצייט ה"ה להסתלקותו של רבן של ישראל מרן הסטייפלר בעל ה"קהילות יעקב", וראיתי בספר תולדות יעקב שכותב: "רבינו הזהיר מאד על ענין שמירת הגוף ובריאותו, "מצוה גדולה היא לשמור על בריאות הגוף דכתיב ונשמרתם מאד לנפשותיכם", לאחד ממכריו הוא כותב "ושמירת הבריאות אצל מע"כ הוא המנוחה וההרגעה, לא להתאמץ ביותר על שום דבר, רק יהא בשויון נפש לכל מה שיארע, כי הלא הכל הוא מהשי"ת..." (קריינא דאיגרתא ח"ב סי' כ"ט) במכתב נוסף הוא מציין, שאם כי "אינני רגיל לכתוב בחול המועד, אך בענין של פיקוח נפש מחוייב אני למהר לכתוב, צריך לדעת דכמו שמחוייב מן התורה לישב בסוכה וליטול לולב וכל תרי"ג מצות, כך הוא חיוב גמור מן התורה לשמור על בריאותו" (שם סי' ל'). "אני כותב לו, שעל פי ההלכה מחוייב לשמוע אל כל מה שהרופאים מצוים עליו, ויקבל התרופות מה שהם נותנים וגם מחוייב לאכול כל שנותנים לו בבית החולים, כי זהו פיקוח נפש ממש". (שם סי' ל"ד) במכתב נוסף הוא כותב "בודאי ראוי ונכון לטייל כל יום, כדי להרחיב את דעתו ולשאוף אויר יפה - וכל זה בכלל מצות ונשמרתם..." (שם סי' ל"ג). אחד שלמד לאור היום בשעת שקיעת החמה, ניגש אליו רבינו וסגר את ספרו, ונשמרתם לנפשותיכם - גער בו רבינו. (הרצ"י) כשנתיים לפני פטירתו כשמצב בריאותו הי' רופף, וסבל מאד על רגליו, התעקש אחד מבאי ביתו להביא לו רופא, רבינו שמאד לא החזיק מרופאים כידוע, לא רצה לפגוע בו והסכים שיראה את רגליו, כששאלו הרופא מה כואב לו, השיבו רבינו "זה כארבעים שנה שאני סובל ייסורים ברגליי", ורמז בזה לרופא שאין כדאי לטרוח ולטפל בו. למרות הפצרות הרופא, התעקש רבינו לשלם לו עבור ביקורו. יהי רצון שזנכה שיהיה מליץ יושר על כל כלל ישראל ויהיו דברים אלו לעילוי נשמתו הטהורה. יישר כח למערכת 'קובץ גליונות' על הדברים.

שאלה: בימים אלו, כשצעירים רבים מתקשים לשמור על מסגרת הלימוד, עד כמה מוטלת על כל אחד ואחד החובה להיות נושא בעול עם חבריו בעניין זה? **תשובה:** כידוע בתקופה הזאת יש הרבה נערים שלא מוצאים עצמם במסגרת ראויה לשמה וזה גורם שהרבה מאוד בחורים מידרדרים ועלולים להגיע לשאול תחתית, כי הבטלה היא אם כל חטאת. ומוטל למי שרוצא להיות נושא בעול עם חבריו לעשות משהו קטן, ומסופר שפעם רבי שלמה לורנץ שאל את החזו"א על איזה פעולת הצלה מה יועיל הרי הוא יכול להציל רק אחוזים בודדים מכל האנשים שנלקחו ע"י רודפי הדת! ענה לו החזו"א על האדם מוטל לעשות מה שיכול ואם עושה מה שיכול אין ע"כ תביעה בשמים אך כשלא עושה גם מה שיכול אז יכול להיתבע על הכל. ולעניינינו ברור שאין כיום מישהו שיכול להציל את כולם, אבל כל אברך יקדיש קצת מזמנו לכה"פ בביה"מ עבור איזה אחד שמכיר לקרב ולקבוע חברותא וכדו' ולכל אחד יש את הרעיון היצירתי שלו בעניין, העיקר לנסות להשאיר עוד אדם שלא מוצא את מקומו בתוך המסגרת. ועיי' יוכל לומר ידיו לא שפכו את הדם הזה.

שאלה: איך אפשר לקיים 'ונשמרתם' בימי בין הזמנים אלו, כשרבים משתדלים להימנע ככל האפשר מדברים בריאים שהיו רגילים בהם בימי בין הזמנים של לפני הקורונה? **תשובה:** היות ובבין הזמנים לרבים אין סדר יום קבוע, לכן מוטל על כאו"א לקבוע לו לכה"פ זמן לבריאות גופו מדן 'ונשמרתם' וע"כ ישתדל כ"א לאכול פת שחרית בזמנה ופת ערבית בזמנה לא מאוחר בלילה ולא סמוך לשינה, ולמעט ככל האפשר ממאכלים המזיקים לגוף, וישתדל למצוא זמן לפעילות גופנית, אם זה ע"י הליכה או פעילות אחרת, וכן יאכל ירקות. וירגיל עצמו ליהנות ממאכלים בריאים. ויחזק לעצמו בבדק בית הרגלים שלא בריאים. כך ירגיל עצמו לחיים בריאים ויגיע לחודש אלול עם כוחות מחודשים ומרץ רב לעבוד את הבורא.

שאלה: יש רבים שלא מצליחים לחיות בתבונה ולא מצליחים לגמור את החודש, איך יוכלו לעלות על דרך המלך? **תשובה:** שמעתי מכמה וכמה אנשים שבמשך שנים חיו באופן לא מסודר והם נאלצו להתגלגל בגמחיים, עד שבא בין הזמנים והם הקדישו זמן לעבור על כל ההוצאות שלהם בכרטיסי אשראי ובחשבונות הבנק והם גילו איך אלפי שקלים הולכם כל חודש לשטויות, ומבין הזמנים הם החלו להתנהג בצורה מושכלת ובריאה וזכו לצאת מסבך החובות, לכן בביה"מ שאדם קצת עוצר ממרוץ החיים כדאי למצוא זמן בשביל עניין חשוב זה.

שאלה: יש היום בדרכים כ"כ הרבה אסונות, מה הסגולה מחז"ל למנוע אסונות בטיולים וכדו'? **תשובה:** א. שילוו אותו כשיוצא. ב. יאמר במוצ"ש קודם הנסיעה פרשת וישלח עד חמישי. ג. יאמר פרשת העקידה. ד. ילמד קודם. ה. יתן צדקה קודם. ו. יניח ידו על המזוזה לפני שיוצא ויישא תפילה קצרה.

שאלה: בחור שחוזר לבין הזמנים הביתה, מה יעשו ההורים בשביל להנעים לו את השהות בבית, כדי שיאגור כוחות לזמן הבא וירגיש שהבית הוא משענת וחממה בשבילו, ולא יסתובב בהרגשה שהשהות בבית היא סיר לחץ עבורו? **תשובה:** אכן השאלה במקומה משום שכבר שמענו לא אחת על בחורים נורמליים לחלוטין שמשוועים למנוחה וחופש בלי לחץ של סדר יום, הם רוצים לישון ולישון כמה שבא להם, ולצערנו, גם לקום מתי שבא להם, ואפילו שלפעמים זה גובל באיבוד מ"ע דאורייתא כק"ש בזמנה, וההורים מסכנים רוצים לראות את הנחת והם לא רואים, מה עושים? -

דבר ראשון להיזהר לא להכניס את הבחור ללחץ ולא להכביד בדרישות, אחרת הוא יפתח מרד וכלום לא יועיל. מה שכן יעשו, זה לתכנן עמו את הדברים החשובים, כמו שיקום לכה"פ לזמן קר"ש שהוא דאורייתא, וינהל איזה שהוא סדר יום, וברגע שיראה שבאים לקראתו ומוותרים לו על רוב הדברים, הוא בוודאי ישתדל לכה"פ בדברים שבאמת חשובים לנו להתאמץ, והכל יהיה בדרכי נועם. ובעזרת ה' בתחילת הזמן ירגיש רענונות וחשק להתחיל ברגל ימין.

שאלה: איך להתנהג בבית בכלל ועם הילדים בפרט בימים אלו? **תשובה:** ימים אלו הם ימים שאפשר לראות את האמונה בחוש איך וירוס קטן משתק את כל העולם וכל התוכניות מתבטלות, והחדרת האמונה בילדים זה עיקר תפקיד ההורה היהודי בעולם, ואם מאמינים אזי אין מקום כלל לדאגה כי אנחנו נמצאים בידי של הקב"ה כגמול עלי אמו, והקב"ה עושה לנו את ההכי טוב, וכל אדם מחליט האם יהיה לו טוב או לא, תלוי איך מסתכלים, ובפרט כשמאמינים ומתפללים לפניו, והילדים צריכים לדעת שזה זמן לא רגיל וכולם מתמודדים עם מצב משונה כולל ההורים, ו**בימים אלו** בפרט צריך להעריך מאוד את ההצלחות של כל ילד למרות הקושי ואם מצליח לקום ולהתפלל כראוי, להבין שזה כלל לא פשוט מבחינתו וזה נחשב מסירות נפש ממש, ולהבליט את זה בעיני כולם בכל הדרכים האפשריות, אם זה במודעה כל בוקר כשהילדים קמים הם יראו שלט כתוב בבית על כל מעשיהם הטובים שעשו ביום קודם.

שאלה: מה צריך להיזהר כשהולך לים? **תשובה:** ים סוער וים בשעות הלילה ומקום שאין מצילים צריך זהירות ושמירה על שמירה כשנכנס לשם. וצריך מאוד להיזהר בזה כי כשאדם עושה דבר שהוא מסוכן ניתן רשות למשחית לקטרג ואפי' כשלא נגזר עליו להינזק אם הוא נמצא במקום מסוכן הוא יכול להינזק, ובפרט יזהר בשמירת הנפש שהוא העיניים שבקל אפשר להיכשל בזה במקומות כמו הדרכים לים. וכשהילדים הולכים לים יש לבדוק היטב כל הפרטים קודם ולהדריכם ע"כ בנועם.

שאלה: במה יש לאדם להחמיר בפרט בימים אלו? **תשובה:** בשלום ביתו שג"כ לא עוברים תקופה קלה בזמן שהכל מתערער ולא יודעים מה יהיה מחר, ומה ילד יום וא"א לתכנן כמעט שום דבר, וע"כ כשמבקשת משהו עליו להעתר לבקשה. כל עוד זה לא נוגד את ההלכה. ולא גורם להיכנס לחובות חלילה.

שאלה: בחור העולה לישיבה גדולה למה הוא צריך להתכונן. **תשובה:** לדעת שהמעבר מישיבה קטנה לגדולה הוא מעבר משמעותי, ויש פערים גדולים בין הישיבות ובאופן טבעי יש את הכלל שכל ההתחלות קשות, וזה לגטימי שיהיה לו קשה והוא יצטרך להתמודד ואל לו ליפול ליאוש, אלא דאגה בלב איש ישיבה וכדאי שישתף משהו בקשייו, משהו שינסך בו בטחון ואמון, ויש לדעת שגם מי שמגיע עם חברה מגובשת מהישיבה יהיה סביל לכולם ולא יתנשא כלל, ותמיד מרוויחים מזה בהמשך, ויזהר לברוח מחבר רע.. כי אחרת יכול להיכנע לו ובתחילה זה יהיה בדקדוקי הלכה ולאחר זמן זה יגלוש להסתכלות בדברים פסולים חלילה.. ובשיבה גדולה כדאי מאוד להתנהג במידת הזריזות והיינו לקום בזמן לתפילה ולהגיע בזמן לסדר כי מי שמרגיל עצמו לד"ץ בישיבה גדולה יצליח אח"כ בכל החיים, ומי שמזניח עניין זה כשמתחתן מאוד קשה לו לחיות באופן נורמלי. כשחוזר הביתה בשבתות חופשה יזכור את אחיו הקטנים ויביא להם איזה ממתק, ויזהר מאוד **לא** לעזור להוריו בחינוך האחים.. אם הוא רוצה כבוד מההורים שיכבד אותם. חברותא יש לשמוע בכובד ראש ואם צריך לפרגן לו ולדעת לומר אתה צודק זה א - ב בחברותא טוב. יש להשתדל להוסיף ולהתעלות כל הזמן ביראת שמים ע"י לימוד עקבי בספרי המוסר, לא להיבהל מנפילות זה נורמלי לחלוטין, יזהר לא לקנאות אלא יבין שלכל אחד יש את המעלות שהוא ורק הוא מיוחד בהם וכן חסרונות יש לכולם, להשתדל להיות בוגר ולא להיסחף אחרי החברה הבטלנית שמוצאת לעצמה פנאי לשטויות כגון טרמפים ונרגילות.. להשתדל להקשיב בשיעורים ולרשום אותם, יחזור הרבה על הנלמד, יש רבים שמתקשים בשיטת הלימוד בסדר א', מה שכדאי לעשות זה לפתוח את כל הראשונים וגדולי האחרונים וללמוד אותם בפנים לא בקיצורים, ולנסות להבין למה הראשונים האלו לא למדו כהראשונים השניים ובמה נחלקו, ולהבין היטב להפוך את הסוגיה למעניינת ובעיקר להבין היטב עיקרי הגפ"ת והראשונים. ויסכם היטב כל הלימוד. וכך יצמח.

הנה מגיעים ימי בין הזמנים איך עוברים את בין הזמנים בשלום בלי פגע בשמירה על בריאות הגוף והנפש של ההורים והילדים?

א. ביה"מ הוא זמן של יצירת קשר עם הילדים שהופקדו ביד ההורים, ותפקיד ההורים בעולם לגדל ילדים בריאים בנפשם והוא חוב קדוש וחייב לבטל תלמודו בשביל זה. והנה כל השנה הוא במרוץ אבל בבין הזמנים מוטל עליו למצוא את הזמן ברוגע ובסבלנות לכל ילד בנפרד להאזין למצוקותיו, לדעת מה מפריע לו כל השנה, לשמוע אותו לרדת לנפשו ולא לשכוח לתת לו הרבה כבוד. וכשהורה מתמסר לילד ממילא הוא מחזיר נחת.

ב. צריך לשבת עם כל ילד וילד לעשות תוכניות יום יום וסדר יום לכלל הילדים ולדבר על הכל מראש בפרטות. כמו"כ להסביר לילד מה עושים ומה קונים בזמן מורכב זה. כל עוד שייך להעסיק את הילדים במסגרת הביתית זה הדבר הכי נכון הכי בריא והכי טוב ולא יישכח לנצח, והרעיונות הם רבים כחול אשר על שפת הים ויש הרבה חנויות ליצירות מאוד מעניינות שלא היו כלל כשאנו היינו ילדים, כמו הפלימוביל שיש היום. גם ביצירות יש דברים משגעים, רק למצוא אותם. דוגמאות קטנות להכין עם הילדים סוגי מאכלי חדשים, ולפני"ז ללכת לחנות לקנות מוצרים בשביל המאכל, וכן לעשות ערב אפייה ולשחק עם הילדים. רבי חיים קניבסקי שיחק הרבה בחופשות עם הילדים בכל סוגי המשחקים שהיו אז ויש אותם ג"כ היום, והעיקר להיות מתוכנן מראש. ויש להטיל על כל ילד תפקיד בסדר היום, אם זה שילד אחד יעשה קיטנה, וילד שני יחליט מה משחקים, וילד שלישי יחליט איזה עוגה אמא תכין יחד עם הילדים, וילד שלישי יילך לקניות, ועוד ילד יהיה אחראי על הסדר וכל אחד יודע מה נצרך בביתו, וכשכותב הכל על דף מסודר העניינים נהיים יותר ויותר רגועים. ולכתוב על כל ילד במה הוא מומחה ולהטיל עליו אחריות על זה וע"י שמטילים אחריות באופן אוטומטי הילד יצליח, למרות שאפשר קצת לעזור לו, אבל לתת לו הרגשה ולהיות בטוח ביכולתו. וילד שמבקש לנסוע לטיול שאין באפשרותו להרשות לו את זה, נשב נשמע מה הוא רוצה נגיד מה האפשרויות ויחליטו ביחד, יש רצוי ויש מצוי **וההתחשבות והשמיעה** זה יותר מכל הטיולים.

ג. לילדים הגדולים לתת עצמאות בתכניות ובסדר יום, אך הם חייבים להיות חלק מסדר היום של הבית, אך הכל ייעשה ע"י שישמור על כבודם, ומידי פעם יגלגל עימם שיחה בארבע עיניים ויפתח עצמו בפניהם ועי"ז הם ייפתחו בפניו, ויש להם לעשות ככל האפשר סדר יום הבנוי ג"כ מלימוד תורני אישי וחווייתי וילמד משהו שאוהב. ושיהיה בשמחה ורבי גרשון אדלשטיין אמר שבוע שעבר בשיחה שצריך גם להכניס הומור בלימוד, ויש לעשות עסק גדול מהלימוד שלו, ולדאוג שיסיים איזה מסכת או אפי' פרק וכך יעשו לו סיום גדול ויהיה לו סיפוק אדיר, וישתדל ללמוד עם חברותא, ומי שזה קשה לו בעקבות המצב אפשר שהאח הגדול ילמד עם הקטן וכן עם אביו וכדו' ולפחות סדר אחד ביום ילמד כשעתיים, ואפשר מאוד לצמוח מלימוד בביה"מ. כדאי להקדיש איזה זמן ביום ללימוד המוסר אפי' באופן משפחתי משהו מעניין. ומי שטוב בביה"מ זה סימן שהוא בן עליה כל השנה. והלומד בימי בין הזמנים מקבל שפע מיוחד לכל השנה אף במה שאין לו בזמן, משום שהוא זמן רפוי ובכל יום השפע של אותו היום מתחלק בין כל לומדי התורה, וכשיש הרבה לומדים אז מגיע לו קצת מהשפע הזה, אבל בביה"מ, שהלומדים מועטים, אז השפע והס"י שפלו בחלקו גדולים הרבה יותר. ועיקר העיקרים להתפלל כמו בן תורה במניין, וכשמתחיל את היום בתפילה במניין וזמן קר"ש עם ברכותיה זוכה להצלחה כל היום ומכלל הן... ואין לאבא לכפות זאת על הילד.

ד. בבין הזמנים זה זמן ראוי להדק את הקשר עם הילדים, לתת להם לב ויחס של אמון ובטחון, למצוא זמן פנוי לשיחה בסבלנות עם כל ילד וילד, ועי"כ לדאוג לקשר נפשי, לעודד את הילד לא להישבר משום דבר גם אם חלה אצלו ירידה כי אין עליה כשאין ירידה וכך צמחו מכל גדולי הדור. היו להם זמנים של ירידה אבל דווקא מתוך הירידה הם צמחו והתעלו כי אחרי ירידה עולים יותר גבוה וזה נורמלי וכרצון ה'.

ה. ילד שעדיין ברשות ההורים ויש שליטה עליו לא לתת לו לטייל וכדו' בלי השגחה, יש שהקדישו זמן ביום לשירה והודיה משותפת ולאחמ"כ התפללו לה' כ"א כפי בקשתו וד"ז נתן הרבה לקירבת אלוקים ורוגע ושלווה, ושחרור נעים.

ו. לתת לכל ילד תחושה שהוא בוגר ויודע להסתדר לבד גם במטלות וגם במריבות והבעת אמון בלי עזרה של ההורים בדברים האלו יוצרים הרבה בטחון אצל הילד.

ז. אסור לאבא להראות שהוא מאוכזב מילדו, ילד צריך להרגיש שמקבלים אותו בכל מצב ואין אכזבות. אפשר אמנם בכבוד להאיר את עיניו בדברים אבל לא מאוכזבים ממנו. וברוב הדברים יש להעלים עין לגמרי.

ח. יש למנוע ככל האפשר בבית הקרנות ומשחקים במחשב, כי המתרגל לכך קשה אח"כ לצאת מזה, וינסה הרבה למצוא פתרונות מחוץ למחשב והבא ליטהר מסייעים בידו, ומי שנאלץ לכך באישור מורה הוראה צריך שיהיה זה בפיקוח הדוק של ההורים ולזמן קצוב.

ט. ביהזמ"נ הוא זמן של שחרור, וזאת המטרה וזה דבר נורמלי לחלוטין שהילד יהנה מהשחרור כי הילד צריך להרפות את המוח, כמובן באוירה חמימה ותורנית. כמו"כ נורמלי לחלוטין שבחור בשיבה גדולה רוצה לנסוע עם חברים, וכדאי לעשות שאלת רב האם לאסור עליו ד"ז, כי הרבה פעמים זה בנפשו ועדיף לתת לו את זה בפיקוח מאשר בלי פיקוח. אבל לילד וכן לבנות בכל גיל אסור לתת לד"ז אפי' בפיקוח (לא מדובר על גינה אלא על נופש עם שינה).

י. גדולי ישראל עוררו מאוד שיש להיזהר לנהוג בבית ברוגע ובשלווה גם בזמנים לחוצים ולהימנע ככל האפשר מכעס, וכשילד רואה בית רגוע גם בשעות לחץ זה משפיע עליו רבות לטובה. וכשכועסים בבית, מלבד כל הנזקים הגדולים שזה יוצר, הביטחון של הילדים מתערער... ולכן גם מי שרגזן מטבעו שלא יעשה זאת בבית....

לקראת שוב מלכתא

פתח הח"ח: "מה זה שלומדים מסכת ולא גומרים?" הגיב ר' אלחנן וסרמן: "הוא מתכוון אלי". הח"ח המשיך: "האם מסכת נזיר אינה נחשבת מסכת?" אמר הגר"א קוטלר: "הוא מתכוון אלי". המשיך הח"ח: "ועד מתי יסתיר את עצמו אדם שיש בכוחו לעזור לכלל ישראל?", אז אמר הגר"ח עוזר ל'חזון איש': "הוא מתכוון אליך!"

הגאון הגדול רבי יעקב אדלשטיין זצ"ל על התורה ועל ההבדל בין ישראל לעמים

חופש שנותי, האם הוא חושב לשרת במשהו את בעל הבית שלו? הוא עובד בשביל מישהו ומקבל ממנו פרנסה, האם את הזמן שהוא פטור מעבודה הוא מקדיש חלקו לבעה"ב? ודאי שמה שהוא עושה זה להנאת הגוף שלו: טיולים בארץ, בחו"ל, משחקים, אבל הוא לא חושב על שום דבר לעשות למען הבעה"ב, שבכל אופן כל השנה משלם לו משכורת, הוא נהנה מהאדם הזה!

אבל הרגש הנכון צריך להיות אחר: כשאדם פועל ועובד בשביל מישהו, צריכה להיות לו הכרת הטוב, צריך לחשוב שיהיה טוב לבעה"ב שלו. אצל עמ"י קיימת ההרגשה הזו של 'לעשות לא רק לעצמו'. שמעתי מהרב דסלר ש'לא מאסתי ולא געלתי' - הקב"ה לא מואס בעמ"י, כי בעמ"י יש נקודה פנימית של קדושה שיש רק בו! הרגש של דאגה לשני, שנקרא 'חסד', זו מידה טובה מאוד שקיימת בטבע עמ"י.

סיפר לי קרוב משפחה לפני שנים רבות, כשהגענו לארץ ישראל, אז האנגלים ראו לנכון להוסיף עוד מסילת רכבת. הייתה רכבת שנוסעת מיפו לירושלים, והיו פסי רכבת שנכנסו לתוך ת"א ויפו, ואז הממשלה האנגלית החליטה להוסיף עוד קו מסילת ברזל.

מסילת הברזל שהרכבת נוסעת עליה, צריכה להיות מונחת על קרקע מוצקה ועל אבני חצץ, ומודדים אותה שתהיה ישרה מאוד. מביאים אבנים קטנות - חצץ - פורסים אותן על הקרקע, ועליהן מניחים את הפסים. עבדו שם מאות פועלים יהודים וערבים, הביאו משאית מלאה באבנים קטנות (היום יש מנופים, אבל אז היו ממלאים סל אבני חצץ עם מעדר ושופכים אותו על השטח שהמסילה תהיה מונחת עליו), והפועלים היו עובדים שעות רבות. בשעה שתים עשרה וחצי השמיעו מעין צפירה, שאז הפועלים מפסיקים את העבודה, יושבים לאכול ואז חוזרים לעבודה. את זה סיפר לי קרוב משפחתי שהיה גר שם, כדי להתבונן ולראות את ההבדל שבין ישראל לעמים: כשנשמעה הצפירה, אם היה זה בדיוק מתי שהפועל מילא את סל האבנים על מנת לשפוך אותן

"ושננתם לבניך" (דברים ו', ז')

ובאותו ענין של אנשי המעלה בדרגת 'ושננתם', ראוי להביא מעשה שהיה בסבא קדישא, בעל ספר "חפץ חיים". באחת הפעמים שביקר בוילנא אצל ר' חיים עוזר, ובין הנוכחים ישבו ר' אהרן קוטלר (ר"י קלצק), ר' אלחנן וסרמן (ר"י ברנוביץ'), והי' שם גם הגר"ר אי"ש קרליץ (אח"כ התפרסם בכינוי 'חזון איש'), פתח הח"ח ואמר: "מה זה שלומדים מסכת ולא גומרים?", הגיב ר' אלחנן ואמר: "הוא מתכוון אלי" (לשם הידיעה, הגר"א וסרמן כבר היה בקי בכל הש"ס, רק התחיל מסכת אחרת בטרם גמר הקודמת). הח"ח המשיך ואמר: "האם מסכת נזיר אינה נחשבת מסכת?", אמר הגר"א קוטלר: "הוא

מתכוון אלי, שזו המסכת היחידה שעדיין לא למדתי". המשיך הח"ח ואמר: "ועד מתי יסתיר את עצמו אדם שיש בכוחו לעזור לכלל ישראל?", אז אמר הגר"ח עוזר ל' אי"ש: "הוא מתכוון אליך!"

ואכן, אחרי הפגישה הזו, זרז ר"ח עוזר את הגר"ר

אי"ש לעלות לארץ ישראל, אשר במשך למעלה מעשרים שנה עשה ממש מהפכה בארץ ישראל ובכל העולם, בקיום ההלכות של כל התורה כולה.

"ושננתם לבניך..." - אשריכם ישראל, בחורי הישיבות שכל השנה לומדים בישיבה, יש זמן בשנה שאין בו את הסדרים של הישיבה והמסגרת הישיבתית, ודוקא מכאן נראה את ההבדל בין אלה שעוסקים כל אחד בעבודתו לצורך פרנסתו - לצורך עוה"ז לבין בני התורה.

כשיש לו, לאדם העובד לפרנסתו ועוסק בעניני העוה"ז, זמן,

כאשר מרן הגרי"ש זצ"ל היה בשנות החמישים היה נוסע עם הרבנית ע"ה לבין הזמנים ביחד עם אאמו"ר הגר"ש קולדצקי זצ"ל ואמי מורתי ע"ה לבית הבראה בנתניה, וגם שם כמוזבן היה הגרי"ש קם כדרכו כמה שעות לפני עלות השחר ולומד בניגונו המיוחד

חתן מרן הגר"ה קנייבסקי שליט"א על הנהגות גדולי ישראל בימי בין הזמנים

מרן הגרא"מ שך

בשעתו כאשר הראו ראשי ישיבות למרן הגרא"מ שך זצ"ל בקשה אולי לעשות שינויים לבין הזמנים, ומרן ענה: שבהיות ובמשך כל הזמן הוא עסוק וטרוד בלימודים של נשים נזיקין. והוא רוצה גם ללמוד קדשים, ולכן הוא חייב את בין הזמנים להתמסר לסדר קדשים, ובאמת בימי בין הזמנים הוא חיבר את ספרי אבי עזרי על סדר קדשים, כיוצא בזה מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל היה לומד בבין הזמנים את המשנה למלך שמאד אהב ללמוד אותו ולא מצא לזה זמן, ועל זה ניצל את ימי בין הזמנים שלו ללימוד המשנה למלך.

רבינו בנופש בעיר צפת

בשעתו כאשר מו"ח מרן הגרח"ק שליט"א היה נוסע בבין הזמנים לעיר צפת היה לוקח אתו את המחברות שלו, ומסדר לדפוס את ספרו הגדול דרך אמונה. ובדרך כלל היה שוהה שם חמשה ימים

בלבד, והיה אומר שהוא מספיק בבית הבראה שלו בחמשה ימים אלו לכתוב ולסדר את הספר דרך אמונה כמות כזו שבבני ברק לוקח לו כמה חדשים טובים. אצל אנשים אלו, בין הזמנים פירושו שחרור מעול הציבור, ותוספת עול תורה כל אחד לפי ענינו. והסיבה היא מובנת מאליה, שאצלם אין מושג של ניתוק ח"ו מתורה, ואין להם צורך לנוח או להתאורר מן הלימוד, כי אדרבה המנוחה הכי טובה היא לצלול עמוק בים התלמוד, ודוקא אז כאשר יש להם קצת שחרור, מוצאים להם זמן יותר להקדיש זמן לאותם לימודים נוספים שחסר להם במשך השנה.

ויט שכמו לסבול

וע"ז המליץ רבינו בשם החזון איש על הפסוק "וירא מנוחה כי טוב ואת הארץ כי נעמה ויט שכמו לסבול ויהיה למס עובד" והקשו

המפרשים שלכאורה יש כאן סתירה, שאחרי שהוא רואה במעלת המנוחה שזהו טוב, אם כן מדוע ההמשך הוא "ויט שכמו לסבול ויהי למס עובד". ותיירץ החזון איש הנה מצינו כאשר יהודי מקריב קרבן לה' הרי הוא בוחר את הבהמה הכי מובחרת וכמו שהבל הביא מבכורות צאנו והקרבן נתקבל ברצון. וכמו כן יששכר שרצה להקריב את חייו לתורה, חיפש מהו הדבר הכי טוב כדי להקריבו, ומצא שאנשים מאד אוהבים את המנוחה ואז כאשר עמד ואמר: רבנו של עולם הריני מקריב את המנוחה לקרבן של עמל התורה "ויט שכמו לסבול ויהי למס עובד", ובדרך כלל ממליץ רבינו לקחת איזה לימוד מסוים שיהיה עליו עול ללמוד בבין הזמנים כדי שהזמן יהיה מנוצל כמו שצריך.

מרן הקהלות יעקב זצ"ל

בשנת תש"ל יצא הסטייפלר זצ"ל בקריאה לבני הישיבות שילמדו כל יום בבין הזמנים לפחות 4 שעות ביום במסגרת ישיבת בין הזמנים [ולא לבד] כי כאשר לומדים במסגרת של ציבור יש יותר ס"ד לנצל את הזמן שלא ילך לאיבוד.

מרן הגרי"ש אלישיב

בשעתו בשנים שבין תש"ך לתש"ל כאשר מרן הגרי"ש זצ"ל היה בשנות החמישים היה נוסע עם הרבנית ע"ה לבין הזמנים ביחד עם אאמו"ר הגר"ש קולדצקי זצ"ל ואמי מורתי ע"ה לבית הבראה בנתניה, וגם שם כמוזבן היה הגרי"ש קם כדרכו כמה שעות לפני עלות השחר ולומד בניגונו המיוחד, וגם כאשר הלכנו לבקר את הורינו בשעות הצהריים, [שעת האוכל], אז הגרי"ש זצ"ל לא פסיק פומיה מגירסא כפשוטו כמו שכתוב "ויט שכמו לסבול". והתמונה הזאת עומדת בעיני כאילו היה אתמול, כמה שזכינו לראות אצל הגרי"ש חביבות ומתיקות התורה עם כל המרץ ובכח בכל עת ובכל שעה.

ועיין במסכת שבת קיט: בדברי הגמרא "לא חרבה ירושלים אלא בשביל ביטול תינוקות של בית רבן". וכתב המהרש"א שם וז"ל: ביטול תינוקות של בית רבן הוא מצוי בכל קהילה, גם הבחורים מבטלים רוב הימים בבין הזמנים והולכים ברחובות בביטולים ובטיולים עכ"ל.

יהיו דברים אלו מגדולי ישראל חיוזק לבני הנעורים לקבוע סדרים קבועים גם בבין הזמנים ולדעת שבעולם הזה אין זמני פטור, ורק אולי קצת מנוחה למי שזקוק לזה, ובזכות זה נזכה לבנין בית המקדש במחרה.

(רשימות מפנקסו של הגאון ר' יצחק קולדצקי)

באחת ההזדמנויות שזכיתי לצאת עם רבנו לשוח בנאות דשא בהרי צפת, שאלתי למה ועל מה איווה למושב לו למנוחת נפשו דווקא בעיר הקודש צפת, הרי ישנן ערים נוספות בארצנו הקדושה שאווירה דארץ - ישראל נושבת בהן בצחות ובנעימה

הרה"ח ר' מנחם אליעזר מוזס שליט"א מספר על השעות הנעלות להן זכה בנאות דשא עם כ"ק מרן אדמו"ר בעל 'חכמת אליעזר' מסערת ויז'ניץ זצוק"ל

"יְהִיָּה כִּי יִבְיָאָה" (דברים י' ו')

היה זה מחזה קבוע שחזר על עצמו מדי שנה בשנה. עם פרוש חודש תמוז, היה כ"ק מרן אדמו"ר 'חכמת אליעזר' מסערת ויז'ניץ זצוק"ל, עוזב את ביתו בקרית רמת ויז'ניץ שבחיפה ועובר למשכן קדשו במרומי הר כנען בעיה"ק צפת. שם איווה למושב לו במשך שבועות ארוכים שנמשכו בדרך כלל עד תחילת חודש הרחמים והסליחות. בימים אלו היה רבנו זצוק"ל אוגר כוחות לקראת השנה החדשה העומדת בפתח והיה יוצא מדי פעם לשאוף את האוויר הצח הנושב בהרי הגליל בסביבות צפת ומבואותיה, כאשר עלי דרך היה סגל הנוכחים המצומצם זוכה להיחשף לעולם טמיר ונעלם מאורחות חייו ומהליכותיו של רבנו, מה שבימים כתיקונם לא ראו ולא שמעו.

"היה זה תענוג נפלא ומרומם ביותר שלא יישכח לעולמים", שח לנו שלוחא דרבנן וציר נאמן, הרה"ח ר' מנחם אליעזר מוזס שליט"א, שזכה להתלוות לרבנו בטיולים היומיומיים משך שנים רבות ומילא את אסמיו שובע עד בלי די. "בשעות אלו של היציאה לשוח בנאות דשא, היתה רוחו של רבנו נינוחה ושלווה, או אז פתח פיו בחכמה לספר לנו זכרונות הוד משנים קדומות, מימי ילדותו בצל קדשו של זקנו מרן הסב"ק בעל 'אהבת ישראל' מויז'ניץ זי"ע, לצד גילויים רבים מאוצרותיו שהיו נחשפים רק באותן שעות נעלות במחיצתו הטהורה הבלתי נשכחת".

היה זה רק לאחרונה, עת שהה הרה"ח ר' מנחם אליעזר מוזס שליט"א בעיה"ק צפת במחיצת קדשו של כ"ק מרן אדמו"ר מסערת ויז'ניץ שליט"א, ששח לו בנעימה: "בכל פעם שבאת אל אבי הק' זי"ע, היה מתלבש בחדווה מיוחדת ופתח פיו בחכמה לספר מעשיות שלא שמענו מעולם, והיה מעלה בערגה את זכרון בית אבותיו הק', דברים שלא היו יוצאים מפיו בשאר ימות השנה". המשך מרן האדמו"ר מסערת ויז'ניץ שליט"א באמרו: "אין זה כי אם משום גודל החביבות שרכש אליך, שראה בך כלי מחזיק ברכה שיעביר את הדברים הלאה לדורות הבאים"

צפת עיר מוכרתו

"באחת ההזדמנויות שזכיתי לצאת עם רבנו לשוח בנאות דשא בהרי צפת", פותח הרב מוזס את שיחתו הנרגשת על הקשר הנפשי שהיה לרבנו עם עיר הקודש צפת, "שאלתי למה זה ועל מה זה איווה למושב לו למנוחת נפשו דווקא בעיר הקודש צפת, הרי ישנן ערים נוספות בארצנו הקדושה שאווירה דארץ - ישראל נושבת בהן בצחות ובנעימה, ובאם נכון הדבר שישנה סיבה מיוחדת השמורה עמו לגבי צפת דווקא?

"למרבה ההפתעה, השיבני שאכן נפשו ורוחו קשורות בצפת באלפי נימים, היות וזקנו [אבי אמו] הרה"ק רבי אליעזר ניסן

מדז'יקוב זי"ע התגורר בצפת והיה מדמויות ההוד שבה, ומשכך, הרי הקשר אל צפת מתחיל כבר במשפחתו ומשם התקשרותו להאי אתרא קדישא, עיר הקודש צפת, עיר שהתהלכו בה מלאכי עליון ושרפי מעלה, מגורי האריז"ל ועד תלמידי הבעש"ט הק' זי"ע. רבנו התבטא אז ואמר לי בצחות לשונו: 'איך האב דאס אין די גנים' מספר שבועות אחרי הסתלקותו של מרן המקור ברוך' זי"ע בשנת תשכ"ד, כאשר באחד הימים בעודי מתהלך ברחובה של עיר בעיה"ק ירושלים, רואה אני את רבנו עומד ומחפש דבר-מה. לשאלתי מה מעשיו כאן סמוך ונראה לגבול הירדני [ברח' בר אילן שם היה הגבול לפני מלחמת ששת הימים], השיבני שהוא זקוק לעזרה ממני בשני דברים: שאקח אותו לבית מדרש כדי שיוכל להתפלל תפילת מנחה לפני התיבה [היה זה כאמור בשנת ההסתלקות של מרן המקור ברוך'] ושאכוון אותו לשכונת מטרסדורף, שם היה צריך לסדר מספר עניינים.

"לימים, כאשר שוחחתי עם רבנו על אותה תפילת מנחה שלקחתיו באותה שעה לזכרון משה, סיפר לי בצחות שתפילה זו זכורה לו ביותר ולעולם לא ישכחנה, כי אחד דפק על השולחן כדי שיתפלל יותר מהר ולעומתו השני הרעים בקולו שיתפלל לאט יותר, וכן הלאה, כל אחד השמיע וחיווה את דעתו הסותרת מרעהו.

איזה מעשה מיוחד נחקק ביותר מאותם טיולים?

ר' מנחם אליעזר נענה ומשיב, שכל טיול היה אצלו בחינת 'יום טוב' ומכל טיול יכולים לספר שעות ארוכות בלי גבול וקצבה. אך בכל זאת ניאות לספר לנו סיפור אחד, אפס קצו מהים הגדול: "היה זה בשנה אחת שרבנו העדיף לשבת בביתו נאוה קודש בצפת ולא אבה לצאת החוצה לשאוף אוויר צח בין ההרים והגבעות. המשמשים בקודש ביקשו ממני באופן מיוחד, שאנסה להשפיע על רבנו שישכים לצאת מהבית לשוח בנאות דשא, ואכן עלה במחשבתי רעיון מיוחד שעל ידו אצליח לפעול את הדבר אצל רבנו. באתי לרבנו ואמרתי, שברור אצלי הדבר שאם רבנו יצא מביתו ללכת בינות ההרים יהיה לו יותר קל אחר כך להתפלל לפני התיבה בראש השנה, כך שכל פסיעה בהרים שווה פסוק במלכויות זכרונות ושופרות... כיון ששמע רבנו את הדברים, נתרצה ובקש

בדירה בצפת היה חלון קטן אחד עם אויר בכל הדירה, וסמוך לזה ישב מרן שליט"א. כעבור כמה שעות מרן הודיע להר"ר ישעיהו אפשטיין שהיום לפי חשבון הזמן יש לו מעט פנאי, והוא חושב שכיון שהוא כבר בצפון כדאי יהיה להתפלל על קברם של התנאים הקבורים באזור

לקט מיוחד לימי בין הזמנים ממרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א

"המנוחה בצפת"

בין השאר הוא סיפר לרבינו כי תחום זה מתפתח מאוד, וכי קל יותר היום לאנשי המדע להגיע אל הירח, ויש שם הרבה תגליות מעניינות. באומרו זה הוא הוסיף, שרבינו שליט"א יסביר לו מה תועלת יש בדור זה לדעת דברים אלו, ומדוע הקב"ה סובב שתחום זה יתפתח מאוד? האם יש הסבר לכך? שאל האיש.

רבינו השיב לו על אתר: בטח, ישמעו אזניך מה שפיק מדבר, אפשר לאדם לעלות ולעלות אפילו עד לירח, זהו גובה אין סופי, מכאן ילמד האדם שבעשייתו עבירה חלילה, יכול הוא לרדת ולרדת עד אין סוף ויורש גיהנום רח"ל.

וכמו שאנו רואים כמה אפשר לעלות ולעלות גבוה, כך נזכור כל הזמן גם כמה חלילה עלול האדם לרדת עוד ועוד, וה' יצילנו מכל מכשול.

פניני תורה ל"בין הזמנים"

אלו שנוסעים לחו"ל לצרכי מצוה או לצרכי בריאות ופרנסה, מספרים על יופיים המפעים של מקומות רבים בארצות העמים. מדוע נפלאות הבריאה ופלאי העולם, ההרים הגבוהים, הנחלים והרי האלפים המושלגים, מצויים דוקא בחוץ לארץ ולא בארץ ישראל?

כך שאלתי את מו"ר מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א והצעתי לפניו כתשובה את הרעיון הבא: חז"ל אומרים: "מפני מה אין פירות גינוסר בירושלים? כדי שלא יהיו עולי רגלים אומרים: "אלמלא לא עלינו אלא לאכול פירות גינוסר בירושלים - דיינו", נמצאת עליה שלא לשמה. כיוצא בו אמר רבי דוסתאי ברבי ינאי: מפני מה אין חמי טבריא בירושלים? כדי שלא יהיו עולי רגלים אומרים: "אלמלא לא עלינו אלא לרחוץ בחמי טבריא - דיינו", נמצאת עליה שלא לשמה" (פסחים ח, ב).

ויתכן שזאת הסיבה שגם ארץ ישראל אינה משופעת בפלאי עולם, כדי שלא יעלו ויגורו בארץ ישראל כדי להנות מיופיה המיוחד, הריה ונופיה, אלא שיעלו ויתיישבו בה רק לשם מצות ישוב ארץ ישראל.

מרן שליט"א הסכים לתשובה זו ואמר שהיא נכונה.

כוונה לשם מצוה בטייל בארץ ישראל

יש דעות (כדעת הבן איש חי זצ"ל ועוד), הסבורים שישנה מעלה לטייל ולתור בארץ הקודש, ואולם מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א סבור שלא שמענו מצוה ומנהג טוב לטייל בארץ ישראל.

ושאלתי את מרן שליט"א האם כשהיהודי בכל מקרה מטייל כעת, לצורך בריאות גופו ונפשו, האם ישנה מעלה שיכיון במהלך טיולו בארץ ישראל לשם חביבות ארץ ישראל והודאה להקב"ה בראיית פלאי ארץ חמדה ורחבה.

סיפור שלא פורסם שמענו מחתנא דבי נשיאה, הגאון רבי שרגא שטיינמן שליט"א, ראש ישיבת קהילות יעקב לצעירים בבני ברק. וכך סיפר: היה זה בשנת תשנ"ב באותם שנים היה מו"ח מרן שר התורה שליט"א נוסע כל שנה לכמה ימים למנוחה בצפת בדירתו של הרב רבי אליעזר ליברמן שליט"א, בשכונת מאור חיים. בחודש אב של אותה השנה הייתי זקוק לשוחח עם מו"ח בנוגע לשידוך שהיה על הפרק עבור אחד מילדינו, והנה כל יום היה טרדה אחרת, וגם היה סביבו אנשים רבים כמו תמיד, וקשה היה לשוחח בנחת. אמרתי, אמתין אפוא שיסע צפונה ואז בודאי יהיה יותר שקט.

ואכן, באחד הבקרים נסעתי השכם בבוקר ברכבו של הנהג המסור הר"ר ישעיהו אפשטיין שליט"א, והגענו לתפילת שחרית עם הנץ החמה, התפילה היתה בביתו של הר"ה ג' רב ישי מנדל שליט"א, שהיתה לו דירה שהיה נח בה בימי חודש אב, וכמובן היה ספר תורה כשר ושם התפללו.

אחרי התפילה שוחחנו בפרטיות והכריע מה שהכריע. מיד לאחר מכן ראיתי שהלך לחדר והחל מיד בכתובת חידושי תורה, הוא

עסק בכתובה של דרך אמונה חלק ג'. לא בזבז רגע. ואגב, הסיבה שהוא נסע לצפת היה בשביל 'לנשום' קצת אויר נקי ונעים שיהיה לו קצת להחליף כוח, ולמעשה, בדירה דאז היה חלון קטן אחד עם אויר בכל הדירה, וסמוך לזה ישב מרן שליט"א... כעבור כמה שעות מרן שליט"א הודיע להר"ר

ישעיהו אפשטיין שהיום לפי חשבון הזמן יש לו מעט פנאי, והוא חושב שכיון שהוא כבר בצפון כדאי יהיה להתפלל על קברם של התנאים הקבורים באזור. וכך עלינו כולנו למירון אצל רבי שמעון בר יוחאי, ואצל רבי יהודה בר אלעאי, ועוד כמה קברים. הוא התפלל בכל קבר כמה רגעים והמשכנו הלאה.

כך היו נראים ימי "נופש" בצילו של מרן שליט"א כפי ששמענו מהגר"ש שליט"א.

"על חללית ואסטרונאוט / הלקה הרוחני"

אל רבינו נכנס יהודי שעוסק לפרנסתו בתחום המדע והחלל,

הרב אדלשטיין הזמין אותי לעצרת הודיה ברמת השרון. כשהגעתי, פנה אלי הגבאי: "לא נהוג שרבנים נושאים כאן דרשות תוכל לעשות סימפוזיון, ערב של שאלות ותשובות". עליתי לבימה, ואמרתי: דרשה אינכם רוצים לשמוע. אבל סיפור, אתם מוכנים?

הגה"צ רבי יעקב גלינסקי על כוחה של תפילה

"וְאֵתְּחַנֵּן, אֶל ד'" (דברים ג', כ"ג)

תפלתם מקובלת. ועכשיו, שלא בקשו, לא קבלו - אבל שאר היהודים, אמת, אינם לומדים בכזה עיון ודבקות ורצף. אבל מברכים ברכת התורה, ומבקשים בה על בניהם, ותפילתם נשמעת! כחה של תפילה, ונוראות העדרותה!

ותפילה

איני יודע כמה זוכרים, אבל איזו עליצות, איזה שכרון כח, היו אחרי מלחמת ששת הימים, בשנת תשכ"ז. התרחבנו מן הסואץ ועד למבואות דמשק, שבנו אל הכתל המערבי, קבר רחל ומערת המכפלה. המדינה המצומקת היתה

לפתע כבלון ענק, עד שמלחמת יום הכיפורים תקעה בו סיכה. הכלל, הרב אדלשטיין הזמין אותי לעצרת הודיה ברמת השרון, בבית כנסת שבשכונת אנשי צבא קבע. נסעתי. כשהגעתי, פנה אלי הגבאי: "לא נהוג שרבנים נושאים כאן דרשות". אז בשביל מה באתי.

"תוכל לעשות סימפוזיון, ערב של שאלות ותשובות". ולהיות מותקף כל הערב. לא, תודה.

עליתי לבימה, ואמרתי: "דרשה אינכם רוצים לשמוע. אבל סיפור, אתם מוכנים?" כן, ספור כן.

פתחתי ואמרתי: "בפוזנא, עירו של רבי עקיבא איגר זצ"ל, נעצה ההשכלה טלפיה וסחפה רבים, וערערה אמונתם של אחרים. בין הנפגעים היה בעל התקוע הותיק. משרבו הרנונים, העבירו הרב ממשרתו. התאונן בפני מושל העיר: בשביל שאני שוחר קדמה פסלני הרב מלתקוע בשופר, למרות שאני שומר תורה ומצוות! הסכים המושל שנעשה לו עול, ושלח לקרוא לרב העיר. הגיע ונשאל לפשר ההדחה.

נענה הרב: "אדוני המושל, אדם זה כפוי טובה! לא זו בלבד שלא הדחתיו, עוד העליתיו בדרגה! יאמר נא המושל, איזהו היום הקדוש ביותר ליהודים?" גם המושל ידע: "יום הכיפורים".

"ובכן, ידע המושל: יום הכיפורים הוא הקדוש ביותר, והשעה הקדושה בו ביותר היא עם צאתו. מגיעים אז לפסגה, בתפלת הנעילה. ובסיומה, בפסגת הפסגות, תוקעים בשופר. ובתקיעה זו אנו מכבדים אותו!"

היש לנו מושג בפעולת התפילה, איך יכולה היא להעביר רוע הגזירה! הן אלו דברי הספורנו (בראשית יח, יב): "ותצחק שרה בקרבה לאמור, אחרי בלותי היתה לי עדנה", שחשבה שהיה דבר המלאך ברכת נביא בלבד, כעניין אלישע [שברך האשה השונמית בבן (מלכים ב ד, טז)], לא נבואה ושליחות ה' יתברך. וחשבה, שלא יושג זה בזקנים בברכת שום נביא. כי אמנם להשיב הבחורות אחר הזיקנה, הרי הוא כתחיית המתים. שלא תהיה זולתי במצוות ה' פרטית, או בתפילה משגת חן מאיתו!

מרעיש - תפילה פועלת יותר מברכת נביא! הלא נראה - היו שש ערי מקלט וארבעים ושמונה ערי הלויים שקלטו גם הן את הרוצחים בשגגה, שישבו בהן עד מות הכהן הגדול. ואמותיהן של הכהנים הגדולים היו מספקות לגולים מחיה וכסות, כדי שלא יתפללו על בניהן שימותו (מכות יא ע"א) - יש להניח, שהכהן הגדול לא היה נער. בגיל העמידה היה. ואמו, ישישה. הדרכים באותה עת, דרכי עפר. והתחבורה, בעגלות ובחמורים. הרי לך עיסוק לאימו הישישה של הכהן הגדול. להטלטל בדרכים בין חמישים וארבע נקודות ישוב מצפון הארץ ועד דרומה, כדי לספק לרוצחים בשגגה מחיה וכסות, כדי שלא יגרמו בתפילתם למות הכהן הגדול!

מה יכולה תפילה לפעול! ומדוע תפעל, במה חטא הכהן, "שהיה להם לבקש רחמים על דורם ולא בקשו". מה יכולה תפילה לפעול: שלא תהיה תאונה בעם ישראל!

ותפילה

רוצים אתם לדעת מה כוחה של תפילה, איך שלא נאמרת וממי שלא נאמרת. בואו וראו מה שאמרו (נדרים פא ע"א), מפני מה אין מצויים תלמידי חכמים, לצאת תלמידי חכמים מבניהם. לפי שאין מברכים בתורה תחילה. לא מובן: למה אינם מברכים לפני לימודם, ומדוע זה עונשם. ומי יזכה לבנים ת"ח, האם עם הארץ שאינו לומד כלל, האם נעלה הוא מהחכם שלומד אך אינו מברך. מחרוזת של תמיהות. ופרש רש"י [והובא ב"בית יוסף" (ארח חיים, מז א)] שהדברים אמורים לשבחם של החכמים! כה עסוקים הם בתורה, מדברים בה בשבתם בביתם ובלכתם בדרך ובשכבם ובקומם, כל מעיניהם בה, [וכדברי התוספות (סוטה כא ע"א): "סתם תלמיד חכם תורתו אמונתו ועוסק בה ומהרהר בה כל שעה ואינו הולך ארבע אמות בלא תורה"] עד כדי כך, שכל למודם ברצף אחד, ואינם זוכרים לברך ברכת התורה! אז מדוע מענישים אותם באופן כה נחרץ, שבניהם לא יהיו תלמידי חכמים? לא מענישים אותם. אבל מה לעשות, הם לא התפללו! כי אילו היו מברכים ברכת התורה, היו מבקשים בה: "ונהיה אנחנו וצאצאינו לומדי תורתך", והיתה

האדמו"ר מסקולען זצ"ל הגיע להחתים את הרבי מויז'ניץ - מונסי שליט"א על ה'קול קורא' להחזקת מוסדותיו. אמר לו הרבי: אינני יכול לחתום על ה'קול קורא' כי גדרתי לי גדר שלא לחתום לשום מוסד, מטעם הכמוס עמדי

משיחותיו של הרב שלמה זלמן פרידמן שליט"א אב"ד סאנזוב - לייקווד

לאחר שהרבי מויז'ניץ שליט"א שמע את דבריו של הרבי מסקולען זצ"ל, אמר לו: טוב! - אני מסכים לדבריהם - והפעם אצא מגדרי לצרף את חתימתי על ה'קול קורא', אמנם יהא זה רק אחר שיעברו ארבעה שבועות מהיום, אז אצטרף את חתימתי על ה'קול קורא' ואשלחו אליכם, אבל עכשיו אינני יכול לחתום. משמע כן האדמו"ר מסקולען זצ"ל שאלו בפליאה: אם הרבי החליט הפעם לצאת מגדרו ולחתום, למה אינכם רוצים לחתום עכשיו תיכף ומיד? - מפני מה החלטתם לדחות את חתימתכם? אמר לו הרבי מויז'ניץ שליט"א בלשון זה: היות וכבר הוצאתי מפי קודם ואמרתי שלא אחתום, אם כן לכאורה שוב אינני יכול עכשיו לחתום, שכן אז אעבור על דיבורי שאמרתי שלא אחתום.

אלא שחשבתי שיש לי דרך לצאת מהסבך, שכן גם אם בפשטות הדין האמור שסתם דיבור הכוונה לשלושים יום הוא רק בנזירות, מכל מקום הרי מצינו דעה (ראה תוספות נדרים דף כ') הסוברת שגם 'סתם נדר' הרי הוא רק לשלושים יום, על כן אסמוך כעת על דעה זו, ובעז"ה אחר שלוש יום אחתום על ה'קול קורא' - כך לא אעבור על דיבור שהוצאתי מפי. מספר הרה"ג ר' בן ציון פלדמן שליט"א ממונסי, שהיה נוכח שם:

בצאת הרה"ק מסקולען זצ"ל מבית האדמו"ר מויז'ניץ שליט"א, אמר לו הרבי מסקולען בהתפעלות "ס'האט זיך מיר געלוינט די גאנצע נסיעה קיין מאָנס, נאָר צו זעהן אַז ס'איז נאָך דאָ היינט אַ איד, וואָס 'האָט אַ פראָבלעם' מיט אַ דיבור וואָס ער זאָגט אַרויס פון מויל!" (כל הנסיעה למונסי היתה כדאית רק לראות שעוד נמצא יהודי שיש לו 'בעיות' עם דיבור שהוא מוציא מפיו!)...

...

מספרים שהגאון רבי יעקב קמנצקי זצ"ל ראש ישיבת "תורה ודעת", התחיל ללבוש תפילין דרבינו תם בהגיעו לגיל תשעים שנה. וכששאלוהו לפרש הדבר, סיפר להם שכשהיה אברך צעיר לימים, התפלל פעם אחת בבית כנסת מסוים, שם פגש בו יהודי חסידי זקן - כבן תשעים - שכשראהו שאינו לובש תפילין דרבינו תם, שאל אותו בחיך: היכן הם התפילין דרבינו תם שלך, והשיב לו ר' יעקב: כשאגיע לשנותיך שלך, אז אני גם כן תפילין דרבינו תם... המשיך רבי יעקב ואמר: עכשיו הגעתי לשנותי של אותו זקן... (מתוך 'אפריון לשלמה' - מסות מסעי תשע"ז)

"וַיִּשְׁמַע ה' אֶת קוֹל דְּבָרֵיכֶם בְּדַבְּרֵיכֶם אֵלַי" (דברים ה', כ"ד)

שמעתי מפי הרה"ח מו"ה אליהו ניימאן הי"ו, מחשובי חסידי ויז'ניץ - מונסי, סיפור נפלא עד מאוד, בגודל חובת הזהירות לשמור על הדיבורים היוצאים מן הפה.

וכה סיפר ר' אליהו הי"ו: בשנת תשל"ה סבב כ"ק מרן אדמו"ר מסקולען זצ"ל על פתחי אדמו"רים ורבנים להחתים על 'קול קורא' לאחב"י הנדיבים בעם למען החזקת וביסוס מוסדותיו הק' 'חסד לאברהם', שהוא בעצמו הקים בעשר אצבעותיו בס"ד מן המסד ועד הטפחות. בין מסעותיו הגיע האדמו"ר מסקולען זצ"ל למונסי, כשבדעתו להיכנס אל כ"ק מרן אדמו"ר מויז'ניץ - מונסי שליט"א, לבקש ממנו שיחתום גם הוא על ה'קול קורא' עבור 'חסד לאברהם'.

לאחר שנכנס אל האדמו"ר שליט"א, ואחר דברי ברכה, אמר האדמו"ר מסקולען זצ"ל שהוא הגיע להחתים את הרבי שליט"א על ה'קול קורא' להחזקת מוסדותיו 'חסד לאברהם', והניח לפניו את ה'קול קורא' שיצרף את חתימתו עליו.

ברם אז אמר לו הרבי שליט"א מויז'ניץ: אכן שמעתי רבות על מוסדותיכם הק' שאתם פועלים בהם גדולות ונצורות לקרב בנים לאביהם שבשמים, ואני מאוד מעריך את מפעלכם הקדוש, אמנם בהיות שגדרתי לי גדר שלא לחתום על קריאת 'קול קורא' לשום מוסד באשר הוא, מטעם הכמוס עמדי, על כן אינני יכול לצאת מגדרי, ואינני יכול לחתום על ה'קול קורא'. וכמו כן איני רוצה לעשות 'אויסנאם', ולהעדיף את מוסדותיכם על פני מוסדות אחרים, שכן כאשר אחתום לכם, יבואו גם מנהלי מוסדות אחרים לבקש את חתימתי, על כן - התנצל הרבי שליט"א - אינני חותם גם כאן על ה'קול קורא'.

אמנם האדמו"ר מסקולען זצ"ל לא רצה כל כך בנקל לוותר על חתימתו של הרבי מויז'ניץ שליט"א, ועל כן אמר לו: את הפסוק "פתוח תפתח את ידיך" (דברים ט"ו, ח'), פירשתי פעם באופן זה, שכוונת הכתוב אינו בדווקא על ענין נתינת ממון - לצוות את האדם לפתוח את היד וליתן ממון - אלא לפעמים הכוונה גם על פתיחת היד 'לחתום' על 'קול קורא' וכדומה.

וכמו כן בענייננו אבקש מהרבי שליט"א שיפתח את ידו ויצרף את חתימתו על ה'קול קורא', מפני שחתימת ידכם תהיה לי לעזר גדול למוסדותי הק' ויחזק את ידי בעבודת הקודש - ודעתי היא, שעל הרבי לצאת כאן מגדרו ולשנות את החלטתו, ובמקרה זה עליו לעשות 'אויסנאם' ולחתום על ה'קול קורא', מפני שאין מוסד זה המוסד 'שלי', אלא הוא מוסד של 'כלל ישראל'...

רבי יונתן אייבשיץ זי"ע התאכזב קשות, ובוש היה מפני נכבדי קהילת פראג שקיבלו את האפשרות של עזיבת רבם בשקט ובשלווה. בטוח היה שלאחר שנים של מסירות ודאגה למענם יבקשו הגבאים ממנו בתחנונים להשאר עמם, ולפלא היה בעיניו שהגבאים לא הביעו שום צער

הגאון רבי ישראל גרוסמן זצ"ל על הזהירות מכפיות טובה

והנה אמרו חז"ל "כל הכופר בטובתו של חברו, לבסוף כופר בטובתו של מקום" ועל כן אני חושש מאוד והנני להזהירכם לא לכפור בטובתו של מקום, ולהיות זהירים בשמירת התורה והמצוות. וכמו כן יש לבאר בפרשתנו: משה רבינו ע"ה עומד וסופר ומונה את כל הטובות שעשה עמם הקב"ה, ואת כל מסירותו ונאמנותו בשבילם, ולבסוף נגזר עליו לבלתי בוא אל הארץ הטובה, ולא מצאנו שבני ישראל ביקשו והתפללו למען משה שימחול לו הקב"ה על מה שנגזר עליו. הם קיבלו את הגזירה מבלי להתאמץ לבטלה. [וכמו

דאיתא במדרש (דברים רבא ז י): א"ר שמואל בר יצחק: כיון שנטה משה למות ולא בקשו עליו רחמים שיכנס לארץ כנס אותן והתחיל מוכיחן; אמר להם: אחד פדה ששים רבא בעגל – וששים רבוא לא היו יכולין לפדות אדם אחד, הרי ולא נתן ה' לכם לב לדעת; אמר להם אי אתם זכורים כל מה שהנהגתי

אתכם במדבר שנאמר ואולך אתכם ארבעים שנה במדבר וגו'. על כן חשש משה רבינו, שח"ו לא יבואו ישראל לידי כפיות בטובתו של מקום כשם שכפרו בטובתו שלו, ולכך עמד והזהירם באזהרות חמורות מפני חטא עבודה זרה ואביזריו.

ממוות לחיים בזכות השבת

"וַיֹּם הַשְּׁבִיעִי שֶׁבֶת לַה' אֱלֹקֶיךָ" (דברים ה', י"ג)

מנהגו הקבוע של אבי זצ"ל היה להיות ער בכל ליל שבת קודש עד הבוקר. הוא השתדל לשמור על הנהגה זו בקפידה ובמסירות בכל זמן ובכל מקום, ואפילו בתקופה הארוכה ששהה בארץ הנכר, בארצות הברית, דאג בכל כוחו להקדיש את כל הלילה לתורה ולתפילה ולשירות ותשבחות. אבא היה אומר שבזכות הנהגה זו זכה להנצל ממוות לחיים כפשוטו.

ומעשה שהיה – כך היה: אחד מבני ארץ ישראל, תושב ירושלים הגיע לארצות הברית. האורח התאכסן אצל אחד מידידיו בשכונת בורו פארק. בליל שבת כשעלה על יצועו לנפוש ולנוח מעמל השבוע, נדדה שינה מעיניו ולא הצליח להרדם. עברה שעה ועוד שעה, כשראה שאינו יכול להרדם, קם ממטתו התלבש ויצא לרחוב העיר כדי לשאוף אויר צח. הוא התחיל ללכת, המשיך בדרכו והתרחק בלא מתכוון ממקום אכסנייתו, כך הלך קרוב לשעה. מה מצעדי

"הַשְּׁמִירוֹ לָכֵם פֶּן תִּשְׁכְּחוּ אֶת בְּרִית ה' אֱלֹקֵיכֶם" (דברים ד', כ"ג)

בפרשתנו מצינו שמשה רבינו ע"ה חוזר ומזהיר כמה וכמה פעמים – באזהרות חוזרות ונשנות – אודות עשיית פסל ותמונת כל סמל, תבנית כל צפור, וכדומה.

ויש להבין מהו העניין, שדוקא עכשיו קודם מיתתו הוא מזהירם באופן כה חמור, ופעמים כה רבות.

ונראה על פי מה שמסופר על הגאון רבי יונתן אייבשיץ זי"ע בעל ה'אורים ותומים' שבראשית דרכו שימש כרב בעיירה קטנה. מסירותו לבני הקהילה לא ידעה גבול: פעל למענם בכל התחומים, הקים בית תבשיל לעניי העיר ויסד קרנות של צדקה.

והנה באחד הימים הופיעה בשערי ביתו משלחת נכבדה מחשובי פרנסי ומנהיגי העיר הגדולה והמעטירה פראג. אנשי המשלחת הביאו אתם כתב רבנות חתום מכל הרבנים והדיינים של העיר, המבקשים להכתיר את רבי יונתן לאב בית דין ורב כל הקהילות בעיר פראג.

רבי יונתן שלח לקרוא לגבאי העיירה, ובנוכחות פרנסי קהילת פראג נתן להם לקרוא את כתב הרבנות. הגבאים קראו את מגילת הכתב, ובפנים חתומות ובשווין נפש החזירו לידי הרב את המגילה, על פניהם לא היו ניכרים שום צער ומרירות על האפשרות שרבי יונתן עלול לעזוב את עיירתם.

רבי יונתן התאכזב קשות, ובוש היה מפני נכבדי קהילת פראג שהיו עדים למחזה שבו קיבלו הגבאים את האפשרות של עזיבת רבם בשקט ובשלווה. בטוח היה שלאחר שנים של מסירות ודאגה למענם יבקשו הגבאים ממנו בתחנונים להשאר עמם, ולפלא היה בעיניו שהגבאים לא הביעו שום צער.

בינתיים נתפרסמה בקרב תושבי העיירה הידיעה שהרב עומד להפרד מהם ולעוזבם, אך התושבים גם הם קיבלו את הבשורה בשאננות ובשלווה.

כמה ימים לפני עזיבתו את העיירה ביקש רבי יונתן לאסוף את כל התושבים לבית הכנסת, כדי לומר בפניהם דברי פרידה. רבי יונתן עלה על הדוכן, ודיבר בפני הקהל דברי כיבושין ודברי מוסר בלשון חריפה ביותר, והזהירם בשמירת התורה והמצוות. וכאן פנה הרב ואמר: הטעם שבחרתי לדבר בפניכם דברים חריפים דוקא עכשיו כאשר אני עומד לעזוב אתכם, הוא כיון שנוכחתי לראות שאתם לקויים מאד במידת הכרת הטוב.

לאחר כמה שנים של מסירות ודאגה לכל אחד ואחד מכם, לא מצאתם לנכון לבוא ולבקש מהרב אולי בכל זאת ימצא לנכון להשאר עוד תקופה, ובימים אלו שאני עומד לעזוב, לא באתם להפרד מהרב ולהודות לו על כל העמל והיגיעה למענכם.

וידוע שכשנכנסו למרן הסטייפלער זצוק"ל ואמרו לו שנוסעים לחו"ל, היה קם מהכסא בלי כוחות ומלווה עד הדלת

הגאון רבי יהודה אריה הלוי דינר שליט"א רב ביהכנ"ס "דברי שיר" עם קובץ הלכות במקומות הנופש

נטילת ידיים ליד הים

יוצא מן הים ורוצה לאכול פת, והרי ידיו הן טהורות מטבילה בתוך הים, בכל זאת מאחר ולא כיוון בתוך הים לשם נטילת ידיו, ויש סוברים שלא מועיל בכה"ג, מן הנכון שיטמא ידיו כגון שיגע בנעליים או בחבירו שעדיין לא נטל, ובזה יתחייב בנטילה לכו"ע (ביאור הלכה ס' קנ"ט סי' י"ג).

מי שנמצא בחוף הים ורוצה לאכול פת, אינו יכול ליקח מי הים בתוך כוס ולשפוך על ידיו, דמאחר שאינם ראויים לשתייה, פסולים לנטילה אפילו בדיעבד, ורק כשרים לטבילת ידיים (ע' ש"ע ס' ק"ס סעיף ט').

כשטובלים ידיים בתוך הים, לדעת המשנ"ב (סו"ס קנ"ט) יברך "על טבילת ידיים" ולדעת החזו"א (סו"ס כ"ג) יברך "על נטילת ידיים". בחוף הים כשנטלים ידים לאכול פת, צריך ליזהר שלא לגעת בגוף בזמן האכילה, ומי שנוגע במקומות המכוסים - אע"פ שעכשיו הם מגולים, צריך ליטול ידיו מכלי, אבל לא יברך (משנ"ב סי' קס"ד ס"ק י"ג).

ברכת "הגומל" על שחיה בים

שאלה: השוחה בים והתרחק מהחוף אל תוך הים, האם חייב לברך "הגומל" כדן יורדי הים, כמבואר בשו"ע (סי' רי"ט), או לא?

תשובה: כשמנו חז"ל את יורדי הים בין המחוייבים לברך "הגומל", כוונתם היתה למי שנכנס בתוך הים ממש, אבל מי ששחה בקרבת החוף, אפילו שהתרחק קצת, נחשב עדיין כמי שהוא על שפת הים, ואינו מברך "הגומל".

אולם, אם אירע ח"ו איזה מקרה של הסתבכות ל"ע, בודאי שצריך לברך "הגומל", (הגרי"ש אלישיב זצ"ל)

האם שחיה בים נחשבת כיציאה לחו"ל

כעין שאלה זו, שאלו את מרן החזון איש זצוק"ל: מאחר שמקפידים לא לצאת מארץ ישראל כלל, האם מותר לשחות בים, לפי אותם ראשונים הסוברים שגבול מערב של ארץ ישראל הוא הים התיכון? האם נחשבת שחיה זו כיציאה לחו"ל?

והורה מרן זצ"ל, שמסתבר שאין השוחה בים נחשב ליוצא חו"ל, וכל עוד שהשחיה היא בקרבת החוף, עדיין נחשב קשור לארץ ישראל (הגר"ח קניבסקי שליט"א).

נוסע מתחת לים

מי שנוסע במנהרה מתחת לים, וכעין שיש ממדינת אנגליה למדינת צרפת, אין זה נחשב כיורדי הים, ולא יברך ברכת "הגומל" (שו"ת שבט הלוי).

לפני הנסיעה

עליה לתורה

נהוג שמי שיוצא לדרך יעלה לתורה (ביאור הלכה ס' קל"ו ד"ה שבת ויו"ט) עליה זו היא מנהג, ואינו דוחה שום חיוב אחר (שם). ואין הבדל אם הוא יוצא לדבר מצוה, או יוצא לדבר רשות. והיינו בקריאה הסמוכה לנסיעתו, כגון יום שני או חמישי לפני יציאתו.

צדקה

אנשי מעשה רגילים לתן צדקה לפני יציאתם לדרך (עי' ספר חסידים אות תרנ"ו) וכן יפריש צדקה כדי ליתנו במקום שרוצה להגיע (כף החיים סי' ק"י ס"ק כ"ז).

דיבור בשבת

יש להזהר לא לתכנן נסיעתו בשבת, בכדי שלא יבוא לדבר דיבורים שאסורים בשבת (ע' שו"ע או"ח סי' ש"ז).

ללוותו

מצות עשה מדבריהם ללוות אורחים (רמב"ם הל' אבל מובא בסמ"ע ס' תכ"ז ס"ק י"א) [וע"ע ספר עמק ברכה בשם מרן החזו"א זצ"ל, שמנהג העולם שאין מלווים האורח לדרכו, כיון שנוסעים הרבה אנשים ביחד, ה"ל לוי אחד לשני, עי' שם]. וידוע שכשנכנסו למרן הסטייפלער זצוק"ל ואמרו לו שנוסעים מחר לחו"ל, היה קם מהכסא [בלי כוחות] ומלווה עד הדלת!

מהלכות תפילת הדרך

מה שיעור דרך

אומר תפילת הדרך בשם ומלכות, כשנוסע שיעור דרך של פרסה מחוץ לעיר (שו"ע או"ח סי' ק"י ס"ז) ולכתחילה יאמר אותה בפרסה ראשונה (הפרמ"ג שם), ושיעור פרסה לחומרא הוא כארבעת אלפים ושש מאות מטר. שכח לאומרה בתחילת הנסיעה

יכול לאומרה כל זמן שהוא עדיין לא הגיע תוך פרסה הסמוכה לעיר (שו"ע שם)

כמה פעמים ביום

אומרים אותה פעם אחת ביום, אפילו נכנס לתוך העיר באמצע לנח, כל שלא הסיח דעתו להמשיך ולנסוע (שו"ע שם ס"ה).

ולפי"ז נהג מונית שאמר תפילת הדרך בבוקר ושוב חזר לעירו, ואח"כ נסע למקום אחר, אפילו לא ידע מזה בבוקר, אינו צריך לומר תפילת הדרך פעם שניה משום שדעתו כל הזמן לנסוע אם יזמינוהו (הגרי"ש אלישיב זצ"ל).

וכן אם נוסע יותר מיום אחד, אם לן בלילה, באושפיזא בדרך קבע, יאמרוהו בבוקר עם ברכה, אבל אם רק נח זמן מה, יאמרוהו בבוקר בלי חתימה (משנ"ב ס"ק כ"ו).

האם להסמיכה לברכה אחרת

לכתחילה יסמך תפילת הדרך לברכה אחרת (שו"ע ס"ו) כגון שיאכל או ישתה ויברך ברכה אחרונה, או יסמך לברכת אשר יצר (משנ"ב ס"ק כ"ח) או עכ"פ לברכת הריח ויריח מעט (הגה' חת"ס שם) או יסמך אותה לברכה ראשונה שאין אחריה ברכה אחרונה, כגון סוכריה שאין בה כזית, ולאחר "טעימה" כלשהיא יוציא מפיו, ויאמר תפילת הדרך. ועכ"פ אם לא יכול להסמיכה, לא יתאחר לאומרה (משנ"ב שם).

אמירתה בלשון רבים

יאמרה בלשון רבים, הגם שהוא נוסע לבד, מכיוון שזוהי תפילה הקבועה בל' רבים, ושמעתי הטעם כדי שיתפלל על שאר הנוסעים, שאפילו אם אין לו זכות בעצמו לינצל, בכל זאת יהיה לו זכות

אחד ניגש אל הגר"ח קניבסקי שליט"א, נתן לו תמונה של ר' חיים עצמו ושאל האם הרב יודע מי זה... ר' חיים הסתכל ממושכות בתמונה, בתמונתו שלו עצמו, ואמר: "אני לא יודע מי זה"...

רבבות תמונות צולמו ויצולמו ב'בין הזמנים' הנוכחי, בעיר ובכפר, במושב ובהר, ליד הנחל ובתצפית. מהי עמדת תורתנו הקדושה על הצילום במצלמה?

הרה"ג שמואל ברוך גנוט שליט"א

לפני שנים סיפר לי ידידי הטוב הרב הגאון רבי ישראל מאיר טבצ'ניק שליט"א, (ר"מ בישיבת כנסת יחזקאל באלעד, ובנו של הגאון רבי עמוס שליט"א, שהיה ממקורביו הגדולים של מרן הסטייפלר זצ"ל), סיפור מופלא: "בפורים אחד, לפני שנים, הרהיב אחד עוז, ניגש אל הגר"ח קניבסקי שליט"א, נתן לו תמונה של ר' חיים עצמו ושאל האם הרב יודע מי זה... ר' חיים הביט ממושכות בתמונה ואמר: "זה אבא"...

"לא", השיבו לו. ר' חיים הסתכל ממושכות בתמונה, בתמונתו שלו עצמו, ואמר: "אני לא יודע מי זה"...

...

"בין הזמנים" הגיע ורבבות יהודים יוצאים אל הטבע, להביט בפלאי הבריאה, לנוח מעט ולהחליף אויר ואוירה, כהצטיידות לקראת זמן אלול הקרב ובא. רבים מהם מצטיידים במצלמה, מצלמים ומצלמים. בעבר הלא רחוק היו מצלמים במשורה, כי בסרט הצילום היו רק 36 תמונות לכל היותר. אך כיום, עם המצאת המצלמות הדיגיטליות, ניתן לצלם ללא הפסקה. רבבות תמונות צולמו ויצולמו ב'בין הזמנים' הנוכחי, בעיר ובכפר, במושב ובהר, ליד הנחל ובתצפית. מהי עמדת תורתנו הקדושה על הצילום במצלמה? כולנו ראינו בסוכות רבות את ציורו הנודע של ה'חכם צבי'. ציור זה הוא ציור אמיתי לחלוטין, כפי שמעיד בנו, היעב"ץ זצ"ל, בתוך "תשובה" הלכתית שכתב על צילום וציור דמויות אנשים. מה הנושא,

שלשמו נדרש היעב"ץ?

נפסק בשולחן ערוך (יו"ד קמא, ד) ש"אסור לצייר צורת אדם לבדו, אפילו הוא לנוי. במה דברים אמורים, בבולטת. אבל בשוקעת, כאותם שאורגים בבגד ושמציירים בכותל בסממנים, מותר לעשותם. וצורת חמה ולבנה וכוכבים, אסור בין

בולטות בין שוקעות" והפוסקים דנו בהרחבה בדיון צילום תמונות. איתא בגמרא (עבודה זרה מ"ג ע"ב): "לא תעשון וכו' תניא כל הפרצופות מותרין חוץ מפרצוף אדם". כלומר, שניתן ליצור ולצייר פרצופים, חוץ מפרצופו של אדם. הרמב"ם פסק ש"אסור לעשות פסל וכל תמונה לעבודה זרה, וכן אסור לצייר לנוי צורת אדם, והוא שתהיה הצורה בולטת. אבל אם היתה הצורה שוקעת או צורה של סממנים, כגון צורות שעל גבי לוחות וטבלאות או צורות הנרקמות באריג מותרות".

ודעת הראב"ד בהשגותיו שאסור לעשות גם צורת אדם גם כשאינה

בולטת אלא נראית שווה בשווה, ורק צורה שנקראת ואינה בולטת בכלל, כמו בציורים בספרי ילדים, מותרת. וכן בריטב"א ע"ז שם כ' להחמיר בצורת אדם הנעשית בדיו וסממנים, שהרי היא כצורה בולטת. וכן פסק הס"ז (יו"ד קמ"א סק"ב). אולם השולחן ערוך פסק להתיר כדעת הרמב"ם. כך שניתן לצייר או לצלם דמות אדם בתמונה, שהרי תמונה וציור אינן בולטות על הדף, ואילו עשיית פסל אדם וכדומה, אסורה, שהרי הדמות בולטת וניכרת.

השאלת יעב"ץ (ח"א ק"ע) מספר ש"כשנתקבל הר"ר אלעזר ז"ל מבראדי לאב"ד ק"ק אמסטרדם, עמד איש אחד והדפיס מטבע כסף בדמות צורתו והטביע צורתו מראש ועד החזה". הוא מביא שדעת הרא"ש שבראש בלא גוף אין איסור, אך נחלקו על כך הראשונים. כידוע, הפוסקים גם דנו האם מותר לעשות בובות משחק לילדים, אך הנושא רחב ולא כעת המקום להאריך בו. (ובענין כניסה למוזיאון השעווה, בהם מוצגות בובות משעווה, ראו בספרי שלהי דקייטא).

היעב"ץ דן בענין בהרחבה ומספר על ציורו הנודע של אביו, רבנו ה'חכם צבי', הנודע לכל, עד ימינו אנו. היעב"ץ מספר שאביו ה'חכם צבי' הוזמן לקהילת הספרדים בלונדון, והם רצו מזכרת מתמונתו מקלסתר פניו הק' וביקשוהו שיסכים שיציירו את דמותו, אך ה'חכם צבי' סירב. וכך הוא מספר לנו, (בשו"ת שאילת יעב"ץ ח"א סימן קע), בלשונו המיוחדת:

"זכור הוא לטוב החסיד האמיתי אבא מרי רבינו הגדול המקום יהא בעזרו, לעד יעמוד זכרו, ולא ידעך נרו. זה חזיתי ואספרה מעשה שהיה כשנקרא מקהילת קודש ספרדים שבלונדון לבוא אליהם ולהראות בכבודו וביקר תפארת גדולתו, לזכותם במצווה לעשות לו יקר וגדולה מתוך חיבה יתירה נודעת כבוד גדול שמו אצלם, ונכספה כלתה נפשם לראותו, ליהנות מזיו זהר תמונתו, לחזות בשמחה את פניו, לטעום צוף דבש אמרי נועם ולקבל פני שכינה להאציל עליהם מברכתו, ועשו לו כבוד גדול לא נשמע דוגמתו. והלכו לקראתו והביאוהו באוניית מלכות בשמחה ובששון, בהוד והדר. גדול וקטן שם הוא איש לא נעדר, ישלם להם ה' כפועלם וישיב להם גמולם הטוב עוד כל ימי עולם.

והנה מרוב עוצם תשוקתם חשקו להשאיר בידם ציור צלם דמות תבניתו. וחילו פניו בדבר זה על כל אהבה וכבוד יתן להם שאלתם, להניח אצלם דמות דיוקנו מצויר ומשוח בששר, ולא אבה שמוע וישם לאל מילתם, אף אם בציור של צבע רוב הפוסקים ככולם סבורים שאין בו חשש איסור. מה גם בחצי צורה, היינו פרצוף בלבד, אין פוסקים שחוששים במקרה כזה.

אף על פי כן לא יכלו לו אנשי שלומי, לפתותו ולהעבירו על דעתו דעת עליון מרוב חסידותו וקדושתו ופרישותו, אכן המבקשים לא נסוגו אחור, בכל זאת ידם נטויה ולא שקטו ולא נחו עד שהשיגו מבוקשם בדרך תחבולה גדולה ע"י אומן בקי נפלא, שפעל ועשה

כל ציור פרצוף פניו הנורא ונאור בחריצות וזריזות עצום שלא בפניו, ואור פניו לא נפל ולא חסר מאומה מהשווי כמעט, והיה חסר בו רק נשמת רוח חיים, והציור נחשב יקר הערך מאד למכיריו ויודעיו מלפנים, ונעשו ממנו טופסים והעתקות וגם המה נמכרים ביוקר, תכתב זאת זכרון לדור אחרון..."

ישנם מהפוסקים, (שו"ת דברי מלכאל ח"ג סנ"ח ועוד), שסברו שאין לצלם לכתחילה תמונות, בגלל דעות הראשונים האוסרות לצייר ציורי אדם, למרות שלא מדובר בציורי כל הגוף ולמרות שהם תמונות שאינם בולטות. וכתב ש"לזה שומר נפשו ירחק מזה, ובפרט שיש סברא גדולה שיש בזה איסור גמור על פי דין". ה'דברי מלכאל' כותב ש"אם נצרך לצילום מפני עסקיו ויש לו הפסד לזה, יש להקל ולצלם ע"י נוכרי, ועכ"פ יעשה שלא יראו את הרגליים, כגון שיצולם בהיותו יושב או כשעומד אצל שולחן וכדומה. ובעונותינו הרבים בעתים הללו נעשה הצילום כהיתר והמחמיר על עצמו נחשב הוא בעיניהם כשוטה, וכמ"ש מי עוור כעבד ה', והרבה גרמו לזה איזה תלמידי חכמים שנהגו קלות בעצמם לצייר צורותיהם ולשלחם על פני חוץ וגרמו מכשול גדול...

והשוטים מתפארים בצורותיהם וצורות חבריהם וקרוביהם וישאירו זה לזכר לבניהם, וישכחו כי זה יכולים לעשות גם בבעלי חיים להשאיר צורת גופם וכאשר יציירו צורות בהמות וחיות שונות אפשר יותר נאה מצורת אדם בהמי וטוב להם להראות כוחות נפשם, והיינו לעשות איזה

דבר מצוה קיימת שבכל עת שיראו את מצוות השי"ת יזכירו את מדותיו הטובות ורוח נדבתו, כי אשר עשה דבר גדול כזה וילמדו צאצאיו ממנו להתרגל למדות טובות, וכמובא במדרש שאם אין אדם עושה מצוה קיימת לדורות, מה הנאה יש לו. אבל מה בצע שיניח לבניו צורת גופו? וראוי לכל ישראל כשר להתרחק מזה ואף צורות צדיקים ודאי לא ניחא להו לתלות צורותיהם בבתים, ובפרט לפי מה שכתבו המקובלים שנמשך על הצורות רוח טומאה, ולמה לנו לגרום שישירה רוח טומאה על צורת צדיק?!"

בשו"ת לחם רב נשאל בדיון כתובה שצייר בה הסופר צורת החתן והכלה, והעלה שלמרות שבדיעבד אין לאסור להשהות הכתובה הזאת, מכל מקום לכתחילה ראוי מאד להיזהר שלא לעשות כן, כיון שהדבר נוגע לאיסור תורה.

אמנם בשו"ת צפנת פענח להגר"י ראז"ן מרוגטשוב זצ"ל האריך, כדרכו בקודש, במראי מקומות לאורך הש"ס ולרוחבו וכתב שמותר לצלם תמונות. גם בשו"ת שלמת חיים נסתפק השואל על אלו המציירים אנשים שלובשים תפילין, כדי להורות את אופן לבישת התפילין, וכתב לו מרן הגר"ח זוננפלד זצ"ל שאין בכך חשש. גם ראש גולת בבל, רבנו הבן איש חי זצ"ל בספרו רב ברכות מערכת הצד"י כותב ש"צילום פוטוגרפי, אשר אינה צורה הבולטת כלל, ודאי מותר לעשותו". אך הוא דן "כאשר מניחים את התצלום במין זכוכית המבליטה את התמונה כצורת אדם ממש אף שבחוש המישוש אין כל בליטה אלא כך נראה לאדם מכח המראה", ומסקנתו היא שגם

הגאון מהר"י אסאד זי"ע הגיע לבקר בבית המלכות, וראה את עצמו במראה שהיתה בארמון בפעם הראשונה בחייו, אמר בהתפעלות: "מלאך הגיע לעזור לנו!! תראו בעצמכם!!..."

דבר זה מותר, "מכיון שזה המראה הוא חזות שווא ואין בו ממש". הגר"מ שטרנבוך שליט"א כותב שיש האוסרים לצלם אדם, לאור דעת הרמב"ן האוסר לצייר כל צורות אסורות בין בולטות ובין שוקעות ומובא בט"ז שאין להקל נגד הרמב"ן. והגר"מ שטרנבוך מספר לנו: "ואני הכרתי כמה וכמה צדיקים שהקפידו מאד לא לצלם אותם, שלדבריהם מזיק אבל הרבה גאוני ישראל זצ"ל אף שהחמירו לעצמם כדעת הפוסקים שאפילו בצורה שאין בולטת אסור לעשותה, מכל מקום אם אדם אחר מצלם אותם, לא הקפידו". (הגר"מ שטרנבוך מאריך בענין, וראו במש"כ בדבריו בספרי שלהי דקייטא).

...

ידוע שהגאון מהר"י אסאד זי"ע הגיע לבקר בבית המלכות, עם משלחת גדולי ישראל, וכשראה את עצמו במראה שהיתה בארמון, בפעם הראשונה בחייו, אמר בהתפעלות: "מלאך הגיע לעזור לנו!! תראו בעצמכם!!..."

המהר"י אסאד, לגודל קדושתו, לא הביט בדמותו שלו עצמו אף פעם, וכשראה את עצמו בראי, היה בטוח שאיש האלוקים הנורא שניבט מולו, הוא מלאך אלוקים...

בספר "הצדיק רבי שלמה", שנכתב על הצדיק רבי שלמה בלוח זצ"ל, תלמידו של ה'חפץ חיים', מסופר ש"פעם הראיתי לו את תמונתו לראות מה יגיד, ואמר שהאיש המצולם בתמונה נראה אדם חשוב, כי לא ידע שזאת היא תמונה ממנו. וכאשר סיפרו לו שזה הוא עצמו, ביטל מיד את הבחנתו... ושמעתי ממנו כמה פעמים כאשר הזכיר את דעת היערות דבש בענין התמונות שזה אמנם דבר ברור לכולא עלמא ליתן חשיבות כל שהוא לתמונה, והרי זה עבודה זרה ממש, שהרי אפילו את תמונתו של משה רבינו אפשר להכניס לבית הכסא... ולתמונה אין כל חשיבות..."

- אפילו את תמונתו של משה רבינו ניתן להכניס לשירותים, ולתמונות אין שום חשיבות!!

להלכה, הסכמת רוב הפוסקים היא שמותר לצלם ולהצטלם מצד ההלכה, אך רבים מזכירים בענין את דברי ה'יערות דבש' (ח"א דרוש ב') שכתב שראוי למנוע מלעשות צורת אדם וכמבואר בזה"ק, "ואפילו צורת אדם בכותל יש להיזהר, כי אין לך צלם ודמות דלא שריה ביה רוח רעה". ובספר 'דינים והנהגות' מובא בשם מרן החזו"א זי"ע שאין בצילום תמונות אנשים איסור על פי ההלכה, אלא שאנשים בעלי מעלה רואים בזה מעין רוח טומאה. וידוע שמרן הקהילות יעקב זצ"ל הקפיד מאד לבל יצלמוהו ואמר שישנו ענין שלא ישאר מאומה מהאדם לאחר פטירתו, כולל תמונות. וכן בנו מו"ר מרן הגר"ח שליט"א אין דעתו נוחה שמצלמים אותו, מלבד לצרכי צדקה או מצוה. וידוע שאדמו"ר"ם רבים מתנגדים בכל תוקף שיצלמו אותם, אך בשנים האחרונות, בגלל ריבוי הצלמים וחוברות התמונות, המנהג כמעט ונכחד ברוב חצרות האדמו"רים. ומכל מקום בסוכת מרן ה'קהילות יעקב' זצ"ל היו תלויות תמונות של גדולי ישראל (ס' אורחות רבינו ח"א קפ"ח), וכן בסוכת בנו מו"ר מרן הגר"ח שליט"א.

...

הנושא רחב ולא באנו בזאת אלא להטעים לב הלומדים. כשרציתי לפרסם מאמר זה ומסרתיו, כדרכי לפני כמעט כל פרסום מאמר, לביקורתם של מספר תלמידי חכמים ואנשים חכמים, התנגד אחד מהם לפירסומו וטען שהיום כולם מצלמים ומדוע אני פותח נושא, שהציבור לא יכול לעמוד בו.

תלמיד חכם זה צודק, אי אפשר לגזור על הציבור גזירות שלא ניתן לעמוד בהן, אך בכל זאת, שלפחות נדע לא לעשות עסק כל

"טוב" - הסכמתי להצעתו, "אך אם יורשה לי לשאול, במפעל עובדים עשרות עובדים שבעקבות המלחמה לא קיבלו את משכורתם כבר כמה שבועות, ואני, לא זו בלבד שמשחררים אותי מהעבודה, עוד משלמים לי ע"כ שבועיים מראש?"

רבי יעקב עבד במלוא המרץ ופותר מהעבודה!

הרב ישראל ליוש

"יְמִישְׁלֵם לְשָׂאָיו אֶל פְּנֵי הָאֲבִידוֹ" (דברים ז', י')

הקב"ה אינו מקפח שכר כל בריה ובריה, אך חלוק שכרם של הצדיקים, משכרם של הרשעים על מעשיהם הטובים. שכר הצדיקים צפון לעולם הבא, ואילו שכר הרשעים משולם להם מיד כאן בעולם הזה, כדי להאבידם מן העולם הבא.

וכפי שנאמר במשנה באבות (ד טז) ונאמן הוא בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעולתך, ודע מתן שכרן של צדיקים לעתיד לבא.

שאלו המפרשים, מה שבח הוא לקב"ה שנאמן הוא לשלם שכר לעובדים אותו, והרי כל אדם פשוט עומד בדיבורו ומשלם שכר לפועליו, ומה רבותא היא כלפי הקב"ה שאף הוא נאמן לשלם שכר ליראיו.

אלא, המשיל ע"כ החפץ חיים משל נפלא: מעשה בנער שביקש לעבוד כשוליה אצל אומן, אך הוא לא ידע את המלאכה. סיכם איתו בעל הבית, כי בחמש שנים הראשונות יעבוד אצלו ללא תמורה, ובד בבד ילמד אצלו את המלאכה ורזיה, ובנוסף, ידאג לו בעל הבית לכל צרכיו, אכילה, שתיה, מלבוש ולינה. לאחר חמש שנים ישלם לו בעל הבית סכום קטן עבור עבודתו

- חצי רובל לשבוע. וכך היה, בשנים הראשונות עבד הנער ולמד את המלאכה, ובשנים הבאות כאשר כבר ידע את המלאכה, עבד הנער והשתכר במשכורת הפעוטה, כפי שסוכם.

יום אחד ראה הנער שהאומן מחלק משכורות ליתר הפועלים, לזה חמש רובל לשבוע, ולשני שש רובל לשבוע, כ"א לפי ההסכם עמו. היטב חרה לו הדבר, ובא אל בעל הבית בטרוניה: 'וכי אינך מרוצה מעבודתי? מדוע אתה משלם לי רק חצי רובל לשבוע, ואילו ליתר העובדים אתה משלם פי כמה וכמה? וכי עבודתם טובה יותר מעבודתי?'

'שוטה שכמוך' - ענה לו בעל הבית - 'מה אינך מבין? אכן תוצרת כל העובדים שווה, אך אתה עובד עם הידיעות שאני לימדתי אותך, במשך חמש שנים העסקתי אותך בלא שידעת את העבודה כלל, וכלי המלאכה שלי התקלקלו מחמת עבודתך הלא מקצועית, גם כיום הנך עובד עם הכלים שלי, ואילו הפועלים האחרים באו אלי מנוסים, לא הייתי צריך ללמדם את רזי המלאכה, וכלי מלאכתי לא התקלקלו תחת ידם, וכעת הם עובדים עם כליהם הפרטיים. בנוסף - הוסיף בעל הבית להעמיד את הנער על טעותו - 'לך אני דואג לכל מחסורך, מאכל ומשתה, מלבוש ולינה, ואילו הם חיים על חשבונם, מכיסם הפרטי.'

כן הדבר גם לגבי שכר המגיע לנו עבור קיום המצוות - ביאר החפץ חיים, הרי אנו מקיימים את המצוות עם הכלים שנתן לנו ה"ת, אנחנו מניחים תפילין על הזרוע שהוא נתן לנו, פינו המשבח ומהלל את הבורא יתברך - ממנו הוא, רגלינו הממהרות לרוץ

לדבר מצוה - מכוחו הן רצות, הוא הזן ומפרנס אותנו ומאפשר לנו לעשות את רצונו יתברך, אם כן, מן היישר שכלל לא מגיע לנו שכר עבור עבודתנו אותו ית', ועכ"ז משלם הקב"ה ליראיו כפי מעשיהם. זהו השבח הגדול שנאמן הוא לשלם שכר פעולתנו.

...

הגה"צ רבי יעקב גלינסקי זצ"ל הבין את הפסוקים הללו עפ"י מעשה שהיה איתו, במלחמת העולם כאשר הרוסים כבשו את ליטא, הם אסרו ללמוד תורה,

הישיבה ירדה למחתרת. פחד גדול היה להסתובב ברחובות. מי שנתפס, אף אם לא למד תורה, חיפשו עבורו מיד עבודה, כי הבטלה היתה עוון פלילי במשטר הרוסי.

יום אחד - מספר רבי יעקב - מצאו אותי השוטרים והחלו לחקור אותי אודות מוצאי, אמרתי להם שאני פליט

מפולניה, 'היכן אתה עובד?' תיכף באה השאלה הצפויה, 'טרם מצאתי עבודה', עניתי להם, 'אין דבר כזה! בוא עמנו, ונסדר לך עבודה!' לא היתה בידי ברירה, הלכתי אחריהם והם הובילו אותי למפעל גרביים, שם ייצרו גרבי צמר עבות עבור החורף הרוסי, הם מסרו אותי בידי מנהל המפעל, והורו לו שיפקח עלי, ואם לא אתייצב לעבודה עליו להודיע ע"כ מיד למשטרה.

המנהל העמיד אותי ליד מכונת התפירה והסביר לי כיצד עלי לסובב את הגלגל ולהקפיד שהתפר יצא ישר, אם לא יצא התפר ישר - זההיר אותי בעל המפעל - הרי זה 'סבאטז' - חבלה ביצור, והעונש ע"כ חמור מאוד.

התחלתי לסובב במרץ, והמחט נשברה, החליפו מחט והמשכתי בעבודתי, אך המנהל הזהיר אותי שאסובב בעדינות כי המחטים מאוד יקרות, אם כך - אמרתי לעצמי - מכאן תצמח הישועה, סובבתי בכל הכוח ועד לסיום המשמרת, הספקתי לשבור שנים עשר מחטים.

למחרת הציע לי בעל הבית לעבוד בעבודה אחרת, מיון גרביים. סרבתי, אמרתי לו: 'השוטרים הביאו אותי לכאן, אני נשאר כאן', המשכתי בסיבוב הגלגל במשנה מרץ, וגם היום שברתי מחטים בזו אחר זו.

בתום יום העבודה קורא אלי המנהל ובישר לי שהוא משחרר אותי מהעבודה, מדוע? - תמהתי בתמימות. 'אשלם לך עבור שבועיים מראש' - ענה לי - 'ואצהיר לשלטונות שאתה עובד אצלי, ובתנאי שתסתלק ולא תעבוד כאן יותר!'

הערצה גדולה רחש מרן הגר"ח מבריסק זצ"ל לבנו הגרי"ז, וכך נהג שבכל אימת שהיה בנו הגרי"ז נכנס לבית היה קם

וכיצד מנע מרן הגרי"ז מבריסק זצ"ל טרחה זו מאביו?

הרב מנשה גליקזאהן

"כָּבֵד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמְךָ" (דברים ה', ט"ז)

הילקוט שמעוני מבאר את סמיכות הפסוקים של שמירת שבת למצוות כיבוד הורים, וז"ל: "זכור את יום השבת, כבד את אביך, וכי מה ענין זה לזה? אלא ללמד, כל מי שמכבד אביו ואמו אין חילול שבתות באה על ידו שנאמר אשרי אנוש וגו' אל תאמר מחללו אל מחול לו. אל יאמר אדם הואיל ואבי שבשמים הקדימני תחילה אעשה רצון אבי שבשמים ואניח כבוד אבי וכבוד אמי וכו'. כל המבקש ימים ושנים ועושר ונכסים וכבוד וחיים בעולם הזה וחיים רבים לעולם הבא, יעשה רצון אביו שבשמים ויכבד אביו ואמו".

בפרדס יוסף החדש עה"ת כתב פירוש נפלא על המשך דברי

הפסוק "למען יאריכון

ימיך ולמען ייטב לך".

היינו שאם הבן יכבד את

אביו ואת אמו כדבעי או

אז יזכה הוא כשיגיע לגיל

גבורות יכבדוהו בניו ג"כ

כשם שהוא כיבד את הוריו.

בשורות הבאות נביא

עובדה נוראה ומאלפת

בעניין מידה כנגד מידה

שיש במצוות כיבוד אב ואם.

מובא בספר בן יהוידע

(בבא מציעא ל"ג ע"א) וכן את הנהגותיו המופלאות של מרן

הגר"ז מבריסק זצ"ל במצוות כיבוד אב ואם, אשר הובאו בספר

"בדידי הווי עובדא".

מעשה בזקן אחד שהיה עני ואביון, והיה מתהלך בחוץ ברחובות

ערום ויחף מבלי כסות בקרה. והיה לו בן אמיד ועתיר נכסים. שהיה

לו בית יפה וגדול, ולא היה מניח את אביו הזקן העני לדור בביתו

כי לא היה לו נאה להכניס לביתו המהודר את הזקן הלבוש בלויי

סחבות. לאותו זקן מסכן היה נכד קטן, בן של אותו גביר, והנכד,

בראותו מצב זקנו כי צר לו מאוד ואין לו קורת גג להיכנס תחתיו

מפני הגשמים והצינה ולחסות מזרם וממטר. נכמרו רחמיו עליו,

והחליט לעשות מעשה, קם ופנה לאביו הגביר והחל לשדלו בדברים

שייתן בגד חם לאביו הוא זקנו של הקטן הזה. ללבושו ולהתעטף

בו מפני הגשמים והקור. והגביר, בשומעו את בקשת בנו, אמר לו,

הנה למעלה בעליית הגג מונח איזה בגד ישן מלא קרעים, עלה

נא למעלה והבא אותו ותן אותו לזקןך העני.

הבן עשה כדבר אביו והוריד את הבגד הישן מן העלייה. והנה ראה אביו כי הבן לקח מספריים והוא מחתך את הבגד לשני חלקים, ותמה האב הגביר על בנו הקטן מדוע אתה חותכו לשניים? מדוע אינך מביא את כל הבגד לאבי הוא סבך הזקן? ענהו הבן: חישבתי אבא, שכאשר תגיע העת ואתה תתבגר אז אשליך אותך החוצה כאשר עושה אתה כעת לאביך, וכמוהו תסתובב גם אתה ברחובות בעירום ובחוסר כל, וכאשר תהיה רועד מפני הצינה והגשם, מהיכן יהיו לי עבורך מלבושים מפני הצינה? על כן גזרתי את הבגד הישן הזה לשני חלקים. חציו האחד אתן כרגע לזקני הלא הוא אביך, וחציו השני אשמור עבורך כשתגיע לעת זקנה ושיבה. כשמוע האב דברי הבן שיצאו מלבו בכנות, נזדעזע ונרעד, אז החל להבין את גודל הרעה שנהג באביו הזקן. את אשר מעולל לו בהניחו על פני חוצות ערום ויחף. התבונן עד היכן הדברים מגיעים, וכי במעשיו הוא מורה דרך לבנו אחריו כיצד להתנהג ושחלילה גם הוא ינהג עמו ככה. ומיד הכניס את אביו הזקן לביתו, ונתן לו מקום ללון בו לחם לאכול ובגד ללבוש לפי כבודו די מחסורו. ע"כ העובדה שהביא הבן יהוידע.

מרן הגר"ח מבריסק זצ"ל היה נוהג לשבת בחדר הכניסה שבביתו, וללמוד תורה במשך כל היום. כך יצא שכל הנכנסים אל הבית וכל הבאים לגר"ח היו פוגשים בו מיד עם היכנסם.

הערצה גדולה רחש הגר"ח לבנו הגרי"ז, וכך היה אומר "ר' יצחק זאב בני, הוא תלמיד חכם ויש לקום מפניו כפי שקמים מפני ספר תורה. כי הרי ת"ח הוא ספר תורה חי. "וכך נהג הגר"ח בכל אימת שבנו הגרי"ז היה נכנס לבית היה קם לכבודו. צער רב הצטער הגרי"ז כשראה שאביו הגדול מטריח עצמו וקם לכבודו בכל פעם מחדש. הוא הפציר באביו ללא הרף שלא יקום מפניו, אולם לשווא כל בקשותיו של הגרי"ז וכל ההפצרות שהפציר באביו לא הועילו. והגר"ח היה עיקש במנהגו שכל אימת שהיה רבי יצחק זאב נכנס הביתה היה אביו קם לכבודו.

נבון היה הגרי"ז שכן להתחמק מאביו לא היה יכול כי האב הרי ישב בחדר הכניסה, והיה מבחין בו מיד עם היכנסו הביתה. ומה יעשה הבן כדי למנוע טרחה יתרה מהאבא? כיצד יצליח לחמוק ממנו מבלי שעניו יצודו את דמותו? בעוד הוא מהרהר כיצד ימנע מאביו לקום לכבודו, צץ במוחו רעיון. במקום להיכנס לחדרו דרך פתח הבית כמקובל, טיפס הגרי"ז על אדן החלון וקפץ פנימה אל תוך הבית. וכך היה נוהג להיכנס הביתה באופן קבוע, כדי לא להטריח את אביו שיקום לכבודו.

אחר, אל דאגה, בסוף אני אשלם להם עד הפרוטה האחרונה, אבל אותך אינני צריך, מאז שהגעת אתה רק מסב לי נזקים, קח כמה שתצאה, העיקר שתלך!

הבנתי את דברי המשנה: 'נאמן הוא בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעולתך', וכן את דברי הפסוק: 'משלם לשונאיו אל פניו להאבידו'.

'טוב' – הסכמתי להצעתו, אך אם יורשה לי לשאול, במפעל עובדים עשרות עובדים שבעקבות המלחמה לא קיבלו את משכורתם כבר כמה שבועות, ואני, לא זו בלבד שמשחררים אותי מהעבודה, עוד משלמים לי ע"כ שבועיים מראש?

'מה אינך מבין' – הסביר לי בעל המפעל – 'לעובדים הללו אני זקוק, אם אשלם להם משכורת, הם עלולים לחפש מקום עבודה

הרב מנשה גליקזאהן

מה המקור להראות באצבע כלפי הס"ת בשעת ההגבהה?

”וְזָאת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר שָׁם מֹשֶׁה לְפָנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל” (דברים ד', מ"ד)

שנינו במסכת סופרים (פי"ד הל' יד) שבגלילת הספר תורה מצוה לכל האנשים והנשים לראות הכתב ולכרוע ולומר ”וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל”.

וכן פסק השו"ע (או"ח קלדב):
”מצוה על כל אנשים ונשים לראות הכתב ולכרוע, ולומר וזאת התורה וכו'.”
ב”ספר חיים” (לרבי חיים פלאגי זצ”ל סי' ג' סעי' ו) הביא מס' דברי מרדכי (לרבי מרדכי קריספין זצ”ל או”ח סי' ט) סמך למה שנהגו להראות באצבע לס”ת בשעת הקמת ס”ת, הוא מדאמרין בשיר השירים רבה (בד, עה”פ) ודגלו עלי אהבה, כל

מי שמראה איקונין של מלך באצבע – נהרג, ותינוקות הולכים לביה”ס ומורין האזכרה באצבע ואומר הקב”ה ”ודגלו עלי אהבה” אל תיקרי ו”דגלו” אלא ו”גודלו”, ונראה דלזה סמכו להראות, ורובא דעלמא נהגו לאחוזו בציצית שבטליתו ולנשק נגד הס”ת, וכנראה שנהגו כן בשביל לא להראות באצבע ריקם כלפי הס”ת,

ולפי המדרש הנ”ל אין חששא כלל.

ובספר כרע רבץ (כל בו לעניני הכריעות וההשתחויות להרב יהודה לביא בן דוד שליט”א עמ' רעו) הביא מספר הקנה (סוד ומצות ס”ת וכתובתה וקדושת ס”ת בהיכל – לז). וז”ל: א”כ יכתוב ”כתבו לכם השירה” מאי ”את” ומאי ”הזאת”, א”ל ה”ק כתבו לכם התורה והשירה שתהא כלולה עם התורה כ”כ עד שתהא נראית לפניו, כאדם המדבר עם בת זוגו וקורא ”את”, וכאדם הרואה באצבעותיו, ואומר ”הזאת”, ע”כ.

מדרש הנ”ל מובא גם בתנחומא (במדבר י) ושם בפי עץ יוסף כתב שמה שכתוב ”גודלו” ר”ל אצבעו, דהא אין דרך להראות באגודל, אלא א”ל שמראין באצבעותיהן. ובשו”ת לב חיים (ח”ב סי' קסז סי' ג' אות ו) הביא מקור שיש להצביע דווקא ב”אצבע” כלפי הס”ת, ע”פ

מדרש במדבר רבה (נשא פרשה יג אות טו-טז).

ועי' בספר כרע רבץ שם, בשם מרן האב”י עזרי זצ”ל (עי' קובץ קול התורה חוברת נב) הביא טעם נוסף על עצם המנהג להראות באצבע, וכן שם הביא ב' טעמים בסמך המנהג להושיט את הזרת, וכן בענין נשיקת האצבע אחר שמצביע כלפי הס”ת.

האם בזמן משה רבינו היתה משקפת?

ויש לדון באופן שרואה ע”י משקפת מקום שנעשה לו נס, האם רשאי לברך ברוך שעשה לי נס במקום הזה, וכן בשאר דיני ראיה כעדות,

וראיית מלכי ישראל ועוד. ובשו”ת בצל החכמה (ח”ב סי' ט”ז), מסיק שצריך לברך.

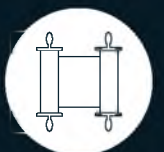
”עֲלֶה רֹאשׁ הַפְּסָקָה וְשֵׂא עֵינֶיךָ יָמָה וְצַפְנָה וְתִמְנָה וּמִזְרָחָה” (דברים ג', כ"ז) צ”ב בהדגשת ה' למשה ”וראה בעיניך”. ובאור החיים פירש שהכוונה שיראה דווקא בעיניו ולא יראה ע”י משקפת.

וז”ל ”לפי שימצאו חכמות שיקריבו הרחוק על ידי דבר אמצעי, שמשמין אותו בין עיניהם למול מקומות הרחוקים ויקרבם ויראם כאילו הם לפניו, ולשלוש דבר זה אמר ה' אליו ”וראה בעיניך” ממש, פירוש בלא אמצעות דבר אחר”.

בביאור דבריו, נראה לומר: שאין כוונת הקב”ה לצוות למשה לראות דווקא בעיניים, אלא זה ברכה שגם על ידי עיניו ממש יוכל לראות את כל הארץ אפי' את המקומות הרחוקים.

- ”כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה” - לאילו דברים הכוונה?
- כיצד אפשר לשמוע כיום את קול ה'?
- היתכן שיש תפילות שאינן נענות?
- מדוע הלומד תורה שלא לשמה זוכה לעושר וכבוד?

השאלות
בפרשת
השבוע

כל התשובות בספר 'דרש דוד על התורה' לרכישה התקשרו 02-5609000

והנה המשגיח ר' אבא גרוסברד זצ"ל, מסר שיחה בישיבה בפתח תקוה על פרשת קדושים בדברי הרמב"ן: "קדש עצמך במותר לך", שיש דברים הנראים בעיני בני אדם כהיתר, כגון שיש חיוב ללמוד תורה, אך אומר לעצמו: 'בבין הזמנים אין צורך ללמוד' - זה דבר שנעשה כהיתר. ובדברים הנראים בעיני הבריות כהיתר ואדם עובד על זה - בזה זוכה לברכה "והתקדשתם והייתם קדושים". והנה בזכות הדביקות בתורה זוכים להינצל מכל הסכנות. שאנו בארץ ישראל נמצאים בסכנה גדולה, בכל יום יש יריות, רקטות וכדו', ואין זה מדרך הטבע שאין הרוגים בזה, והתרגלנו לדרך הטבע של ניסים, אז ודאי שהתגברות האדם על דרך הטבע ועל העצלות, ועל הקושי שבדרך הטבע, שמחזק עצמו בזריות ובדביקות בלימוד התורה, כמו שהאדם מתגבר על הטבע שלו, הקב"ה מכופף ומכוון את הטבע לטובתו ולטובת עמו!"

וכל זה בונה את היסוד להיקשר עם התורה, ועל ידי זה נזכה לקבלת התורה מתוך שמחה, אמן ואמן.

(מתוך שיחה שנאמרה בשב"פ פ' עקב תשע"ה ושיחה שנאמרה לחניכי פוניבז', ניסן תשע"ד מובא בעלון 'גאון יעקב' גליון צ"ה התשע"ו)

במקום המיועד, אז ראו שהיהודי, מה עושה עם הסל שבידיים? הולך כמה צעדים ושופך אותו לאן שצריך היה להישפך. הערבי, מתי שהוא שומע את הצפירה, שופך את הסל עם האבנים חזרה לערימה, למקום שהמשאית הורידה אותם, כי הוא לא חייב לעבוד בשביל בעה"ב, חבל לו ללכת עשרה צעדים לשפוך אותו, אז הוא מחזיר אותו לשם! בזה רואים את ההבדל בין ישראל לעמים! הקב"ה נותן לנו פרנסה כל השנה, ואלה שעוסקים בתורה, בעצם עוסקים ברצון השם - לעסוק בתורה! בבין הזמנים אין סדרים קבועים של הישיבה, אבל מה כן עושים בבין הזמנים? גם כן עוסקים בתורה! עושים נחת רוח לבעה"ב שלנו - הקב"ה! בפרשת קדושים ידועים הפירושים של רש"י והרמב"ן. הרמב"ן אומר שזו מצוות עשה מיוחדת, "קדושים תהיו", מה זה להיות קדוש? ה'מסילת ישרים' אומר: "הקדושה תחילתה עבודה וסופה מתנה". זה בעצם פסוק מפורש: "והתקדשתם והייתם קדושים", 'והתקדשתם', זה ציווי, 'והייתם קדושים' לכאן זה עוד ציווי, אומרים חז"ל שהפשט הוא - 'והתקדשתם' - אם אתם מקדשים את עצמכם, אז הקב"ה משרה עליכם מציאות נוספת, מעין חלות קדושה, על הגוף שלכם שנהיה קדוש יותר.

ההר הגבוה ביותר, ורוחו של רבנו היתה מרוממת במיוחד באותה שעה. במהלך הטיול פנה אלי רבנו ושאל שוב: 'ועל מקום זה, איזה פסוק ממלכויות זכרונות ושופרות אפשר להתאים?' ורבנו המשיך והשיב מיד: 'וזכרתי את בריתי יעקב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכור והארץ אזכור', בהסבירו שרק ממקום גבוה כזה הנמצא במרומי הר הג'רמק, אפשר לצפות על כל ארץ ישראל ולראות את המקום הגבוה ביותר ואת המקום הנמוך ביותר שבה..." "זכורני גם כשהתלוותי פעם לרבינו בנאות דשא בהרי הגליל, כשלצידו בנו יקירו כ"ק מרן אדמו"ר מסערט ויז'ניץ שליט"א, ובמהלך הליכתנו נאנח רבנו מאוד על צרות ישראל, וכשאחד המשמשים התבטא ואמר שצריכים לתת לרבנו 'ויטמין' טוב לחיזוק כוחותיו ולהטבת בריאותו, התבטא רבינו ואמר: 'וויילסט מיר געבן א גוטע ויטמין? געב מיר א גוטע קוויטל מיט בשורות טובות ומשמחות...' (אתה רוצה לתת לי ויטמין טוב? תן לי קוויטל טוב עם בשורות טובות ומשמחות...)

(מתוך 'המבשר קהילות' תמוז תשע"ז)

ממני שאקח אותו למקומות מעניינים שעוד לא היה בהם אף פעם. "למחרת היום, באתי ולקחתי את רבינו ליער פשחור הסמוך לכפר עכברה בפאותיה הדרומיים של צפת. בזכרוננו היה מונח הטיול שהייתי עם הרה"ק ה'אמרי חיים' זי"ע באותו יער, שהיה באותם ימים מקום מרהיב עין ויפה ביותר, אך לא ידעתי שבמשך השנים הזניחו את המקום והוא איבד לגמרי את יופיו והדרו. ולכן, כשהגענו ליער, נאלצנו ללכת על קוצים וברקנים, והרגשתי מאוד לא נעים על כך שלקחנו את רבינו למקום כזה. אך רבינו שראה את העננה על פניו, ביקש לשמח אותי קצת וכבר בתחילת הדרך פנה אלי בצחות ושאלני: 'נו, מנחם אליעזר! אמרת שכל פסיעה היא פסוק במלכויות זכרונות ושופרות, איזה פסוק מתאים למקום שכזה?!...' השבתי על אתר בצחות: 'לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה...' רבנו נהנה מאוד מתשובתי הקולעת ואמר לי שגם הוא חשב על פסוק זה התואם מאוד את המקום.

"למחרת ביקש רבנו לנסוע להר מירון (הג'רמק) - המזדקר מעל אתרא קדישא מירון - שם יצאנו להליכה באוויר הצח במרומי

אמבולנס הוזעק בדחיפות, והעבירוהו לבית החולים - שם הוכנס מיד לחדר הניתוחים, לאחר שאובחן כי נתקף ב'אפנדיציט' והיה חשש לזיהום בכל הגוף. הרופאים אמרו שאם היה מגיע חצי שעה מאוחר יותר, לא בטוח שהיו מצליחים להצילו מהזיהום שהתפשט כבר בגוף. אבי זצ"ל היה מספר בהתרגשות את הנס הגדול שאירע עמו, באומרו שבזכות השבת ניצל ממוות בטוח. שהרי אם היה נוהג לישון בליל שבת, מי היה מעלה על דעתו לבקרו בשעה כה מאוחרת, וכך סבב הקב"ה שהיהודי הירושלמי לא יוכל להרדם וייצא לטייל, ומן השמים הוליקוהו עד לביתו כדי להיות שליח להציל נפש מישראל.

(מתוך 'לב ישראל')

גבר כוננו... פתאום הבחין האורח שהוא נמצא למעשה קרוב מאד לביתו של הרה"ח רבי זלמן גרוסמן. בהכירו את אבי מקדמא דנא - ידע את מנהגו הקבוע להיות ער בכל ליל שבת, וחשב איפוא לעלות לבית אבי להתבשם מעונג השבת בשבת אחים.

הוא עלה לקומת המגורים של אבי, נקש בדלת ואין קול ואין עונה, האורח שאמר בלבו כי למרות השעה המאוחרת לא יתכן שרבי זלמן ישן - הצמיד אזנו לדלת, ונבהל מאד בשומעו קול גניחה ואנחה. תיכף ומיד ירד למטה לרחוב העיר, ולמזלו עבר שם רכב משטרה. הוא סימן להם לעצור, השוטרים עלו למעלה, פרצו את דלת הבית, ומצאו את אבי שוכב על הרצפה מתפתל מכאבים עזים בבטנו - על סף איבוד ההכרה.

6 סיבות וטעמים מדוע לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב

ומה הטעם בסדר ההפטרות של 7 שבתות הנחמה

ט"ו באב

א"ר שמעון ב"ג לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיוה"כ שבהן בנות ירושלים יוצאות בכלי לבן שאולין שלא לבייש את מי שאין לו (תענית ל, ב, ב"ב קכא, א).

טעם אחר: אמר רב יהודה אמר שמואל יום שהותרו שבטים לבוא זה בזה (תענית שם). **ביאור:** יום שהותרו השבטים להתחתן זה בזה והותר שבט בנימין לבא בקהל שמימות משה רבנו ע"ה בת היורשת נחלה משבט אביה לא יכלה להינשא אלא לבן שבטה בלבד כדי שלא תעבור נחלה ממטה למטה ובט"ו באב הותרו. **טעם אחר:** אמר רב יוסף אמר רב נחמן יום שהותר שבט בנימין לבוא בקהל (תענית שם).

ביאור: בימי פלגש בגבעה (שופטים יט כא) נשבעו ישראל במצפה לאמר (שם כא א) "איש ממנו לא יתן בתו לבנימין לאשה" עקב הגנאי שעשה בנימיני בפלגש בגבעה שני איסורים אלה אף שנעשו כתורה וכמצוה היו קשים על ישראל לכן היתה להם שמחה גדולה ביום שהותרו. **טעם אחר:** אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן יום שכלו בו מתי מדבר (תענית שם). **ביאור:** ששים רבוא מישראל שעליהם נגזרה גזרת "במדבר הזה יתמו ושם ימותו" (במדבר יד לה), ומתו מהם ט"ו אלף בכל תשעה באב, ט"ו אלף האחרונים אף הם חפרו קבריהם ונכנסו בהם בליל תשעה באב והקב"ה ויתר להם מפני שאחרונים היו ונבדלו לחיים ואולם בתשעה באב שחרית כשקמו על רגליהם עדיין לא ידעו שנבדלו לחיים וחשבו שמא טעו בחשבון והיו חוזרים ונכנסים לקבריהם עוד חמישה לילות כיוון שהגיע ט"ו באב וראו את הירח במלואו הבינו כי בטלה הגזירה מעליהם ועשאוהו ליום ט"ו באב יום טוב (מדרש איכה וב"ב קכא, ב).

טעם אחר: עולא אמר יום שביטל הושע בן אלה הפרסדיאות (מחסומי דרכים) שהושיב ירבעם בן נבט. **ביאור:** כשקרע ירבעם בן נבט מלכות ישראל מירושלים התפלג העם ושררה איבה בין ממלכת אפרים לממלכת יהודה ביקש ירבעם בן נבט למנוע מבני ישראל מלעלות לירושלים ולכן הושיב פרסדיאות [משמרות] בכל הדרכים המובילות לירושלים כדי שלא יעלו ישראל לרגל ולא יביאו ביכוריהם לבית המקדש (תענית לא, א).

טעם אחר: רב מתנה אמר יום שנתנו הרוגי ביתר לקבורה (שם). **ביאור:** הם ההרוגים שהרגם אדריינוס שגזר שלא לקבור אותם, ולאחר שבע שנים מלך מלך אחר והתיר להביא את ההרוגים לקבורה וזה היה בט"ו באב.

טעם אחר: רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו יום שפסקו מלכרות עצים למערכה (תענית שם). **ביאור:** לפי שהיו חוטבים עצים כדי להבעיר את אש המזבח

השבת שלאחר תשעה באב נקראת "שבת נחמו". הטעם בשם זה: על שם ההפטרה שמפטירים בה (ישעיה פרק מ) "נחמו נחמו עמי". **שבע דנחמא** ביאור - חז"ל תקנו לקרות בז' השבתות שלאחר תשעה באב ז' הפטרות של נחמה שאמר ישעיה הנביא ואלו הן: פרשת ואתחנן "נחמו נחמו עמי" (ישעיה מ, ב). פרשת עקב "ותאמר ציון עזבני ה'" (שם מט יד). פרשת ראה "עניה סערה לא נוחמה" (שם נד יא). פרשת שופטים "אנכי אנכי הוא מנחמכם" (שם נא יב), פרשת כי תבוא "רני עקרה לא ילדה" (שם נד א). פרשת כי תבוא "קומי אורי כי בא אורך" (שם ס א). פרשת נצבים וילך "שוש אשיש" (סא י).

הטעם בסדר הזה

לפי שבתחילה אמר הקב"ה לנביאים "נחמו נחמו עמי", ועל זה משיבה כנסת ישראל ואומרת "ותאמר ציון עזבני ה'" כלומר איני מתפייסת מנחמת הנביאים, והנביאים חזרו ואמרו להקב"ה "עניה סערה לא נוחמה" כלומר שכנסת ישראל לא נתפייסה.

ועל זה חוזר הקב"ה ואומר "אנכי אנכי הוא מנחמכם" ואומר עוד "רני עקרה לא ילדה" ואומר "קומי אורי" ועל זה משיבה כנסת ישראל "שוש אשיש בה" כלומר עתה יש לי לשוב ולשמוח "כי תגל נפשי באלהיך" (פסיקתא הובא באבודרהם).

והטעם בשבע כיון שמספר ההפטרות דפרענותא שלש הכפילו כנגדם שש הפטרות של נחמה, והשביעי שכנסת ישראל מקבל הנחמה (אהבת ציון בינה לעיתים).

ברכת הלבנה במוצאי שבת נחמו

יש שנהגו שלא לברך ברכת הלבנה במוצאי תשעה באב וממתנים למוצאי שבת נחמו (מנהגי מהרי"ל, הלכות תשעה באב עמוד רמד). **והטעם:** לפי שברכת הלבנה נחשבת כקבלת פני שכינה, ואין מקבלים את השכינה אלא מתוך שמחה, ובמוצאי תשעה באב עדיין אסורים בשמחה (מנהגי מהרי"ל שם).

שבת נחמו שאינה סמוכה לת"ב ונראה דווקא אם שבת נחמו סמוך לת"ב כגון שחל תעשה באב ביום ה' אבל אם חל ביום ג' וא"כ יוצא ששבת נחמו ב"ג מקדשים בחול אחר תשעה באב, **והטעם:** משום שיש לחוש ליום המעונן (דרכי משה תכו).

תשעה באב נדחה: נראה דדברי המהרי"ל להמתין עד מוצ"ש נחמו דוקא בתשעה באב בזמנו שנמשך האבלות עד למחרת, אולם בתשעה באב נדחה שכבר פסק האבלות שרי (ספר החיים ב).

היה עושה לאוהביו בשעה שיא בשלום מן הקודש" ואינו יו"ט של איסור מלאכה אלא משמחה והדאה (מאירי תענית פ"ד משנה ח).

סדר התפילות

תחנון ערב ט"ו באב [י"ד באב] אין אומרים בו תחנון, **והטעם:** לפי שצריך לעשות זכר ליו"ט להשלימו כליל יו"ט ויומו (סידור יעב"ץ, שו"ע קלא משנ"ב שם ס"ק לב).

ט"ו באב אין אומרים בו תחנון, **והטעם:** דאיתא בגמרא שהיה יו"ט גדול בזמן המקדש (מג"א קלא טו, בית ברוך על החיי אדם כלל לב לד).

"יהי רצון" אין אומרים "יהי רצון" שאחר קריאת התורה [כשחל ביום ב' או ה'] (קלא ו).

"אא"א" "ולמנצח" [כשחל ביום ב' או ה'] אומרים אא"א קודם קריאת התורה, וכן אומרים מזמור "למנצח" אחרי אשרי (שו"ע קלא ומשנ"ב שם ס"ק לה, חיי אדם שם), **והטעם:** לפי שאא"א ולמנצח שווים הם (חיי אדם שם). [ומנהג בני ספרד שאין אומרים למנצח ואא"א כתחנון].

בביהמ"ק והיו עושים זאת במשך כל תקופת הקיץ עד ט"ו באב שנט"ו ואילך תשש כוחה של חמה ואינה מייבשת העצים הכרותים מהר ונכנסים בהם תולעים ונפסלים לגבי המזבח לפיכך אותו היום שהשלימו בו את המצוה עשו אותו יום שמחה וקראוהו יום תבר מגל היינו יום שבירת המגלים הקרדומות.

הטעם שעשוהו יו"ט ביום גמר כריתת העצים: לפי שעתה יכלו להתפנות לעסוק יותר בתורה שלא יהיו טרודים יותר בכריתת העצים (רבנו גרשום מאור הגולה ב"ב קכא, ב ד"ה יום שפסקו).

טעם אחר: לפי שבאותו יום היו משלימין מצוה גדולה כזאת הרי שהשלמה של מצוה שמחין עליה (רשב"ם שם קכא, ב ד"ה ברכת הטוב והמיטיב מניסן).

גדר יו"ט

יו"ט לענין שמחה והודאה ולא כיו"ט שהוא חג ואסור במלכה ומצאנו כדבר הזה יו"ט לענין שמחה והודאה בשבת (קית, ב) אמר אביי תיתי לי דכי חזינא צורבא מרבנן דשלים מסכתיה עבידנא יומא טבא לרבנן, וכן ביומא (פרק ז משנה ד) "ויום טוב

כב, ב). ויש לי שאלה: לצבא, לחזית ולערוף, צריכים לגיס חיילים. אבל לתפילה, שיתפללו הורי הלוחמים, נשותיהם ובניהם, חסרים מתפללים? ובדור דעה, בו כולם יראים ושלמים!

אלא להורות לנו, שגם המתפללים הם לוחמים! ויותר, הם עיקר המלחמה! שמעון ולוי עלו על שכם והרגו בה כל זכר כנקמה על מעשה דינה. הלך יעקב אבינו ומסר את שכם ליוסף, כמתנה. כי שלו היא. "אשר לקחתי מיד האמורי בחרבי ובקשתי" (בראשית מח, כב), היא חכמתו [תורתו] ותפילתו (רש"י). הם נלחמו, ויעקב אבינו הגן עליהם בתורתו ובתפילתו. ולא שלהם היא, אלא שלו!

לא תספרו לי, אמרתי. אני יודע שיעדו את כל שדרות רוטשילד בתל אביב, ואת כל שדרות קרן קימת, כבית קברות זמני לשלושים אלף הרוגים.

מה גרם לנצחון המופלא? תורתם ותפילתם של בני הישיבות הקדושות! ירדתי מהבימה, והגבאי אמר לי: נצחת! אה, ענית, התפללתי!

(מתוך 'והגדת' אלול וראש השנה)

התפעל המושל, בקש אלף סליחות והתנצל אלף התנצלויות שהטריח את הרב בשל נרגנות שוא. קרא לתוקע המודח והוכיחו על כפיות טובתו: "לא ספרת לי שמנוך לתקוע בסיום התפילה החשובה ביותר ביום צומכם!"

הלה לא ידע האם לצחק או לבכות. ומה, האם יסביר לגוי שתקיעות ראש השנה מצוה מן התורה והתקיעה בסיום הצום אינה אלא מנהג? הגוי לא יבין זאת. בחר לענות: "אין מה להשוות! בראש השנה תוקעים מאה קולות, ובסיום יום הכפורים תקיעה אחת בלבד!" זאת, יבין גם הגוי.

"הבלים!" חתם המושל את השיחה. "השופר בידך, תקע בו כמה שתראה..."

אף אני כן, הודעתי להם. אני על הבימה והמקרופון בידי, אדבר כרצוני...

חייכו, והסכימו.

אמרתי: כשגייס משה רבינו עליו השלום לוחמים למלחמת מדין, גייס שלשת אלפים לוחמים מכל שבט. אלף למלחמה, ואלף לתפקידי עורף, שמירה על הכלים, ואלף לתפילה (במדבר רבה

לא לחנם נתפשט זה בעולם, אלא רק כדי להורות לנו חיוב ההשבה אל הלב, שאם צורה שכבר ידע ומכיר אותה, עם כל זאת כשמביט על הצורה הזאת יושרש בו השמחה ביותר, מכל שכן בדבר שלא ידע מעולם ולא הכיר מעולם, כמה צריך השבה ללב"...

...

והמשגיח הגה"צ רבי שלמה וולבה זצ"ל (כמובא בס' שלהי דקייטא), הביע את צערו על כך שהיום נוהגים המטיילים לצלם את הנוף המרהיב המשתקף לעיניהם, במקום להביט ולהסתכל על נפלאות הבריאה. "במקום לעמוד ולהסתכל על הנוף ולהתפעל מנפלאות הקב"ה בעולמו המרהיב, מפנים את הגב לנוף ומצטלמים במצלמה"... הצטער הגר"ש וולבה זצ"ל.

כך גדול מצילום. אנו משקיעים כל כך הרבה כסף, זמן ואנרגיה בצילום. נכון, אפשר, אבל אין צורך להגזים בדבר.

וראו נא ראו מכתב נפלא, שכתב הסבא מקלם זצוק"ל, המובא בספר 'חכמה ומוסר', המבהיר לנו את עמדתו המוסרית, לפיה צילום הוא סתם "בל תשחית". ה'סבא' כותב לבנו כך: "בני יקירי וכו', שני מכתבין באו לידי במועד. התמונות של בנותיך שיחיו ששלחת, לא ידעתי מה זאת. אדמו"ר ז"ל הגאון רבי ישראל סלנטר זצ"ל לא היה חפץ במנהג הזה, וכמדומה שהיה אומר כי ע"פ הזהר הקדוש אין להביט עליהם. גם אני חוששני על זה שהוא בכלל שיחה נאה, וכמדומה אצלי בלא ספק שההוצאה על זה הוא בכל תשחית ואסור מן התורה."

וה'סבא מקלם' כותב כאן רעיון מוסרי נפלא: "ודע בני יקירי כי

ביום בדיקת חמץ הגיע אלי מכתב בדואר מ'דרשו' ובו נתבשרתי שזכיתי בהגרלה שנערכה בין המצטרפים החדשים

אלא... שכעבור עשרה ימים נולד לי בן בשעטו"מ, וכמובן מאליו שטירחת הלידה, הברית (שהיתה לי לראשונה), ועל כולם גם עבודות הפסח, גרמו לי לעצירה בהתקדמות בדף היומי. עד אותו מכתב... ביום בדיקת חמץ הגיע אלי מכתב בדואר מ'דרשו', ובו נתבשרתי שזכיתי בהגרלה שנערכה בין המצטרפים החדשים, בסך 50 דולר.

מאותו רגע הרגשתי בעצמי שלא בנוח... והבנתי שלא לחינם זכיתי להיות בין הזוכים בהגרלה, ואפ"י שלא מדובר בסכום כ"כ גדול, וזה נתן בי כח רצון ודירבון להמשיך במסגרת ולהשקיע יותר. בכל אותו חג הפסח השקעתי את עצמי בנסיון להדביק את הקצב, כאשר גם הוברר לי שלמחרת אסרו חג צריך להיות מבחן. הקב"ה היה בעזרי, ואחרי השקעה מרובה הצלחתי אף לעמוד במבחן זה. וכך אותו מכתב שבו נתבשרתי שזכיתי בהגרלה בסכום לא כ"כ גדול, נתן לי כח רצון וגרם לי להיות עקבי בכל הזמנים, כאשר לפעמים זה גרם לעמוד באתגרים שכלל לא פשוטים, בזמנים קשים. בכל מצב ומצב. ולזכות להגיע ליום הגדול הזה בו אני זוכה לסיים את כל מחזור הש"ס מסנהדרין ועד בבא בתרא, כולל המבחנים.

אשר על כן, אחרי ההודאה להשי"ת שזיכני לסיים הש"ס, ובתפילה שיזכני להמשיך ולסיים שוב ושוב, באתי כאן להודות למפעל החשוב 'דרשו ה' ועוזו' ולכבודו הדגול שליט"א העומד בראש מפעל קדוש זה, על שבזכותכם ובסיועכם זכיתי להגיע ליום גדול זה. ישלם ה' פעלכם ותהי משכורתכם שלימה מעם ה'. ומכיון שתפילתי ותקוותי היא להמשיך את סדר הש"ס שוב על הסדר, ואמנם יודע אני שע"פ תקנון המפעל, לא שייך להיבחן שוב (באותה מילגה) על אותם דפים שכבר נבחנתי עליהם (בלי להוסיף גם את פ"י התוס').

המסיים בהוקרה עצומה למפעל החשוב והקדוש, ובתפילה לרבון העולמים שכשם שזיכני לסיים את הש"ס, כך אזכה ללמוד וללמד את כל התורה כולה.

במשך למעלה משבע שנים זכיתי להיות נמנה בין אלפי נבחני 'דרשו' במסגרת הדף היומי. ובימים אלו כשבתפוצות ישראל סיימו את הלימוד בדף היומי במסכת הארוכה שבש"ס – מסכת בבא בתרא, וכאשר כל נבחני 'דרשו' ואנוכי בתוכם סיימו מסכת זו, שמחת הסיום הזו, היא בשבילי שמחת סיום נוספת וגדולה פי כמה, כאשר על ידה זוכה אני בפעם הראשונה בחיי לסיים גם את הש"ס כולו, תחת המסגרת של המבחנים שע"י 'דרשו', מאז חודש אדר תש"ע.

כאשר עם ישראל שר את שירת הים, הוא לא מסתפק בלשיר את שיר ההצלה גרידא, אלא גם נכנס ומספר לפרטי פרטים את כל סיפור ההצלה בים. כך גם הדבר אצל שירת דבורה. התורה מלמדת אותנו, שכשאדם צריך לשיר את שירו הפרטי, אין הוא צריך להסתפק בתוצאה, אלא לספר את שירו הפרטי מריש ועד גמירא.

ועל כן כשאני בא לשיר את שירי הפרטי, בעת שאני זוכה לסיים בפעם הראשונה את כל הש"ס על הסדר עם מבחנים, שמח אני לשתף אתכם בסיפור ההשגחה שהובילה אותי בתחילת הדרך לפני 7 וחצי שנים.

היה זה בליל שישי אור לכ"ח בשבט תש"ע, נתגלגל לידי עלון שיו"ל ע"י 'דרשו' וחולק בבתי הכנסת, ובכותרתו היה רשום על מבצע למצטרפים חדשים במבחני הדף היומי, כיון שכל מצטרף כדי שיוכל להתחיל לקבל מילגה מלאה ללא הגרלה על המבחנים צריך קודם כל לעשות 6 מבחנים שבו ישתתף רק במילגה בהגרלה, ורק אח"כ מצטרף למילגה מלאה ללא הגרלה. כעת כיון שמתחילים מסכת סנהדרין, זמן ההמתנה יהיה רק 3 מבחנים, שלאחריהם יכנס הנבחן למילגה מלאה ללא הגרלה.

ומכיון שבהיותי בחור בישיבת חברון השתתפתי במבחני 'דרשו' על המסכת הנלמדת בישיבה, החלטתי להצטרף למערכת המבחנים בדף היומי. כאשר למבחן הראשון היה לי צורך ללמוד רק את ה-20 דף הראשונים של מס' סנהדרין ולהיבחן עליו, וברוך ה' ב"ט באדר נבחנתי עליו ובהצלחה.

היכן ניתן להאזין לשיעור יומי מקוצר בהלכות שבת?

היכן ניתן בכמה דק' לרכוש ידיעות מקיפות בהלכה?

האזינו עכשיו לשיעורי

הרה"ג רבי אריה זילברשטיין שליט"א

כ-5 דק' ביום וזכיתם ללמוד את ה'דף היומי בהלכה'

077-2613337

השיב לי הגר"ח במכתב שאין עניין וצורך לכוון כך, כי צריך לכוון לשם מצות ישוב ארץ ישראל בכניסתו לארץ או בתחילת עומדו על דעתו ויודע שנמצא בארץ הקודש, ואין עניין לכוון לשם מצוה זו בכל הליכה או סיוור באתריה, עריה והריה.

ארבע אמות חדשות

העולם נוהג "לצטט" בעניין ש"כל המהלך ארבע אמות חדשות בארץ ישראל, הרי הוא בן עולם הבא", ולכן ישנם "המהדרים" בהליכה של עוד ועוד ארבע אמות חדשות ולא מוכרות בארצנו. אך לא, שמעתי ממו"ר מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א שאין מאמר חז"ל כזה.

בגמרא בכתובות (קיא, א) נאמר ש"כל המהלך ד' אמות בארץ ישראל, מובטח לו שהוא בן עולם הבא", ולפיכך המצוה והעניין

הוא ללכת כל ארבע אמות בארצנו, גם מבית הכנסת הביתה, אל בית המדרש, הכולל או המרכז המסחרי, וזה למרות שצעדנו באותם המקומות אין ספור פעמים. מלבד זאת, משמעות דברי הרמב"ם (מלכים ה, יא), כפי שביאר הפאת השולחן (פ"א ס"ב בב"י סק"ב), וכ"ה במהרי"ט יו"ד כח, ועי' מנוחת אמת פ"ז ושלחי דקייטא ס"כ), הוא שלא רק הדר בארץ ישראל נחשב לבן מעלה, אלא גם מי שלא גר בא"י ורק הולך בה ארבע אמות, כבר זוכה הוא להיות מבני העולם הבא, אך אין ראיה שהמתגורר בארץ ישראל צריך ללכת בה עוד ועוד ארבע אמות.

(ייש"כ לידידנו הרה"ג רבי שמואל ברוך גנוט שליט"א על מסירת הדברים)

(מתוך דברי שיח בין הזמנים תשע"ו)

ביחד עם אחרים. אבל אם מוסיף איזה תפילה לעצמו, אין צריך לאמרה בלשון רבים (שו"ע ס"ד ומשנ"ב שם).

רמקול

כשנוסעים בדרך באוטובוס, ואומרים תפילת הדרך ברמקול, יש להיזהר להוציא המילים בשפתיו, ולא לצאת ע"י שמיעה, מכיון שאינו שומע קול המברך אלא גלי הרמקול.

מסלול הליכה

העושים טיולים בהליכה ברגל יותר משיעור פרסה [4,700 מטר לחז"א ו-3850 מטר להגר"ח נאה, עי' שיעורין של תורה ס"ק ל"ג], חייבים בתפילת הדרך מיד כשיוצאים שבעים אמה ממקום הישוב.

שאלות המצויות

מזוזה במגורי חופשה

אם שוכרים בית בחו"ל לשלושים יום או יותר חייבים ליתן שם מזוזה, ולאחר שיוצא מאחר שזהו רשות עכו"ם מותר להורידה. ובארץ ישראל כששוכר בית אפילו רק לזמן מועט יש חיוב מזוזה מיד, ואם אין חשש שהמשכיר יפסיד המזוזות אין להורידן כשיוצא (שו"ע יו"ד ס' רפ"ו).

נטילת ידים מברז

שאלה:

בימי החופשה, כאשר נוסעים לטייל למקומות רחוקים, קורה לפעמים, כשרוצים לנטול ידים לאכילת פת, שמוצאים ברז מים אך אין שם כלי לנטילה, מה עושים?

תשובה:

הנה, מבואר בשו"ע (סי' קנ"ט ס"ט) שבמקום שיש ברז ואין כלי, הרוצה לנטול ידים יכול לפתוח את הברז ולסגור בכל שפיכה ושפיכה, ופעולה זו נחשבת לכח גברא, כמו כלי. והוסיף המשנה ברורה (ס"ק ס"ד) בשם אחרונים, שצריך לסגור ולפתוח כמה פעמים בכל יד ויד, מכיון שהברז הוא דק ואין די מים בקילוח הראשון

ליטול בו ידו כראוי [וקילוח שני לא נחשב לכח גברא], עי' שם. אולם כל זה נאמר דוקא לענין ברז של חבית (ומבואר שם בשו"ע), אבל בברזים שלנו, אין מועיל פתרון זה, כי הברזים שלנו מחוברים לבית, וכמו"כ ברזים שבגנים הינם מחוברים לקרקע, ואם כן, הגם יש בפתחתם כח גברא, אין זה מועיל, כי אין עליהם שם כלי כלל, ונטילה זו פסולה אפילו בדיעבד (וכן הורה הגר"נ קרליץ שליט"א).

עלה לגג או לחצרו באמצע האוכל

השותה או אוכל בביתו, משקין או אוכלין שאינן טעונין ברכה אחרונה במקומה [כגון שברכתו "בורא נפשות"], ובאמצע עלה לגג כדי להתאוורר - מכיוון שאין הוא תחת קורת גג אחת נחשב הדבר כאילו יצא לחצר, ולכן אם רוצה להמשיך באכילה או בשתיה הדעת נוטה לחייב לחזור ולברך ברכה ראשונה (בעל שבט הלוי זצ"ל הגר"נ קרליץ שליט"א).

מלטול בשבת

כשנוסעים למקום אחר בחופש, יש לברר אם יש שם עירוב שאפשר לסמוך עליו, ואם אין שם עירוב, אסור לטלטל שום דבר, אפילו המפתח. ויש לו להכין לפני שבת חגורה, וליתן עליו המפתח באופן שהמפתח ישמש לסגור את החגורה או להחזיק החגורה (משנ"ב סי' ש"א ס"ק מ"ה).

אם עושה עירוב בעצמו, יש לשאול רב או מומחה איך לעשותו, ובפרט אם גרים שם גויים או מומרים לחלל שבת.

נמצא במקום שאין עירוב

הנוסע למקום שאין בו עירוב [או שהוא מחמיר שלא לסמוך על העירוב], אם מתאכסן בדירה בבית משותף, אסור להוציא חפץ מדירתו לחדר המדרגות, אלא אם עשה עירוב חצרות לפני שבת. אבל להעלות או להוריד בחדר מדרגות עצמו מותר.

(מתוך עלון 'מים חיים')

עכשיו בקו השיעורים של דרשו
077-2613337
מידע
שיעורים
עדכונים

אוצר החידות והדיעות המסוגלות לדיעת התורה

ע"י

מרדכי זיסקינד הגר
ומאיר שולביץ

א. חידה: איזו ברכה היא לפעמים ברכת השבח ולפעמים ברכת המצוות?

תשובה: ברכת על מצוות תפילין שמברכים על תפילין של ראש, אם בירך על של יד ולא הפסיק עד שבירך על מצוות תפילין הוי ברכת השבח לדעת חלק מהפוסקים ואם הפסיק מעיקר הדין לכו"ע צריך לברך על תפילין של ראש ואז הוי ברכת המצוות. יעוין בערוך השולחן סי' כ"ה סעיפים י' י"ב י"ג.

ב. חידה: הנה ידוע שכלי ראשון חמור יותר מכלי שני, היכי תמצא שכלי ראשון יותר קל מכלי שני?

תשובה. כ' הפמ"ג בהל' תערובות סי' צח, מביא תשו' אמונת שמואל בקטן או גוי שזרקו דם בקדירה ונשפך וספק אי הוי ס', בכ"ר שמבשל הוי דם שבישלו והוי דרבנן וספק דרבנן לקולא אבל בכ"ש שרק מפליט ומבליע ואינו מבשל נשאר הדם דאורייתא והוי ספק דאורייתא ולחומרא.

ג. חידה: אלו שני דברים אסור לעשותם בפני עצמן אך ביחד מותר.

תשובה. א. [שעטנז.

ב. [חרישה שור וחמור

ג. [הסתפרות במראה אצל גוי. עיין שו"ע שכ"א בפנ"ע אסור אבל מסתפר אצל גוי חייב להסתכל במראה.

ד. חידה: כיצד יתכן ששני אנשים יעשו מעשה מסויים, ומחמת אופיים השונה אחד מהם יעבור על לאו ואילו השני לא יעבור בלאו זה.

תשובה. כותב הקצוש"ע סימן מו ["הלכות מאכלות אסורות"] סעיף מד': "תולעים הנמצאים בגבינה, אם אינן נמאסין עליו, מותרין כל זמן שלא פירשו לגמרי". נפקא לן דכל איסור "בל תשקצו" הוא רק אם אותו אדם משקץ ומואס בדבר ולא אמרינן בטלה דעתו אצל כל אדם..והוא פלא.

ה. חידה: איך יתכן שאדם שכח רצה בסעודה ג' בשבת ואעפ"כ חוזר?

תשובה. כתב בערוך השולחן (או"ח סי' קפ"ח) שמי שקיבל עליו חובה לאכול סעודה ג' בפת לדידיה הוי חובה וחוזר.

ו. חידה: היכן מצינו מוליך ומביא מעלה ומוריד (לא בתנופה ולא בלולב)?

תשובה. במשנה בר"ה לגבי משיאין משואות.

ז. חידה: מי אינו יכול לברך ברכת המזון לבד אלא חייב לשמוע מאחר (אע"פ שאכל כדי שביעה ובודאי לא בירך)?

תשובה. חצי עבד וחצי בן חורין [מנ"ח מצוה ת"ל].

ח. חידה: באיזה דין מותר לדיין לקחת שוחד (להלק מהראשונים)?

תשובה. עי' בדרכי משה (חו"מ סי' ר"מ) שהביא מהר"ן בשבועות דבדין של שודא דדייני מותר לדיין לקחת שוחד שהרי בידו לעשות ה שירצה.

ט. חידה: היכי תמצא דבר שמותר ליהודי לעשות ומותר לגוי לעשות ואעפ"כ אסור ליהודי לומר לגוי שיעשה?

תשובה. כתב הגרעק"א (שו"ע או"ח סי' שצ"ז) שמי שעשה עירוב תחומין ורוצה לשלוח דבר ע"י גוי במקום שזה חוץ לתחום (הגם דהוי בתוך העירוב תחומין) אפשר דאסור דהוי אמירה לגוי כיון דלגוי הוי חוץ לתחום עיש"ה.

י. חידה: סותר שלא ע"מ לבנות אי עובר איסור דאורייתא?

תשובה. כתב הבית מאיר (או"ח סי' תרל"ח) דעובר איסור דאו' דחצי שיעור.

יא] חידה: איזה דבר אסור מדאורייתא בשבת ואעפ"כ אינו חייב חטאת (לא חצי שיעור, לא מהמר ותחומין) לחלק מהשיטות?

תשובה. דבר שאינו מתכוין [שטמ"ק כתובות ה: בשם מורו].

יב] חידה: היכי תמצי שדבר שמוכן מבעו"י יותר חמור ואסור להשתמש בו מדבר שלא הוכן מבעו"י? תשובה. לשחוט כוי לתוך כלי שיש בו עפר, אם העפר מוכן מבעו"י אסור דע"י הדם מבטל הכלי מהיכנו, אבל אם העפר לא מוכן מבעו"י שרי דבלא"ה הכלי מוקצה מחמת העפר [צל"ח ביצה ח:].

יג] חידה: היכי תמצי שאדם עולה לתורה ואומר הברכות ואינו אומר ברכו? תשובה. אם העולה הראשון נשתתק ועולה אחר תחתיו זה שעולה תחתיו אומר ברכות בלא ברכו [מ"ב סי' ק"מ סק"ג].

יד] חידה: היכי תמצי שגירש אשתו ונשאת לאחר ומותר לו להחזירה (לא היה תנאי בקידושין)? תשובה. בקטנה אם לאחר לאחר שגירשה נשאה שוב ומיאנה בו ואח"כ נשאת לאחר מותרת לחזור לו [יבמות ק"ח].

טו] חידה: היכי תמצי שאדם קידש אשת איש ואעפ"כ תפסי קידושין (והקידושין הראשונים לא היו בתנאי ולא בלאחר ל' וכיו"ב) שני היכי תמצי?

תשובה. א. מי שקדש חרשת ובא אחר וקדשה תפסו גם קידושי שני כיון שאין קידושיה אלא מדרבנן [בית שמואל סמ"ד סק"א].

ב. קטן שייבם אשה גם לדעת רש"י דקונה אותה מדאו' בכא"פ אם יקדשנה אחר יתפסו קידושין [אבנ"מ ס"א סק"א].

טז] חידה: איך יתכן שאדם יאכל חצי שיעור של איסור ילקה ואם יאכל עוד חצי שיעור לא ילקה מצד השבועה (לחלק מהאחרונים)?

תשובה. אם נשבע שיאכל חצי כזית נבלה חלה השבועה כיון דהוי חצי שיעור ואם אכל לוקה, אמנם אם יאכל עוד חצי זית לא ילקה כיון דאז הוי שיעור שלם ולא חלה השבועה [שו"ת הגרעק"א ח"א סע"ו סי' קנ"ד].

יז] חידה: איך יתכן שאדם נשבע ליתן צדקה ולא חלה השבועה (לחלק מהראשונים)? תשובה. דעת בעל התרומות (שער ס"ב הו"ד בב"י חו"מ סכ"ו) שאדם שנשבע שאם יקיים מצוה יתן צדקה לא חל השבועה.

יח] חידה: איך יתכן שאדם עשה מצוה ולוקה מכות מרדות (לחד מ"ד)?

תשובה. נתכוין לעלות דגים והעלה תינוק עם הדגים [פמ"ג סי' שכ"ח א"א סק"ח לדעת רבי יהודה].

יט] חידה: איך יתכן שאשה באה לרב ואמרה לה שנדרה נדר ובעלה הפר לה, ואומר לה הרב אם בעליך היה כהן את חייבת לקיים נדריך ואם בעליך היה ישראל אין את חייבת לקיים נדריך (נשאת לכהן בחיתר, והנדר לא שייך כלל לאיזה דין מדיני כהונה)?

תשובה. אם נדרה דברים שבינו לבניה ואח"כ גירשה, דמבו' ברא"ש (נדרימ' ע"ט:) שכ"ז שלא נשאת לאחר מהני הפרתו כי היא ראויה לשוב אליו, ונמצא לפ"ז דאם היתה אשת כהן דתו אינה ראויה לשוב אליו לאחר שגרשה שפיר חל הנדר.

כ] חידה: איך יתכן שאדם פותח פיו ועושה בזה איסור דאו' (לחלק מהאחרונים)?

תשובה. אם פותח פיו שיעקרו לו שן לדעת הט"ז סי' שכ"ח סק"א [הרה"ג י. גולדווסר שליט"א].

כא] חידה: כמה שיטות יש במספר הדיינים של דיני נפשות?

תשובה. במתנ"י ריש סנהדרין תנן דבכ"ג, אמנם יעו' בספרי פ' מסעי דאיכא מ"ד דס"ל דדיני נפשות בל'.

כב] חידה: אדם שהרג בשוגג (עם כל התנאים שצריך גלות) ואעפ"כ אינו גולה? תשובה. מלך שהרג [רדב"ז ח"ב סי' תשע"ב].

כג] חידה: באיזה הלכה מצינו מכנה משותף בין הלכות שבת להלכות טומאת מת? תשובה. כתב התו"ט (אהלות פ"ה מ"א) בשם המהר"ם מרוטנבורג דאם יש טומאה ויש פתח בכלי שאינו עשוי להכניס ולהוציא לא נכנס הטומאה דרך הפתח ההוא של הכלי דלא הוי פתח וכמו בשבת.

כד] חידה: היכי תמצי שאדם מפריש תרומה מטבל ודאי ואינו מברך (לא ערום)? תשובה. אם הפריש ובירך ונשאל על הפרשתו ומפריש פעם שניה א"צ לברך שוב [רש"ש נדרים נ"ט].

כה] חידה: היכי תמצי תרומה שאינה בטלה אפי' באלף? תשובה. אם הפריש מן הרע על היפה, דכיון דאיכא מצוה להשאל ע"ז הו"ל דבר שיש לו מתירין שאינו בטל אפי' באלף [הגרעק"א קידושין מ"ו].

כו] חידה: היכי תמצי שאדם אכל טבל ואין לו שום עבירה כלל [לא פיקו"נ]? תשובה. מי שאכל תבואה שכבר הפרישו ממנו תרו"מ ואח"כ נשאלו הבעלים על התרומה וחזרה התבואה לטיבלה אעפ"כ האוכל אין לו עבירה כלל כיון שאכל בהיתר [חת"ס יו"ד סי' רנ"ג].

כז] חידה: היכי תמצי שאדם לובש בגד ד' כנפות ופטור מציצית (בגד שלו, בחול, יש לו חוטים, בגד שעשוי להנאת לבישה, לחלק מהראשונים)? תשובה. אם לובש כמה בגדים יש שי' שחייב רק הבגד העליון [ב"י סי' ח' בשם הארחות חיים].

כח] חידה: היכי תמצי שאם יעשה בשבת יפטר מסקילה ואם יעשה ביו"ט יתחייב מלקות? תשובה. שנים שעשאוה בשבת פטור וביו"ט לוקה [תיבת גמא פ' פקודי].

כט] חידה: מה עוד לבש הכה"ג חוץ מהשמונה בגדים (לא תפילין)? תשובה. מבוי' בגמ' חולין קל"ח. דמתחת הציץ היה לובש כיפה של צמר.

ל] חידה: היכי תמצי שעבד יוצא לחרות בלא שרכו שחררו או שהפיל לו אחד מראשי איברים. תשובה. יעוי' ברמב"ם בפיה"מ (נזיר פ"ט מ"א) שכתב שאדון שהפר לעבדו נדרים שאינו יכול להפר לו יצא לחרות.

לא] חידה: היכי תמצי גוי מהול שרוצה להתגייר וא"צ מילה וטבילה. תשובה. כתב המנ"ח (מצוה ב' אות כ"ג) שכתב דגר קטן שהטבילוהו על דעת ב"ד וכשהגדיל מחה ואח"כ רוצה שוב להיות יהודי א"צ הטפת דם ברית וטבילה.

לב] חידה: איזה איסור מותר לבטל לכתחילה. תשובה. עי' בפמ"ג (יו"ד סי' ק"ג משב"ז סק"א) שכתב דאיסור בל תשקצו מותר לבטל.

לג] חידה: כיצד בגלל שסיבת ההיתר הוקדמה הפסיד את ההיתר לעולם? תשובה. רוצח בשגגה שנגמר דינו ועדיין לא גלה לעיר מקלט ומת כה"ג אינו יוצא משם לעולם כי צריך מיתת כה"ג אחרי שגלה בפועל [מכות י"ב].

לד] חידה: הכ"ת שני ימים סמוכים זה לזה שאותו המעשה ביום אחד הוא מצוה גמורה ולמחרתו הוא עבירה גמורה?

תשובה. אכילה בעיו"כ מצוה וי"א שהיא מדאורייתא (ברכות ט') ואילו למחרת האוכל הוא בכרת, גם הישן בסוכה בשביעי מקיים מצוה, ובשמיני לוקה משום בל תוסיף.

לה] חידה: מצא שלשה סוגי קרבנות שגורמות היתר להקריב קרבנות אחרים? תשובה. תמיד של שחר מתירה להקריב את קרבנות היום, קרבן שתי הלחם מתיר הקרבת מנחות מתבואה חדשה

כגון שהקדיש תבואה חדשה למנחה שמעתה יכול יהיה להקריבה, מחוסר כיפורים כגון זב ומצורע שצריך להביא קרבנות בערב פסח כדי שיוכל פסח.

לז' חידה: תנאי שאסור לקיימו למרות שאין בתנאי שום מעשה איסור?

תשובה. גירשה על מנת שתינשאי לפלוני גזרו בה חכמים שלא תינשא שלא יאמרו נשותיהם נותנים זה לזה (נדרים פ"ג).

לז' חידה: באיזה שתית איסור לוקה עליה בכל שהוא לעומת שאר האיסורים ששיעורם בכזית או ברביעית?

תשובה. השותה יין נסך [רמב"ם רפי"א ממאכלות אסורות].

לח' חידה: איזה בע"ח מקבל טומאה מחיים (לאחד מ"ד)?

תשובה. דגים לדעת ב"ש מקבלים טומאה משיצודו [עוקצין פ"ג מ"ח].

לט' חידה: היכי תמצי כלי כונס משקה כשר לנט"י, וכלי מוציא משקה פסול לנט"י?

תשובה. מי שנמצא בספינה ואינו יכול להטביל ידיו בים, יקח כלי שניקב בכונס משקה וימלא ממי הים דע"י הנקב חשיב כמחובר לים [מג"א סי' קנ"ט סק"י].

מ' חידה: היכי תמצי שאדם אכל דבר מסוים ואם אכל במזיד פטור ואם אכל בשוגג חייב?

תשובה. האוכל תרומת חמץ בפסח בשוגג חייב ובמזיד פטור [עי' פסחים ל"א].

מא' חידה: שני אנשים נמצאים במצב מסוים (אותו דבר) לאחד מותר ללמד אחרים תורה ולשני לא (לא אבל)?

תשובה. שיכור, לאחד מותר ללמד, ומי שהוא חכם וקבוע להוראה אסור לו ללמד [רמב"ם פ"א מביאת מקדש ה"ד].

מב' חידה: היכי תמצי שאדם נמצא באמצע תפילה ונזכר בג' ברכות אחרונות שטעה וצריך לחזור, ואם לא חזר יצא ידי חובתו?

תשובה. מי שהתפלל תפילת מוסף בשבת ונזכר שלא התפלל שחרית, גם אם נזכר בג' אחרונות חוזר לישמח משה, ואם לא חזר יצא ידי תפילת מוסף וצריך לחזור ולהתפלל שחרית [מ"ב סי' רס"ח סקי"ז].

מג' חידה: היכי תמצי שאדם הציל את חבירו ממות ובגלל זה חייב מלקות?

תשובה. אם הציל מסית ומדיח [מנחת חינוך מצוה תנ"ט עיש"ה].

מד' חידה: לאיזה הלכה יש נפק"מ אם האדם בעל מום אף בזמן הזה (ולאו דוקא כהן)?

תשובה. א. לא להחתים עד בעל מום בגט [רמ"א אה"ע סי' ק"ל ס"א], ב. לא לצרפו לה' דייני חליצה [דרכי משה בסדר חליצה].

מה' חידה: היכי תמצי שאם אדם אומר על חפץ שהוא שלו הוא נאמן ונותנים לו את החפץ, ואם אומר שהחפץ שייך לאחר אינו נאמן ואין נותנים את החפץ לאותו אחר?

תשובה. ת"ח שמחזירים לו אבידה בטביעות עין זה רק בחפץ שלו ולא בחפץ של אחרים [ריטב"א גיטין כ"ז].

**מהדורה מיוחדת לימי בין הזמנים עבור מערכת
"קובץ גליונות"**

שאלות הלכתיות מרתקות בענייני נופש וצימרים שהועלו בפני
מרן הגר"י זילברשטיין, והובאו בספרים 'עלינו לשבח', 'ברכי
נפשי', 'מצוות בשמחה', 'לחנך בשמחה', 'שמחה בבית' ועוד -
שנכתבו ונערכו על ידי הרב משה מיכאל צורן

"עדיף להתפלל בכובע ובחליפה ללא
מניין, מאשר להתפלל במניין וללא
כובע וחליפה"

■ בעל הצימר ב'אביבים' מספר כיצד
השיב לו השי"ת את כספו בכפלים

■ בני המשפחה גילו שבצימר אין
מזוזות, ושכרו צימר אחר

■ אסור להשתמש באינטרנט גם כדי
לברר על צימר מהודר

■ חברי הקיבוץ החליטו לשלוח לבני
הישיבה אבטיח וכלי לנטילת ידיים

■ 'הנופש התבטא הפעם בסיור בבתי
מדרשותיה של בני ברק, אלה שלא
ביקרתי בהם מעודי'

ניתן להשיג את הספרים 'טובך יביעו',
'עלינו לשבח', 'ברכי נפשי', 'לחנך בשמחה',
'שמחה בבית', 'מצוות בשמחה' ו'שבת
בשמחה' של מרן הגר"י זילברשטיין -
בחנויות, ואצל המחבר משה מיכאל צורן
(נייד - 053-310-3388)

מתאים לכל הגילאים

זה הזמן

'בין הזמנים' הוא ה'זמן' של הילדים, שבו אנחנו צריכים להשקיע מזמננו ולהיות לידם. זה מה שהשי"ת רוצה שנעשה בדור זה. לידע ולהודיע לכל מי שעדיין אינו יודע, שהשמירה הגדולה ביותר על הילדים היא... לשמור עליהם

מנחם-אב. יש הורים שחוששים, ובצדק, מפני 3 השבועות הללו. הם אינם יודעים כיצד בין-הזמנים הזה יסתיים... אבל גם הם, אינם צריכים לחשוש ממאומה. ויותר נכון: הם צריכים לעשות את מה שהם יכולים לעשות!

הם יכולים להיות סמוכים-ובטוחים על השי"ת, שאם הוא הפקיד בידיהם את הנשמות הללו, הוא נתן להם גם את כל הכוחות להתמודד עם כל המצבים הסביבתיים העושים רושם כבעייתיים. אם ההורים רוצים שילדיהם יישארו בתומתם, וימשיכו להיות כלי לקדושה ולטהרה, כל מה שעליהם לעשות הוא להכניס את ראשם אל תוך הראש הקטן של הילדים, ולהבין מה הם הקשיים הניצבים בפניהם, בדור זה.

רק כאשר נהיה שם, בתוך הראש שלהם, נוכל ליצור עבורם דרך-חיים נכונה, שתתאים לכלים שהקב"ה העניק להם. אוי לו לאותו אב ומחנך שיחשוב שיש בידו את הכלים החינוכיים המתאימים, ללא כניסה לנפש הילד, המתמודדת עם הקשיים הנוראיים בהם נתונה תקופתנו. מי שאינו עושה כן, חוטא לתפקידו כמחנך.

עברו הימים שבהם היינו יכולים למנוע את עצמנו מלחזור אל תוך-תוכן של הבעיות. אב ואם שיחליטו שהם אינם רוצים 'ללכלך' את הראש עם עניינים שכאלה, המטרידים את ילדיהם הצעירים, ויתנו להם להתמודד לבדם עם כל מה שקורה בחוץ - עלולים לגלות מהר מאוד את האמת המרה, שהילדים מצאו להם 'חברים טובים', קצת יותר 'מסורים' מאביהם ואימם. ה'חברים' הללו הסכימו לדבר איתם, על הכל-מכל-כל, וטימאו את נפשם ומוחם.

זה קשה. קשה עד מאוד

מסירות הנפש של מחנכי דורנו היא הקשר החם והמלטף. ולקמה אנחנו קוראים לכך 'מסירות'! - מפני שזה כלל לא פשוט לעשות זאת. שהרי כל אחד נתון בקשייו-שלו, הלחצים והמצוקות אופפות אותנו מכל עבר, וכיצד אפוא נוכל ליצור לפתע קשר לבבי עם הילדים?

אבל, אם נדע ונבין שרק בצורה זו יתנו בנו הילדים אמון מלא, וישאו עיניהם אלינו וישתוקקו לשוחח אתנו, ויתנו בפנינו את כל דאגותיהם ויגונותיהם, כשלונותיהם והפסדיהם, הצלחותיהם והתלבטויותיהם, רק אם נדע שאכן כך הוא הדבר - ייקל עלינו למסור את כל נפשנו עבורם.

אם אנחנו מעוניינים שהבית יהווה עבור הילד מפלט ומחסה מפני פגעי הרוחניים של הרחוב, הרי ששומה עלינו

בכל פורום המתכנס לדון בענייני חינוך מזדמן לשמוע משפטים בסגנון 'באיזה דור אנחנו נמצאים'; 'מה אפשר כבר לדרוש מאתנו בדור כזה'; 'האם אבותינו התנסו בנסיונות שכאלה?!' - ונוסחאות נוספות כגון אלו, שכולן נאמרות בנימה של ייאוש,

מפח-נפש ואבדן-תקוה. הדברים נשמעים לא רק מפי אנשי חינוך ואישי ציבור, אלא גם מפיזיותיהם של אנשים פרטיים, אבות לבנים, עקרות-בית ואמהות, מלמדים ור"מים, ובעצם מי לא.

ובאמת, יש מחנכים שהגיעו למצב של ייאוש, והחליטו להרים ידיים! 'אנחנו לא מסוגלים לעמוד בפני המשימות הכל-כך קשות הניצבות כיום בפני המחנכים', יאמרו בפני כל מי שרוצה לשמוע. הם מצדם הטילו את מלאכת החינוך על מי שאמר והיה העולם... 'אין לנו שום פתרון מניח-את-הדעת לבעיות שהדור הזה מציב בפנינו, ואין אנו רואים אפילו את קצה-האור במנהרה החשוכה הזו. מכיון שכך החלטנו לפרוש', טענו.

מה שביקשנו לעשות במאמר זה, הוא לומר דבר אחד ויחיד: מי שרוצה להתייחס - בבקשה; שְׁפִיפָה את מקומו למחנכים הראויים, היוזעים את האמת, ומאמינים בבוראם באמונה שלמה, ומוכנים להצהיר שדרך-הייאוש בוודאי אינה הדרך המקובלת על בורא-עולם. ייאוש - מאן דכר שמיה?

לידע, להודיע ולהיוודע: אם הקב"ה שתל אותנו בדור זה, והעמיד אותנו בפני הנסיונות החינוכיים הקשים, ברור שיש באפשרותנו לעמוד בכל המבחנים הללו. וגם אם הדבר כרוך במסירות-נפש אמיתית מצידנו, דהיינו שנסכים להקצות את כל הכוחות שבידינו על מנת לגדל את הדור הבא - הכוחות הללו מסורים בידינו.

לא אנחנו שתלנו את עצמנו בדור אשר כזה. קורא-הדורות מראש היה זה שהחליט שאבא וסבא שלנו יחיו בדורות הקודמים, ואנחנו נפציע ונגיח לעולם דווקא בדור הנוכחי. הכלל הוא, שאדם צריך לעשות רק את מה שמוטל עליו, ואם הוא עושה את מה שמתאים לו ולכוחותיו, לכישוריו ולמידותיו - את כל השאר הוא באמת יכול להטיל על הקב"ה, והוא אכן יעשה כבר את כל השאר.

חובה עלינו אפוא למצות את כל האפשרויות העומדות לרשותנו, ולפני כן לא נוכל ואסור לנו בשום אופן להתייחס מהעבודה הגדולה הזו ששמה מלאכת החינוך. הדברים להלן חשובים במיוחד לקראת בין הזמנים הקרב-ובא, של חודש

לדאוג שיקלנו יחוש שאוהבים ומעריכים אותנו, ואז ירצה לשבת תדיר בבית הזה, ולחסות בצל קורתו.

המשפטים שהבאנו בתחילת הדברים, המביעים הרגשות-של-ייאוש, לא רק שלא יביאונו לשום מקום. הם פשוט לא נכונים. מה פירוש המלים 'אוי, באיזו תקופה אנחנו נמצאים; איך נתגבר על כל הקשיים'?! וכי אין אנחנו מאמינים באלוקינו בלב שלם, ויודעים שאם הוא שתל אותנו כאן ועכשיו, הוא נתן בנו גם את כל הכוחות הדרושים להיאבק ולצאת למלחמת-מאסף נגד כל מי שמנסה למנוע אותנו מלהתקרב אליו?

נכון שזה קשה. זה קשה עד מאוד. ולפעמים נדמה שבאמת קשה כוח הסבל. לא רק בשל הצרות הגופניות של מחלות, פרנסה וכיו"ב, אלא עוד יותר בגלל השיאים בפגעי הרוחניות. עד שבאמת הגיע מצב שאי אפשר לדעת אם האדם הניצב מולנו, והנראה כירא שמים, הוא אכן כזה, או שמא הוא רק 'צובע' את עצמו בצבעים כאלה, אבל פנימיות שרופה וטמאה לחלוטין.

אז מהיכן ניקח כוחות להיאבק נגד כל הפגעים הללו, כאשר כל יום שחולף רק מגביר את הטומאה השולטת ברחובותינו, ואנה אנו באים?

התשובה האחת-והיחידה לכל זה, והדבר שהכי יכול לחזק אותנו, עוד לפני כל הפתרונות האחרים, היא העובדה שצריכה להיחרט בתודעתנו - שלא הגענו לתקופה הקשה הזו במקרה... הקב"ה הוא זה ששתל אותנו כאן, בידעו שאנחנו, ולא אחרים, מתאימים להיות בדור זה, ולפעול בו בצורה הטובה ביותר.

יגלשו למקומות אפלים

התפקיד המוטל עלינו הוא לחשוב כיצד אנחנו ממלאים את המשימה שהוטלה עלינו. לא לחשוב, ולומר, כל הזמן, 'באיזה דור מאוס וקלוקל אנחנו חיים', אלא לחשוב ולחשוב כיצד אנחנו יכולים לתקן את עצמנו, ואת הדור המאוס הזה... אנחנו לא רוצים להתייחס עתה לנושא קירוב-הרוחקים, אלא לענין 'קירוב-הילדים-שלנו'!

כי גם ההתייחסות שלנו לכל נושא צריכה להיות מתאימה ותואמת את מצב הדור. עיקרו של החינוך בדורנו אמור להתמקד בתגבור יציבותם של הילדים, בתגבור בטחונם העצמי, ולהביא אותם למצב שבו יכירו את מעלותיהם. אדם שאינו מכיר את עצמו כיום הזה, ואינו מודע לאישיותו העצמית, עלול להיאבד בבלבול הדעות וההשקפות השליליות הפושה במחוזותינו.

וכיון שהילדים זקוקים כיום - יותר מכל דור אחר - להוריהם, ואם ההורים לא יהיו לידם, הם עלולים לגלוש למקומות אפלים, הדבר דורש מאתנו הפניית-משאבים והסתם לכיוון הנכון. וזה אומר, שגם אם אברך פלוני נהג במשך שנים לעסוק בדבר רוחני מסוים, בשעה מסוימת, ובמקום מסוים, יתכן מאוד שלאור המצב השורר כיום, הוא צריך להפסיק מקצועו, לטובת הילדים, ולטובת עצמו... כי אם הדור-הבא יצעד חלילה בדרך הלא-נכונה, תהיה זו גם רעתו האישית של האבא.

הדבר צריך להיות ברור: זה מה שהשי"ת דורש מאתנו בדור זה! זה מה שהוא רוצה שנעשה! והוא-הוא קיום התורה באופן היותר-נעלה ומושלם! אין לך 'ביטולה' זה הוא קיומה, יותר מזה. והלא, גם האב-הת"ח לא יוכל ללמוד היטב אם

ילדיו לא יצעדו בכיוון הנכון; במקרה כזה, גם הוא לא יוכל לשקוע בלימוד, ואם כן ברור שזו היא גם טובתו-שלו.

לכן, מי שחושב שהספקתם של עתודות-הכוח לעבר הילדים, היא משהו שצריך לעשותו בדיעבד, טועה! אדרבה; אדם צריך לקום ולומר לעצמו בפה מלא: אם זה מה שהשי"ת דורש ממני, אעשה זאת בשמחה ובאהבה, ואקיים רצון קוני בשלמות הראויה. פעמים רבות נכתב כאן על העוול הגדול שנעשה לילדים, המופקרים על ידי הוריהם בימי החופשות, ואם ההורים אינם משקיעים בהם זמן, אזי הם יוצאים לרחוב, אל החברים המצויים שם, וכל מילה מיותרת... אם פעם עוד היה צריך לשכנע את ההורים באשר לסכנותיו של הרחוב בן-ימינו, גם בריכוזי האוכלוסייה החרדית, היום, כך נראה, אין כל צורך בכך. מי שלא רואה את הנוקמים, נזקי-העד, הנגרמים לילדים המבלים את זמנם ברחוב, יותר גרוע מעוור.

כך שאין שום עצה אחרת ביחס לשמירת הילדים, אלא... לשמור עליהם. ולשמור עליהם, פירושו להיות יחד איתם. זו 'העצה החינוכית' שכולם יסכימו איתה! כל המומחים וכל המיטענים למיניהם, יודו שהכל מתחיל, ונגמר, בשאלה האם ההורים מוכנים להקצות מזמנם לילדיהם, או לא.

ואם הילד יוצא לחופשה, והוא זקוק קצת 'להתפרק', באופן חיובי כמוכח, חשוב-חשוב מאוד שהאבא יעשה זאת ביחד איתו. כן, שהאבא ייצא איתו לטיולים, במקום שהחברים יעשו זאת... ואין לנו כוח להכניס כל פעם את המילה 'חברים' במרכאות...

אנחנו מחויבים להביא את הבן למצב, שבו הוא ירצה להעביר את זמנו עם אביו! זו חלק מעבודת החינוך שלנו בדור זה. להעניק לילד, ובמיוחד בימי החופשות, חוויות והנאות, כשהן משולבות בהוצאת כל המרץ הטבעי שלו. האמינו לנו; אל תחשבו פעמיים. צאו, צאו, צאו יחד עם הילדים.

לשם כך, אין צורך ברכב משפחתי. וברוב המקרים, גם לא באוטובוס. לא צריך לנסוע ולנודד למקומות רחוקים, לא לצפון ולא לדרום; החיובים שאנחנו מדברים עליהם כאן, אינם קשורים למקומות ואתרים ספציפיים. כי גם ב'מרחבי-הטבע' הסמוכים לבני ברק, אפשר ליהנות יחד עם הילדים. ואם מרגישים שאין ברירה, וצריך לנסוע רחוק יותר - אז נוטעים, ולא מתחשבים בהוצאה הכספית, בדיוק כשם שלא היינו מתחשבים בהוצאה זו אם היה מדובר בענין רפואי.

כי הנושא שעליו אנחנו מדברים, לא פחות חשוב, ואולי אף יותר, מכל ענין רפואי אחר. ודו"ק! צריכים רק להבין, ולהפנים, עד כמה זה קריטי לשלומם של הילדים.

יזכה להתקרב יותר אל מלך-המשיח

נלהיב את הצעירים בני-ימינו, הנתונים בסבך-הנסיונות של דורנו, ונאמר להם - עם זיק-של-שמחה בעיניים - שעוד מעט-קט נזכה לראות את משיח-צדקנו בא בשערינו, ואז-אז יתברר לעיני כל העולם כולו, שמי שמסר נפשו על שמירת המצוות, ושמירת הברית עם השי"ת, יזכה ללחוץ את ידיו של משיח.

וככל שמסר את נפשו יותר, כך יגדל כבודו ותק"ה גאוותו בעת ההיא. וכיון שמסירות הנפש העיקרית בדורנו היא ההתנזרות מכל כלי-המשחית, הרי מי שאכן עשה זאת, והצליח בס"ד להרחיק מעל עצמו, ומעל בני ביתו, את מכשירי-

החללאה הללו, יזכה להתקרב יותר ויותר אל מלך המשיח, ולהיות מקורביו המובהקים. הידיעה הזו עשויות לשמח את לבות הצעירים, עד כדי כך שלא ישינו אל ליבם את כל הפיתויים שחבריהם מנסים להחטיאם בהם. גם בילד קטן אפשר להחדיר את האמונה החזקה הזו, שאם יזכה לשמור את המצוות בקדושה ובטהרה, יהיה ממקבלי-פניו של מלך המשיח. גם הוא יכול להבין את זאת.

השי"ת מבטיח

נצטט בפניהם את הפסוק בספר זכריה (ב' י"ז): 'רני ושמחי בת ציון כי הנני בא ושכנתי בתוךך נאם ה' י. ובפסוק הבא נאמר: 'ונלוו גוים רבים אל ה' ביום ההוא, והיו לי לעם, ושכנתי בתוךך, וכו'. ושמענו שהגר"י אטלמן אמר שכאשר יבוא מלך המשיח, ומלכות ה' תיכון בעולם, ויָאָו כל עמי הארץ את שם ה' נקרא עלינו, יבואו 'גוים רבים' וירצו להתלוות ולהתקרב אל השי"ת, בראותם את הכבוד והיקר שינחלו היהודים.

אבל הקב"ה מבטיח לנו, 'ושכנתי בתוךך'! רק בתוךך! מדוע? - כי כשהשכינה היתה בעליבותה, וכל יושבי תבל לעגו לה, הרי שאתם, מקיימי המצוות, שמרתם לי אמונים, ולא עזבתם אותי. ולכן, לא אשכון בתוך כל אלה שיתלוו אליי, אלא רק בתוכם.

כן, עד כמה שניסינו לשמור יותר ויותר אמונים להשי"ת, ולהיות לו עבדים נאמנים, ולא התפתינו אחר משאות-שווא ומדומים, כך באותה מידה ישכון השי"ת בתוךנו. ומי ששמר יותר אמונים, והכל ניסו לצחוק עליו ולרחק ממנו, הרי שבבוא המשיח הוא יקבל את מלוא הכבוד המגיע לו, ויתעטר בכתר-מלכות, וישוּבץ בין רואי-המלך הקרובים.

המלים הללו יחזקו את בני הדור הצעיר שלנו יותר מכל דבר אחר! וממילא ייקל עליהם אז לקיים את המצוות בשמחה, וכפי שאמרנו.

להתאזר בשמחה

מה שדרוש לנו בימים אלה, הוא להתאזר בשמחה, ולסלק מעל עצמנו כל רגש של עצבות. גם למול כל מה שחולף על ראשנו, ולמול המיית גליו הסואנים של ים-היסורים שכמעט ואינו פוסח על אף משפחה בעם ישראל, יש לדעת שהקב"ה נתן בנו את הכוח להיות בשמחה, ואם האדם מביא על עצמו עצבות וקדורות, אין הוא יכול להתנצל על כך ולומר שיהכל בא מאיתו יתברך, גם העצבות...

נכון הוא שהקב"ה מנסה את האדם בצרות וביסורים, אבל לא נכון הוא שיחד עם הצרות מגיעה גם העצבות. 'עצביהם - וכו', מעשה ידי אדם', אומר דוד המלך.

גם השי"ת מודע לכל הקשיים שלנו

כשמדובר בבני עליה יקרים, הדבר הגורר אותם בדרך-כלל לעצבות היא העובדה שאין הם מצליחים לעלות ולהתעלות בעבודת ה', כחמצם. ולפעמים הם מרגישים שלימוד התורה וקיום המצוות מתנהלים מתוך יובש ואי-חשק, ממש בבחינת 'חזון העצמות היבשות'. למרות כל מה שהם משקיעים בקיום רצונו של השם יתברך, הַעֲרָה והתשוקה מהם והלאה. עד כדי כך שהם שואלים את עצמם, במרירות, 'התחיינה העצמות האלה', כלשונו של הנביא (יחזקאל, ל"ז ג')!

הקב"ה לא שתל אותנו בדור זה כדי שנתלונן כל הזמן ונאמר 'באיזה דור אנחנו חיים!' לא אנחנו שתלנו את עצמנו בדור אשר כזה. קורא-הדורות מראש היה זה שהחליט שאבא וסבא שלנו מתאימים לדורות הקודמים, ואנחנו נפציע ונגיח לעולם דווקא בדור הנוכחי

ועליהם לדעת שכאשר יבוא הרגע, ומשיח-צדקנו יהיה כבר בתוכנו, ואורו יזריח על כל העולם כולו, ייקח השם יתברך את כל 'הרגעים היבשים' הללו שעברו עליהם, ויתקיים בהם מה שנאמר בהמשך הפסוקים (שם): 'ויאמר אלי, הִנָּה על העצמות האלה וכו'; כה אמר ה' לעצמות האלה הנה אני

מביא בכם רוח וחיותם; ונתתי עליכם גידים, והעליתי עליכם בשר, וקרמתי עליכם עור, ונתתי בכם רוח וחיותם, וידעתם כי אני ה'.

ביום ההוא, בו יהיה ה' אחד ושמו אחד, ניווכח כולנו שגם השי"ת יָדַע את כל הקשיים שעמדו בפנינו, וכל הרגעים הללו שהיה נראה לנו שאין בהם לחלוחית של עבודת ה', יעלו ויָרָאוּ לפניו כקרנן כליל ועולות.

העצמות היבשות, שניסו בכל כוחן לעבוד את בוראן, תקרבה אחת אל אחת, 'והיו אחד בידי', כך מבטיח לנו האב-הרחמן. כמו שנאמר: '...העצמות האלה, כל בית ישראל המה, הִנָּה אומרים יבשו עצמותינו, ואבדה תקותנו, נגורנו לנו; לכן הִנָּה ואמרת אליהם, כה אמר ה', הנה אני פתח את קברותיכם, והעליתי אתכם מקברותיכם עמי, והבאתי אתכם אל אדמת ישראל; וכו'; ונתתי רוחי בכם וחיותם, והנחתי אתכם על אדמתכם, וידעתם כי אני ה' דברתי ועשיתי וכו'; ונתתי אותם עליו את עץ יהודה, ועשיתם לעץ אחד, והיו אחד בידי'.

העצמות היבשות, שהיו 'רבות מאוד', כלשון הנביא, ולא נתנו להן כבר כל סיכוי, יזכו שיתקיים בהם '...ותקברו עצמות, עצם אל עצמו', עד שהן-עצמן תִּהְיֶינָה ל'אחד', בידי השם יתברך.

שיר חדש נשורר אז

יהיו לנו דברים אלה כטל-תחיה, ולמקור של שמחה וחוסן רוחני, לימים-יבואו. והם יבואו בקרוב מאוד, בעז"ה. כך אנחנו מאמינים בכל לב ונפש, וכך גם האמינו אבותינו ואבות-אבותינו שְׁנָצְרָפּ אף הם בכור-ההיתוך של היסורים והצרות.

הגאולה העתידה תהיה בוקעת ויוצאת מתוך החשיכה. בשעה שכל לב יִקְרָד לאמר אפסה כל תקוה, תתגלה לפתע השכינה בעוז-כבודה והודה, וכחן גדול כבר מתגלגל בעבודה. כי פתאום יבוא האדון מהיכלו. פתאום, ויושיט לנו את ידו.

וכל מי שזכה להתגבר על יצרו והשליך מעליו את המכשירים המאוסים, ייצא אז במחול-מִשְׁשָׁקִים, ויסתכל בעיניו של אביו-שבשמים, ויאמר לו, בְּמַעַשְׁ-שֶׁל-אוֹשֶׁר: כל מה שעשיתי - לא עשיתי אלא לכבודך, כי אתה מלך הכבוד.

ואז יגיעו גם כל יתר הבנים האהובים שלך, אבא-רחום, אלה שְׁקָרְו נפשם למות עליך, והלכו בשמחה אל המזבחות, ופשוטו צווארם לשוחטיהם - ויצטרפו גם הם למחול.

לא זו הפעם הראשונה שהם מכרכרים לפניך בכל עוז; גם בהיותם שם, בארץ אויביהם, לא שכחו להודות לך ולספר בשבחך, ואף לפזז ולרקד לפני השטן.

ובאותו יום שנוכה כבר לראות אותך יחד-אתנו, יבואו כל הבנים-הנאמנים, ויָצֵאוּ כולם במחול אחד, גדול-גדול, ובתוף ובכינור יזמרו לך.

שיר חדש נשורר אז, וכולם - לך יַעֲנוּ שירה. שירת המצוות. על קְיוֹתָם - גם כאשר מסביב יְהוֹם הסער - שומרי תורה ומצוות בשמחה.

לאחר מכן יתרוץ האיש ויאמר שהתכוון לאלפי העצים הנטועים על הגבעות מסביב, לא לעצים המצויים ממש בחצר ביתו... אבל כל זה פרוטות קטנות.

מנסים להרגיע

גם צורתו החיצונית של הצימר היתה רחוקה מאוד מלהיות מפוארת. העצים הדהויים מהם הורכב המבנה, הזכירו יותר לול תרנגולות או משהו כזה, מה שיתברר אחר כך כלא כל כך רחוק מן המציאות...

האבא השאיר את הילדים ברכב, והוא נכנס לבדו אל הדירה שניצבה בסמוך, בה היה אמור להתגורר בעל הבית.

בין-לבין, ועד שהאבא יוצא, מבחינים הילדים ואימם, שהצימר הזה אינו בודד בשטח. מאחור נמצאים עוד 2 צימרים גדולים, העומדים כנראה בבעלותו של אותו בן-אדם.

'מה, אבל הוא אמר לנו שנהיה כאן לבד', פתחו שוב הילדים בזעקה; 'אפילו על פינת החי שלו [שביתתיים איש לא ראה אותה], קיבלנו הבטחה מפורשת שהיא תהיה רק שלנו!'

האמא, שנותרה אף היא ברכב, מנסה להרגיע את הילדים באומרה 'טוב, אז נכון שהוא הבטיח, אבל מה אכפת לכם להיות כאן עם עוד 2 משפחות בני-ברקיות או ירושלמיות; מה תפסידו מכך? אדרבה, תהיה לכם הזדמנות להכיר ילדים אחרים, הלומדים בחיידר אחר, ותחליפו ביניכם חוויות...' אבל, וכאן קרה הגרוע מכל, עד שהאמא אינה מסיימת את

נדמה שלמרות כל האזהרות וההתראות, חלק גדול מהציבור עדיין לא מודע לסכנות העצומות הכרוכות ביציאה לנופש, ועד כמה יש בכוחן של סכנות אלו למחוק לגמרי את כל ההשקעה שהשקענו בילדינו במשך השנה החולפת.

צריך רק לשאול את אלו שכבר התנסו, את ההורים שכבר 'שקלו' את ילדם, או את ילדיהם, ביציאה לנופש שנעשית בצורה לא-מבוקרת. מי שישמע את הדברים ממקור ראשון, לא יהיו לחזור על הטעות האיומה שעשו 'הנופשים' ההם.

מטבע הדברים הרי אי אפשר לפרוס את כל הנתונים בענין זה, ולו כדי לא להפחיד את הציבור, אבל המצב הוא איום ונורא, ואנחנו מדברים עכשיו על אלה שנפגעו רק בגלל שיצאו עם הוריהם למקומות שאין רוח חכמים נוחה מהם, בלשון המעטה.

לא מזמן יצא לנו לשוחח עם אברך, אב למשפחה מרובת ילדים, שסיפר לנו שגם הוא 'סגר' על צימר באחד הישובים, ובשיחות המקדימות שהיו לו עם בעל הבית, אי אפשר היה שלא להתלהב למשמע ההצעה הקוסמת שדיברה על צימר גדול הנטוע בתוך בוסתן של עצי זית, צימר ממוזג 'שגם בימים החמים לא צריך להפעיל בו את המזגן, כי אתם פשוט תעופו עם הרוח', עם פינת-חי צמודה והשייכת רק לתושבי הצימר, ואפילו בריכת שחיה פרטית.

וזה רק חלק קטן משלל המנעמים שהובטחו על ידי בעל הבית, שלא שכח לציין כמובן שעל הקו נמצאים זה-עתה עוד 2 אנשים מבני ברק, המעוניינים לחטוף את הצימר, אלא 'כיון שאתם התקשרתם ראשונים, יש לכם את הזכות להחליט הרגע!'

מידענו, ששקעו של מושב זה הגיע לאוזניו מזה שנים, התלהב עד מאד, והחליט ללכת על הצימר הזה, לא לפני שהתחייב לשלוח באופן מיידי צ'ק על סך מאות שקלים, כמקדמה.

במהלך הימים שלפני התאריך שבו הוזמן הצימר, השתעשעו כל ילדי הבית בחלומות הדמיון על השבוע המהנה הצפוי להם. אחד מהם תיאר בדמיונותיו כיצד הוא מאכיל את 'הכבשים שלו', שכן בעל הבית אמר שפינת החי שייכת רק לצימר שלהם; השני פרט על מיתרי השמחה שתהיה להם שם, במושב, בעת שיאכלו את ארוחת הערב בין עצי הזית, וישאבו מלוא ריאותיהם את האוויר הגלילי הצח. וכדרכם של ילדים, הגדילו והרחיבו בדמיונותיהם, עד שנסחפו אל 'תיאורי גן עדן' עלי אדמות.

והנה הם בשערי המושב הצפוני ההוא. כיון שבעל-הבית אמר להם שהצימר ממוקם מיד בכניסה, לא עברה מוחצית הדקה, והנה הם כבר כאן.

'איפה עצי הזית?' - שואלים הילדים בו-ברגע בפליאה גדולה. כן, הם כבר הבחינו באיזה עץ זית קטן, מט ליפול, העומד כמבוש, ועכשיו האבא כבר שואל: 'הרי הוא הבטיח לנו בוסתן של ממש?!'

דבריה בענין 'חברים חדשים הלומדים בחיידר אחר', יוצאות מאחד הצימרים של בעל-הבית 2 דמויות בלבד מאד-מאד לא צנוע, כזה שאינו מוכר לילדים משום מקום אחר, מפני שהם פשוט לא נתקלים בו בבני ברק!

רק דבר אחד שכחו לברר...

'המחזה היה מחיד', סיפר לנו האבא, שיצא אף הוא באותו רגע מדירתו של בעל-הבית, ופניו זועפים עד מאוד. 'פניי היו זועפות בגלל כל הדברים ששמעתי מפיו של האיש, אבל בראותי את המראה הנורא, שזעזע את הילדים עד תום, ידעתי שהדבר היחיד המוטל עליי לעשות ברגע זה הוא להתניע את הרכב, ולברוח מכאן כמפני אש גדולה המלהטת במקום ואוכלת בכל פינה'!

האבא אכן נכנס לרכב והתניעו. אבל, הילדים החלו לבכות... הם רצו להישאר... למרות הדמויות הכל-כך לא צנועות שהיו שם.

על הכל הוא בירר, הת"ח ההוא, וקיבל תשובות [שלא היו מדויקות כלל וכלל], ורק דבר אחד הוא שכח לשאול: האם מדובר בצימר יחיד, או שיחידת הנופש של בעל הבית מאכלסת חדרי-אירוח נוספים! כי אם היה שואל, והתשובה היתה חיובית, היינו מייצעים לו בראש ובראשונה שלא יעז לחתום על שבוע-הנופש, אלא אם כן יתברר לו מי יהיו שכניו, והאם מדובר במשפחה חרדית.

משלא עשה זאת, בודאי שבעל הבית לא היה מחויב לדאוג לכך שהשכנים יהיו אף הם חרדיים. ומה שקרה במציאות, ששני הצימרים האחרים אוכלסו בדמויות שהצניעות רחוקה מהם לפחות כרחוק מזרח ממערב, והתוצאה הסופית היא זו שנראתה בשטח, ושגרמה לזעזוע עמוק בלב בני המשפחה, שמעולם לא נתקלו במחזות שכאלו.

לא היתה להם ברירה אלא לשוב לביתם שבבני ברק, ולהתחיל את השבוע ברגל שמאל, כמו שהתבטא האבא בפנינו. ושלל תבינו לא נכון: המקום ההוא נחשב לאחד היפים בארץ, גם מבחינת הנוף היפהפה שמסביב, גם מבחינת סמיכותו לכל קברי הצדיקים, וכמובן - מצד מזג האוויר הנהדר השורר בו בכל שעות היממה.

ההפסד היה אפוא כולו של בני המשפחה, שנאלצו לסוב על עקבותיהם, ולשוב בחוסר-ברירה מופגן לבני ברק המיוערת. הם ניסו לחפש משהו אלטרנטיבי במושבים הסמוכים, אבל הכל היה תפוס עד אפס מקום.

מתעלמים מהבעיות הרוחניות

לסיפור זה היינו מודעים בצורה אישית, אולם הדברים חוזרים על עצמם מדי שנה בסיטואציות דומות להפליא, ובמקרים שרבים מהם הסתיימו בצורה שאף אחד לא היה מאחל לעצמו.

המקום היה יפה, הנוף עוצר נשימה. רק על דבר אחד שכחו לברר: האם אין במקום מפגעים רוחניים

ובמילים אחרות: אם הסיפור שהבאנו לעיל, נגמר רק בכך שהמשפחה 'עשתה פרסה' וחזרה הביתה, הרי שבמקרים אחרים שהגיעו לאוזנינו לא הסתיימה הפרשה בכך, אלא בפגיעה קשה ביותר בילדים הקטנים, שלא יכלו להשתחרר מהמראות הקלוקלים שנחשפו מול עיניהם הטהורות, שלא טעמו עד היום טעם חטא.

עושה רושם שהביטוי המלווה את בני המשפחה, ובמקרה זה: את ההורים, הוא ש'העיקר - שנוכל לנוח קצת, ולשטוף את הראש מן העבודה הקשה המוטלת עלינו במשך כל ימי השנה; כל היתר - לא ממש משנה לנו'.

ושוכחים לגמרי מהבעיות הרוחניות העלולות לצוץ על פני השטח, בעיתוי מאוד לא נוח למשפחה, דהיינו עיתוי שבו הם נמצאים כבר בנקודת האל-חזור, ומוכרחים להחליט אחת מן השתיים: או להישאר בתוך הבוץ, או לשוב הביתה.

והבה לא נשלה את עצמנו: רוב-רובן של המשפחות, גם אם תיתקענה בבעיות רוחניות כאלו ואחרות, לא תמצאנה את העזו ואת האומץ לעזוב את הכל ולחזור הביתה!

יוצאים 'בלב שקט'...

חלק גדול מהציבור שלנו אינו מכיר ואינו מודע לבעיות העלולות לצוץ בכל פינה, וכוונתנו - נדגיש שוב - על המפגעים הרוחניים, שכידוע עולים בהרבה על כל המפגעים האחרים, מה שהיה צריך להביא למצב שאם לפני היציאה לנופש אדם עושה בירור מקיף על הצד הביטחוני של המקום אליו הוא מתכוון להגיע, הרי שהבירור הרוחני היה צריך להיעשות ביתר-שאת, ולא לנוח ולא לשקוט עד אשר בירורו היטב על המקום והסביבה בו תשהה המשפחה בימי הנופש שלה.

במציאות, הדברים אינם נעשים בשטח, וגם מי שאינו מכיר כלל את המקום או את המושב אליו הוא מתכוון לנסוע, יוצא לשם 'בלב שקט'...

לפני שיוצאים כדאי לברר אצל העסקנים את 'נתוני המפגעים' הצצים מדי שנה בשנה לאחר תקופת הקיץ, מפגעים שנוצרו רק משום שההורים לא ביררו מראש לאן הם נוסעים ואיפה הם אמורים לשהות עם הילדים.

יתירה מכך: הם לא ידעו מה צריך לברר, ועל מה יש לעמוד, לפני שיוצאים למקום שכזה. במקרה החמור שבו פתחנו את הרשימה, מדובר במשפחה שיראת השמים נסוכה על פניהם של כל יוצאי-חלציה, אלא שהאב לא ידע שצריך לברר האם מדובר בצימר יחיד, או שמא יהיה לצדם צימר נוסף, ומי יתגורר בו. זה הכל. וכיון שלא בירר את הנקודה הזו, נחשפו ילדיו למראות חמורים מאוד.

גם ב'מושב דתי' יש מראות שאסור לראות

הרי לא סוד הוא שציבור החרדים לדבר השם אינו מתמצא בתעודת

של שנייה אחת, הילד הקטן יכול להתחמק ו'להיכנס' לבריכה, ואז קורה הגרוע מכל.

אחד המתפללים במנין 'הנץ' ברמת אלחנן סיפר לנו שלפני כמה שנים נסעה כל המשפחה לווילה גדולה במושבה 'בנאל'. מיד כאשר הגענו, נעמדנו להתפלל ערבית, כשהמוזיקה היו עדיין סגורות.

במהלך התפילה, לא השגחנו דיינו על הילדים הקטנים, וכשיסיימו - הבחנו שאחד מהם לא נמצא. מיהרנו לחפש, ולתדהמתנו גילינו אותו שרוץ בירכתי הבריכה. גם צוות האמבולנס שהגיע מידית, כבר לא היה יכול להושיע. רחמנא ליצלן.

וכל זה בשניות בודדות של חוסר-השגחה.

השאלות יקננו בלב הילדים

אחת הנקודות החשובות שיש להסב את תשומת ליבם של ההורים, היא, שכל אדם, באשר הוא אדם, כאשר הוא נמצא בנופש, דהיינו בעת רגיעה, וכשעול החיים אינו מוטל על כתפיו ברגע זה, למדונו חז"ל שבאותה עת הוא עלול למצוא את עצמו בתוך-תוכם של מעשים כאלה שבתקופות רגילות, ובהיותו בבית, לא היה אפילו חושב עליהם.

ובמילים אחרות: האדם נתון אז הרבה יותר להשפעת היצר הרע. ואם זה כך לגבי מבוגרים, על אחת כמה וכמה שגם הילדים נתונים במצב דומה, ומכאן שכל מראה לא-צנוע, קל-שבקלים, וכל 'שיחה תמימה' שתתפתח בינם ובין בני הנוער בשוב ההוא, עלולים להמיט אסון רוחני ומפגעים קשים ביותר על הנפש הרכה שלא התנסתה מעודה בדברים כגון אלה. ועל כך בודאי שלא תוכלו לבוא

בטענות לבעלי הצימר...

יש צימרים שאין בהם, למשל, כיורים נפרדים לבשר וחלב; יש צימרים המצוידים באביזרים שונים העלולים לעורר מחשבות ודמיונות אצל הילדים, וההורים לא יוכלו להתחמק מכך.

השאלות יקננו בלבם של הילדים הרכים, עד שיהיה מישהו שיבוא וינדב להם הסבר... ואגב, ככל שהצימר יותר מפואר, כך תגדל גם מידת אבוזורו בפרטים ה'נ'ל, המיועדים למגורים ולשכבות אוכלוסיה הרחוקות מדרך-החיים שלנו.

הצעירים התקוממו

לפני מספר שנים עברנו באחד הישובים הכפריים בגליל העליון בתקופה שלפני חודש מנחם-אב, ונתקלנו במודעה מקוממת שהיתה תלויה על לוחות המודעות ביישוב, ולפיה מתארגנת החתמה של החברים על כך שלא להטיל איסור על חילול השבת בשלושת השבועות של בין הזמנים. מה שעמד מאחורי המודעה הזו היה מאבק גלוי של כמה מצעירי המושב,

הזהות של המושבים השונים, מהיכן יידע יהודי בני-ברקי על מהותו של מושב 'דלתון' או 'כרם בן זמרה', 'עלמה' או 'רמות נפתלי', 'אליפלט' או 'אמירים', 'בית הלל' או 'שאר ישוב'?! האם הוא ביקר שם מעודו?! האם הציבור שלנו מרבה בסיורים ברחבי הארץ?! הרי לא זו היא הנקודה ולא זה הוא הציר עליו סובב מוקד החיים שלנו.

מכיון שכך, כאשר הוא מוצא בעיתון מודעה הקוראת לו לבוא לצימרים משפחתיים ב'מושב דתי', נראה לו שבכך העניין סגור, ואין הוא צריך יותר לברר אלו דמויות יקבלו את פניו בבואו לשם.

אז רק לשם העדכון האישי שלכם: גם כשכתוב שחור על גבי לבן 'מושב דתי', לא חייב להיות שאכן המושב הוא דתי... לכל היותר הוא היה פעם דתי... ההורים שהגיעו ממרוקו או מתימן, מאלג'יר או מתוניסיה, היו יראי-השם באמת, אבל לא

זכו לגדל את ילדיהם בדרכם, והנוער הנמצא כיום ברבים ממושבי הגליל העליון אינו עונה, גם בדדגה הנמוכה ביותר, לתואר 'דתי'.

הם נוסעים בשבת רח"ל, ומחללים את שבת-קודש בצורה מחפירה בתוככי היישובים, מתהלכים בחוסר צניעות מופגן וחמור, ומכיון שאין להם הרבה מה לעשות, הם עלולים לפתוח בשיחה קלה עם ילדיהם, וזמן קצר לאחר מכן אתם עלולים למצוא את עצמכם במצב של חוסר שליטה מוחלט על הילד.

בחלק מן היישובים יש בריכות שחיה ציבוריות, והגם שלפעמים מוכן הוועד המקומי להקצות שעות נפרדות לציבור הנופשים, אבל המראות ברחובותיו של הישוב עלולים לפצוע בצורה נוראה את ליבם הטהור של ילדי תשב"ר ו'בית יעקב'.

מפני כבודו של הציבור, אנחנו מתבטאים בניסוחים מעודנים, אבל התופעות בשטח הן הרבה יותר חמורות ולא-מעודנות... בבחינת 'אוי לעיניים שכן רואות'.

נציין כאן גם את הבעיה הנוראה המתרחשת בבריכות שחיה פרטיות המותקנות בתוך הצימרים, כשבחוסר-השגחה

יוזמה ראויה לחיקוי: לעשות גמ"ח עם הזוגות הצעירים...

אם מדברים על נופש, לא נוכל שלא להזכיר כאן מה ששמענו מאחד התושבים הוותיקים ברמת אלחנן, המתפלל מדי יום כ'ותיקין' במנין של המרא דאתרא.

הת"ח הוא נעדד לכמה ימים מהתפילה, והיו שהחלו כבר לדאוג לשלומם. לא ידעו היכן הוא. והנה, כעבור שבוע לערך, חוזר האיש למקומו, וכששאלנו אותו היכן היה, השיב: 'אני ורעייתי פתחנו גמ"ח'...

לא ידענו על איזה גמ"ח הוא מתכוון, ואז הוא מוסיף 'עשינו גמ"ח לילדים שלנו'... מה שהקשה עוד יותר על הבנת הדברים... עד שהסביר את כוונתו אחד-לאחד.

יש לנו ברוך השם כמה זוגות נשואים, ולכל אחד מהם יש ילדים ב"ה. והנה, בהגיע תקופת הקיץ, הם משוועים לצאת ליום-יומיים מהבית, לבדם, בלי הילדים, כדי לשאוב כוחות מחודשים. אבל בדרך הטבע הם אינם מסוגלים לעשות זאת, כי כאמור הם עצמם מטופלים בילדים, ואף אחד אחר לא מוכן לישא את האחריות על גבו, ולקחת מהם את הילדים, ולו ליום-יומיים.

החלטנו, הוא מספר, לעשות גמ"ח עם הילדים שלנו... דהיינו, אנחנו מקצים שבוע מזמננו, נוסעים כל פעם לזוג אחר, 'משחררים' אותם ל-24 שעות, או קצת יותר, ושומרים על צאצאיהם, נכדינו היקרים. 'דומני שמדובר באחד הגמ"חים היעילים והנצרכים ביותר בתקופתנו', אומר הת"ח, ומייעץ לחבריו לעשות כמותו.

ולא, לא מדובר חלילה ב'זוג משועמם', שיש לו עורך זמן... הבעל שוקד על תורתו יומם ולילה, וגם אשתו עסוקה בעבודות הבית. אבל את כל זה הם יכולים לעשות גם כשהם נמצאים בבתי ילדיהם! וזה, אכן, מה שהם עושים.

אי אפשר לתאר עד כמה זה מסייע לזוגות הצעירים. אי אפשר לתאר עד כמה חופשה של יום-יומיים מחזירה אותם הביתה במנוחת-הדעת ובשמחה. החופשה הזו עלתה להם בזל-הזול, כי הם יצאו לבד, ולא נאלצו להוציא כסף מיותר עבור הילדים. ובכלל, עצם היציאה-לבד, יש בה תועלת מרובה.

לא רק הזוגות הצעירים מרוויחים מכך, הוא אומר, אלא גם אנחנו. בזמן שאנחנו נמצאים בבתיהם, מתהדק הקשר שלנו עם הנכדים, שלא לדבר כבר על הכרת-הטוב שיש בליבם של הילדים שלנו, המעריכים יותר ויותר את ההורים-המבוגרים, המוכנים לתרום מזמנם על מנת לעשות איתם חסד שכזה.

יוזמה כזו אינה מתאימה, כמובן, לכל משפחה, אבל כדאי לחשוב על כך ולאמץ את הרעיון בצורה זו או אחרת. אסור לשכוח שכיון שהילדים מתגוררים בערים אחרות, הרי שגם עבור הסבא-הסבתא יש בכך סוג של 'ציאה מן הבית', וגם הם עשויים להתאוורר בצורה שכזו.

שקבלו על כך שהועד כופה עליהם את איסור הנסיעה בחוצות הישוב בשבת קודש, כדי לא להרחיק את הנופשים החרדיים הממלאים את המקום בהמוניהם בתקופת בין הזמנים. החלטה זו התקבלה כמה שנים לפני כן ברוב קולות גדול, אולם צעירי הישוב התקוממו, ודרשו לבטלה.

הרי ברור לכל בר בי רב, שגם אם לא התודענו לאחר מכן לדרך סיומו של המאבק, ואין אנו יודעים האם חברי המושב נכנעו לתכתיביהם של הצעירים, אם לאו, הרי שתופעה זו מגלה לכאורה על הרוח הנושבת במפרשי 'הישובים הדתיים' הללו, שאינם מוכנים לקבל על עצמם עול תורה ומצוות, ולו בכדי להתפרנס מהחרדים...

וכיון שבמושב רגיל, אין כמעט כל קשר מסחרי בין איש לרעהו, וכל אחד מתפרנס בדרכו-שלו, הרי שאלו שאין להם צימרים, בודאי לא ירצו לדבר על שמירת השבת...

אמנם יש ישובים שבהם חלה לאחרונה התעוררות גם בקרב הדור הצעיר, אך הדבר עדיין לא בא לידי ביטוי בולט בשטח. גם השלט בכניסה למושב 'אין כניסה בשבת' לא תמיד תקף, וככל הנראה גם לא תמיד מחייב את חברי המושב עצמם... וכשבמודעה המתפרסמת בעיתונים החרדיים אודות צימר במושב דתי עם בית כנסת ומקווה טהרה, לא תמיד בית הכנסת והמקווה פעילים.

אי אפשר לתאר את גודל הנזק!

בבירור שעושים רבים מהנופשים לפני צאתם, הם רוצים לדעת האם הישוב הגלילי סמוך לאחד ממוקדי המים של נחלי הגליל, ואם התשובה היא חיובית - הם ימהרו לסגור על כמה שיותר ימי נופש, כדי ליהנות משחיה בערוצי הנחלים השופעים של ארץ ישראל.

ומי יגלה את עיניהם ואוזניהם שכלל שהישוב סמוך יותר למקורות מים, כך ירבו בו מראות של חוסר צניעות, ואי אפשר לתאר ולשער את גודל הנזק העלול לצמוח מכך לצעירי הצאן שלנו, תינוקות של בית רבן, ולא רק להם.

הבעיות הן רבות, ולכל אחת יש השפעה על הילדים והמבוגרים כאחד, אבל לא את כולן ניתן למנות, ולא על כל התופעות אפשר לספר.

מי שחושב שהמסקנה היא ש'עדיף להישאר בבית', טועה אף הוא. לא זו היא השורה התחתונה. אלא מה? - לפני שמחליטים על מקום כלשהו, יש לברר ביתר-שאת את כל הפרטים, ולשאול את מי שכבר היה.

אנחנו מכירים כמה משפחות שההורים לא מחליטים על מקום-נופש לפני שהם יוצאים בעצמם אל המקום ההוא ובודקים אותו מקרוב, בדיוק כפי שהיו עושים אילו היה מדובר בישוב בעל סיווג ביטחוני נמוך.

תגידו: האם כדאי לבזבז זמן על נסיעה שכזו, המיועדת אך ורק לשם וידוא הפרטים? - התשובה שתקבלו ממי שכבר עבר את זה, היא, שעדיף לבזבז את הזמן עכשיו, ולא אחר-כך בעמידה-בתור אצל יועצים למיניהם, שאולי כבר לא יוכלו לסייע ביד הבן שיינק.

ניתן להשיג את הספרים 'טובך יביעו', 'עלינו לשבח', 'ברכי נפשי', לחנך בשמחה', 'שמחה בבית', 'מצוות בשמחה' ו'שבת בשמחה' של מנחם פרידמן - זילברשטיין - בחנויות, ואצל המחבר משה מיכאל צורן (נייד - 053-310-3388)

מתאים לכל הגילאים

הגאון רבי יצחק זילברשטיין

בני המשפחה שהגיעו לנופש בצפת גילו שהדירה נתפסה ע"י משפחה אחרת, ונאלצו לחזור כלעומת שבאו

יום אחד מגיע היהודי לביתו, כולו חוור ומבוהל, וכשאשתו שואלת אותו מה קרה, הוא מציג בפניה דף עיתון שבו היה כתוב שהכלכלה הרוסית התמוטטה לחלוטין, והרובל בעקבותיה... בדיעה בעיתון נאמר שהמטבע הרוסי איבד את ערכו בצורה מוחלטת, והוא אינו שווה אפילו את הנייר עליו הוא מודפס.

יוצא אפוא, אמר הבעל לאשתו, שכל הכספים שחסכנו לעצמנו, ובעצם כל הרכוש והנכסים שלנו – אינם שווים עכשיו כלום! עצם המחשבה על המציאות ההזויה הזו, הביאה את מידענו לפלגטת אחרת, ולהרגשה מוחשית בדבר חז"ל שלמדנו שהחסכונות האמיתיים נתונים רק בבית המדרש, ולא באוצרות הכסף והזהב.

המהפך המחשבתי שחל בו מאותו רגע, הביא אותו להחלטה נוספת, חזקה יותר מזו הראשונה שקיבל בהיותו בגרמניה [כשהחליט לעבור להולנד], והיא, לעזוב את הגולה הדויה, ולעלות לארץ ישראל. בתוך ימים אחדים אָרַז את מה שנשאר לו בהולנד, ועלה לארץ הקודש.

ומי שידוע קצת היסטוריה, יודע שהולנד היתה אחת המדינות הראשונות לכיבוש הנאצים, והעבירו את

נתיניה היהודים לאושוויץ. הנאצים ביקשו בתחילה מהשלטון ההולנדי שיעבירו לידיהם את שמות הנכבדים היהודיים בקהילותיהם, ואותם הרגו תחילה.

'כיון שאני נמנתי על הנכבדים הללו, סיפר היהודי לבניו ברבות הימים, אין ספק שאם הרובל הרוסי לא היה מתמוטט, והייתי נשאר בהולנד עוד תקופה קצרה, גם אני הייתי נשלח לאושוויץ רח"ל'.

הנס שנעשה ליהודי זה היה עצום, והוא החל כבר ברגע שהחליט לרכוש את הרובלים, שכן הם-הם היו הסיבה להצלתו בהולנד. הנס המשיך עם התמוטטותו של הרובל, כשהתברר שדווקא סיבה זו הניעה אותו לעזוב גם את הולנד, ולעלות לארץ ישראל, ולהינצל מציפורני החיה הנאצית.

עכשיו נחשוב לרגע; כשהיהודי שלנו שמע את דבר קריסתה של הכלכלה הרוסית, הלא באופן טבעי הוא הרגיש מאוד-מאוד רע. שהרי איך יתכן אחרת?! הלא ההתמוטטות הזו גורמת לי עתה להישאר ריק מנכסיו, ולהיות עני וחסר-כל!

אם היו שואלים את האדם, ביחס לאירועים מסוימים העוברים עליו בחיים, כיצד לדעתו היה כדאי לנהוג עימו, הוא היה אומר שלפי ראות-עיניו היה צריך לנהוג קצת אחרת... שהרי במציאות הובילו אותו ההתרחשויות למחוזות לא הכי-טובים...

מי שאומר כך, בהכרח אינו יהודי מאמין. אדם היודע שכל מה שעושה הקב"ה, לטובה הוא עושה, הרי גם כאשר הוא אינו רואה לכאורה מה היא הטובה שתצמח לו מהאירוע ההוא, הוא יאמין בכך בלב שלם, ויידע עם לבבו שהשי"ת אוהב אותו הרבה-הרבה יותר ממה שהוא אוהב את עצמו.

הזדמן לידי קונטרס שכתב יהודי ניצול-שואה, ובו הוא מתאר את מה שעבר עליו באותה תקופה, וכיצד הצילו הקב"ה פעם אחר פעם מדי הנאצים הארורים.

יהודי זה התגורר בגרמניה עצמה, ומיד כאשר החל הצורך היטלר ימ"ש להפריח את הצהרונים המאיימות נגד היהודים – והיה זה יותר משנתיים לפני פרוץ המלחמה – נתן הקב"ה בליבו את ההחלטה למכור את כל נכסיו ולצאת מהארץ הזו.

הדבר לא היה פשוט, כיון שיהודי זה היה 'מסודר' בפרנסתו ובנכסיו, והיו לו

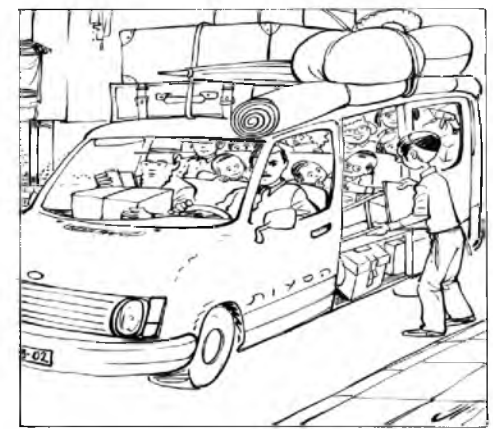
נכסים רבים, דניידי ודלא ניידי, אבל ההחלטה שהתקבלה בליבו היתה כה חזקה, שמאומה לא עמד בדרכו, והוא מכר את הבתים שהיו בבעלותו, וגם את כל יתר הנכסים.

המטבע היציב והאיתן ביותר בתקופה ההיא, היה הרובל הרוסי. כל הסוחרים עשו בו שימוש, וידעו שהרובל הוא מטבע שכדאי ושווה להשקיע בו לטווח ארוך, ואין לכאורה שום דבר שיאה בכוחו להוציא מהרובל את חוסנו.

גם היהודי שלנו, המיר את כל הכסף שקיבל ממכירת נכסיו לשטרות של רובלים רוסיים, וכאשר היה הכסף בידו החליט להעתיק את מקום מגוריו להולנד, שהיתה מדינה שקטה, שהכל היו בטוחים שהנאצים יניחוה לנפשה, ולא ירצו לפגוע בה ולהשתלט עליה.

מידענו ניסה להתמקם מחדש בהולנד, ולבנות את עצמו ואת פרנסתו, כפי שהיה בגרמניה. כך במשך התקופה הראשונה מאז שעזב את ארץ מוצאו.

במהלך הנסיעה חזרה התאמש האב במאוד להחזיר בילדיו את האמונה ש'הכל לטובה', ובוודאי שהיה זה השם יתברך שגילגל את העניינים בצורה כזו ♦ ומה קרה מיד לאחר מכן? ♦ וגם: הרובלים הרוסיים התלויים בסלון-הבית ♦ האמונה בכוחו האינסופי של הקב"ה, מביאה את האדם למנוחת הדעת

הגפן בענבי הגפן, והחתן והכלה
ושתי המשפחות מתאימות מאוד
אחת לשניה.

ההתאמה בין המשדוכים
היתה כל כך בולטת, שאחד
המסובים ניגש לאבי החתן
וביקש את פרטיו של השדכן
המהולל שעשה את השידוך
הזה... 'אני רואה שמדובר בשדכן
היודע להתאים כהוגן בין שני
הצדדים, וכיון שגם יש לי בן
בשידוכים, אבקש ממך שתתן לי את שמו ופרטיו', אמר לאבי
החתן.

האב המאושר נקב בשם פלוני, ואמר לשואל שהוא-הוא
השדכן, והוא מתגורר בעיר הקודש צפת. האיש שהתעניין בפרטי
השדכן, הביע סימני תמיהה, ואמר שהוא מצוי עמוק-עמוק
בעסקי השידוכים, ואינו מכיר שדכן כזה בעיר צפת.

אבי החתן חיך, וביקש מהשואל לשמוע את סיפורו של
השידוך. 'צדקת בכך שלא מדובר בשדכן מקצועי, אבל כשתשמע
את מה שאספר לך, תבין שהוא היה הגורם לשידוך שלנו', אמר
האבא.

השמחה הפכה למפח נפש

כל הסיפור התחיל בדירת נופש [צימר] שנשכרה על ידי אבי
החתן לכמה ימים, עבור בני משפחתו. האבא התעניין אודות
הצימר, וכששמע שמדובר בדירה גדולה ומרווחת, המשקיפה אל
הררי צפת, סיכם עם בעל-הדירה לכמה ימי נופש בבין הזמנים.

בני הבית המתינו כבר בקוצר רוח ליום בו יסעו לדירה
בצפת, במיוחד לאחר ששמעו מהאבא שמדובר בדירה נהדרת,
האמורה לגרום להם לנופש אמיתי, ולהביא את עקרת-הבית
שעמלה קשות במשך כל ימי השנה, למנוחת הדעת ולשלווה
אמיתית. בהגיע היום המיוחל, שוכרת המשפחה טנדר, מעמיסה
את כל הציוד הנצרך, ונוסעת צפונה. והנה הם מגיעים לדירה
ההיא בצפת, ומצב הרוח המצויין שבו היו מבינים שהדירה תפוסה על
מחלף במפח נפש. לתדהמתם הם מבחינים שהדירה תפוסה על
ידי משפחה שהגיעה גם היא הבוקר, מירושלים, ונכנסה לדירה.

הם מתדפקים על דלתו של בעל-הבית, המתגורר בסמוך,
וזה דופק לפתע את שתי ידיו בחוזקה, על ראשו, וצועק במר-
נפש: 'אוי ואבוי, מה עשיתי!' - - -

מה מתברר? בעל הבית שכח שסיכם כבר עם המשפחה
הבני-ברקית על השבוע ההוא, והשכיר את הדירה למשפחה
הירושלמית לאותו שבוע!!! רק בהגיעם למקום, התבררה הטעות
הגדולה, ובעל הדירה חשב שהוא עומד להתעלף בגלל מה שקרה.

המשפחה שהגיעה מבני ברק, היתה הראשונה שסיכמה על
דירת הנופש, ואם אבי המשפחה היה מתעקש, והיה מחליט
לעשות עסק מהסיפור, ותובע את בעל הדירה לדין תורה, הוא
היה זוכה. אבל הוא החליט שאם הקב"ה גילגל את הדברים
בצורה כזו, והדירה נתפסה על ידי משפחה אחרת, בוודאי שהכל
לטובה, 'ובסופו של דבר הרווח יהיה כולו שלי', ובוודאי שלא
כדאי לריב על כך. הוא פנה לילדיו, שהיו ממורמרים מאוד,
והסביר להם את הענין, תוך שהוא משתדל לנטוע גם בהם את
ההרגשה הזו, ולהספיג בקרבם את האמונה שהכל לטובה.

האבא ביקש מנהג הטנדר שהביא אותם מבני ברק, שיחזיר
אותם הביתה, ובתוך שעותיים הם היו כבר בביתם בחזרה. במשך

בנייני הממשל ברוסיה. הכלכלה קרסה, ועימה גם הרובל

אבל אם היה יודע שהכל
לטובתו, לא היה נותן להרגשות
הלא-טובות שיחדרו למוחו!

ואם היו שואלים אותו,
במה הוא רוצה לבחור, ברובלים
רוסיים או בחיים, בוודאי
שתשובתו היתה שהוא מעדיף
את החיים גם על פני מיליוני
רובלים. וזה בדיוק מה שהקב"ה
עשה לו. היהודי ההוא לא
הסתפק בהחדרתה של האמונה

הזו רק לליבו-הוא, אלא התאמץ גם לחנך את ילדיו לכך. מה
עשה? - גם לאחר שהרובלים הרוסיים איבדו את ערכם, ולא היו
שווים מאומה, לא השליך אותם לפח, אלא שמר חלק מהם
במזודה מיוחדת, ולאחר מכן כשהגיע לארץ תלה את הרובלים
במסגרת מיוחדת בסלון-ביתו.

למען דעת כל עמי הארץ את הנס הגדול שנעשה לו בעקבות
הרובלים הללו, וכדי שבניו ונכדיו וכל צאצאיו יזכרו את הכלל
החשוב הזה שכל מה שעושה הקב"ה, לטובה הוא עושה.

גם העונש בא במידה

צריך גם לזכור שכאשר בורא-העולם מביא רח"ל צרה על
האדם, הוא מודד הכל במידה, עד הפרט האחרון. שלא כמו מלך
בשר ודם, שכשהוא צריך להעניש, הרי שגם אם הוא מחונן,
המלך, בלב טוב ומבין, אין באפשרותו להציב מחיצה ולהבדיל בין
מה שמגיע למה שלא מגיע, ובין מי שמגיע לו למי שלא מגיע לו,
ולכן בהכרח יקבל האדם גם את מה שלא מגיע לו. אבל אצל
הש"ת אין דבר כזה!

מה שמגיע לאדם, יגיע, בלא שתהא שום אפשרות להתחמק
מכך, ומה שלא מגיע לו - לא יגיע. הכל שקול ומדוד.

האמונה בכוחו האינסופי של הקב"ה, אמורה להביא את
האדם למנוחת הדעת, כי גם בהימצאו בצרה כלשהי, הרי שלכל
מעצם האמונה שהמכה באה מהקב"ה, ולא מאף אחד אחר, והכל
לטובתו, עוד הוא מתאזר במנוחה כאשר הוא יודע ומאמין שגם
עומק הצרה מדוד ושקול לפרטי-פרטים, ומה שלא נגזר עליו, לא
יגיע.

דרך זו, יש בכוחו לסבול את הצרה, ולהעמיסה על עצמו
ביתר-קלות, כי הוא בטוח בכל ליבו שברגע שתסתיים סאת-
היסורים שניגזרה עליו, הוא ישוב להיות כאחד האדם.

וכל זה נכלל לדעת הסמ"ג בפסוק 'ידעת עם לבבך כי כאשר
ייסר איש את בנו ה' אלקיך מיסודך', שלפי הסמ"ג יש בזכירה זו
מצוות עשה מדאורייתא!

וכל זה הוא ההיפך מהנהגתם של בני ישראל במדבר, שם
נאמר 'ולא אביתם לעלות ותמרו את פי ה' אלקיכם ותרגנו
באהליכם ותאמרו בשנאת ה' אותנו הוציאנו מארץ מצרים'.
'ותרגנו', מלשון נָרַג, והוא האדם שגם אם יעשו לו כל הטובות
שבעולם, הוא יחשוב שמתכוונים להרע לו.

שמעתי לאחרונה סיפור נוסף שבכוחו להמחיש לנו את
מידת 'הכל לטובה' של הקב"ה, וגם מה שנראה לנו בתחילה כדבר
לא-טוב, אם נזכה נראה שהכל-הכל לטובה. המעשה שלפנינו
הוא דוגמא מצויינת לכך.

באלה הימים נעשה שידוך בבני ברק בין שתי משפחות, וכל
הנוכחים במסיבת האירוסין ראו שהשידוך הוא אכן בבחינת 'ענבי

כל הדרך דיבר האב ודיבר, ולא הפסיק מלחזק את הילדים באמונה ובבטחון, ואמר להם שהוא בטוח שהכל היה לטובה.

מי שהפנים את הדברים יותר מכולם, והתחזק באמונת-האומן הזו, היה הבן הגדול. הוא האזין כראוי לדברי אביו, והסיפור כולו הביא אותו לדוממות-רוח בצורה יוצאת מן הכלל. הוא הרגיש שההתגברות שלהם שלא להתעמת עם המשפחה השנייה ועם בעל הדירה, העלתה בכמה דרגות את כל בני המשפחה, והביאה אותם לאמונה שלימה בבורא עולם. המשפחה חזרה לבני ברק, בדיוק בזמן מנחה, והבן הגדול מיהר לבית הכנסת בשכונתו כדי לעמוד בתפילה. ההרגשות שליווהו בדרך פיעמו בליבו, והתפילה עברה עליו בהתרוממות.

והנה, בתפילת מנחה היא שהה בבית הכנסת אורח פלוני, שלא התגורר בכלל בעיר, והגיע במקרה לבני ברק כדי לסדר דבר-מה, וכנס להתפלל מנחה. הוא מביט בבחור המתפלל בדביקות רבה, וצורת התפילה ודמותו של הבחור מסקרנים אותו למקומו. הוא מתבונן ומתבונן, ואינו מסיר את מבטו

מהבחור, שעל-פניו היתה נראית התעלות מיוחדת. בשלב מסוים ניגש האורח לאחד המתפללים ושאל אותו לשמו של הבחור, ולשם אביו. גם האבא שהגיע לתפילה, התפלל בהשראה, והכל היה נראה לאורח כמתאים ל...בתו הצנועה, שהיתה בתקופת שידוכיה.

בואו ונקצר את הסיפור, ונאמר שהאורח ההוא היה אדם מעשי מאוד, ועד מהרה מצא שדכן שיתווך בין שתי המשפחות, ובימים אלה נסגר השידוך למזל ולברכה, והבן הגדול לאותה משפחה שחזרה מהצימר בצפת, התארס עם בתו של האורח, שגם הבטיח 'סידור מלא', והכל על מקומו בא בשלום.

את כל הסיפור הזה סיפר אבי החתן למי שביקש לדעת את פרטי השדכן... 'אני מקווה שעכשיו גם אתה כבר מבין שהאיש שמסרתי לך את שמו בצפת, הוא אכן אינו שדכן, אלא בעליה של דירת הנופש, שבגללו התגלגל כל השידוך שלנו', אמר.

בואו ונחשוב עוד פעם; אם הטעות של בעל הדירה בצפת לא היתה מתרחשת, והכל היה בא על מקומו בשלום, והמשפחה הבני-ברקית היתה מעבירה את ימי הנופש שלה בצפת כמתוכנן - הרי אבי הכלה לא היה מוצא את החתן. ואם אבי המשפחה היה מחליט להתעקש ולעמוד על שלו, מרבית הסיכויים שהיה זוכה בכך, אבל השידוך - מי ידוע...

ורק הקב"ה, שלפניו ניגלו כל תעלומות, והוא ורק הוא ידע שהשידוך הזה צריך לצאת אל הפועל, גילגל את האירועים כך שהמשפחה תסכם עם בעל הדירה בצפת, והדירה היא תיתפס על ידי המשפחה הירושלמית, ונתן בליבו של אבי המשפחה לעמוד בנסיון ולשוב לבני ברק, וללכת מיד לתפילת מנחה. ואז, כשכל העניינים כבר היו 'מסודרים', הוא הביא גם את האורח שלנו לבית הכנסת השכונתי, שראה את הבן ואביו מתפללים בדביקות שכזו, והחליט לעשות שידוך...

וכי שכלו של בן-אנוש היה מסוגל להכיל את כל ה'גלגלים' הללו! בודאי שלא! ומכיון שכך, אין לנו אלא להאמין בכל מקרה ומקרה המתרחש עמנו במהלך החיים, שהשי"ת מגלגל את העניינים אך ורק לטובתנו, וגם אם אין אנחנו רואים את הטובה ההיא בעיניים, עלינו להאמין שכך הם פני הדברים. וצריך רק להדגיש נקודה נוספת, שבשני המקרים שתוארו כאן, הרובלים הרוסיים והשידוך, זכו בעלי-הדבר לראות בעיניהם את הטובה

שיצאה מהאירועים שהתרחשו לפני כן. אבל גם במקרה שאין אנחנו זוכים לראות זאת, ויש הרבה-הרבה מקרים כאלו, עלינו להאמין שהכל לטובה. ובמוקדם או במאוחר תתגלה הטובה הזו לעינינו, ויתכן שזה יקרה רק בעלמא דקשט.

ומענין לענין באותו ענין. אם הרובלים הרוסיים הזכירו לנו שהעשירות האמיתית אינה תלויה בכסף, ואם על ידי סיפור השידוך התחזקה אצלנו הידיעה שהכל-הכל משמים, נספר כאן דבר נוסף הקשור לשני הנושאים הנ"ל. בלכתי פעם ברחוב ביישוב פלוני, סיפר הרב, ניגש אליי אדם זקן שעשה רושם כאיש מלומד, וכמי שמחשיב את דעותיו והשקפותיו. 'יש לי לשאול אותך שאלה קטנה', הודיע במכובדות, ואני - בראותי את מראה-פניו של האיש - התחלתי כבר להתפלל אל השי"ת שייתן בפי את המענה הנכון... והאיש אכן הוכיח שהוא מלומד. הוא פתח בצטוט מתוך הספר 'מסילת ישרים', שהאדם לא נברא אלא להתענג על ה', והוסיף לצטט את הפסוק 'טוב ה' לכל', ואז שאל:

אם הטעות של בעל הדירה בצפת לא היתה מתרחשת, ואם אבי המשפחה היה מחליט להתעקש ולעמוד על שלו, מרבית הסיכויים שהיה זוכה בכך, אבל השידוך - מי יודע...

איך אפשר להסביר, לאור שני הצטוטים הנ"ל, את העובדה שמספרם של העשירים בעולם הוא כל כך מועט? אם ה' מרחם באמת על כל בריותיו, ורוצה להיטיב איתם, ואם האדם לא נברא אלא להתענג על ה', מדוע לא רואים בעולמו של הקב"ה יותר ויותר עשירים, שבמצב זה כשאין להם בעיות פרנסה היו יכולים לכאורה יותר להתענג על ה'? הלא דבר הוא - היקשה האיש, שבמלומדותו הגדולה חשב שהשאלה הזו היא באמת שאלה...

אלא שיש לדעת שכאשר אדם כזה שואל שאלה, והוא אינו עושה זאת כדי לקנטר חלילה, אלא שהשאלה הזו מציקה לו והוא באמת רוצה לדעת תשובה, לאדם כזה אסור להתייחס בזלזול, וצריכים להשיב לו ברצינות גמורה, ואף להביא מקורות לשאלתו.

והנה היתה לי במקרה זה השגחה פרטית, שהקב"ה גילגל לידי זמן-מה לפני כן שאלמד קטע מסוים בפרק ג' של שער חשבון הנפש ב'חובות הלבבות', ובקטע ההוא שואל המחבר בדיק את אותה השאלה שהציג האיש המלומד, מדוע הנהגתו של ה' בעולם היא שאין בו עשירים רבים. והתשובה המובאת ב'חובות הלבבות' היא, שהקב"ה עשה כך מפני שאם היו הרבה עשירים, לא היה קיום לעולם, מפני שהגברים הללו לא היו מוכנים להעסיק עצמם במלאכות פשוטות, שהעולם זקוק להם.

נתאר לעצמנו אם כל אנשי העולם היו עשירים, מי מהם היה מוכן להיות 'ירקן', ולקום בשעה מוקדמת בבוקר כדי לנסוע ל'שוק הסיטונאי' על מנת להביא משם ירקות טריים? לשם מה כל בלבולי-הראש הללו, וההשכמה המוקדמת, הרי בחשבונות הבנק שלו יש כסף די והותר, והוא יעדיף אם כן להמשיך לישון על מיטתו במנוחה, ולא לעשות מאומה למען קיום העולם!

אם כל העולם היו עשירים, מי היה מוכן להיות סנדלר או רצען, ולהתעסק עם חומרים המדיפים ריחות רעים? וכן כל יתר המקצועות והמלאכות הגורמות לאדם טרחה יתירה, כמו בעל-מכולת. לכן זו הסיבה שלא ברא הקב"ה בעולמו עשירים רבים, כדי שירצו להתעסק בהמלאכות הנ"ל, ולהביא קיום לעולם.

דבריו של ה'חובות הלבבות' היו שגורים בפי היטב, וכשהעברתי את הדברים לאיש המלומד הוא קלט אותם היטב בשכלו, עד שאמר, ברגש, 'הקב"ה חכם ותורתו חכמה! למדנו מכאן שוב על ההשגחה הפרטית הפועלת לסדר את כל העניינים והאירועים שיהיו לטובתו, למדות שלפעמים האדם אינו מבין ברגע ההתרחשות, מדוע ולמה היא מתרחשת.

החופש לא חייב להיות במקום מרוחק

המודעות בעיתונים מנסות לשכנע אותנו כל העת לחפש נופש ברמה אחרת. כזו שלא היכרנו עד היום. ואת האמת צריך לומר בפה מלא: מי שלא מתפתה כהיום הזה ואינו נישמע לקולות העולים מן המודעות הללו, המבשרות על אחרי נופש חדשים בארץ ובעולם, גיבור ייאמר לו. כי זה באמת קשה. השכן שממול נוסע לכאן, והשכן מהבית השני גם הוא אורז כבר את מזוודותיו לקראת היציאה מן הבית, ורק אני אעמוד בצד, ואביט בהם בחוסר מעש?! לאותו יהודי שעדיין לא הזמין מקום-הבראה כלשהו, צריך ללחוש: יש באמת נופש ברמה אחרת. כזו שרבים לא זכו עדן להכיר. ונופש זה לא חייב להיות במקום מרוחק, ובוודאי לא בשוויץ או על פסגותיה של רומניה והונגריה. הוא יכול להיעשות, ובאמת, בתוך הבית פנימה. אף אחד לא אומר שבני הבית לא זקוקים לכמה שבועות של החלפת-אווירה. היציאה הזו מן השיגרה, טובה היא לכולם. אבל קחו בחשבון שאפשר לעשות זאת קרוב לבית, במרחק של מטרים אחדים, בגינה הסמוכה, ברחוב הסמוך. אפשר ואפשר.

צריך רק לנסות ולראות שזה אפשרי.

ההורים (למעלה) הולכים לבדם, ומשאירים את הילדים (למטה) לבדם. למה?

אב ובנו, בוגר כיתה ח', בדרך לישיבה-קטנה. מדברים יחדיו על מהות הישיבה

מי שחושב ששינוי אווירה הוא רק אם נוסעים למקום רחוק, טועה. בזמן שעקרת הבית עסוקה בעבודותיה ואינה זקוקה עתה לסיועם של האב והילדים, טוב יעשה האבא אם יקח את ילדיו אל הגינה הקרובה, אל מקום שקט, שכדי להגיע אליו אין צורך אפילו לנסוע, ושם תהיה לו הזדמנות לפתוח את הילדים, לשמוע מה בפייהם, בפיו של כל אחד.

זו העת להוכיח להם שטובתם של ההורים היא טובתם שלהם, שלא יצעקו 'גיוועלד' כל אימת שאבא או אמא מבקשים מהם לעשות דבר-מה, ולא יסרבו לבצע את הוראותיהם.

זו השעה להחדיר במוחות הרכים שרק על ידי הדרכה מגובה יוכלו למלא את ייעודם עלי אדמות ולהימלט מאימתו של העולם המבעית בו אנו חיים.

יש הורים העושים זאת במשך כל השנה. מדי שבוע או שבועיים הם ייצאו לסיבוב קצר עם אחד הילדים, כדי לוודא אל נכון מה מסתובב בליבו, עוקבים אחר כל פעימת לב ומיישרים את מעקשי הדרך והמכשולים המלווים את הילד.

יש בכך די עמל ועבודה רבה, אך מי כמו אותם הורים יודע איזה אושר, נחת וסיפוק אמיתיים יוצאים מכל 'סיבוב' כזה. רק כך מכשירים את הילד, מנקים ומצחצחים את נפשו.

ליציאות עם ההורים יש השפעה עצומה על אפשרויות הניווט של נפש הילד, וגם אלה שאינם עושים זאת כל השנה מחוסר זמן, תקופת החופש היא המומלצת ביותר לכך. הבה ננצל זאת.

אלו היוצאים לאתרים מרוחקים, אינם מסוגלים בדרך כלל ליצור קשר עם הילדים כיוון שכל תשומת הלב מוקדשת לטיולים וכו'. אבל המשפחה שנשארת ליד הבית, תרוויח שהחופש יהיה חופש 'עם' הילדים.

שאלות הלכתיות מרתקות בענייני נופש וצימרים שהועלו בפני
מרן הגר"י זילברשטיין, והובאו בספרים 'עלינו לשבח', 'ברכי
נפשי', 'מצוות בשמחה', 'לחנך בשמחה', 'שמחה בבית' ועוד -
שנכתבו ונערכו על ידי הרב משה מיכאל צורן

"עדיף להתפלל בכובע ובחליפה ללא מניין, מאשר להתפלל במניין וללא כובע וחליפה"

אף אחד לא יעז להופיע בצורה כזו לפני שליט.
ט. מה עדיף: תפילה במניין ללא כובע וחליפה, או כובע
וחליפה ללא מניין?
תשובה:
שניהם לא רצויים, אך עדיף בחליפה בלי מניין.
י. רצינו לדעת מה גודל העניין בכל הנ"ל.
תשובה:
יזכור כל בן תורה שאוי לנו מיום הדין ואוי לנו מיום
התוכחה. והמתלבש כתיקון הבגדים הכתוב ברמב"ם, תפילתו
תישמע.

השאלות הנ"ל הופנו גם אל הגאון רבי חיים קניבסקי,
שהשיב:
"בכל הדברים צריך ללכת כמו שהולכים לפני מלך ואדם
חשוב, וזה מדינת דגמרא, וח"ו לזלזל בזה".

בעל הצימר ב'אביבים' מספר כיצד השיב לו השי"ת את כספו בכפלים

האדם הצועד בדרך שהיתווה לו הבורא, לעולם אינו יוצא
ניזוק. ואולי ננסח זאת כך: אדם המוותר לחבירו, במיוחד
בימים קשים אלה שבהם אנחנו שרויים, לעולם לא ייצא ניזוק
מכך.

זאת למדנו מאחד מתושבי 'אביבים', יהודי יר"ש, וכפי
שסיפר הגאון רבי יצחק זילברשטיין בימי מלחמת לבנון, בקיץ
תשס"ו. מסיפור זה אפשר ללמוד שגם בין מטחי האש הכבדים
- ואולי דוקא בהם - מגלה השי"ת את כוח השגחתו בעולם.

הגר"י זילברשטיין סיפר על שאלה שהגיעה מת"ח ששכר
'צימר' במושב 'אביבים' שעל גבול הצפון, לימי בין הזמנים,
ולאור המצב הבטחוני הקשה ששרר בתקופה ההיא ברור היה
שאין מה לחפש שם.

'כאשר שכרנו את הצימר, היה לנו וויכוח עם בעל הבית על
גובה המחיר, ולאחר שהגענו להסכמה, שלחתי לו מיד את
מלוא המחיר, שהסתכם בכ-600 דולרים', סיפר הת"ח.

השאלה ההלכתית היתה האם מותר לבטל את ה'צימר',
אם לאו. אבל בטרם החל הת"ח לברר את הענין מהאפקט
ההלכתי, דהיינו 'מזלו של מי גרם', סיפר להגר"י זילברשטיין

להלן שאלות בענייני תפילה שנשלחו להגר"י זילברשטיין
על ידי בני ישיבה שיצאו למחנה-קיץ.

א. האם לבישת החליפה בעת התפילה היא חובה או
הידור? ונפקא-מינה כאשר יש טורח בכך, כגון בעת הטיוול
וכד'.

תשובה:

יש לזכור שבעוד כחודש ימים יתרגשו עלינו ימי הדין, ומה
נאמר ומה נענה להשם יתברך אחרי שהתפללנו ללא מורא
שמים, משום טורח?!

ב. השאלה הנ"ל התעוררה אצלנו גם באשר לבישת
כובע. האם זו חובה או הידור?

תשובה:

אדם שהיה קובע פגישה עם נשיא ארה"ב, היה מעז לבוא
בלי מלבוש דרך ארץ?!

ג. ומה היא ההלכה בדברים הנ"ל, לגבי ברכת המזון?

תשובה:

יש לזכור שהיו יהודים רבים שמתו בשואה מרעב
ומחסור-כל. ואם כן, כאשר השם יתברך משפיע עלינו מטובו
ונותן לנו מזון, יש לברך בדרך ארץ ובתודה.

ד. האם אפשר ללבוש בעת התפילה כובע שנהוג ללבושו
רק כהגנה מן השמש?

תשובה:

אם ראוי לעמוד כך לפני המלך, מותר.

ה. האם טלית מועילה במקום חליפה?

תשובה:

רק כשאי אפשר ללבוש את שניהם.

ו. טלית על הראש (לכחור) במקום כובע?

תשובה:

כנ"ל.

ז. נעלי בית בשעת התפילה?

תשובה:

חס ושלום. יש לנו ללמוד מיוסף הצדיק, שכאשר הגיע
לפני פרעה, התלבש יפה.

ח. נעליים ללא גרביים, בעת התפילה?

תשובה:

שכאשר התקשר אל בעל הבית ב'אביבים', הבין האיש מיד מה כוונתו, ואמר - 'אני מבין אתכם, ואין לך מה להצטדק; אני מוחל לכם על הכל, ואשלח מיד את כל הכסף בחזרה'.

וכך עשה. בתוך 48 שעות הגיע הכסף לבני ברק.

למרות המצב הקשה ששרר אז במושב אביבים, התנהג האיש כמו שיהודי צריך להתנהג, נקט בדרך של וויתור, התחשב בשוכרים, ויראת שמים דיברה מתוך גרונו.

לאחר שהכסף הגיע אליו, סיפר הת"ח, נכמרו רחמי על בעל הצימר, וחשבתי אולי היה מן הראוי שאציע לו בחזרה חלק מן הכסף. ואז התברר לי שהשי"ת דואג לעושי רצונו, וממלא את חסרונם.

משהתקשרתי אל האיש ב'אביבים', ושטחתי לפניו את הצעתי בדבר החזרת חלק מהכסף, הגיב בעל הצימר על ההצעה בתרעומת, ואמר שכיון שהוא וויתר על התשלום, אינו מוכן לקבל ולוא אגורה אחת, והוסיף מיניה-וביה:

'מה אתה חושב, שהפסדתי את הכסף? לא ולא. השכרתי את הצימר שלי במחיר כפול ממה שסיכמתי אתכם, וקיבלתי עליו 1,200 דולרים'.

'מי הסכים לשלם לך מחיר כזה, בימים אלה, כאשר הישוב שלכם מצוי תחת הפגזות תכופות כל כך?' התפלא מיועדנו.

והאיש השיב: 'העיתונאים'...

בני המשפחה גילו שבצימר אין מזוזות, ושכרו צימר אחר

עונת הצימרים מְצַנֶּנֶת שאלות הלכתיות מעניינות, כמו זו שלפנינו שהגיעה אל הגר"י זילברשטיין. ראובן התקשר אל שמעון, בעל צימרים בצפון הארץ, וביקש להזמין צימר לסוף השבוע. אמר לו שמעון: למזלך נותר צימר אחד פנוי. אתה הראשון שתששה בו, משום שרק השבוע הסתיימה בנייתו...

ראובן הגיע עם בני משפחתו אל הצימר, כשעה לפני כניסת השבת. והנה, כשנכנסו נחרזו לגלות כי בדלת הכניסה לצימר ובשאר החדרים אין מזוזות! ראובן מיהר להתקשר אל שמעון אך הוא כבר לא היה זמין בשעה כזו.

ראובן הזהיר את בני ביתו שלא להכנס לצימר, והחל לברר אצל השכנים אודות צימרים אחרים העומדים להשכרה, ולבסוף מצא צימר אחר שהיה פנוי, ובני המשפחה שהו בו בשבת.

במוצאי השבת מגיע שמעון ומבקש את התשלום. תשלום!! - התרעם ראובן, הרי לא ישנתי בצימר שלך, כי בכל הכניסות לא היו מזוזות! שמעון התנצל והסביר שהיות ורק השבוע סיים את בניית הצימר, לא הספיק עדיין לקבוע בו מזוזות, אבל על התשלום הוא איננו מוותר.

בעל הצימר טען כלפי ראובן שצימר אינו חייב לכאורה כלל במזוזה, כמבואר בשו"ע (יור"ד, סימן רפ"ו סעיף כ"ב) שהדר בפונדק, אפילו בארץ ישראל, פטור ממזוזה כל שלושים יום; ואם כן מי אמר לך לצאת מהצימר שלי; ועכשיו שלם תשלום את מלוא דמי השכירות!

ראובן טען לעומתו: אני יהודי פשוט, ואיני בקי כל כך בהלכה, ומבחנתי שהות בבית ללא מזוזה לא באה בחשבון...

עם מי הדין? - גיסי מרן הגר"ח אמר שצריך לשלם!

הרב שליט"א השיב שנראה לומר שכיון שבאותו ישוב היה מרא דאתרא, וראובן היה יכול לפנות אליו ולברר האם הוא רשאי לשהות בצימר, ולא עשה כך, אם כן יש כאן קצת פשיעה מצידו.

ועל אף שמדובר בשעה לחוצה שלפני כניסת שבת, מכל מקום היה עליו לנהוג במתינות ובישוב הדעת ולפנות אל החכם, ומשלא עשה כן - שלם ישלם!

ומה שטוען ראובן אני יהודי פשוט, ואינני בקי בהלכה, אין זו טענה, וראיה לכך מדברי הרמ"א (חו"מ, סימן רמ"ו סעיף י"ז) שהזמין את חברו לסעודה, ואכל אצלו, חייב לשלם.

ואע"פ שהאורח טוען לא ידעתי שאצטרך לשלם, ואילו הייתי יודע לא הייתי אוכל, אין זו טענה, כי היה צריך ללמוד, ולדעת שבמקרה כזה צריך לשלם, ומי שלא למד הרי זו פשיעה, ויעוין שם בתרומת הדשן שמביא הרמ"א. וכך גם בענייננו. ויעוין גם במסכת מכות, דשגגת לימוד - פשיעה.

אלא שגסי מרן הגר"ח שליט"א, בספרו 'מזוזות ביתך', מביא על כך את מדרש רות (ב' כ"ב) שנעמי אמרה לרות אין דרכם של בני ישראל ללון בבית שאין בו מזוזה.

ולכן יכול השוכר לומר למשכיר, אמנם מן הדין יכול אני לדור בצימר זה, כי אני פונדקאי, אך מאחר ואין דרך בני ישראל לדור בבית כזה, לכן לא השתמשתי בו, למרות שמן הדין מותר, ואני פטור מלשלם לך.

והנה, לולא דברי גיסי בפירוש, היה אפשר לומר שכוונת נעמי שאמרה שאין דרך בני ישראל לדור בבית שאין בו מזוזה, היתה דווקא כשהיבים במצוות מזוזה, ואע"פ שכתוב 'אין דרך', ולא כתוב 'אסור לדור', הרי גם בבתי תיאטראות נאמר שם במדרש שנעמי אמרה אין דרך בני ישראל ללכת לבתי תיאטראות, למרות שהמקור לכך הוא מתהילים, שהוא מדברי קבלה, 'אשרי האיש אשר לא הלך', ומסתבר שהוא איסור תורה.

אבל במקום שכתוב להדיא שמותר לדור באכסניה שאין בה מזוזה, על זה לא נאמר שאין דרך בני ישראל לדור שם, ואם כן היה צריך לדור, ואם לא דר, שלם ישלם. ויעוין ערוך לנר שכתב דאמנם השוכר פטור ממזוזה, אבל המשכיר חייב.

ושאלתי את גיסי מרן הגר"ח שליט"א, האם ישלם, ואמר שמסתבר שישלם.

הבעיה נפתרה בדרך הכי-אלגנטית

אברך ת"ח שחזר מנופש שעשה במושב בגליל העליון, סיפר לנו כדלהלן. אני מנצל את הימים הללו של הנופש לשיחות-נפש עם הילדים, ומשוחח עמם על דברים שאולי קשה לדבר עליהם בבית. הפעם היתה לי סיבה מיוחדת לכך, כיון שאחד הבנים שלי החל, לצערי הרב, לרדת קמעה מן הדרך, והבנתי שאצטרך להשקיע רבות בשיחותי עימו.

דא-עקא, ממשיך האברך, הבן שלי - כאחד מסממני הירידה שלו - רכש מכשיר סלולרי (כשר), והוא מעביר שעות רבות ביום בשיחות טלפוניות עם חבריו. חששתי שאם הוא ייסע לימי הנופש עם המכשיר, יהיה לי קשה מאוד לתפוס אותו לשיחה. הוא פשוט יהיה עסוק מבוקר עד ערב... מאידך,

בכורח הנסיבות לא היה באפשרותי למנוע ממנו את נשיאת המכשיר למושב הגלילי.

מה עשיתי? - התפללתי להשי"ת שישלח לי עזרו ממעל, ושימציא בפניי את האפשרות לשוחח עם הבן, ולזכות להוציא מהמצב שבו הוא נמצא.

ולכאורה, יתבונן המתבונן, כיצד ניתן להביא לפתרון המצב? הרי היה ברור שהבן ייקח את המכשיר, ואם כן ברור גם שהוא יהיה עסוק בשיחות עם החברים, וכיצד אפשר לפתור את הבעיה?

אבל אני לא התייאשתי, עמדתי בתפילה והתחננתי לפני השי"ת שישלח בעדי. 'הרי אתה אדון כל החוכמות, החכם מכל החכמים, וכי אני צריך לתת לך עצה איך לפתור את הבעיה שלי?' - אמרתי להשי"ת מתוך לב כאוב.

והשי"ת? אכן פתר את הבעיה בצורה הכי-טובה, הכי-יעילה והכי-נקייה שאפשר להעלות על הדעת.

כשהגענו לצימר שלנו במושב, מנסה הבן - כצפוי - להתקשר לחבריו וידידיו, ואינו מצליח... מנסה ומנסה, לוחץ על כל הלחצנים האפשריים, ואין מענה.

על מסך המכשיר מופיעה הודעה ש'השירות אינו זמין', וזה אומר שבאיזור ההוא שבו היה ממוקם הצימר שלנו, ובצד בכל שטח המושב, לא היתה קליטה טובה למכשיר הסלולרי של הבן.

הוא ניסה להתרחק מעט מהצימר, ולהתקשר משם, ובאף מקום לא היתה קליטה סלולרית. במלים אחרות: המכשיר שלו הושבת לחלוטין. גם אם לפעמים הצליח ליצור קשר עם אחד החברים, השיחה נקטעה באמצע, מה שגרם לו אי-נעימות, וממילא לא התקשר יותר.

והתוצאה: יכולתי לשבת ולשוחח איתו במשך זמן רב, ללא כל הפרעה. ממש כל הזמן ישבנו ודיברנו, מה שלא הייתי יכול לדמיין לעצמי...

אחר כך התברר שהשבתתו של המכשיר נבעה בגלל האנטנות של הצבא בגבול הצפון, ובמשך שנים סובלים מזה כל אנשי המושב.

בדרך זו, מספר התי"ח, נפתרה הבעיה בדרך הכי-אלגנטית, כשהמחשומים לשיחה לא באו ממני, מהאבא, מה שהיה עלול לגרום לכעס מצד הבן.

חוסר-הקליטה החיצוני גרם לכך שהוא ישב על הדשא בחוסר-מעש, ואז תפסתי אותו לשיחות-נפש, וחושבני שהצלחתי להעלותו על הדרך הישרה, ולהציג מעל הפסים. מה למדנו? - בכוחה של תפילה לפתור את כל הבעיות.

תוך ספר התורה ביקש תשלום

הגיעה אלינו שאלה מאנשים ששכרו צימר במושב, וכשהוצרכו לקרוא בתורה בשבת בבוקר פנו אל הישיבה שהיתה מול הצימר, ושאלו האם אפשר להשתמש באחד מספרי התורה שבהיכל. בבית המדרש היו אז כמה בחורים, ואחד הר"מים, והם השיבו שבוודאי מותר להם להשתמש, ואף נתנו לנו חדר מיוחד בו נוכל לקרוא.

השואלים מספרים שלאחר שסיימו את הקריאה והחזירו את הספר, נכנס אדם פלוני ואמר שספר התורה הוא רכושו

הפרטי, ואין רשות לשום אדם לתת להשתמש בו, וכל מי שקורא בספר זה צריך לשלם כסף. הוא הוסיף ואמר שהיות ובשבת הוא אינו מדבר על כסף, שנהיה איתו בקשר במוצאי שבת...

כשדיברנו במוצאי שבת, טען האיש שספר התורה נקנה עבור ביזנעיס... לא פחות ולא יותר... וכל מי שמשתמש בו, צריך לשלם סך 200 שקלים.

השאלות היו, האם צריך לשלם לו? ולצד שלא צריך, האם היה כאן שואל שלא מדעת, שהוא גולן, ולא יוצאים ידי חובת הקריאה מספר תורה גזול?

הרב שליט"א השיב, שלא שמענו מעולם שספר התורה המקודש של עם ישראל עומד לביזנעיס, וכמדומני שזה גם קצת בזיון לספר, שעושים בו שימושים מסחריים. ולכן, הקריאה היתה מצוה, ומצוות לאו ליהנות ניתנו.

כלל גדול בדינו, דניחא ליה לאיניש דלעביד מצווה בממונו. ולמרות שהרבה קטטות מצויות בבית המדרש, כגון זה רוצה שיקראו בס"ת שלו, וחבירו רוצה שיקראו בשלו, אבל על זאת לא שמענו מעולם - שאדם ידרוש כסף עבור הקריאה!

ואם היה רוצה לקבל תשלום, היה צריך לתלות שלט גדול על הספר שבו ייאמר 'ספר התורה הזה עומד לביזנעיס', ואם לא עשה כך, מותר לקרוא, כי לא נהנו, אלא קיימו מצוה.

הסעיף בהזמנת 5 הצימרים דיבר על אפשרות לביטול אחד הצימרים, חודש מראש

יש שאלות הלכתיות העוסקות במציאות-של-פלא, המתמיהות את כל שומעיהן. כזה הוא הסיפור שלפנינו שהגיע אל הגר"י זילברשטיין ועסק בשאלה מעניינת בתחום הצימרים, ענף תיירותי שתפס בשנים האחרונות תאוצה גדולה, ונחשב לאחד העסקים המצליחים.

המעשה היה באדם שהזמין חמישה צימרים למשפחתו במושב בגליל, במעלה הדרך למירון. המדובר היה בצימרים הבנויים בצורת חיי"ת, ובמרכזם בריכת שחיה המיועדת לשוכרי הצימרים.

ההזמנה נועדה עבור בניו הנשואים של המזמין, והתוכנית היתה שכולם ישהו בצוותא באותו מקום, והמשפחה תתאחד לכמה ימים, והכל יתעלו במשותף בתורה וביראת שמים.

בשעת ההזמנה דובר אמנם על כל 5 הצימרים, אבל המזמין הוסיף בהזמנה סעיף לפיו 4 צימרים הוא שוכר בוודאות, ועל הצימר ה-5 קיים ספק. המזמין אמר לבעל הצימרים שיתכן שאחד הצימרים יבוטל, מפני שאחד הבנים שלו יצטרך לנסוע לחו"ל באותה תקופה, ולא יהא באפשרותו להצטרף לכל יתר אחיו.

הסעיף בהזמנה דיבר אפוא על אפשרות לביטול אחד הצימרים, בהודעה של חודש מראש, כדי שבמהלך החודש יוכל בעל הצימרים להשיג לקוח אחר.

כיון שלא בכל יום מזדמנת לבעל הצימרים הזמנה גורפת של 4 צימרים, הסכים לתנאי זה.

מה שקרה לבסוף הוא שאכן אחד הבנים הודיע שהוא טס לחו"ל, והמזמין ביטל את הצימר ה-5, וכפי שזכרם - הוא עשה זאת חודש מראש.

ויהי כעבור שבועיים התבטלה נסיעתו של הבן לחו"ל. עכשיו תשמעו מה עשה הבחור החכם הזה: הוא מתקשר לבעל הצימרים, כאדם זר, ושואל האם יש לו צימר להשכרה לתאריך זה וזה. בעל הצימרים משיב שאכן יש לו צימר אחד פנוי.

הבן ממשיך לשאול האם מדובר בצימר בודד, או שמא יש באותו מקום משפחות נוספות, ובעל הצימרים משיב כפי האמת, שיש משפחה ששכרה ארבעה צימרים, ואתה תתגורר בצימר החמישי.

המזמין (הבן) החל להתמקח עם בעל הצימרים, וטען שכיון שתהיינה במקום 4 משפחות אחרות, עם הרבה ילדים ורעש, זה יגזול ממנו את פרטיותו, ולכן הוא מבקש ממנו להוריד את המחיר...

בעל הצימר שידע שיהיה לו קשה להשכיר צימר כזה, המוקף ב-4 צימרים שכבר אוכלסו על ידי בני משפחה אחת, ולא רצה להישאר עם צימר ריק, הסכים לתת את הצימר ההוא בחצי מחיר...

יוצא אפוא שהבן ההוא, שהיה אמור בתחילה להימנות על יושבי הצימרים של המשפחה, אלא שעקב טיסתו המתוכננת לחו"ל, ירד מכל העסק, הרוויח עכשיו - עם ביטול הטיסה - סכום נכבד שווה לזו של בעל הצימרים, בעוד שאם היה האחרון יודע שמדובר באחד הבנים, שבועדי מעונין להיות יחד עם כל בני המשפחה האחרים, לא היה בעל-הבית מוכן לוותר על אגורה אחת בעסקה זו של השכרת הצימר החמישי.

המזמין שיגר אלינו מכתב ושאל האם יש בכך הונאה, שהרי סוף סוף הבן שלא טס לבסוף לחו"ל, היה מוכן לשכור את הצימר גם במחיר מלא, שהרי כל משפחתו נמצאת שם; ומאידך, יתכן שהצימר היה נשאר ריק. האם צריך לפצות את בעל הצימר, או לגלות לו את הענין כדי שלא יהיה חילול ה'?

למרות שכל מי ששומע את הדברים, סבור לתומו שיש כאן מעשה של הונאה, השיב הרב שליט"א שיש צד לומר שאין כאן הונאה, כי האח ביטל את הצימר לתומו, מאחר ובאמת תכנן ורצה לנסוע לחו"ל, ולא הִעָרִים מאומה. והרי מראש הוחלט שיש רשות לבטל את הצימר בהודעה של חודש מראש.

ועתה כאשר האח החליט להישאר בארץ, זו היא עיסקה חדשה והוא איננו כפוף למה שהוחלט בהסכם הראשון. ולכן הגם שבהסכם הראשון הבן היה מוכן לגור עם אחיו, ולשלם מחיר מלא, כעת הוא לא כפוף להסכם זה, ורשאי להיות איסטניס ולומר שלגור עם יתר האחים שווה לו רק בהנחה של חמישים אחוז מהמחיר המלא.

והנה, יש מקום לבעל-הדין לחלוק ולומר שהאח הזה מאחר והיה מוכן מראש לשלם מחיר מלא, נמצא שכעת הוא גונב דעתו של הבעלים, בזה שמעמיד פנים כאילו הוא אדם אחר, ולכן מבקש לשלם רק חמישים אחוז, בה-בשעה שבשבילו הצימר שווה מחיר מלא.

אך יש לומר שהמחיר של הצימר אינו נמדד לפי כל אדם, אלא לפי ערכו בשוק. ואם בשוק הוא שווה רק חמישים אחוז מהמחיר, אם כן זה הוא המחיר, ולא צריך להתחשב בכך שלאדם מסוים, כגון הבן הזה, המחיר שווה הרבה יותר. אין לנו אלא המחיר בשוק, ולא לפי שווי אצל האדם המסוים.

ראיה לכך מדברי רבנו הנתיבות (חו"מ, סימן קמ"ח א') שכתב: נראה שדבר שאינו שווה בעצמו למוכרו וליקח דמים

בעדו, רק ששווה לניזק ההוא, אין המזיק חייב לשלם, כי המחיר נמדד לפי השווי בשוק. ויעוין בקהילות יעקב (ב"ק ל"ט).

שוו בנפשכם: אדם עובר ברחוב ורואה בחלון-ראווה של חנות פלונית גביע עתיק העומד למכירה. הוא מתקרב ומבחין שהמדובר בגביע שהיה שייך בעבר לשושלת המשפחתית שלו, מדורי-דורות.

גביע זה מוצע למכירה במחיר 500 ₪. אבל, אם נשאל את האדם, הוא יאמר שהגביע הזה שווה לו הון עתק, שכן כאמור מדובר בייחוס משפחתי רב-ערך, והוא מוכן להשקיע בקניית הגביע סך העולה עשרות מונים על המחיר הרשמי המוצע למכירה.

האם מישוהו יעלה בדעתו שהקונה הלז צריך לומר לבעל החנות שהגביע הזה שווה עבורו הרבה יותר מ-500 ₪? הרי בוודאי שלא כך הם פני הדברים.

ומדוע? כי מחירו של הגביע בשוק הוא 500 ₪ ולא יותר, ואין כל סיבה שמי שהגביע שווה לו הרבה יותר, ישלם על כך שקל אחד יותר מהמחיר הרשמי.

ונראה, השיב הרב שליט"א, דה"ה בענייננו. הבן לא הפסיד לבעל הצימר אלא חצי מהמחיר, שכן היה באפשרותו להשכיר את הצימר לאדם זר בחצי מחיר, ולכן אין כאן עוולה מצד הבן, וחוכמתו עמדה לו ששָׁכַר את הצימר בתחבולה בחצי מחיר.

ומשום כך לא חייבים לספר לבעל הצימר שהתושב החדש הוא גם בנו של המזמין, כי למה לתת לו הרגשה שרימו אותו, כשהאמת היא שאין כאן כל רמאות, ומאחר והמזמין חס על כבוד שם שמם, מן הראוי שיתן לבעל הצימר פיצוי כלשהו, ולומר לו שהתשלום הוא בגלל ההפסד שנגרם עקב הביטול של הבן, למרות שהתנה מראש שיוכל לבטל.

ואם יש חשש שבעל הצימר יגלה שמדובר באחד הבנים, ועלול להיווצר חילול שם שמם, צריך להודיע לו את זאת, ולא להעלים את העובדה שהוא הבן.

לסיכום: אם הצימר אינו שווה יותר מחצי מחיר, והבן לא היה משלם יותר מחצי, אין כאן שום עוולה. ואם האח היה מוכן לשלם את מלוא המחיר, ויש גם אנשים אחרים שמוכנים לשלם זאת, אין כאן הונאה, אבל יש כאן עוולה.

אמרת את הדברים לגדולי ישראל, ולא הסכימו לדבריי, ואמרו שבכל אופן יש עוולה.

אסור להשתמש באינטרנט גם כדי לברר על צימר כשר ומהודר...

פרצות חמורות עלולות להיגרם כתוצאה מנופש שאינו קבוקר דיו. בירור קצר בקרב כל הגורמים המטפלים בנושא, יעלה שורה ארוכה של בעיות ותקלות שגרמו להתדרדרות איומה בקרב הצעירים ובני הנוער, ולא כאן המקום להאריך.

אלא שבענין הצימרים התפתחה לאחרונה מגיפה נוספת, המתלבשת בצורת 'הצטדקות' שאינה במקומה. הדבר נובע אולי מכוונה טובה, אבל ברור שהמעשה, והתוצאה, הבאים בעקבות הכוונה הטובה, אינם טובים כלל וכלל, ואינם מכשירים את השרץ.

לאור מה שקרה כבר בעבר, מודעים כיום ההורים לכך שאי אפשר להסתמך על פרסומים פהזשם של בעלי צימרים, המעידים על הצימר שהוא 'נקי וכשר', וגם מוכנים להעיד שהמושב בו ממוקם הצימר הוא מושב דתי, וכיוצא באלו הבטחות שרק מי שנכוה בהן פעם אחת, יודע שאי אפשר לסמוך עליהן בשום אופן שבעולם.

במקרים רבים הגיעו בני המשפחה החרדית אל הצימר וגילו לחרדתם שמדובר במקום פרוץ ומתועב מכל הבחינות, לא שבת ולא כשרות, לא צניעות ולא טהרה, ונאלצו לסגת אחורנית ולשוב לביתם, תוך מפחינו(נ)ש גדול לכל בני המשפחה.

אל הגר"י זילברשטיין שליט"א הגיעה שאלה מכמה הורים, כדלהלן: כאשר מגיעה עונת הנופש, הם כותבים, אנחנו נתקלים בבעיה גדולה. מצד אחד, אין אנחנו רוצים לסמוך על עדותם של בעלי הצימר, ומעוניינים לראות את המקום בעצמנו. מצד שני, הרי לא יעלה על הדעת שנעשה את הדרך הארוכה לצפון הארץ, או לדרומה, אך ורק כדי לבדוק את המקום.

הדרך היחידה לכאורה לברר האם המקום המוצע מתאים למשפחה חרדית, היא באמצעות האינטרנט שנאסר והוחרם על ידי כל גדולי ישראל בכל מקומות פזוריהם. ההורים מדגישים שכמובן אין הם מתכוונים להסתכל בעצמם בכלי הטמא הזה, אבל שואלים האם מותר להם לבקש מאדם שיש ברשותו אינטרנט (לא חסום) שיעשה להם את השרות הזה, וייתן להם את כל הפרטים על הצימר המוצע.

הרב שליט"א אמר בצורה נחרצת שאסור לעשות זאת, גם אם הדבר מתקיל את המשפחה בקשיים גדולים. בדיוק באותה מידה שלא יעלה על הדעת שכדי לברר על הצימר יכנס אדם למקום זימה וטומאה, ולו רק לדקה-שתיים, כך אסור גם להשתמש בשירותי האינטרנט על מנת לברר זאת.

מלחמת-החורמה שהכריזו כל גדולי ישראל, אמר הרב שליט"א, נגד האינטרנט ומפגעי, צריכה להיות מוחלטת וללא כל היתרים למיניהם, בבחינת 'משנאיך ה' אשנא ובתקוממך אתקוטט; תכלית שנהא שנאתים לאויבים היו לי' (תהילים, פרק קל"ט פסוק כ"א).

וכשם שאף אחד לא יגש אל אויבו על מנת לברר על צימר, כך אסור לעשות זאת גם בשירותי האינטרנט. כל מי שחרד על נפשו, ועל נפש ילדיו ובני ביתו, צריך להדיר את עצמו בצורה אבסולוטית מכל מה שמתקרב לאינטרנט, אמר הרב.

חברי הקיבוץ החליטו לשלוח לבני הישיבה אבטיח וכלי לנטילת ידיים

זכורני, בתקופת בחרותי בישיבת סלבודקה, ראיתי שאפילו חילונים בקיבוץ הבינו את הני"ל, והגישו אוכל לבני ישיבה... המעשה אירע כאשר הנהלת הישיבה החליטה לשלוח בתקופת בין הזמנים של הקיץ כמה תלמידים מתמידים לחופשה, כדי שיחליפו כוח וישבו איתנים ובריאים להמשך הלימוד בישיבה.

הבחורים הגיעו למקום-הנופש, שהיה בקיבוץ לא-דתי בצפון הארץ, ולפני שהחלו לאכול ארוחת בוקר ישבו על ספסל בחוץ ודיברו ביניהם בדברי תורה. חברי הקיבוץ ראו את

הבחורים יושבים ומדברים, והחליטו לשלוח להם דבר-מה לאכול... הם שיגרו להם אבטיח, מים וכד לנטילת ידיים.

את האבטיח אפשר היה לעשר, ולאכול, וכך עשו הבחורים. ברם, הכד שנשלח אליהם היה פסול לנטילה, והבחורים ישבו וחקרו היאך יוכלו ליטול את ידיהם... לאחר שחתכו את האבטיח לשני חלקים, נזכרו במשנה במסכת פרה האומרת שהדלעת כשירה למי חטאת. והרי לכאורה דלעת דומה לאבטיח, ואם כן נוכל ליטול ידינו על ידי שנמלא מים בתוך האבטיח, וניטול...

ולגבי הענין שכלי לנטילה צריך להיות גם כזה שעשוי להכיל מזון, הרי האבטיח מחזיק את עצמו, ואם כן הכל כשר ויפה לנטילה. כך או כך, כיון שלא היה להם ספר-הלכה במקום, החליטו בינתיים לא לסמוך על האבטיח ולא להשתמש בו ככלי, אלא לעטוף את ידיהם במגבות, וכך לאכול.

במלחמה אכלו גם את הקליפה הירוקה

כשהגיעו לישיבה החלו לחפש בספרי ההלכה, וראו שבנטילת ידיים ע"י האבטיח יש שתי בעיות. ראשית, האבטיח הוא פרי שנקרב, בניגוד לדלעת שכאשר מייבשים אותה היא אינה נרקבת לעולם, ולכן היא פרי לצדיקים. ושנית, קליפת האבטיח היא מאכל, ואי אפשר להשתמש במאכל ככלי.

נכון הוא, שכיום נוהגים לזרוק את הקליפה, ולאכול רק את הפרי האדום, אבל אני עוד זוכר בתקופת המלחמה בירושלים שאכלו גם את הקליפה הירוקה של האבטיח...

לפעמים קורה שת"ח חושבים שחלק מהדברים המובאים במשניות הם לא אקטואליים לתקופתנו, והנה מהמקרה הנ"ל אפשר ללמוד שכל דברי התורה שייכים לכל תקופה עד בוא משיח, ועד בכלל כמובן...

השאלה מליקוואד: תשלום כפול עבור נופש

בליקוואד היה בחור מתמיד גדול, וחבריו ראו שהוא צריך לצאת קצת לנופש על מנת לאוורר את הראש. ראובן חבירו צלצל לבעליה של דירה בצפת וביקש ממנו שייתן את דירתו למתמיד ההוא, 'ואני אשלם את מחירה בסך 500 דולרים, ובלבד שהמתמיד לא יידע מזה'.

המתמיד אכן הגיע לארץ, ונפש בצפת במשך שבוע. לקראת צאתו, החליט שכיון שהוא נהנה כל-כך, ישאיר בדירה מתנה לבעלים. המתנה היתה זוג פמוטים ששוים 500 דולרים...

בעל הדירה קיבל אפוא תשלום כפול, ושואל מה עליו לעשות?

השבנו לו, שיחזיר את 500 הדולרים לחבר הטוב ששילם עבור המתמיד, ואת הפמוטים ישאיר אצלו כדי לא לפגוע בבחור המתמיד.

המקור לכך הוא מפרשת 'שמות' שבה למדנו שיוכבד קיבלה תשלום מבתיה בת פרעה עבור הנקת משה רבינו. והנה, הגמרא במסכת סוטה (י"ב ב') אומרת: 'רָאָה כְּמָה טוֹב לְצַדִּיקִים, לֹא דֵיִים שִׁמְחִיזִים אֲבָדָתָם - אֶת יֶלֶדָם - אֲלָא נוֹתְנִים לָהֶם גַּם אֶת שְׂכָרָם. דְּהֵיִינוּ שְׂיוֹכְבֵּד קִיבְלָה תְּשֻׁלוֹם כְּפֹל, גַּם הַנִּקְתָּ בְּנָה, וְגַם תְּשֻׁלוֹם עֲבוּר זֶה.'

והחיד"א שואל הכיצד עשתה זאת, ומתרץ שבתיה אמרה ליוכבד "היניקיהו לי", האוכל שאת אוכלת צריך להיות מאכל מלכים, כמו שראוי לי. אם כן על זה מגיע לה תשלום. הנצי"ב מפרש את הפסוק "היניקיהו לי", שלא תעשה חשבון איתה, כי היא מלכה, ואינה עומדת על החשבון כמו כל אדם, ולכן אין כאן גזל.

בליל שבת כבה האור בצימר

אדם שכר צימר בצפת, אבל בליל שבת, כשרצה לשבת עם בני משפחתו ולקיים מצוות עונג שבת, כבה לפתע החשמל בצימר. הוא ממאן עתה לשלם לבעה"ב את מלוא הסכום, ודורש שיעשה לו הנחה משמעותית. בעה"ב מצדו טוען, שהצימר היה מואר מאוד, בגלל האור שהגיע מבחוץ. האם השוכר חייב במקרה זה לשלם מחיר מלא?

והשבנו, ששאלה דומה נשאלה לפני כמאתיים שנה. אדם שכר חדר במלון, אבל התנה לפני-כן עם בעל-הבית שבחדר יהיה שעון שיעיר אותו בשעה 7 בבוקר. בעליו של המלון הבטיח שבחדר יהיה שעון, אבל אמר לשוכר שעלותו של חדר עם שעון היא גבוהה יותר.

השוכר לא מצא שעון בחדר, וכשעזב את המלון סירב לשלם את מלוא המחיר. בעל-הבית טען להגנתו, שהתכוון לכך שממש מול חלון-החדר תלוי שעון ענק של העיר. אבל השוכר אמר שזה לא נקרא 'חדר עם שעון', ולא לכך התכוון.

מרב הרב אלישיב זצ"ל אמר, שצריך לברר איך נוהגים באותו מקום; אם 'חדר עם שעון' עולה יותר, אז צריך שיהיה שעון בתוך החדר, אבל אם 'חדר עם שעון' מחוץ לחדר - גם הוא עולה ביוקר, כי רואים את השעון, גם זה נקרא 'חדר עם שעון'. אבל אם 'חדר עם שעון' בחוץ, לא עולה יותר, אזי כשמדברים על 'חדר עם שעון' - הכוונה שיש שעון בתוך החדר.

והוא הדין ביחס לשאלתנו בענין החשמל. כיון שחדר בלי אור שווה פחות, אם כן אף שהאור מבחוץ מגיע לחדר ומאיר אותו, צריך לנכות לו מהמחיר, כי דעת בני אדם היא על חדר כזה שיש אור בחדר עצמו.

בעל הדירה הירושלמי סירב שהשוכר מבני ברק יערוך את האירוסין בדירתו

כאשר שהינו פעם בנופש בירושלים, הגיעה אלינו שאלה מעניינת, המובאת בספר 'אחת שאלתי', חלק שלישי. המדובר היה בשתי משפחות, שהאחת מתגוררת בירושלים והשניה בבני ברק, שלא היתה להן אפשרות כלכלית לשכור חדר בבית מלון או בצימר, ולכן החליפו את דירותיהן למשך שבוע. המשפחה מבני ברק לקחה את הדירה בירושלים, והירושלמים באו לבני ברק.

והנה, במהלך השבוע ההוא, זכו בני המשפחה הבני-ברקית לארס את בתם. הם שהו עדיין בדירה בירושלים, ולכן החליטו לערוך את האירוסין בדירה זו, וכמובן שלפני-כן שאלו את רשותם של בעלי הדירה.

למרבה הפלא, תשובתו של בעל-הבית הירושלמי היתה שלילית. הוא לא היה מוכן בשום אופן שהאירוסין ייערכו בדירתו.

משהתעניין בעל-השמחה, הלא הוא האברך מבני ברק, אצל ג'עו הירושלמי, וביקש לדעת את עילת הסיור, ואף הקדים ואמר לו שאם יישבר רהיט כלשהו בבית (מלבד 'הצלחת' באירוסין...), הוא ישלם הכל טבין-ותקילין, השיב בעל-הדירה הירושלמי ואמר:

יש לי בבית בת שהגיעה לגיל מבוגר, והיא מעוכבת-שידוך. כשהייתי לאחרונה אצל האדמו"ר שאני זוכה להסתופף בצלו, וביקשתי ממנו שוב ושוב שיברך את בתי שתזכה למצוא כבר את זיווגה הנכון, השיב לי הרבי: 'אירוסין ייערכו בדירה שלך, בקרוב!'

כמובן ששמחנו מאוד למשמע ההבטחה המפורשת שיצאה מפיו. והנה, אם אתה תערוך את אירוסין בתך בדירתך, יתכן שדבריו של הרבי שלי - שברך ואמר ש'אירוסין ייערכו בדירה שלך בקרוב' - יחולו על השמחה שלכם, ולא יהיה להם כבר 'תוקף' כדי לחול על השמחה המיוחלת של בתי מעוכבת-השידוך.

'הנופש התבטא הפעם בסיור בבתי מדרשותיה של בני ברק, אלה שלא ביקרתי בהם מעודי'

בסוף בין הזמנים של הקיץ קיבלנו מכתב מת"ח חשוב, המתגורר בבני ברק, המספר מה עבר עליו בתקופה זו, ויש בדברים מסר נוקב עד מאוד, שבכוחו לסייע לכל אחד מאתנו. אנחנו מביאים את הדברים כלשונם, בשינויי נוסח וסגנון מתבקשים.

בשעה שככככולם יצאו לנופש, זה לפה וזה לשם, אני ידעתי מראש שהפעם 'נעזר' עליי להישאר בבני ברק. 'נעזר' במרכאות, משום שהלואי על כולם גזרות שכאלו...

היו לנו 3 חתונות, בלעה"ר, במשפחה הקרובה ביותר, ובנוסף לכך - גם בתנו היתה אמורה ללדת את ילדה הראשון באמצע חודש מנחם-אב, ולכן כבר לפני כחודשיים ידענו שלמרות שמדי שנה אנחנו יוצאים לכמה ימי-הבראה בגליל העליון, הפעם אין ברירה, ואנחנו נשארים בבני ברק.

אינני אוהב לדבר על עצמי, אבל כיון שהדברים נכתבים בעילום-שם, לא אֶרְתַּע מלומר שאני לומד טוב, ואפילו טוב מאוד, במשך כל השנה... היסדרים שלי שלמים, אני משתדל לא לאחר, בודאי לא להחסיר, וגם הלימוד עצמו נעשה מתוך עמקות והפעלה מיטבית של המוח. ברוך השם.

זו הסיבה שאני אישית זקוק קצת למנוחה, לאוורר מעט את המוח באוויר הצח של הגליל. שלא לדבר על רעייתי תחי', האוחזת במשרה חינוכית, וגם היא משקיעה במשך שנת הלימודים הרבה-הרבה כוחות ומרץ.

אנחנו עושים זאת תמיד באווירה רוחנית מליאה, וקִשְׁתָּפִים בכך את הילדים שיחי'. לא כאן המקום לתאר ולפָּרֵט, שגם בימי הנופש אני מקפיד ללמוד עם הילדים מדי יום ביומו, ורק לאחר מכן אנחנו יוצאים לטייל ולהתאוורר. גם בעת הטיול, אני משתדל מאוד להסב את תשומת-ליבם של הילדים לענייני ה'השגחה' הנראים בטבע, וכיו"ב עניינים שיש בהם כדי לעורר את הנפש.

הפעם, כאמור, ידענו מראש שאנחנו נשארים בבית. את הילדים ניסינו, והצלחנו, לפצות, בדרכים כאלו ואחרות.

הבעיה הפעם התעוררה דוקא אצלי... וזה הגיע מיד לאחר תשעה באב. כולם אורזים, כולם יוצאים, ואנחנו נשארים בבית... זה הציק לי קצת, במיוחד מאחר ובזמן הקיץ האחרון השקעתי בלימוד מאמצים גדולים, והראש שלי, איך אומרים, היה תפוס... מחד גיסא, הרגשתי שאני זקוק לאוויר-מה. מאידך גיסא, ידעתי בבירור שאנחנו לא יכולים לנסוע. נקודה. בסופו של דבר, גם בתי 'הגשימה את הציפיות', וילדה... ואשתי היתה צמודה אליה, וברור היה שבמצב כזה אנחנו כאן. ברוך השם שְׁאֵלָו היו הסיבות.

אבל לא אכחד, ואומר את האמת: הרגשתי שאני זקוק לשחרור. וידעתי, שהפעילות הרגילה של הליכה לים, או יציאה לנינות בגוש דן, לא תעזור לי... ושיהיה ברור: לא באתי אל עצמי בטענות. שכן, זה טבעו של אדם, שהוא זקוק למנוחה. מרן החזון איש זצ"ל כותב מפורשות, לאברך ש'התעייף' בסוף הזמן: 'יע לך, יקירי, שאין כאן לא חטא ולא אשמה, רק מחוקי הטבע להתעייף, ואין ראוי לזלזל בחוקי הטבע. כי מה שאנחנו קוראים 'טבע', המקוון בזה הוא רצון היות-מְתִמֵּד של המהווה כל ההוויות יתברך'.

ישבתי עם עצמי, וחשבתי מה עליי לעשות. באיזו צורה אוכל להשתחרר מעט, ומה יהווה עבורי תחליף לצימר ששכרנו אשתקד, צימר שהיה נטוע בתוך בוסתן של עצי זית, עם פינת חי צמודה והשייכת רק לתושבי הצימר, ואפילו בריכת שחיה פרטית?

אל המחשבות הנ"ל צירפתי תפילה, וביקשתי מבוראי שיעזור לי בענין הכל-כך חשוב הזה, ששמו 'התאווררות'. והשייט עזרני. עלה בליבי רעיון, שבתחילת התהוותו לא האמנתי שהוא יהיה כל-כך מוצלח, וכל-כך מאוורר, אבל בסופו של דבר עלה בידי להגשים את מטרתי באופן מושלם, ולהגיע למצב של רוגע מוחלט, ולא אֶמְנַע מלומר שבמידה מסוימת זה היה אף יותר מעוד נסיעה לגליל! עד כדי כך!

מי שלא ניסה את הדברים, ולא יישם אותם מעודו, יגחך אולי למשמע הרעיון, אבל האמינו לי: מדובר בפטנט מקורי ומוצלח מאין כמוהו, ומי שיעשה אותו לשם שמים, ומתוך מטרה להחליף אווירה, ולהוסיף חיות לעבודת השם שלו, יגיע לתוצאות מצוינות.

הרעיון שעלה בליבי, היה, לסייר בבתי מדרשותיה של בני ברק, אלה שלא ביקרתי בהם מעודי, ואין לי כל מושג איך הם נראים, ומה הם מכילים. הרעיון היה להיכנס לבתי המדרש הללו, פשוט להיכנס, ולהתרשם מצורתם ומקלסתר-פניהם, ובמקום האוויר בגליל לנשום הפעם את אוויר בתי המדרשות.

מה אגיד לכם, רבותי: אוורור כזה לא היה לי מעודי. הקִּנְיָנִי כאילו אני נברא מחדש. הקפדתי להיכנס לבתי מדרשות שאינני מכיר כלל, כמו למשל ישיבת סלבודקה בבני ברק. לא סוד הוא, שמי שלא למד בישיבה זו, במקרים רבים גם לא ביקר בה אף פעם, בגלל המרחק הרב בין מיקומה של הישיבה למרכז העיר בני ברק.

אני יליד ירושלים, ובצעירותי למדתי בישיבת חברון, ולכן לא יצא לי מעולם לעלות להיכלה של סלבודקה. והנה, נכנסתי עתה לאולם הגדול של הישיבה, שהיה ריק לגמרי (האברכים, ויתר הלומדים, שהמשיכו לשקוד על תורתם גם בימי בין הזמנים, עשו זאת בהיכל הכולל הממוזג בקומת הכניסה), התיישבתי ליד אחד הסטנדרים, ונגד עיניי צפו כל הסיפורים והתיאורים ששמעתי במשך השנים, גם מפי הגר"י

זילברשטיין, אודות מרן ורבנן ראשי הישיבה, והמשגיחים, שכינהו כאן במשך שנות דור. התקרבותי ל'מזרח', צפיתי במקומות בהם ישבו, ויושבים, גדולי התורה, והעובדה שההיכל היה ריק מאדם, הקניסה אותי למין שלווה ומנוחה שלא מעלמא הדין. היה זה בגלל המחזה המיוחד שנגלה לנגד עיניי, שהתבטא בהיכלה הענק של הישיבה המפורסמת, שהיה עתה ריק מאדם... ורק אני הייתי שם...

שהרי אם ננסה להתעמק ולחשוב רגע, נגיע למסקנה שהדבר המרענן במראות-הנוף של הגליל, הוא בעיקר בשל המראה המיוחד, הנדיר, שאין אנחנו רגילים לראותו בימי השגרה, והראיה לכך היא שאנשי הגליל, וגם הירושלמים, באים לנפוש במזג האוויר ההביל של גוש דן...

וכל מחזה שכזה, מעורר שלווה במוחו של אדם. וזה מה שקרה לי בהיכל הישיבה, שלא הכרתי עד עתה, וברגעים אלה ישבתי שם לבדי, לבדי. ממש לבד. לאחר שהעליתי בליבי כמה דפי גמרא וכמה 'חיזוקים' בעבודת השם נספגו כאן בין כתלי ההיכל המקודש הזה, התיישבתי והחילתי ללמוד בחשק רב... ובשלווה-רבתי...

מהיכלה של ישיבת סלבודקה פניתי לבתי מדרש אחרים, וגם בהם גיליתי אוצרות על-גבי אוצרות. גיליתי שיש בעיר הזו המון בתי מדרש שלא הכרתי, ולא היה שום סיכוי שאכירם, אלמלא סיור-הנופש הזה שעשיתי...

יש בתי מדרש חדשים ונוצצים, מפוארים במיוחד, שפשוט הקָּצָה לבוא בשעריהם; יש בתי מדרש ושטיבלעך שנוסחו בהם תקנות מיוחדות עבור המתפללים, ועיון בתקנות הללו מלמד אותך מי הם האנשים המוצאים כאן את מקומם...

חילקתי את ימי בין הזמנים כך שבכל יום ייצא לי לבקר בכמה בתי מדרשות. וביקרתי בבתי מדרש מכל הסוגים, של חסידים וליטאים, של ספרדים ואשכנזים, של צעירים ומבוגרים, ובכולם ספגתי אוצרות של ממש. וקִּנְיָנִי בעיקר לאוצרות של השקפה ודעות בעניינים רוחניים שונים, שנבעו מהתבוננות בהתנהלותו של בית המדרש.

במרבית בתי המדרש כיהנו ומכהנים רבנים גדולי תורה, וחלק ניכר מהביקור הוקדש לשיחות עם באי המקום על תורות ודרכים-בקודש של רבנים אלה. גם בקטע זה הקַּחְמַתִּי מאוד, ולמדתי המון דברים חדשים, בתחומים מגוונים.

כיון שראיתי כי טוב הוא, החלטתי לנסות את מזלי גם ב...ירושלים. בשבוע האחרון של בין הזמנים נסעתי ירושלימה, עם שניים מילדי הקטנים, ונכנסנו יחדיו בשעריהם של כמה מבתי מדרשותיה הוותיקים בשכונות גאולה, מאה שערים, שערי חסד, ועוד.

התמקמתי בהיכלו של אחד מבתי המדרש המפוארים של 'קהל חסידים' בשערי חסד, שהיה ריק, וישבתי ולמדתי עם הילדים במתיקות שכזו, בחשק שכזה, והעיקר - בראש מאָוֶר עד מאוד... אין בדבריי אלה כל הגזמה. רציתי לשטוח את הדברים בפני הקוראים, כדי שידעו שדרכים רבות לה, להחלפת-אווירה.

יש ויש אפשרויות טובות ומועילות שישחררו את הלב ואת המוח, ותתפלאו לשמוע - גם את הגוף. לא צריך ללכת על פי 'דעת הקהל', הקובעת את עצמה לנופש מסוים. יש גם סוגים אחרים. על נופש מהסוג שתואר לעיל, לא צריך לשלם כסף (ומתעשרים בהון רב...), לא צריך להיטלטל בדרכים (ונוברים חוויה מטלטלת...).

ספרי השמחה של הגר"י זילברשטיין משכינים שמחה בבתי ישראל

'לחנך בשמחה'

הספר מיוסד על העקרון שבדורנו אי אפשר לחנך ללא שמחה ואהבה. האנשים והמוסדות שרכשו את הספר, דיווחו אחר כך שהמורים/ות קיבלו מכך תועלת מרובה עד מאוד, והדברים שנכתבו שם - סייעו להם במלאכת החינוך באופן בלתי-תואר. בספר מובאים מאות סיפורים ודוגמאות, קטעי מוסר ופנינים, המתבססים על הנושא הנ"ל, וכמו כן - מתפרסמות בספר גם מאות תשובות בהלכה של הגר"י זילברשטיין, בנושאי חינוך, הכי-מרתקים שיש.

'שמחה בבית'

הספר, על 920 עמודיו, הוא אחיו-התאום של הספר 'לחנך בשמחה', והפך אף הוא לרב-מכר של ממש בקרב הורים ומחנכים. 'שמחה בבית', נסוב בעיקרו על האושר והשמחה הספוגים בין כתלי הבית היהודי, והביטוי העיקרי בספר מוקדש לרוממותו של הבית, במונחים של תקופתנו, וכן לערכיותה הנשגבה של המשפחה - בכל מה שקשור למנוחת-הדעת והאושר הפנימי המקננים בה! בספר מופיע קונטרס-הדרכה מפורט של מרן הגר"ח קניבסקי בענייני שידוכים, וכן הרחבת-דברים של מרן שליט"א על אגרתו הידועה של מרן החזו"א בענין הבית. כל זה יחד עם מאות סיפורים ודוגמאות כיצד ניתן להתגבר על כל הקשיים המתעוררים בדורנו, קטעי מוסר ופנינים, המתבססים על הנושא הנ"ל, בסגנון הכי-מרתק שיש.

'מצוות בשמחה'

שני הכרכים של הספר 'מצוות בשמחה' עם דבריו המופלאים והמרתקים של הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, בנויים אף הם על סדר הפרשיות, אבל לא לפי סדר הפסוקים, אלא לפי סדר 'שרשי המצוות' של 'ספר החינוך', העוסקים כידוע בעניינים מוסריים, ומסגנונם הקולח נדמה כאילו נכתבו בימינו. גדולי המחנכים מעידים על התועלת המרובה שהביאו ספרים אלה, וזאת בשל ייחודיותם של לקחי-המוסר וסגנון הדברים המתאים מאוד לבני הדור הזה. כך יוכל אבי-המשפחה - וכמובן גם המורה והמלמד בכיתותיהם - לספר לילדים על המצוות בהן עוסקת הפרשה, ולהסתעף מזה אל רעיונותיו וסיפוריו המאלפים של הגר"י זילברשטיין - דבר שלא היה עד היום, כשכל הספרים התמקדו בפסוקי הפרשיות.

'שבת בשמחה'

ספרנו זה יוצא לאור-עולם בס"ד כדי להנחיל את הידיעה החשובה שמי שידע כיצד לנצל את ה'מנוחה' הניתנת לנו בשבת, בדרך שהשי"ת רוצה שנגנוח בדור זה, בְּדָגֶשׁ על 'דור זה', לא יצטרך לחפש מִדֵּי שבוע 'בית הארחה' אחר להתארח בו בשבת. הוא יוכל לנוח בביתו-שלו, ו'לנפוש' שם במשך השבת על בסיס 'אש"ל ופנסיון מלא'. הוא יוכל להתפלל בבית הכנסת שלו, ולאכול את סעודות השבת בסלון-ביתו, ולהרגיש שהוא נמצא במלון שוויצרי המעוטר ב-5 כוכבים. מטרותנו העיקרית בספר זה, היא להנגיש את מושגי השבת לפני כל יהודי באשר-הוא, שיהא באפשרותו להגיע למימוש מעשי, פשוט ככל האפשר, של קדושת-השבת וטהרתה. עוד לפני 'המושגים הגבוהים', השבת הוא יום של מנוחה. מנוחת-הדעת. יום של 'יניפּש'. ובמנוחים שלנו: יום של שחרור מהעומסים הכבדים ולחצי-הנפש הפוקדים אותנו בכל ששת ימי המעשה. ומי אינו מעוניין בשמינית-שבשמינית של מנוחת-הדעת, בעולם כה סוער ורוגש שבו אנחנו חיים???

לפרטים: מ. מ. צורן - 053-310-3388
מייל - 6776168@gmail.com

עולם התורה

23N ר'פ כח 23N

410

שאלת השבוע: חודש תמוז-אב תש"פ (4)

לכבוד 'עולם התורה' מצטרף כחל

בראשית מכתבי, הנני להיות לפה לרבבות בני התורה המתחזקים ולומדים את נושא שמירת הלשון בזכות פועלכם החשובים. עלי לציין את התפעלותי כל שבוע מחדש, שני צידי השאלה מוגשים בצורה בהירה ביותר ובאופן מושך.

הנני להציע לפניכם שאלה שמטרידה אותי זמן רב:

ידוע ומפורסם שקיים איסור מהתורה לקבל לשה"ר, דהיינו שאסור להאמין בלב שסיפור הגנאי שנאמר הוא אמיתי. והמקבל ומאמין בלבו למספר - עובר בלא תעשה שנאמר: "לא תשע שמע שוא", כמבואר בפסחים קי"ח. מכות כ"ג. וכמו שכתב הח"ח בלאוין ב' ובמ"ח ובריש כלל ו'.

והנה, פעמים רבות כאשר אני שומע לשה"ר על אדם מסוים, קשה לי מאוד שלא להאמין לסיפור ולחשוב שהמספר בודה את הדברים מלבו מתחילה ועד הסוף, אם בגלל שהמספר אינו חשוד כשקרן אלא הוא ידוע כאדם מהימן, ואם בגלל שהסיפור 'מתאים' למדובר. נפשי בשאלתי כיצד יתכן שאהיה מחוייב לחשוב שהמספר משקר וממציא דברים שלא היו ולא נבראו על המדובר?

בברכה, J. K. מציעין עילית

לסיכום: *א. כיצד ניתן לקיים את הצינוי שלא להאמין לשה"ר, כאשר המספר הוא אדם נאמן? (עשין במ"ח סוף סק"ג, שמיה"ל שער הזכירה פי"ב, רכילות כלל ו' סס"ב).

ב. באיזו מצווה תלויה מצוות לדון לכף זכות ומידת שמירת הלשון ומדוע? (שמיה"ל שער התבונה פ"ה).

ג. כיצד יתכן שאדם יודע את הסיפור לפני שהמספר סיפר לו ובכל זאת הוא עובר על קבלת לשה"ר ומצוות "בצדק תשפוט עמיתך"? (כלל ו' ס"ז).

* נא לכתוב כל תשובה על דף נפרד כדי שנוכל להכניס בנפרד להגרלה.

שומרים על הפה
שומרים על העולם

כללי השתתפות:

א. יש לציין בראש הדף: שם פרטי ומשפחה, כתובת וטלפון, שם הישיבה / הכולל.

ב. אין צורך בשום התחייבות ללימוד יומי או שבועי.

ג. העונה על שאלה אחת, יכנס להגרלה פעם אחת. כל תשובה נוספת במשך החודש, מכניסה את שמו להגרלה פעם נוספת.

ד. יש לכתוב כל תשובה בדף נפרד.

- ההגרלה על דעת המארגנים -

בכל פנייה ניתן להתקשר לטל':

054-8451571

ובאין מענה להשאיר הודעה קולית ואנו נשתדל לחזור בהקדם.

חיים 32 י"א כ"א
ע"י לימוד יומי
בהלכות שמירת הלשון

יש לך הזדמנות לשמוע שיעורים בפרה"ש ובביאורי תפילה, ושיעורי הכנה לשלושת השבועות. כ"כ שיעורים בח"ח ואהבת חסד לפי הלוח היומי באידיש ועברית ועוד ועוד. 03-6171132.

ברית הלוי

יצירה מקיפה על ענייני
ברית מילה והנהגותיה

אוצר הספרים

הבמה לסקירת ספרים
ומחבריהם

עבודת החופה

והנישואין
מסדרת עבודת ה'

עוד לא בא כבשם הזה- יצירה מקיפה על ענייני 'ברית מילה'

ברית הלוי

(שני חלקים)

הלכות מילה, תשובות, הנהגות, ומנהגים

המחבר: הגאון רבי אורי מ. הלוי אינגלמן שליט"א
רבה של ראשון לציון מע' וראש מוסדות אהבת ישראל
בראש הספר עמרת תפארת מכתב הספמה ממרן רשפבה"ג שר
התורה וחיראה רבינו חיים קניבסקי שליט"א.

כבר נודע בשערים הגאון רבי אורי מ. הלוי אינגלמן שליט"א רבה של ראשון לציון
מע' וראש מוסדות אהבת ישראל בראשון לציון- הן בשיעוריו המפורסמים
לתהילה והן בספריו שקנו שביתה בעולם התורה והמחשבה, כשלא מוזן זכה
המדור להיות כמה לפרסום הספר שי"ל ע"י תלמידיו רב המכר 'להאמין בעצמנו'
ספר הפונה לבני דורנו המבוסס על תורתו של רבי צדוק הכהן זצוק"ל, ובעל הפחד
יצחק זצוק"ל ועוד.

**ועתה גלי דרעיא ונפל נדרא- ביצירה מונומנטלית על ענייני ברית מילה,
בירור הלכה אחר הלכה בשורשה, עם מובאות דברי הפוסקים ונדונים
בדבריהם, ואלו מצורפות תשובות בהלכה עם פוסקי הדור זצוק"ל
ושיבחה"א ממה שדנו עם המחבר שליט"א במשך יותר מעשור שנים.**

הספר בנוי בצורה שובת לב ונוחה למציאת דברי הפי, ומחולק לערכים ותתי
ערכים, כשאליו נלווה מפתח מפורט. וכל הרואה אומר ברקאי, עוד לא בא כבשם
הזה, הן מבחינת הקיף, הן מבחינת בירור הדברים בהלכה ובהנהגה. [קרוב
לאפיים עמודים בשני כרכים].

הספר מעוטר בהסכמות גדולי הפוסקים מכל העדות ובראשם הסכמתו הנלהבת
של מרן רשפבה"ג שר התורה רבינו חיים קניבסקי שליט"א. ויבלח"א הסכימו על
הספר גם מרן הגר"ע יוסף זצוק"ל, ומרן גאב"ד ערלוי זצוק"ל. וכ"ק הגה"צ מצאנז
ד"זימגר זצוק"ל. ויבלח"א גאב"ד שבט הלוי הגר"מ הלוי וואזנער שליט"א
הגאון רבי שריאל רוזנברג שליט"א הגאון רבי יצחק טובי' ווייס שליט"א והגאון
רבי יעקב מאיר שטרן שליט"א.

אין ספק כי לעוסקים בלימוד הלכות מילה, ולעוסקים במצוות מילה, יהיה הספר
למאיר עיניים ולמשיב נפש.

נברך את הרב המחבר שליט"א שיוכה להרבות עוד כהנה וכהנה לתורה
ומצוות, בהמשך הרבצת התורה והקנאת הדעת לשומעי לקחו, יפוצו
מעיינותיו חוצה, ורבים יהנו מאורו הגדול.

להשיג: במוסדות אהבת ישראל רח' אופירה 2 ראשל"צ
ובחנויות הספרים המובחרות

עוד מהסדרה הפופולארית 'עבודת ה'- 'עבודת המועדים'

עבודת החופה והנישואין

עבודה מרוממת לחתן וכלה ליום החופה

כולל מנהגי החתונה וטעמיהם

וסדר התפילות לחתן וכלה

המחבר: רבי יוחנן רוזנברג שליט"א

הסכמות: ראש ישיבת מיר הגר"צ פינקל זצוק"ל

המשגיח דכפר חסידים רבי דב יפה זצוק"ל

ויבלח"א רבי שלמה זעפרני שליט"א רבי יצחק טובי' ווייס שליט"א ורבי
מנחם מנדל פוקס שליט"א

זכה הר"ג רבי יוחנן רוזנברג שליט"א להוציא לאור כבר כמה שנים את
סדרת 'עבודת ה' - 'עבודת המועדים' סדרת קונטרסים מלאים מן אל ון
בעבודת הימים המקודשים והזמנים. זכה בכפלים ונתקבלו דבריו בחבה
בבתי המדרשות, וחיבוריו קנו שביתה אצל רבים מעובדי ה' דבר מועד
במועדו, ללמוד ולהתבונן בגדולת הימים ועבודתם.

ועתה זכה להוציא לאור במהדור' מהודשת ומשוכללת את חיבורו 'עבודת
יום החופה והנישואין' וכעבודתו בסדרת עבודת המועדים גם בחיבור זה
קיבץ וליקט בעבודת מחשבת מגדולי בעלי העבודה זצוק"ל עצות והנהגות
נכונות לימי הקמת הבית החופה והנישואין.

בין הנושאים המתחדדים בקונטרס: מצות הנישואין וההכנה אליה. עבודת
יום החופה. סדר חופה וקידושין. מצות שמחת חתן וכלה. שבעת ימי
המשתה. ענין שנה ראשונה. פרקי הנהגה לבית היהודי. שמחת
המחותנים בעלי השמחה. נוסח שטר כתובה וביאורו. סדר התפילות לחתן
וכלה. וסדר ברכת המזון עם שבע ברכות.

קונטרס זה הינו נדבך נוסף העומד לצידם של סדרת החוברות

"עבודת המועדים".

יש לו 2 מטרות עיקריות:

א. להביא בקצרה את עיקרי המנהגים הנוגעים לחתן וכלה וטעמיהם.

ב. לרומם ולנצל ימים גדולים אלו כהנה רוחנית ומרוממת לבנין הבית.
במהדורות האחרונות נוסף פרק מיוחד המיועד להורי החתן והכלה.

קונטרס זה הודפס כבר בכמה מהדורות ורבים המעידים על התועלת
הרוחנית העצומה שקיבלו ממנו.

ניתן להשיג במוקדי ההפצה. לבירורים: 0527623891

או במייל y238916711@gmail.com

ספר אלבומי של יומן גבורה
מעורר השראה של הבה"ח

בני בריף

ז"ל

עלות הספר
60 ₪

400 עמודים
של פרקי
חיזוק ואמונה

אשר נסתלק
לאחר מסכת
יסורים קשים,
שנכתבו
מתוך יומניו
האישיים
וע"י מכריו,
ונערכו ע"י
סופרים
בעלי שם

**מהכנסות
הספר יכתב
אי"ה ספר
תורה לזכרו**

ניתן להשיג (בשעות אחה"צ):

מודיעין עילית

פרנק, שדרות יחזקאל 9/12, 08-9744176

פתח תקווה

מרכז: מונטג, פרנקפורטר 28, 054-8443339

גני הדר: ויטמן, משורר 3, 050-4101333

רחובות

בריף, הרואה 24, 052-7111700

אלעד

רוזנברג, אבן גבירול 13, 054-4331778

בני ברק

בריף, סוקולוב 38, 052-714-5000

מורגנשטרן, הרב לנדא 5, 052-7111444

בית שמש

בריף, אלישע הנביא 10, 02-5404388

אשדוד

מורגנשטרן, רב ינאי 52/3, 08-8676820

ירושלים

רמות ד': בריף, אהרון אשכולי 26, 052-7662547

בית וגן: בלייכברד, בית וגן 22, 052-7695043

הר נוף: שניידר, האדמור מרוז"ן 35, 052-7163998

רמת שלמה: מנדלסון, יעקב מוצפי 8, 054-8413706

בית ישראל / מיר: עדני 11, 050-4101333

לרכישה טלפונית ומשלוח: 054-8554005

seferbeny@gmail.com

בזכות התורה ינצל העולם

שאלות ותשובות:

ש. האם אני חייב ללמוד כל יום את החומר של אותו יום ?
ת. לא, כל אחד לומד בזמנים הנוחים לו את החומר הנדרש.

ש. האם צריך ללמוד רק מחוץ לסדרי הישיבה?

ת. בחורים הנמצאים בישיבה עד תשעה באב, חייבים ללמוד מחוץ לסדרים.

ש. לאחרונה למדתי את החומר, אני חייב לחזור עליו עכשיו שוב ?
ת. חובה ללמוד בימי חודש אב את החומר! אין זכאות למלגה למי שלא למד את החומר בתקופה זו.

ש. האם יהיו שאלות גם על מסכת אבות?

ת. כן, יהיו כמה שאלות על מסכת אבות.

ש. אני עולה לישיבה קטנה האם אני זכאי למלגה?

ת. הנך נחשב כתלמיד ישיבה קטנה! (תלמידי ת"ת אינם זכאים למלגה).

ש. אני מסיים ישיבה קטנה ועולה לישיבה גדולה, לאיזה סוג מלגה אני זכאי ?
ת. מלגת ישיבה קטנה!

ש. האם חובה לשמוע את שיעורי התוס' והעיון בקווי השיעורים?
ת. לא! הם ניתנים כאפשרות להוסיף בעיון וידיעת הסוגיות.

ש. אני צריך להרשם?
ת. אין צורך! קיום המבחן ומלוי הפרטים שלך בו הרי הם כרישום לתוכנית זו.

ש. ב'קנין חכמה' לומדים בחודש אב תומך דבורה, גם בתוכנית זו?
ת. לא! בתוכנית זו לומדים רק מסכת 'אבות' פרק ה' (עם פירוש רבינו יונה) ופרק ו' (עם פירוש רש"י).

לאור קריאת מרנן גדולי ישראל וראשי הישיבות שליט"א, להוסיף ולהתחזק בלימוד התורה, בפרט בעת הזאת כאשר עת צרה היא ליעקב בתהפוכות סדרי עולם בעקבות המגיפה, הודיעה הנהלת 'דרשו' העולמית על תכנית לימוד מיוחדת עבור בני הישיבות כי אין לנו שיעור רק התורה הזאת ובזכות התורה ולומדיה ינצל העולם

תכנית חיזוק-קיצ' תש"פ

הלימוד: מסכת ברכות פרק כיצד מברכין גמרא רש"י ותוס', וסדר הלימוד עפ"י תכנית 'קנין חכמה'.

התכנית: הספק - עמוד ליום, החל מזיום רביעי א' באב עד כ"ט באב תש"פ
וסדר הלימוד ע"פ תכנית 'קנין חכמה' - מסכת 'אבות' פרק ה' (עם פירוש רבינו יונה) ופרק ו' (עם פירוש רש"י).
בימי שישי ושבתות יחזרו על החומר הנלמד במשך השבוע.

המבחנים: בתאריך כט' אב יתקיים מבחן (25 שאלות) במקומות שיתפרסמו בעז"ה בהמשך.

רישום: אין צורך ברישום מוקדם במשרדי 'דרשו', עשיית המבחן נחשבת כרישום.
עקב המצב אין להתקשר למשרדי 'דרשו', כל המידע במודעה זו ובסדרת המודעות הבאות.

המלגות: המלגות מיועדות עבור הצלחה במבחן עפ"י טבלת הדירוג:

הציון	ישיבה גדולה	ישיבה קטנה
80% - 84%	130 ש"ח	80 ש"ח
85% - 94%	160 ש"ח	95 ש"ח
95% - 100%	200 ש"ח	120 ש"ח

קו השיעורים: בקו השיעורים של 'דרשו' 077-2222-666
תוקם שלוחה מיוחדת לתכנית זו, בה יהיו שיעורים בפשט גפ"ת (בדגש על ביאור התוס'), ושיעורים בעיון מגדולי ראשי הישיבות.

חלוקת חוברות

להלן מוקדי חלוקת החוברות לבני הישיבות, לומדי התכנית 'בזכות התורה' החל מיום רביעי אחה"צ המוקדים הללו לחלוקה ליחידים בלבד. קבוצות יפנו אך ורק במייל: b025609000@gmail.com

חיפה:	ירושלים:
רח' מקור ברוך 13 - דמת וז'ניץ	מבוא יטבתה 1 - דמת אשכול
רח' פינסקר 36 - נוה שאנן	רח' משקלוב 17 - הר נוף
	רח' בובליק 20 - דמות א'
ביתר עילית:	רח' בן עטר 327 - דמות ג'
רח' חיי יצחק 7 - גבעה B	רח' דרוק 73 - דמת שלמה
רח' אדמור"י וז'ניץ 6 - גבעה B2	רח' בית וגן 115 - בית וגן
רח' החיד"א 3 - גבעה A	רח' צוקרמן 10 קומה 7 - נוה יעקב
	רח' יחזקאל 32 - גאולה
בית שמש:	רח' זכרון יעקב 10 כניסה ו' - דוממה
רח' מהר"ל דיסקין 17 - קריה חרדית	רח' דברי חיים 9 קומה 1 - קרית בעלזא
רח' נחל רפאים 38 - דמה א'	
רח' נהר הירדן 15 - דמה ב'	בני ברק:
רח' עידו הנביא 2 - דמה ג'	רח' רמב"ם 24
	רח' הושע 7
רכסים:	רח' רב אשי 5
רח' החצב 31 - גבעה ג'	רח' יהודה הנשיא 62
רח' הנרקיסים 32	רח' חברון 1
רח' הערבה 6	רח' עמק יזרעאל 33 - קרית הרצוג
פתח תקוה:	מודיעין עילית:
רח' קהילות יעקב 2 - גני הדר	רח' יהודה הנשיא 30 - ברקפלד
	רח' עקיבא 11 - ברקפלד
קרית גת:	רח' קצות החושן 9
רח' בית יוסף 2 קומה ג'	רח' נתיבות המשפט 83
	רח' אבני נזר 30
צפת:	רח' חפץ חיים 5
משפ' רענן רח' לוחמי הגטאות 5	רח' עיון התלמוד 1 קומה 0 - גרין פארק
	רח' הריטב"א 24 - נאות הפסגה
נתיבות:	אלעד:
רח' בן גוריון 21 - בחצר	רח' סעדיה גאון 25 דירה 11
	רח' יהודה הנשיא 33
אופקים:	אשדוד:
רח' דוברבן 2	ביהמ"ד בעלז, רח' חשיבת הנגב 35 - רובע ג'
תפרח:	ביהמ"ד מאקווא, רח' תלמוד 1 - רובע ז'
רח' חסד ומשפט 2	

מודעה רבה לאורייתא

בשמחה של תורה, בכבוד ויקר, הננו להודיע לבני הישיבות היקרים לומדי התכנית 'בזכות התורה' יצל העולם' על שיעורי מרנן ורבנן גדולי וצדיקי הדור וראשי הישיבות שליט"א על פרק 'כיצד מברכין', שיימסרו החל מראש חודש אב בקו השיעורים של 'דרשו'

077-2222-666

השיעורים ע"פ סדר דפי הגמרא:

הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א ראש ישיבת 'עטרת שלמה' בדין ברכת הנהנין ובסוד דין רבעי א' באב - דף לה א	הגאון רבי משה פיינשטיין שליט"א ראש ישיבת 'עטרת שלמה' בדין ברכת הנהנין ובסוד דין רבעי א' באב - דף לה א
הגאון רבי בונם שרייבר שליט"א ראש ישיבת 'נתיב הדעת' ביסוד חיוב ברכת הנהנין ב' באב - דף לה ב	הגאון רבי משה טוביה דינקל שליט"א מרא דאתרא שכונת 'בית ומונחה' בית שמש בסוגית חביצה ה' באב - דף לו ב
הגאון רבי יעקב סטפנסקי שליט"א ראש ישיבת 'תורה בתפארתה' בגדרי אכילה לענין ברכה ואכילת תרומה ב' באב - דף לה ב	הגאון הגדול רבי ברוך דב פוברסקי שליט"א ראש ישיבת 'פוניבז' וחבר מועצת גדולי התורה בענין מי פירות י"ב באב - דף לה א
הגאון רבי נפתלי נוסבוים שליט"א ראש ישיבת 'חיי משה' ואב"ד 'אהבת שלום' בענין ברכת שמן זית ה' באב - דף לו א	הגאון רבי שמואל אליעזר שטרן שליט"א גאב"ד שער הוראה ורב מערב בני ברק בענין ביטול מבטל אפיה י"ג באב - דף לה ב
הגאון רבי חיים פרץ ברמן שליט"א מראשי ישיבת 'פוניבז' בענין עיקר וטפל ה' באב - דף לו א	מרן רבינו ראש הישיבה הגאון הגדול רבי גרשון אדלשטיין שליט"א בדין בריה י"ד באב - דף לט א
הגאון רבי יעקב מאיר שטרן שליט"א דומ"צ בב"ד 'זכרון מאיר' ודומ"ץ 'קרית וז'ניץ' בענין ברכה על דבר שיש בו מחמשת מיני דגן ו' באב - דף לו ב	הגאון רבי שריאל רוזנברג שליט"א אב"ד רמת דוד וראב"ד בד"ץ בני ברק בענין לחם משנה ט"ו באב - דף לט ב
שיעור מיוחד מנשיא 'דרשו' הרה"ג רבי דוד הופשטטר שליט"א בדין ברכת בורא פרי העץ ז' אב - דף לו א	הגאון הגדול רבי ברוך מרדכי אזרחי שליט"א ראש ישיבת 'עטרת ישראל' וחבר מועצת גדולי התורה בדין ברכת שהכל פוטר את כל המינים ט"ז באב - דף מא א
שיעורים בפשט על הדף, גמרא רש"י הרה"ג ר' אליהו אורנשטיין שליט"א הרה"ג ר' מאיר שפרכר שליט"א הרה"ג ר' אפרים סגל שליט"א עברית/אידיש	שיעור ביסודי הסוגיא ובביאור הגפ"ת [בדגש על תוס' ע"י] הגאון רבי אשר גנס שליט"א ר"מ ישיבת 'קרית מלך'

שיעורים יומיים:

המיזם הגדול לשינון ה'משנה ברורה' הלכה למעשה בטעם חדש

לומדים 'משנה ברורה' בטעם חדש, עם פסקי הלכות של 'משנה אחרונה'

מבחנים נושאי פרסים

נרשמים

מתקשרים ל'קול משנה אחרונה' ונרשמים בהתאם להוראות המערכת

נבחנים

לומדים משנה ברורה עם 'משנה אחרונה' ועונים על השאלות השבועיות המתפרסמות מידי שבוע

וזוכים

נכנסים להגרלות השבועיות וזוכים בפרסים יקרי ערך

הפרסים

אברכים: 2 הגרלות שבועיות ע"ס 1000 ש"ח + ש"ס וילנא ובלכתך בדרך
תלמידי ישיבות: 2 הגרלות שבועיות ע"ס 500 ש"ח + ש"ס וילנא ובלכתך בדרך
ילדים: הגרלה שבועית על אופניים יוקרתיות.

המבחן השבוע על סימן רמ"ב ההגרלות יתקיימו בכל יום שני

הגרלה ראשונה תתקיים ביום שני ו' אב

